

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

วิธีการและความเป็นไปได้ของระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีเพื่อ
การศึกษา: กรณีศึกษาจากต่างประเทศและการประยุกต์ใช้ในบริบทประเทศไทย
(Methods and Feasibilities of Demand-side Financing in Education and
Education Tax: International Case Studies and Applications for Thailand)

โดย

นายเอกลักษณ์ สุวรรณการ และคณะ

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

วิธีการและความเป็นไปได้ของระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีเพื่อ
การศึกษา: กรณีศึกษาจากต่างประเทศและการประยุกต์ใช้ในบริบทประเทศไทย
(Methods and Feasibilities of Demand-side Financing in Education and Education Tax:
International Case Studies and Applications for Thailand)

คณะผู้วิจัย		สังกัด
1. นายเอกลักษณ์	สุวรรณการ	สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม
2. นางสาวอาภาภัทร	ฉันทศิริวรรณ	สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน)
3. นายวรรณพงษ์	ดุรงค์เวโรจน์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
4. นายวัลลภ	คุ้มประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ชุดโครงการนโยบายและยุทธศาสตร์การยกระดับทรัพยากรมนุษย์ของไทย
ในกระแสเอเชีย

สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

คำนำ

โครงการวิธีการและความเป็นไปได้ของระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีเพื่อการศึกษาเป็นหนึ่งในโครงการย่อยในชุดโครงการนโยบายและยุทธศาสตร์การยกระดับทรัพยากรมนุษย์ของไทยในกระแสเอเชียที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้การสนับสนุน เพื่อศึกษาวิธีการและความเป็นไปได้ของการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาโดยวิธีการด้านอุปสงค์ (จัดสรรตามจำนวนและลักษณะความต้องการของนักเรียน) แทนการจัดสรรโดยวิธีการทางด้านอุปทาน (จัดสรรให้แก่สถานศึกษาหรือจัดหาและจัดการปัจจัยการผลิตให้แก่สถานศึกษา) และศึกษาวิธีการและความเป็นไปได้ของการใช้ภาษีการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยประมวลรูปแบบและวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ศึกษาความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง และสรุปความเป็นไปได้ในการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาโดยวิธีการด้านอุปสงค์และการใช้ภาษีการศึกษาในบริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะรูปแบบการดำเนินงาน อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น แนวทางแก้ไข และผลกระทบต่อกลุ่มได้-เสียจากรูปแบบการดำเนินงานที่เสนอแนะ

รายงานฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการวิจัยวิธีการและความเป็นไปได้ของระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีเพื่อการศึกษา โครงสร้างของรายงานเริ่มจากบทที่ 1 บทนำ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ขอบเขต และระเบียบวิธีวิจัย จากนั้นจึงเป็นเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาด้านอุปสงค์ (บทที่ 2) รูปแบบและวิธีการใช้ภาษีการศึกษา (บทที่ 3) และความเป็นไปได้ในการปรับใช้ในบริบทประเทศไทย (บทที่ 4) โดยเนื้อหาทั้งหมดตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 4 ของรายงานฉบับนี้ได้นำไปศึกษาและสอบถามความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการเงินการคลัง และได้สรุปความคิดเห็นและแนวทางการปรับใช้การคลังการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีการศึกษาในประเทศไทย รวมถึงข้อเสนอแนะในการดำเนินงานในระยะต่อไป ที่ปรากฏผลเป็นบทที่ 5 และบทที่ 6 ตามลำดับ ในรายงานฉบับนี้

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

บทคัดย่อ

Abstract

บทที่ 1 บทนำ

1.1	ปัญหาที่ทำวิจัยและความสำคัญของปัญหา	1-1
1.2	วัตถุประสงค์	1-5
1.3	ขอบเขตของโครงการ	1-6
1.4	ระเบียบวิธีวิจัย	1-6

บทที่ 2 รูปแบบและวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาด้านอุปสงค์

2.1	การทบทวนวรรณกรรม	2-1
2.1.1	เป้าประสงค์ของระบบจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา	2-1
2.1.2	แนวคิดที่ว่าด้วยการคลังเพื่อศึกษาด้านอุปสงค์	2-2
2.1.3	ระบบการคลังเพื่อศึกษาด้านอุปสงค์ในประเทศไทย	2-3
2.1.4	ระบบการคลังเพื่อศึกษาด้านอุปสงค์ในต่างประเทศ	2-13
2.2	ทางเลือกของรูปแบบและวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาด้านอุปสงค์	2-28

บทที่ 3 รูปแบบและวิธีการใช้ภาษีการศึกษา

3.1	การทบทวนวรรณกรรม	3-1
3.1.1	เป้าประสงค์ของการใช้ภาษีการศึกษา	3-1
3.1.2	แนวคิดที่ว่าด้วยภาษีการศึกษา	3-1
3.1.3	ภาษีการศึกษาในประเทศไทย	3-3
3.1.4	ภาษีการศึกษาในต่างประเทศ	3-15
3.2	ทางเลือกของรูปแบบและวิธีการใช้ภาษีการศึกษา	3-27

บทที่ 4 ความเป็นไปได้ในการปรับใช้ในประเทศไทย

4.1	การคลังการศึกษาด้านอุปสงค์	4-1
4.2	ภาษีการศึกษา	4-4

บทที่ 5 ความคิดเห็นต่อการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาด้านอุปสงค์ และการใช้ภาษีการศึกษาในประเทศไทย

5.1	ประเด็นสอบถามความคิดเห็น	5-1
5.1.1	การคลังการศึกษาด้านอุปสงค์	5-1
5.1.2	ภาษีการศึกษา	5-3
5.2	ความคิดเห็น	5-4
5.2.1	ศ.ดร. สมชัย ฤชุพันธุ์ ประธานมูลนิธิสถาบันพัฒนาสยาม	5-4
5.2.2	รศ.ดร. ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ ผู้อำนวยการวิจัย ด้านการพัฒนาแรงงาน
มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย	5-4
5.2.3	ดร. ไกรยส ภัทราวาท กรรมการในคณะกรรมการอิสระ
เพื่อการปฏิรูปการศึกษา	5-6
5.2.4	ดร.พรชัย จีระเวช ที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจการเงิน
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง	5-8

บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานในระยะต่อไป

6.1	บทสรุป	6-1
6.1.1	ระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์	6-1
6.1.2	ภาษีเพื่อการศึกษา	6-5
6.2	ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานในระยะต่อไป	6-7

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก	สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
ของประเทศไทยและต่างประเทศ	ก1
ภาคผนวก ข	รายละเอียดการจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับการศึกษา
(Earmark Tax for Education) ในสหรัฐอเมริกา	ข1

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ความแตกต่างของประชากรกลุ่มเป้าหมาย แหล่งการคลังสุขภาพ และวิธีการจ่ายเงินให้กับสถานพยาบาลของกองทุนประกันสุขภาพภาครัฐทั้งสามกองทุน	2-12
ตารางที่ 2.2 ตัวอย่างรูปแบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ในประเทศกำลังพัฒนา	2-13
ตารางที่ 2.3 ตัวอย่างรูปแบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ในประเทศพัฒนาแล้ว	2-13
ตารางที่ 2.4 ความแตกต่างของโครงการ Education Assistance และ Assistance to School Attendance ของญี่ปุ่น	2-16
ตารางที่ 2.5 รูปแบบและวิธีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา	2-19
ตารางที่ 2.6 ผลกระทบและข้อดี-ข้อเสียของวิธีการจัดสรรงบประมาณการศึกษาแบบต่างๆ	2-28
ตารางที่ 3.1 เปรียบเทียบเงินศึกษาฟรีและเงินช่วยประถมศึกษา	3-6
ตารางที่ 3.2 สิทธิประโยชน์ทางภาษีของผู้จัดการศึกษาในประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ	3-9
ตารางที่ 3.3 สิทธิประโยชน์ทางภาษีของบุคลากรในสถานศึกษาในประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ	3-10
ตารางที่ 3.4 สิทธิประโยชน์ทางภาษีของผู้สนับสนุนการศึกษาในสถานศึกษาในประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ	3-11
ตารางที่ 3.5 รายได้รวมของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2558 จำแนกตามประเภทภาษี	3-20
ตารางที่ 3.6 รายได้รวมของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2558 จำแนกตามประเภทรัฐบาล	3-21
ตารางที่ 3.7 ภาษีจากมูลค่าสินค้า ปี พ.ศ. 2558 จำแนกตามที่มา	3-21
ตารางที่ 3.8 ตัวอย่างการเก็บภาษีเพื่อการศึกษาในต่างประเทศ	3-27
ตารางที่ 4.1 ประเด็นพิจารณาสำคัญในการนำการคลังการศึกษาด้านอุปสงค์ หรืออุปถัมภ์การศึกษามาใช้ในบริบทประเทศไทย	4-2
ตารางที่ 4.2 ประเด็นพิจารณาสำคัญในการนำภาษีการศึกษามาใช้ในบริบทประเทศไทย	4-4
ตารางที่ 5.1 โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาระดับพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2560	5-11

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปภาพที่ 1.1 งบประมาณด้านการศึกษาและคุณภาพการศึกษาของไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ	1-1
รูปภาพที่ 1.2 จำนวนเด็กที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาในประเทศไทย ปี 2555	1-4
รูปภาพที่ 2.1 รายได้ประชากรต่อหัวประชากรไทยและการขยายความครอบคลุม การสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าในกลุ่มประชากรต่างๆ ระหว่างปี พ.ศ. 2503 - 2552	2-10
รูปภาพที่ 2.2 การสนับสนุนเงินแก่นักเรียนโรงเรียนเอกชน ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของญี่ปุ่น	2-18
รูปภาพที่ 2.3 สัดส่วนนักเรียนในประเทศซีดี แบ่งตามประเภทโรงเรียน	2-24
รูปภาพที่ 2.4 จำนวนโรงเรียนในประเทศซีดี แบ่งตามประเภทโรงเรียน	2-25
รูปภาพที่ 3.1 กระบวนการหมุนเวียนเงินและสิทธิพิเศษทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาของประเทศไทย: กรณีผู้จัดการศึกษาของรัฐ (ไม่แสวงหากำไร)	3-12
รูปภาพที่ 3.2 กระบวนการหมุนเวียนเงินและสิทธิพิเศษทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาของประเทศไทย: กรณีผู้จัดการศึกษาเอกชนในระบบการศึกษา	3-13
รูปภาพที่ 3.3 กระบวนการหมุนเวียนเงินและสิทธิพิเศษทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาของประเทศไทย: กรณีผู้จัดการศึกษาเอกชนนอกระบบการศึกษา (ไม่แสวงหากำไรเกินควร)	3-14

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

บทนำ

ประเทศไทยมีงบประมาณด้านการศึกษาต่อ GDP ประมาณร้อยละ 5 ซึ่งเป็นสัดส่วนสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในอาเซียน และอยู่ในระดับเดียวกับหรือมากกว่าประเทศพัฒนาแล้วบางประเทศ แต่คุณภาพการศึกษาของประเทศไทยยังอยู่ระดับค่อนข้างต่ำตามท้ายของโลก อีกทั้งยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำที่สถานศึกษาที่มีคุณภาพกระจุกตัวอยู่ในเขตเมือง สะท้อนการบริหารจัดการและการจัดสรรงบประมาณการศึกษาที่ยังไม่มีประสิทธิภาพในการสร้างคุณภาพการศึกษา แม้จะได้เปลี่ยนจากการจัดสรรงบประมาณแบบแสดงรายการมาเป็นการจัดสรรงบประมาณแบบเงินอุดหนุนรายหัวตั้งแต่ปี 2545

หนึ่งในข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาในประเทศไทย คือ การผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาใหม่โดยจัดสรรงบดำเนินงานที่เน้นด้านอุปสงค์ หรือจัดสรรค่าใช้จ่ายรายหัวโดยตรงแก่ผู้รับการศึกษาในรูป “คูปองการศึกษา” รวมถึงการพิจารณาภาษีเพื่อการศึกษาในรูปแบบใหม่ ๆ ดังเช่นที่ดำเนินการในต่างประเทศ เช่น การจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาเป็นการเฉพาะ (Earmarked Tax) และภาษีทรัพย์สินในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการศึกษาของประเทศ เป็นต้น

รายงานวิธีการและความเป็นไปได้ของระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีเพื่อการศึกษาฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญอยู่ 2 ประการ ประการแรกเพื่อแสดงผลการศึกษาวิธีการและความเป็นไปได้ของการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาโดยวิธีการด้านอุปสงค์ (จัดสรรตามจำนวนและลักษณะความต้องการของนักเรียน) แทนการจัดสรรโดยวิธีการทางด้านอุปทาน (จัดสรรให้แก่สถานศึกษาหรือจัดหาและจัดการปัจจัยการผลิตให้แก่สถานศึกษา) และประการที่สองเพื่อแสดงผลการศึกษาวิธีการและความเป็นไปได้ของการใช้ภาษีการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ และการปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญ ได้ข้อสรุปวิธีการและความเป็นไปได้ของการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาโดยวิธีการด้านอุปสงค์และการใช้ภาษีการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ดังนี้

ระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์

ประเทศไทยมีทิศทางขับเคลื่อนไปสู่ระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ ทั้งระบบการศึกษาในปัจจุบันที่ให้เงินอุดหนุนผ่านจำนวนหัวนักเรียนเป็นการจัดการทางด้านอุปสงค์ในทางหนึ่ง ขณะที่กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาที่อยู่ระหว่างการจัดตั้งเองก็มุ่งเน้นกลไกให้งบประมาณเข้าสู่ผู้รับประโยชน์โดยตรง (โดยมุ่งช่วยเหลือ 6 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กยากจนในระบบโรงเรียน เด็กเล็ก เด็กนอกระบบโรงเรียน ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่ต้องการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน นักเรียนที่ไม่ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) รวมถึงครูที่สอนเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่กันดารห่างไกล)

หากจะขับเคลื่อนต่อเนื่องโดยให้นักเรียนหรือผู้ปกครองของนักเรียนในวงกว้างเป็นผู้รับงบประมาณด้วยตนเอง เพื่อลดปัญหาการรั่วไหลของงบประมาณและเพื่อสนับสนุนสถานศึกษาให้มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ สามารถจัดการการเงินและทรัพยากรเพื่อการบริหารงานบุคคล และวิชาการด้วยตนเอง และรับผิดชอบต่อผลลัพธ์เพื่อสร้างคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้จริง ในทางปฏิบัติสามารถดำเนินการได้เพราะปัจจุบันระบบงบประมาณและระบบการเบิกจ่ายเป็นรายบุคคลตามตัวคนที่มีอยู่ รวมถึงการนำเทคโนโลยีการโอนเงินอิเล็กทรอนิกส์มารองรับ ก็มีตัวอย่างที่ดำเนินการอยู่จริง เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ หรือโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ก่อนพิจารณานำไปปฏิบัติในวงกว้าง ควรพิจารณาประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. วงเงินในคู่มือการศึกษาที่จัดสรรให้ผู้เรียนโดยตรงมีมูลค่าสูงเพียงพอจะก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเลือกสถานศึกษาของผู้เรียนหรือผู้ปกครองหรือไม่ หากวงเงินไม่เพียงพอ (เช่น กำหนดเท่ากับงบอุดหนุนรายหัวในปัจจุบันที่ไม่ได้รวมถึงต้นทุนการศึกษาก้อนใหญ่ คือ ค่าเงินเดือนครู) ก็อาจไม่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสถานศึกษาของผู้เรียนหรือผู้ปกครอง และไม่มีผลต่อเนื่องไปถึงความมุ่งมั่นในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของสถานศึกษาในวงกว้าง

2. ระดับการศึกษาที่ควรนำคู่มือการศึกษามาใช้ในทางปฏิบัติ เนื่องจากรัฐธรรมนูญปี 2560 มาตรา 54 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย หากคู่มือการศึกษาถูกนำมาใช้สำหรับระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น จะไม่ได้สร้างความแตกต่างของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มนี้เนื่องจากไม่ได้ต้องจ่ายค่าใช้จายส่วนนี้อยู่เดิม ดังนั้น ในบริบทประเทศไทย คู่มือสำหรับการศึกษาอาจเหมาะสมกว่ากับการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือปวช. ขึ้นไป เนื่องจากผู้ปกครองจะได้รับคู่มือสนับสนุนค่าใช้จ่ายการศึกษาที่ลดค่าใช้จ่ายทางการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม และโดยปกติก็เป็นระดับการศึกษาที่มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น

3. ประเด็นถัดไป คือ การออกแบบมาตรการเฝ้าระวังเพื่อลดโอกาสความเป็นไปได้ที่อุปสงค์การศึกษาอาจจะก่อให้เกิดการกระจุกตัวของนักเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง เช่น จำนวนนักเรียนต่อห้องที่จะมีจำนวนมากขึ้นหากโรงเรียนไม่สามารถลงทุนขยายห้องเรียนและบุคลากรได้อีก หรือหากลงทุนขยายห้องได้ ก็ต้องมีการเพิ่มจำนวนครู นำไปสู่ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรครูให้กระจุกตัวในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงมากยิ่งขึ้น วิธีการที่อาจได้ผลสัมฤทธิ์มากกว่า คือ มุ่งเน้นนโยบายไปยังประเภทสถานศึกษาที่ยังขาดแคลนอุปสงค์ในการพัฒนา (ขาดแคลนสถานศึกษาที่มีคุณภาพหรือมีชื่อเสียง หรือผู้เรียนยังไม่ค่อยเลือกเรียน) ทั้งที่มีความจำเป็นสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศ¹ ได้แก่ การศึกษาในระดับอาชีวศึกษา หรือในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น

4. การกำหนดเป้าหมายระดับการศึกษาที่ควรนำมาตรการการคลังด้านอุปสงค์มาใช้ ได้แก่ การศึกษาในระดับอาชีวศึกษา หรือในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น นอกจากจะขัดข้อขัดข้องของมาตรการการคลังด้านอุปสงค์เรื่องการกระจุกตัวของนักเรียนหรือครูในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ยังขัดข้อขัดข้องหรือข้อกังวลอื่นๆ ที่ค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรมและหารือผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่

- การที่โรงเรียนที่ปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนไม่ทันและมีนักเรียนที่เรียนดีเลือกออกไปเรียนในโรงเรียนอื่น ทำให้นักเรียนในโรงเรียนดังกล่าวที่เหลือไม่ได้รับประโยชน์จากการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีเพื่อนนักเรียนเก่ง (Peer Effects)
- การที่โรงเรียนที่อยู่ห่างไกลไม่สามารถแข่งขันด้านคุณภาพการศึกษาได้ อาจส่งผลให้มีจำนวนนักเรียนน้อยจนอาจได้รับเงินสนับสนุนไม่เพียงพอ โรงเรียนอาจไม่สามารถอยู่ต่อได้
- การย้ายการศึกษาจากโรงเรียนรัฐไปสู่โรงเรียนเอกชน และเมื่อมีความต้องการเรียนในโรงเรียนเอกชนเพิ่มสูงขึ้นอาจส่งผลให้ค่าเรียนของโรงเรียนเอกชนมีการปรับตัวสูงขึ้น

5. สำหรับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษา อปท. จะมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ คือ การจัดรูปแบบหลักสูตรให้ตรงกับผู้เรียนในท้องถิ่นให้ได้รับการฝึกทักษะทางอาชีพเพิ่มเติมตามความต้องการที่มีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ตาม เป็นที่สังเกตโดยทั่วไปว่า อปท. ส่วนใหญ่นอกจากไม่ได้มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทางสังคม และการพัฒนาด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ยังมีประเด็นของแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นที่ส่วนใหญ่ขึ้นกับแนวนโยบายและทัศนคติของผู้นำของแต่ละ อปท. การขับเคลื่อนเชิงพื้นที่ในเรื่องนี้โดย อปท. จึงมีความท้าทาย และอาจต้องใช้ระยะเวลาพัฒนาควบคู่ไปกับการขับเคลื่อนให้การกระจายอำนาจมีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่

¹ปัจจุบันประเทศไทยมีกำลังแรงงานที่มีทักษะขั้นสูง (High-skilled Labour) ต่ำกว่าร้อยละ 20 เท่านั้น ขณะที่การพัฒนาประเทศออกจากรักดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของรัฐบาลจำเป็นต้องมีกำลังแรงงานที่มีทักษะหรือมีทักษะขั้นสูงมากกว่าร้อยละ 50 ของกำลังแรงงานทั้งหมดในประเทศ

6. ในส่วนการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาอาจเริ่มจากผู้จัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาของรัฐ ได้แก่ สถาบันการอาชีวศึกษาของรัฐ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 เนื่องจากตามพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว สถาบันการอาชีวศึกษา มีระเบียบที่เอื้อต่อการบริหารจัดการทรัพย์สิน การงบประมาณ และการเงินการคลัง ด้วยตนเองอยู่มาก เช่น

- ตามมาตรา 20 ของ พ.ร.บ. การอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 กำหนดว่า “ให้สถาบันมีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้จ่าย และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถาบัน ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งการจัดหารายได้จากการให้บริการและการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาของส่วนราชการในสถาบัน” หรือ
- ตามมาตรา 53 ของ พ.ร.บ. การอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 กำหนดว่า “สถานประกอบการ หรือภาคเอกชนอาจเข้าร่วมดำเนินการจัดตั้งศูนย์วิจัย ห้องทดลอง หรือห้องปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันของรัฐหรือเอกชนได้ตามความตกลงของสถานศึกษาหรือสถาบันและสถานประกอบการนั้น....รายได้และทรัพย์สินที่เกิดจากการดำเนินการของสถานประกอบการ ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นรายได้ของสถานศึกษาหรือสถาบันนั้น.....หลักเกณฑ์และวิธีการในการเข้าร่วมดำเนินการของสถานประกอบการ หรือภาคเอกชนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับของสถาบัน” เป็นต้น

7. ด้วยเหตุนี้ วิธีการและความเป็นไปได้ของระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์เมื่อพิจารณาบริบทประเทศไทยรวมถึงทิศทางแนวโน้มการพัฒนาในอนาคต จึงเป็นระบบคูปองการศึกษาสำหรับผู้เรียนในระดับอาชีวศึกษาหรือในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีมูลค่าคูปองอย่างน้อยเท่ากับต้นทุนการจัดการศึกษาที่แท้จริงต่อหัว (Real Cost per Head) โดยอาจเริ่มทดลองใช้ในสาขาใดสาขาหนึ่ง เช่น สาขาขาดแคลนหรือจำเป็นในอนาคต หรือหลายสาขารวมกัน หรือในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่ต้องการแรงงานวิชาชีพสูง เช่น เขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ทั้งนี้ แนวทางให้เกิดผลในทางปฏิบัติของการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดสรรงบประมาณการศึกษานี้ เห็นควรให้มีการศึกษาเพิ่มเติมโดยศึกษารูปแบบการโอนโรงเรียนไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการเป็นไปได้ในการใช้คูปองการศึกษาเปรียบเทียบกับกรณีศึกษาการดำเนินนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่มีการจัดสรรงบประมาณแบบอุปทาน (Supply-side Financing) ให้กับหน่วยบริการภาครัฐตามจำนวนเตียงโรงพยาบาล และข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณในปีที่ผ่านมา ถูกแทนที่โดยการจัดสรรงบประมาณแบบอุปสงค์ (Demand-side Financing) ตามจำนวนประชาชนผู้มีสิทธิที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) และกองทุนประกันสังคม ตั้งแต่ปี 2545

ภาษีเพื่อการศึกษา

ปัจจุบันประเทศไทยมีนโยบายส่งเสริมการศึกษา จึงไม่มีการจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาเป็นการเฉพาะเหมือนในอดีต (การจัดเก็บเงินศึกษาพลีในปี พ.ศ. 2464 และการจัดเก็บเงินช่วยการประถมศึกษาตามประมวลรัษฎากร ในปี พ.ศ. 2481) แต่มีกลไกทางภาษีสันับสนุนการศึกษาอยู่หลากหลาย เช่น

- การยกเว้นภาษี เช่น ภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม อากรแสตมป์ เป็นต้น ให้กับผู้จัดการศึกษาของไทย
- การลดหย่อนภาษีทางการศึกษา (ลดหย่อนได้ 2 เท่ากรณีบริจาคสำหรับบุคคลธรรมดาที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เรียน)
- การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้บริจาคเงินให้แก่กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ให้มีสิทธินำไปหักเป็นค่าลดหย่อนหรือรายจ่ายเช่นเดียวกับการบริจาคเพื่อการศึกษาตามประมวลรัษฎากร

ที่ผ่านมาได้มีการขับเคลื่อนเพื่อพิจารณาภาษีเพื่อการศึกษาในรูปแบบใหม่ๆ ดังเช่นที่ดำเนินการในต่างประเทศ เช่น การจัดเก็บภาษีการศึกษาที่มีแนวคิดเก็บจากผู้มีรายได้สูงในอัตราที่มากกว่าผู้มีรายได้น้อย การจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาทางตรงจาก Earmarked Tax และภาษีทรัพย์สินในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการศึกษาของประเทศ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ก่อนพิจารณานำไปปฏิบัติในวงกว้าง ควรพิจารณาประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การเก็บภาษีการศึกษาจากผู้ปกครองที่มีรายได้สูงและลดหย่อน/คืนภาษีการศึกษาให้กับผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำ หรือการเก็บภาษีจากฐานรายได้หรือประเภทของธุรกิจที่ต้องการแรงงานในระดับสูง ไม่มีความเหมาะสมกับบริบทการเงินการคลังของประเทศไทยในปัจจุบัน เนื่องจากแนวคิดภาษีการศึกษาดังกล่าวมักจะเป็นภาษีที่จัดเก็บเฉพาะกลุ่ม มีความซับซ้อนกับหลักการการจัดเก็บภาษีที่เป็นธรรมและเท่าเทียม และโครงสร้างภาษีหลัก เช่น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ซึ่งมีอัตราภาษีที่เป็นตัวสะท้อนอยู่แล้วตามขั้นบันได และโดยหลักการนี้ต่อไปไม่ควรให้มีการให้ Tax credit สำหรับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นพิเศษ

2. ในส่วนการจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาทางตรงจาก Earmarked Tax และภาษีทรัพย์สินในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการศึกษาของประเทศ ตามทิศทางที่ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. (ร่าง พ.ร.บ. วินัยการเงินการคลังฯ) ที่ได้ผ่านการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่ 2 และ 3 เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2561 นั้น กำหนดให้ การกันเงินรายได้ (Earmarked Tax) เพื่อให้หน่วยงานของรัฐนำไปใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน เพื่อการหนึ่ง การใดเป็นการเฉพาะ จะต้องอาศัยอำนาจตามกฎหมายเท่านั้น และจะต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังก่อน การเกิดขึ้นของ Earmarked Tax ใหม่ ๆ จึงมีแนวโน้มลดลง

3. แนวคิดอื่นๆ ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมในต่างประเทศ เช่น การลดภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในอนาคต ในรูปแบบ Savings Plans (ผู้เสียภาษีสามารถจ่ายล่วงหน้า (Prepay) หรือจ่ายเพื่อสนับสนุนบัญชีสำหรับค่าใช้จ่ายของสถาบันการศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษา (Post-secondary Institute) เพื่อนักเรียนจะไม่ต้องชำระค่าเล่าเรียนในอนาคต โดยจำนวนเงินที่สะสมในโครงการจะไม่ถูกเก็บภาษีในกรณีที่จำนวนเงินที่ฝากเข้าไปนั้นไม่มากไปกว่าค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงของนักเรียน (เสมือนเป็นเงินออมสำหรับการศึกษาในอนาคต)) เป็นแนวคิดที่มีหลักการค่อนข้างไปในทางเดียวกับมาตรการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ของไทยที่ให้กู้ยืมเงินแก่นักเรียนหรือนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อเป็นค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการครองชีพระหว่างศึกษาอยู่แล้ว

4. อย่างไรก็ตาม การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ตามร่างพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. ... ที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างฯ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ หากมีผลใช้บังคับ จะส่งผลให้ท้องถิ่นมีบทบาทในการเก็บภาษีเองได้มากขึ้น ซึ่งเชื่อมโยงกับประเด็น Earmarked Tax ที่ท้องถิ่นสามารถดำเนินการเองได้ในการสนับสนุนการศึกษา

5. ด้วยเหตุนี้ วิธีการและความเป็นไปได้ของภาษีเพื่อการศึกษาเมื่อพิจารณาบริบทประเทศไทย รวมถึงทิศทางแนวโน้มการพัฒนาในอนาคต จึงเป็นบทบาทของ Earmarked Tax โดยท้องถิ่นที่สามารถดำเนินการเองได้ในการสนับสนุนการศึกษาจากรายได้ภาษีที่จะจัดเก็บเองได้มากขึ้น ตามการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง อย่างไรก็ตาม นโยบายการกระจายอำนาจทางการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการควรมีความชัดเจนก่อน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการกำหนดนโยบายการคลังเพื่อสนับสนุนการศึกษาดังกล่าวได้

6. อย่างไรก็ตาม การปรับปรุงการบริหารจัดการหรือคุณภาพในการจัดการศึกษายังคงเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาดำเนินการโดยเร่งด่วนมากกว่าประเด็นการพัฒนาเพิ่มเติมภาษีการศึกษาในรูปแบบอื่นๆ เพื่อเพิ่มงบประมาณสนับสนุนการศึกษา เนื่องจากประเทศไทยมีงบประมาณด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) อยู่ที่เกือบร้อยละ 5 ซึ่งเป็นตัวเลขที่ค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในอาเซียน และอยู่ในระดับเดียวกับหรือมากกว่าประเทศพัฒนาแล้วบางประเทศ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นมากกว่า

ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยในระยะต่อไป

การดำเนินงานในระยะต่อไปของการศึกษาวิจัยระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีเพื่อการศึกษาควรมุ่งไปที่การขับเคลื่อนแนวคิดระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติตามที่เสนอในข้อ 7 ข้างต้น โดยมีขั้นตอน คือ

1. ทำการวิจัยแนวทางปรับเปลี่ยนวิธีการจัดสรรงบประมาณการศึกษาให้เกิดผลในทางปฏิบัติโดยศึกษารูปแบบการโอนย้ายโรงเรียนไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควบคู่ไปกับการความเป็นไปได้ในการใช้คู่มือการศึกษาเปรียบเทียบกับกรณีศึกษาการดำเนินนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้ากับการจัดสรรงบประมาณแบบอุปทาน (Supply-side Financing) ให้กับหน่วยบริการภาครัฐตามจำนวนเตียงโรงพยาบาล และข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณในปีที่ผ่านมา ถูกแทนที่โดยการจัดสรรงบประมาณแบบอุปสงค์ (Demand-side Financing) ตามจำนวนประชาชนผู้มีสิทธิที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) และกองทุนประกันสังคม ตั้งแต่ปี 2545

2. ทำการวิจัยเพื่อประเมินต้นทุนต่อหน่วยการศึกษาของสถานศึกษาหรือในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นหรือในระดับอาชีวศึกษาในสาขาใดสาขาหนึ่ง เช่น สาขาขาดแคลนหรือจำเป็นในอนาคต หรือหลายสาขารวมกัน หรือในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่ต้องการแรงงานวิชาชีพสูง เช่น เขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

3. ทำการวิจัยเชิงประจักษ์หรือทดลองเพื่อช่วยยืนยันว่าระบบคูปองการศึกษาสำหรับผู้เรียนในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นหรือในระดับอาชีวศึกษามีผลทางบวกต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอาชีวศึกษา หรือความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้ให้การศึกษามากขึ้นจริง โดยอาจทดลองในสถานศึกษาในสาขาใดสาขาหนึ่ง เช่น สาขาขาดแคลนหรือจำเป็นในอนาคต หรือหลายสาขารวมกัน หรือในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่ต้องการแรงงานวิชาชีพสูง เช่น เขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก เป็นต้น

4. ประเมินปัญหาอุปสรรคในทางปฏิบัติก่อนการตัดสินใจเชิงนโยบาย โดยอาจประเมินจากการทดลองใช้ในสถานศึกษาในสาขาใดสาขาหนึ่ง เช่น สาขาขาดแคลนหรือจำเป็นในอนาคต หรือหลายสาขารวมกัน หรือในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่ต้องการแรงงานวิชาชีพสูง เช่น เขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก เป็นต้น

ทั้งนี้กลุ่มเป้าหมายหรือพื้นที่ศึกษาวิจัยในระยะต่อไปเสนอเป็นสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกซึ่งมีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 9 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคระยอง (เป็นที่ตั้งของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออก) วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี วิทยาลัยเทคนิคสัตหีบ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเทคโนโลยีฐานวิทยาศาสตร์ (ชลบุรี) วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี วิทยาลัยเทคนิคมาบตาพุด วิทยาลัยเทคนิคบ้านค่าย วิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี และวิทยาลัยเทคนิคตราด รวมถึงวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคตะวันออก (อี.เทค) ที่แม้ไม่ได้สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกแต่ก็เป็นหนึ่งในสถาบันการอาชีวศึกษาของภาคเอกชนที่ได้รับความนิยมในการเข้าเรียนในพื้นที่ภาคตะวันออก

การดำเนินการตามข้อเสนอแนะข้างต้น จะชี้ให้ผู้กำหนดนโยบายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นภาพว่าการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ในรูปแบบคูปองการศึกษาจะเกิดขึ้นในทางปฏิบัติได้ควรต้องดำเนินการอย่างไรก่อนหลัง และดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายใด มีปัญหาอุปสรรคในทางปฏิบัติหรือไม่อย่างไร และการดำเนินการดังกล่าวจะมีผลทางบวกต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา หรือความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้ให้การศึกษามากขึ้นจริงหรือไม่

นอกจากนี้ ควรมีการวิจัยคู่ขนานไปถึงแนวโน้มและความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้มาตรการทางการคลังเพื่อการศึกษาในรูปแบบอื่นๆ ในประเทศไทย เช่น นวัตกรรมมาตรการการคลังเพื่อการศึกษาใหม่ๆ (Innovative financing for Education) ที่องค์กรระหว่างประเทศหลายแห่งกำลังขับเคลื่อนอยู่ เช่น กองทุนร่วมลงทุนเพื่อการศึกษา (Education Venture Fund) พันธบัตรเพื่อสังคม (Social Impact Bond) ที่พันธบัตรจะจ่ายผลตอบแทนให้กับนักลงทุน และผู้ให้บริการจะได้รับค่าจ้างอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ก็ต่อเมื่อเกิดประโยชน์สาธารณะที่ช่วยให้รัฐประหยัดค่าใช้จ่ายได้จริง ซึ่งต้องการศึกษาแนวทางการวัดผลประโยชน์สาธารณะที่รัฐและเอกชนเห็นประโยชน์ในการนำไปใช้จริงร่วมกัน หรือพันธบัตรเพื่อการพัฒนาโดยการแปลงสภาพหนี้ (Debt Conversion Development Bond) เป็นต้น

บทคัดย่อ

รายงานฉบับนี้สรุปสาระสำคัญจากการวิจัยเพื่อศึกษาวิธีการและความเป็นไปได้ของระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีเพื่อการศึกษา ประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาด้านอุปสงค์ รูปแบบและวิธีการใช้ภาษีการศึกษา ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการเงินการคลัง ความเป็นไปได้ในการปรับใช้ในประเทศไทย และข้อเสนอแนะการดำเนินงานในระยะต่อไป

Abstract

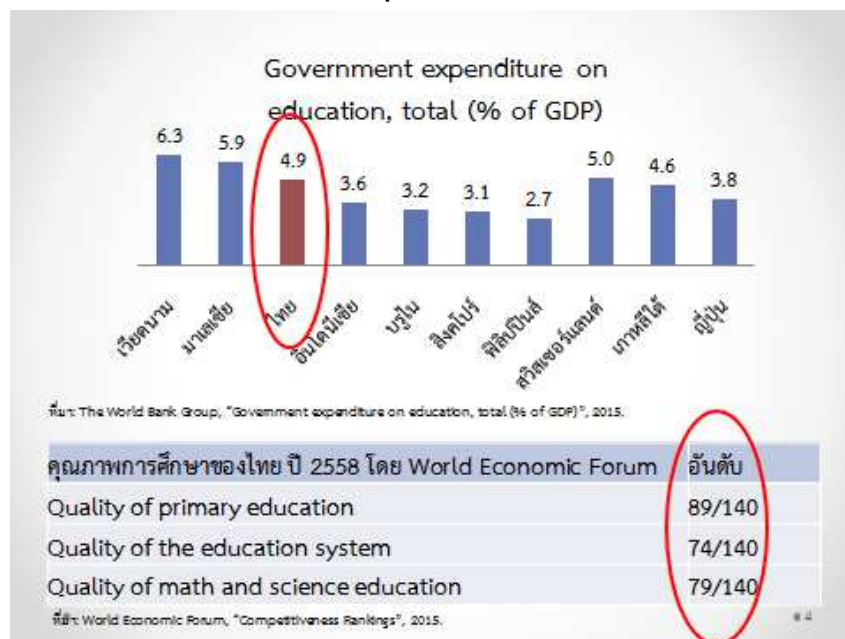
This report summarises key findings from research on methods and feasibilities of the demand-side financing in education and education tax. It provides content of the methods and feasibilities, a summary of expert opinions, feasible options to apply the methods in Thailand, and suggestion for next research to apply the methods in Thailand.

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ปัญหาที่ท้าวิจัยและความสำคัญของปัญหา

ปี 2555 ประเทศไทยมีงบประมาณด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) อยู่ที่ร้อยละ 4.9² ซึ่งเป็นตัวเลขที่ค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในอาเซียน³ และอยู่ในระดับเดียวกับหรือมากกว่าประเทศพัฒนาแล้วบางประเทศ⁴ แต่คุณภาพการศึกษาของประเทศไทยยังอยู่อันดับค่อนข้างต่ำด้านท้ายของโลก⁵ สะท้อนการบริหารจัดการและการจัดสรรงบประมาณการศึกษาที่ไม่มีประสิทธิภาพ

รูปภาพที่ 1.1 งบประมาณด้านการศึกษาและคุณภาพการศึกษาของไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ

ที่มา: The World Bank Group, "Government expenditure on education", 2015. และ World Economic Forum, "Competitiveness Rankings", 2015.

²The World Bank Group, "Government expenditure on education, total (% of GDP)", 2015.

³บรูไนร้อยละ 3.2 อินโดนีเซียร้อยละ 3.6 มาเลเซียร้อยละ 5.9 ฟิลิปปินส์ร้อยละ 2.7 สิงคโปร์ร้อยละ 3.1 เวียดนามร้อยละ 6.3 (ที่มา: The World Bank Group, "Government expenditure on education, total (% of GDP)", 2015.)

⁴สวิตเซอร์แลนด์ร้อยละ 5.0 ญี่ปุ่นร้อยละ 3.8 เกาหลีใต้ร้อยละ 4.6 (ที่มา: The World Bank Group, "Government expenditure on education, total (% of GDP)", 2015.)

⁵จากการจัดอันดับของ World Economic Forum ปี 2558-2559 ด้านคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา (Quality of primary education) ไทยอยู่อันดับที่ 89 จากทั้งหมด 140 ประเทศ ด้านคุณภาพระบบการศึกษา (Quality of the education system) ไทยอยู่อันดับที่ 74 ด้านคุณภาพการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (Quality of math and science education) ไทยอยู่อันดับที่ 79 (ที่มา: World Economic Forum, "Competitiveness Rankings", 2015.)

ประเทศไทยเปลี่ยนจากการจัดสรรงบประมาณแบบแสดงรายการมาเป็นการจัดสรรงบประมาณแบบเงินอุดหนุนรายหัวตั้งแต่ปี 2545⁶ การจัดสรรงบประมาณดังกล่าวไม่ส่งเสริมให้มีการพัฒนาและไม่สะท้อนถึงคุณภาพของสถานศึกษาแต่ละแห่ง อีกทั้งยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำที่สถานศึกษาที่มีคุณภาพกระจุกตัวอยู่ในเขตเมือง ปัญหาดังกล่าวมีทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอาชีวศึกษา

การจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ การจัดสรรให้แก่สถานศึกษาหรือจัดหาและจัดการปัจจัยการผลิตให้แก่สถานศึกษา (หรือเรียกว่าการจัดสรรด้านอุปทาน: Supply Side) อีกประเภท คือ การจัดสรรตามจำนวนและลักษณะความต้องการของนักเรียนผู้เรียนโดยตรง (หรือเรียกว่าการจัดสรรด้านอุปสงค์: Demand Side) โดยการจัดสรรด้านอุปสงค์มีข้อดี คือ⁷ ช่วยพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา เพราะการใช้การจัดสรรด้านอุปสงค์ สามารถผลักดันให้เกิดการแข่งขันระหว่างสถาบันการศึกษา ส่งผลให้พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาได้ดีกว่า และยังทำให้โรงเรียนต่างๆ จัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้ปกครองและนักเรียนยากจนให้สามารถเข้าถึงโรงเรียนเอกชนที่มีค่าใช้จ่ายแพงกว่า และเพิ่มอัตราการเข้าถึง (Accessibility) สถาบันการศึกษาของนักเรียนจากการที่มีประเภทของโรงเรียนให้เลือกมากขึ้น อีกทั้งหากการแข่งขันระหว่างสถาบันการศึกษาทำให้จำนวนโรงเรียนเอกชนเพิ่มขึ้น ถือเป็นการลดภาระของรัฐบาลในการบริหารจัดการโรงเรียนรัฐบาล

มีการศึกษาเรื่องการจัดสรรงบประมาณการศึกษาในประเทศไทยหลายเรื่อง แต่ยังมีงานที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดสรรด้านอุปสงค์ไม่มาก อาทิ การศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในปี 2549⁸ โดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นการเสนอแนะสูตรการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาแบบรายหัวหรือด้านอุปทาน และการศึกษาของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยในปี 2556⁹ ซึ่งแม้จะมีการวิเคราะห์ถึงการจัดสรรงบประมาณของรัฐบาล แต่ยังไม่ได้ลงรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณด้านอุปสงค์

⁶ ปัจจุบัน (2558) เงินอุดหนุนรายหัว ก่อนประถมศึกษา 1,700 บาท ประถมศึกษา 1,900 บาท มัธยมศึกษาตอนต้น 3,500 บาท

มัธยมศึกษาตอนปลาย ประเภทสามัญศึกษา 3,800 บาท ประเภทอาชีวศึกษา ช่างอุตสาหกรรม 6,500 บาท พาณิชยกรรม 4,900 บาท คหกรรม 5,500 บาท ศิลปกรรม 6,200 บาท เกษตรกรรมทั่วไป 5,900 บาท เกษตรกรรมปศุสัตว์ 11,900 บาท

⁷ สรุปลจาก Jamil Salmi and Arthur M. Hauptman, The World Bank, “Innovations in Tertiary Education Financing: A Comparative Evaluation of Allocation Mechanisms”, 2549.

⁸ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา., “รายงานการวิจัยสูตรการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษารูปแบบใหม่”, 2549.

⁹ มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย., “การจัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาระดับพื้นฐานให้เกิดความรับผิดชอบ”, 2556.

ส่วนการศึกษาเรื่องการจัดสรรงบประมาณการศึกษาในต่างประเทศ การจัดสรรงบประมาณการศึกษาด้านอุปสงค์ได้ถูกเสนอแนะโดยมิลตัน ฟรีดแมน (2498)¹⁰ และมีงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น การศึกษาของธนาคารโลกเมื่อปี 2549¹¹ และปี 2554¹² ซึ่งเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณการศึกษาแบบต่างๆ โดยได้วิเคราะห์ข้อดี-ข้อเสียของการจัดสรรงบประมาณด้านอุปสงค์และอุปทานแบบต่างๆ และงานวิจัยของ Morgan C, Petrosino A, Fronius T (2556)¹³ ที่รวบรวมการศึกษาเกี่ยวกับการใช้การจัดสรรงบประมาณด้านอุปสงค์โดยใช้คู่มือการศึกษาในประเทศกำลังพัฒนา ได้แก่ ชิลี โคลอมเบีย และปากีสถาน และผลของการใช้คู่มือในประเทศดังกล่าว

ในปี 2558 สภาปฏิรูปแห่งชาติ ได้เสนอวาระการปฏิรูปที่ 17 เรื่องการปฏิรูประบบการคลังด้านการศึกษา (ด้านอุปสงค์) เพื่อผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาใหม่ โดยจัดสรรงบประมาณที่เน้นด้านอุปสงค์ หรือจัดสรรค่าใช้จ่ายรายหัวโดยตรงแก่ผู้รับการศึกษาในรูปแบบ “คู่มือการศึกษา” ที่ติดตามตัว ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์อย่างละเอียด เพื่อเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาของประเทศ

นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดสรรงบประมาณมาเป็นแบบอุปสงค์แล้ว การเก็บภาษีการศึกษาจากผู้ปกครองที่มีรายได้สูง และลดหย่อน/คืนภาษีการศึกษาให้กับผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำ ควรได้รับการศึกษาวิจัยควบคู่ไปด้วย เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างครอบครัวที่มีรายได้สูง และครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ สอดรับกับผลสำรวจของ UNICEF ในประเทศไทยเมื่อปี 2555 ที่พบว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ร่ำรวยมีโอกาสทางการศึกษามากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ยากจน (รูปภาพที่ 1.2)

¹⁰ “Let the subsidy be made available to parents regardless where they send their children--provided only that it be to schools that satisfy specified minimum standards--and a wide variety of schools will spring up to meet the demand.” (ที่มา: Milton Friedman., “The Role of Government in Education”., Economics and the Public Interest., Robert A. Solo., Rutgers University Press., 1955.)

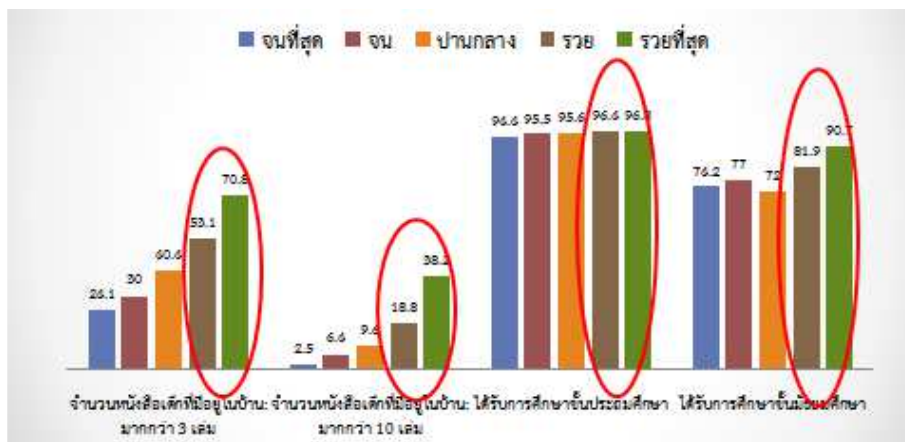
¹¹ Jamil Salmi and Arthur M. Hauptman, The World Bank, “Innovations in Tertiary Education Financing: A Comparative Evaluation of Allocation Mechanisms”, 2549.

¹² Adriana Jaramillo and Thomas Melonio, “Breaking even or breaking through: reaching financial sustainability while providing high quality standards in Higher Education in the Middle East and North Africa”, 2554.

¹³ Morgan C, Petrosino A, Fronius T., “A systematic review of the evidence of the impact of school voucher programmes in developing countries” ., London: EPPI-Centre, Social Science Research Unit, Institute of Education, University of London., 2013.

รูปภาพที่ 1.2 จำนวนเด็กที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาในประเทศไทย ปี 2555

หน่วย: ร้อยละ

ที่มา: MICS, UNICEF, “Multiple Indicator Cluster Surveys 2012”, 2012.

ในประเทศไทยมีการศึกษาวิจัยเรื่องภาษีเพื่อการศึกษา แต่การวิจัยดังกล่าวยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเก็บภาษีเพื่อการศึกษาจากผู้ปกครองที่มีบุตรอยู่ในวัยเรียน อาทิ การศึกษาของสถาบันพัฒนาสยาม (2550)¹⁴ เกี่ยวกับมาตรการภาษีอากรที่ส่งเสริมภาคการศึกษา โดยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระบบการศึกษาของไทย การเก็บภาษีและการลดหย่อนภาษีเพื่อการศึกษาของไทยและต่างประเทศ ซึ่งแม้จะมีข้อเสนอแนะเรื่องการให้เงินอุดหนุนแก่ผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำ แต่ไม่ได้มีการกล่าวถึงการเก็บภาษีเพื่อการศึกษาจากผู้ปกครองที่มีรายได้สูง และการศึกษาของวรกาญจน์ สุขสดเขียว (2550)¹⁵ ที่ศึกษาถึงโครงสร้างภาษีอากรในประเทศไทยและการใช้ภาษีเพื่อการศึกษาในประเทศไทยและต่างประเทศ แต่ไม่ได้รวบรวมข้อมูลของการเก็บภาษีโดยตรงจากผู้ปกครอง

ในต่างประเทศมีการเก็บภาษีเพื่อการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นการเก็บภาษีจากสิ่งปลูกสร้างและการบริโภค ไม่ได้เก็บภาษีจากฐานรายได้ของผู้ปกครองโดยตรง เช่น เกาหลีใต้ เก็บภาษีเพื่อการศึกษา (Education Tax) จากรายได้ของธุรกิจการธนาคารและประกันภัย ภาษีการบริโภค ภาษีการคมนาคม พลังงาน และสิ่งแวดล้อม และภาษีเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์¹⁶ ประเทศแคนาดา รัฐบาลท้องถิ่นเก็บภาษีเพื่อบำรุงโรงเรียนจากสินทรัพย์ (Property Tax)¹⁷ เช่น บ้าน โดยอัตราภาษีที่เก็บจะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การเก็บภาษีจากสินทรัพย์อาจไม่สะท้อนถึงฐานะของเจ้าของทรัพย์สินโดยตรง ดังนั้น ในบางประเทศจึงได้ออกกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น รัฐเวอร์มอนต์ (Vermont) ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการเก็บภาษีเพื่อการศึกษาจากสินทรัพย์ ได้ออกกฎหมายว่าหากครัวเรือนมีรายได้รวมน้อยกว่า 90,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี (ประมาณ 320,000 บาท) สามารถจ่ายภาษีโดยใช้รายได้ครัวเรือนเป็นฐานภาษีแทนการใช้สินทรัพย์เป็นฐานภาษีได้¹⁸

¹⁴ สถาบันพัฒนาสยาม, “โครงการวิจัย เรื่อง มาตรการทางภาษี อากรเพื่อส่งเสริมการศึกษา”, 2550.

¹⁵ วรกาญจน์ สุขสดเขียว, “รูปแบบภาษีเพื่อการศึกษา”, 2550.

¹⁶ Ministry of Strategy and Finance, Korea, “Korean Taxation 2012”, 2012.

¹⁷ Government of Ontario, “Tax Matters - Tax Rates for School Purposes”, 2015.

¹⁸ Vermont Transparency Project, “Financing Education In Vermont”, 2013.

การเก็บภาษีเพื่อการศึกษาจากมูลค่าของสินทรัพย์หรือจากการบริโภค อาจไม่สะท้อนถึงความสามารถในการจัดหาบริการการศึกษาให้แก่บุตรได้เท่ากับรายได้ ทำให้ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายการเก็บภาษีการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม ในบริบทประเทศไทย รัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2560 มาตรา 54 วรรค 1 ระบุ “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” รวมถึงมาตรา 54 วรรค 5 และ 6 ที่ระบุ “ในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาตามวรรคสอง หรือให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามวรรคสาม รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตน” และ “ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาและเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุนหรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษีรวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์สินเข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวอย่างน้อยต้องกำหนดให้การบริหารจัดการกองทุนเป็นอิสระและกำหนดให้มีการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว” ทั้งหมดนี้จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาก่อนนำภาษีเพื่อการศึกษาไปปรับใช้ในบริบทประเทศไทย

ด้วยเหตุนี้ จึงควรมีการศึกษาเรื่องการเก็บภาษีการศึกษาจากผู้ปกครองที่มีรายได้สูง การลดหย่อนคืนภาษีการศึกษาให้กับผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำ หรือการกันรายได้จากภาษีบางประเภทเพื่อการศึกษา (Earmarked Tax) ที่เหมาะสมกับบริบทของไทย โดยอาจอาศัยความร่วมมือจากรัฐบาลท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาแบบอุปสงค์

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อศึกษาวิธีการและความเป็นไปได้ของการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาโดยวิธีการด้านอุปสงค์ (จัดสรรให้แก่นักเรียนโดยตรง) แทนการจัดสรรโดยวิธีการทางด้านอุปทาน (จัดสรรให้แก่โรงเรียน)
- 1.2.2 เพื่อศึกษาวิธีการและความเป็นไปได้ของการใช้ภาษีการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

1.3 ขอบเขตของโครงการ

- 1.3.1 ศึกษาวิธีการและความเป็นไปได้ของการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาโดยวิธีการด้านอุปสงค์ ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอาชีวศึกษา
- 1.3.2 ศึกษาวิธีการและความเป็นไปได้ของการใช้ภาษีการศึกษาโดยเก็บภาษี/ลดหย่อนภาษีจากฐานรายได้ของผู้ปกครองที่มีบุตรอยู่ในวัยเรียน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
- 1.3.3 ศึกษาหาแนวทางการปรับใช้การคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีการศึกษาในบริบทประเทศไทย

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

1.4.1 ประมวลรูปแบบและวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาด้านอุปสงค์โดยวิเคราะห์จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น สภาปฏิรูปแห่งชาติ วาระการปฏิรูปที่ 17 ธนาคารโลก¹⁹²⁰ ซึ่งประเมินข้อดี-ข้อเสียของการจัดสรรงบประมาณการศึกษาแบบต่างๆ และกรณีศึกษาของประเทศต่างๆ ทั้งประเทศกำลังพัฒนา เช่น ชิลี โคลอมเบีย แอฟริกาใต้ รวมถึงประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา เนเธอร์แลนด์ ออสเตรเลีย อังกฤษ อังการี เกาหลีใต้ สิงคโปร์ หรือเขตปกครองพิเศษฮ่องกง โดยรวบรวมทั้งวิธีการบริหารจัดการ ผลที่ได้รับ และอุปสรรคในการดำเนินงาน

1.4.2 ศึกษาและสรุปความเป็นไปได้ในการนำการคลังการศึกษาด้านอุปสงค์มาใช้ในบริบทประเทศไทย โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่างๆ อาทิ วิธีการบริหารจัดการ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบการดำเนินงาน (Program Design) อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในแต่ละรูปแบบ ทั้งนี้ ทำการสรุปให้เห็นเป็นประเด็นสำคัญที่จะสามารถนำไปต่อยอดปรับใช้ในบริบทประเทศไทย

¹⁹ Jamil Salmi & Arthur M. Hauptman, World Bank, “Innovations in Tertiary Education Financing: A Comparative Evaluation of Allocation Mechanisms”, 2549.

²⁰ Adriana Jaramillo & Thomas Melonio, “Breaking even or breaking through: reaching financial sustainability while providing high quality standards in Higher Education in the Middle East and North Africa”, 2554.

1.4.3 ประมวลวิธีการใช้ภาษีการศึกษาโดยเก็บภาษี/ลดหย่อนภาษีจากฐานรายได้ของผู้ปกครองที่มีบุตรอยู่ในวัยเรียนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยประมวลวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเก็บภาษีการศึกษาในประเทศ เช่น สถาบันพัฒนาสยาม (2550)²¹ และวรกาญจน์ สุขสดเขียว (2550)²² พร้อมทั้งศึกษาเรียนรู้จากประเทศที่ประสบความสำเร็จในการใช้การเก็บ/ลดหย่อนภาษีดังกล่าว ตัวอย่างเช่น เกาหลีใต้ แคนาดา และรัฐเวอร์มอนต์ (Vermont) ในประเทศสหรัฐอเมริกา

1.4.4 ศึกษาและสรุปความเป็นไปได้ของการนำภาษีการศึกษามาใช้ในบริบทประเทศไทย โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้านต่าง ๆ อาทิ บทบาทของกลุ่มเป้าหมายผู้ร่วมระบบภาษีการศึกษา (เช่น ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้ประกอบการ/องค์กรเอกชนที่ร่วมจัดการศึกษา) รูปแบบการดำเนินงาน (Program Design) อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในแต่ละรูปแบบ ทั้งนี้ จะทำการสรุปให้เห็นเป็นประเด็นสำคัญที่จะสามารถนำไปต่อยอดปรับใช้ในบริบทประเทศไทยได้

1.4.5 เสนอแนะแนวทางการปรับใช้การคลังการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีการศึกษาในบริบทประเทศไทย โดยมุ่งเน้นไปที่รูปแบบการดำเนินงาน (Program Design) เช่น ใช้กับการศึกษาเฉพาะระดับอาชีวศึกษาเท่านั้น เป็นต้น ทั้งนี้แนวทางที่เสนอแนะส่วนหนึ่งจะได้จากการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ²³ และผู้เกี่ยวข้องในท้องถิ่น²⁴ ซึ่งรวมถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น แนวทางแก้ไข และผลกระทบต่อกฎหมายได้-กลุ่มเสียจากรูปแบบการดำเนินงานที่เสนอแนะ

²¹ สถาบันพัฒนาสยาม, “โครงการวิจัย เรื่อง มาตรการทางภาษี อากรเพื่อส่งเสริมการศึกษา”, 2550.

²² วรกาญจน์ สุขสดเขียว, “รูปแบบภาษีเพื่อการศึกษา”, 2550.

²³ ได้แก่ ดร.สมชัย ฤชุพันธุ์ (มูลนิธิพัฒนาสยาม) ดร. ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ (TDRI) ดร.ไกรยส ภัทราวาท (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน หรือ สสค.) และ ดร.พรชัย วีระเวช (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง หรือ สศค.)

²⁴ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดชลบุรี และจังหวัดตราด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการทดลองจัดการศึกษาโดยใช้พื้นที่เป็นฐานและมีการพัฒนาระบบคลังหน่วยกิตทางด้านอาชีวศึกษาเพื่อเทียบโอนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของแรงงาน (โครงการคู่ขนานของ รศ.ดร.อมรวิทย์ นาคทรพรพ และ ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน ตามลำดับ)

บทที่ 2

รูปแบบและวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาด้านอุปสงค์

2.1 การทบทวนวรรณกรรม

ได้มีการวิจัยด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรงบประมาณด้านอุปสงค์ โดยมีผลการวิจัยและข้อเสนอแนะในประเด็นต่างๆ ดังนี้

2.1.1 เป้าประสงค์ของระบบจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา

การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยทั่วไปมีเป้าประสงค์เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ทางการศึกษาที่สำคัญๆ ประกอบด้วย (ชัยอนันต์ สมุทวณิช 2543; สมชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ 2550ก; มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2556)

- ความรับผิดชอบ (Accountability) หมายถึง การจัดสรรงบประมาณควรกระตุ้นสถานศึกษาให้มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเอาใจใส่การเรียนรู้และผลลัพธ์ทางการศึกษาของนักเรียน
- ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดควรถูกจัดสรรและใช้พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาโดยนักเรียนได้รับผลการเรียนที่ดีที่สุด
- ความเป็นธรรม (Equity) แบ่งออกเป็น
 - ความเป็นธรรมทางแนวนอน (Horizontal Equity) หมายถึง นักเรียนที่มีสถานะเท่าเทียมกันควรได้รับจัดสรรงบประมาณอย่างเท่าเทียมกัน โดยสถานะของนักเรียนอาจถูกกำหนดโดยพื้นที่ ลักษณะทางกายภาพ หรือปัจจัยสังคมเศรษฐกิจ เช่น เชื้อชาติของนักเรียน เป็นต้น
 - ความเป็นธรรมทางแนวตั้ง (Vertical Equity) หมายถึง นักเรียนควรได้รับจัดสรรงบประมาณแตกต่างกันตามความต้องการของนักเรียนแต่ละคน เช่น นักเรียนที่มีฐานะยากจนต้องการเงินอุดหนุนจากภาครัฐมากกว่านักเรียนฐานะดี เพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การศึกษาระดับเดียวกัน
- ความเพียงพอ (Adequacy) หมายถึง สถานศึกษาหรือนักเรียนได้รับจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอในการบรรลุผลการเรียนของนักเรียนที่สังคมคาดหวัง

2.1.2 แนวคิดว่าด้วยการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์

แม้รัฐบาลทั่วโลกใช้ทรัพยากรจำนวนมากไปกับการศึกษา ส่งผลให้อัตราการเข้าเรียนเพิ่มสูงขึ้นแต่ไม่สามารถลดความเสียเปรียบหรือความเหลื่อมล้ำได้ดีนัก เช่น นักเรียนในพื้นที่ชนบทที่มีฐานะยากจน หรือชนกลุ่มน้อย ต่างยังมีอัตราการเข้าเรียน หรือโอกาสทางการศึกษาต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560) หรือในกรณีของไทยที่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่มักได้ข้อสรุปที่ตรงกัน คือ ปัญหาสำคัญของการจัดการศึกษาของไทยไม่ได้เป็นเรื่องการขาดแคลนงบประมาณ แต่เป็นเรื่องแนวทางการจัดสรรงบประมาณและการใช้จ่ายทรัพยากรที่ไม่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและไม่ได้ลดความเหลื่อมล้ำ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2551, มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2556; สภาปฏิรูปแห่งชาติ 2558)

ด้วยเหตุนี้ หลายๆ ประเทศจึงได้พยายามแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและคุณภาพการศึกษา ด้วยกลไกการอุดหนุนของภาครัฐในแนวทางการดำเนินการรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอุดหนุนทางการเงินแก่ผู้เรียนโดยตรง ซึ่งมีได้หลายรูปแบบ และแนวทางการใช้หลายลักษณะ รวมถึงการให้เงินอุดหนุนรายบุคคล (เช่น เงินกู้ยืมเรียน หรือทุนการศึกษา) และการแจกคู่มือการศึกษา (Voucher) (สมชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ 2550ก; จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2551; มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2556; สภาปฏิรูปแห่งชาติ 2558; มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560) ซึ่งแนวทางดำเนินการที่ยกเป็นตัวอย่างข้างต้นนี้ต่างสอดคล้องกับแนวคิดว่าการเงินด้านอุปสงค์ (Demand-Side Financing) สำหรับการจัดการศึกษา ซึ่งหมายถึง **“การจัดสรรเงินงบประมาณและทรัพยากรต่างๆ ในระบบการศึกษา โดยจำนวนงบประมาณจะขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนในสถานศึกษา”** แตกต่างจากการจัดสรรงบประมาณด้านอุปทาน (Supply-Side Financing) ที่เป็นการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรต่างๆ ในระบบการศึกษาตามรายการค่าใช้จ่าย ซึ่งไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กับจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนหรือความต้องการของผู้เรียน (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2556)

2.1.3 ระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ในประเทศไทย

2.1.3.1 ภาพรวม

ประเทศไทยได้ขับเคลื่อนระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ตามกรอบแนวคิดข้างต้น โดยได้เปลี่ยนจากการจัดสรรงบประมาณแบบแสดงรายการมาเป็นการจัดสรรงบประมาณแบบเงินอุดหนุนรายหัวตั้งแต่ปี 2545 สอดรับกับทิศทางที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ เช่น สหรัฐฯ ออสเตรเลีย เนเธอร์แลนด์ อังกฤษ ฝรั่งเศส และฟินแลนด์ เป็นต้น (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2556; มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560) โดยมุ่งหวังให้เป็นการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษาให้สามารถเป็นฐานในการบริหารจัดการ (School-based Management) และสร้างความมีอิสระของสถานศึกษาในการใช้จ่ายเพื่อจัดการศึกษา

อย่างไรก็ตาม การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาของประเทศไทยในทางปฏิบัติไม่ได้จัดสรรตามกรอบแนวคิดการจัดสรรด้านอุปสงค์ทั้งหมด หากแต่เป็นการผสมผสานวิธีการจัดสรรใน 3 ลักษณะ คือ ใช้วิธีการแปลงเนืองงาน จัดสรรตามจำนวนนักเรียนด้วยสูตรจัดสรร และจัดสรรตามวิจารณ์จากค่าใช้จ่ายอื่นๆ ในการจัดการศึกษา เช่น ค่าเงินเดือนครูและบุคลากรในการจัดการศึกษา งบดำเนินงาน หรืองบลงทุนอื่น (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560) ดังข้อมูลเชิงประจักษ์ในอดีต เช่น

- ปี 2550 รัฐจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานรวมทั้งสิ้น 217,280 ล้านบาท ในจำนวนดังกล่าว เป็นการจัดสรรด้านอุปสงค์ (หรือรัฐจัดสรรงบประมาณเป็นเงินอุดหนุนรายหัวสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน) เพียง 33,958.40 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 15.6 ของวงเงินงบประมาณเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมดในปีเดียวกัน (สมชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ 2550ก)
- ปีงบประมาณ 2559 รัฐจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานรวมทั้งสิ้น 318,341 ล้านบาท ในจำนวนดังกล่าว เป็นการจัดสรรด้านอุปสงค์ (หรือรัฐจัดสรรงบประมาณเป็นเงินอุดหนุนรายหัวสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน) เพียง 40,683 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 12.8 ของวงเงินงบประมาณเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมดในปีเดียวกัน (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560)
- การจัดสรรในลักษณะดังกล่าวยังคงเป็นอยู่ในปัจจุบัน (ข้อมูลในปีงบประมาณ 2560 ปรากฏในบทที่ 5 ของรายงานฉบับนี้)

2.1.3.2 ปัญหา และข้อเสนอแนะ

งานวิจัยหลายชิ้นได้ให้ข้อสังเกตว่าปัญหาหลักของการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาของประเทศไทยไม่ได้อยู่ที่ความเพียงพอ (Adequacy) หรือระดับงบประมาณรายจ่ายที่รัฐบาลจัดสรรลงไปให้กับการจัดการศึกษา แต่อยู่ที่การออกแบบวิธีการจัดสรรงบประมาณที่ยังสามารถออกแบบให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นเพื่อการจัดการศึกษาให้เกิดผลบรรลุเป้าประสงค์ที่ได้กล่าวถึงข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความรับผิดชอบ (Accountability) และประสิทธิผล (Efficiency) ตัวอย่างเช่น

เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2556) เห็นว่ามูลค่าเงินอุดหนุนรายหัวถูกกำหนดให้เท่ากับต้นทุนเฉลี่ยของโรงเรียนขนาดกลางในทุกระดับการศึกษา โดยมีได้พิจารณาคุณภาพการสอน ทั้งที่โรงเรียนที่มีคุณภาพดี มีแนวโน้มที่จะมีต้นทุนในการจัดการศึกษาสูงกว่าโรงเรียนทั่วไป ส่งผลให้บางโรงเรียนไม่สามารถให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบ “เรียนฟรี” ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ และจำเป็นต้องระดมทรัพยากรจากแหล่งอื่นเพิ่มเติม เช่น การเก็บค่าธรรมเนียมอื่นเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและค่าใช้จ่ายอื่นๆ (สมชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ 2550ข) งานวิจัยเหล่านี้จึงเสนอให้ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดสรรงบประมาณโดยคำนึงถึงข้อมูลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาประกอบด้วย เพื่อให้สถานศึกษาที่มีความรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษามากขึ้น ท้ายสุดเป็นการเพิ่มการแข่งขันระหว่างสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพเพื่อดึงดูดนักเรียนให้เข้ามาเรียน คล้ายกับระบบการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาของประเทศพัฒนาแล้วบางประเทศ เช่น เนเธอร์แลนด์ ที่คำนึงถึงการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาทั้งในมิติการลดความเหลื่อมล้ำ และคุณภาพการศึกษา ที่จะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

นอกจากประเด็นวิธีการกำหนดมูลค่าเงินอุดหนุนรายหัวข้างต้นแล้ว การจัดสรรงบประมาณการศึกษาโดยแยกระหว่างงบอุดหนุนที่จัดสรรตามจำนวนนักเรียนในแต่ละโรงเรียน และงบอื่นๆ ได้แก่ งบบุคลากร งบดำเนินงาน หรืองบลงทุนอื่น ที่ไม่ได้อิงกับจำนวนนักเรียน ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยไม่เป็นไปตามเป้าประสงค์ของกรอบแนวคิดการจัดสรรงบประมาณการศึกษาด้านอุปสงค์ มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2556) ยกตัวอย่างให้เห็นภาพชัดขึ้นว่า แม้วานักเรียนจำนวนมากอาจจะย้ายออกจากโรงเรียนที่มีคุณภาพไม่ดี โรงเรียนก็ไม่จำเป็นต้องพัฒนาการสอนให้ดีขึ้น เพราะการย้ายออกของนักเรียนจะกระทบต่องบประมาณที่โรงเรียนได้รับเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยผู้บริหารโรงเรียนและครูยังได้รับเงินเดือนและเงินวิทยฐานะตามเดิม ประกอบกับผู้ปกครองที่พอมีฐานะสามารถส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนกวดวิชา เพื่อให้บุตรหลานได้รับความรู้ที่เพียงพอสำหรับสอบแข่งขันและเข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ยิ่งซ้ำเติมปัญหาความเหลื่อมล้ำ

ทางการศึกษาระหว่างครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกับครอบครัวที่มีฐานะยากจน และปัญหาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งพัฒนาเพียงเพื่อทดสอบแข่งขันโดยเอาความรู้จากการกวดวิชาเป็นหลัก (สมชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ 2550ข)

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยหลายชิ้น (ตัวอย่างเช่น สมชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ 2550ก; สมชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ 2550ข; จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2551; มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2556) จึงให้ความเห็นไปในทางเดียวกันว่าควรปรับกลไกการจัดสรรเงินจากเดิมที่เป็นการจัดสรรแบบผสมผสานมาเป็นการจัดสรรผ่านตัวผู้เรียนให้มากขึ้น โดยจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนรายหัวที่รวมเงินงบประมาณในส่วนอื่นๆ จำนวนเฉลี่ยเป็นต้นทุนการศึกษาที่แท้จริงต่อหัว (Real Educational Unit Cost) ในลักษณะเงินก้อน (Block Grant) ทั้งนี้ ด้วยข้อจำกัดด้านกฎระเบียบทางราชการ ในเบื้องต้นอาจเพียงเพิ่มสัดส่วนการจัดสรรงบประมาณแบบเงินอุดหนุนรายหัวมากขึ้น โดยนำเองมาดำเนินการและมอบบุคลากรบางส่วนของโรงเรียนมาจัดสรรผ่านสูตรจัดสรรรายหัวเด็กนักเรียน แต่ในระยะยาว ระบบการศึกษาไทยควรปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ให้เป็นแบบเงินอุดหนุนรายบุคคลโดยคำนวณจากสูตรการจัดสรรคล้ายกับระบบของประเทศเนเธอร์แลนด์ (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2556)

การจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวที่รวมเงินงบประมาณในส่วนอื่นๆ จำนวนเฉลี่ยเป็นต้นทุนการศึกษาที่แท้จริงต่อหัวข้างต้นนี้ยังสอดคล้องกับทิศทางโครงสร้างประชากรวัยเรียนซึ่งมีแนวโน้มลดลงในอนาคต จะส่งผลให้จำนวนประชากรวัยเรียนที่เข้าสู่ระบบการศึกษาลดลง และทำให้จำนวนนักเรียนเฉลี่ยต่อโรงเรียนมีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก – ขนาดกลาง ซึ่งจะกระทบต่อต้นทุนการผลิตของโรงเรียนจนกระทั่งขาดทุน ซึ่งสร้างภาระกับรัฐในการสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนต่อไป เนื่องจากไม่สามารถออกจากระบบการผลิตตามกลไกตลาดหากไม่ปรับระบบการจัดสรรทรัพยากรได้ (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2556)

เงินอุดหนุนรายหัวสำหรับโรงเรียนรัฐและเอกชน

นอกเหนือจากสูตรการกำหนดมูลค่าเงินอุดหนุนการศึกษารายหัวแล้ว วิธีการจัดสรรเงินงบประมาณทางการศึกษาในปัจจุบันยังไม่ส่งเสริมการแข่งขันอย่างเป็นธรรมระหว่างโรงเรียนในสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และโรงเรียนเอกชน (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2556) กล่าวคือ โรงเรียนเอกชน แม้ว่าจะได้รับเงินอุดหนุนขั้นพื้นฐานรายหัวเด็กนักเรียนเท่ากับโรงเรียนในสังกัดของ สพฐ. แต่เงินสมทบเงินเดือนครูที่โรงเรียนเอกชนได้รับนั้นต่ำกว่า และมักถูกปรับเพิ่มขึ้นตามเวลาในอัตราที่ช้ามาก ทำให้เงินอุดหนุนทั้งหมดที่โรงเรียนในสังกัด สพฐ. และโรงเรียนเอกชนได้รับมีความแตกต่างเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี (เฉลี่ยประมาณ 15,000 บาท/นักเรียน/ปี สำหรับโรงเรียนเอกชน และ 39,000 บาท/นักเรียน/ปี สำหรับโรงเรียนรัฐ²⁵) ขณะที่ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาที่ประเมินโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในบางปีพบว่าสัดส่วนโรงเรียนเอกชนที่จัดระดับอยู่ในกลุ่มคุณภาพดีมีสูงกว่าสัดส่วนโรงเรียนรัฐ (สมชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ 2550ก) จึงเสนอให้ปรับการอุดหนุนผู้เรียนด้านอุปสงค์ทั้งของสถานศึกษาของรัฐและเอกชนให้อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์การอุดหนุนเดียวกัน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2551)

คู่มือการศึกษา

ด้วยเหตุนี้ งานศึกษาวิจัยหลายชิ้นจึงเสนอให้มีการทดลองนำระบบคูปองมาใช้ในระบบการศึกษาไทย ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2560) เสนอให้ทดลองนำระบบคูปองมาใช้เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาเอกชน โดยให้คูปองมีมูลค่ามากพอที่จะทำให้โรงเรียนเอกชนดำเนินงานแข่งขันกับโรงเรียนรัฐได้ โดยเฉพาะในเขตเมืองและพิจารณายกเลิกเพดานการเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาสะท้อนความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง หรือ สมชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ (2550ข) เสนอให้รัฐจัดสรรงบประมาณในรูปแบบคูปองการศึกษา (Voucher) จากเงินที่รัฐบาลกลางจัดสรรให้ส่วนหนึ่งและจากองค์กรปกครองท้องถิ่นส่วนหนึ่ง ในสัดส่วนที่เหมาะสมกับศักยภาพและความสามารถในการหารายได้ระหว่างรัฐบาลกลางและองค์กรปกครองท้องถิ่น เนื่องจากระบบการศึกษาที่เหมาะสมควรสะท้อนความต้องการในเชิงเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นด้วย (ชัยอนันต์ สมุทวณิช 2543; มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2556)

²⁵ที่มา: มติชนออนไลน์. กอปศ.ชงรัฐอุดหนุนร.ร.เอกชน 100%.(ออนไลน์). <https://www.matichon.co.th/news/865473>. 6 มีนาคม 2561. ขณะที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2551) ได้ประเมิน/คาดการณ์ระดับการใช้จ่ายรวมเฉลี่ยต่อโรงเรียนและค่าใช้จ่ายเพื่อจัดการศึกษารายหัว โดยอาศัยเงื่อนไขดุลยภาพระหว่างอุปสงค์และอุปทาน ระหว่าง พ.ศ. 2551 – 2560 พบว่า ค่าใช้จ่ายต่อหัวเท่ากับ 16,159.19 บาท ต่อปี ในปี 2551 และจะเพิ่มเป็น 18,828.16 บาท ในปี 2560 โดยเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 1.54 ต่อปี (วัด ณ ราคาของปี 2551 และหากวัด ณ ระดับราคาปัจจุบัน ค่าใช้จ่ายรายหัวควรรวมปัจจัยด้านเงินเฟ้อด้วย)

อย่างไรก็ตาม แม้ในหลักการของคูปองการศึกษาจะเป็นการเปิดโอกาสให้มีการอุดหนุนการศึกษาที่ตัวนักเรียนโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้เลือกการศึกษาที่ตนต้องการ แต่สมชาย ฤชุพันธุ์ และคณะ (2550ก) และสมชาย ฤชุพันธุ์ และคณะ (2550ข) ให้ข้อสังเกตว่า

(1) ในกรณีของสถานศึกษาเอกชนหรือกึ่งเอกชน อาจถือโอกาสขึ้นค่าเล่าเรียนเมื่อมีการใช้คูปองการศึกษาในทางปฏิบัติ เนื่องจากเห็นว่าผู้รับบริการทางการศึกษามีความสามารถในการจ่ายค่าบริการมากขึ้น (Ability to Pay Principle) เนื่องจากถือครองคูปองการศึกษา เช่น ในกรณีที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ

(2) การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผู้เรียนมีอายุตั้งแต่ 6 - 17 ปี น่าจะเป็นการศึกษาที่ผู้เรียนไม่สามารถทราบความต้องการของตนเอง อีกทั้งการศึกษาขั้นพื้นฐานยังตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานที่มีผลตอบแทนสูงได้น้อย (ตลาดต้องการผู้เชี่ยวชาญ) ส่งผลให้เครื่องมือเพื่อการสนองทุนผ่านด้านอุปสงค์ในรูปแบบของคูปองการศึกษาอาจไม่เหมาะสมกับการใช้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ควรปรับใช้กับระดับการศึกษาระดับสูง

(3) เมื่อเปรียบเทียบกับเครื่องมือเพื่อการสนองทุนผ่านด้านอุปสงค์ในรูปแบบของกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ที่มีใช้สำหรับการศึกษาระดับสูงในปัจจุบัน (อนุสัญญาหรือปฏิญญาตรี) พบว่า เครื่องมือเพื่อการสนองทุนผ่านด้านอุปสงค์ในรูปแบบของ กยศ. มีความเสี่ยงสูงเนื่องจากผลตอบแทนในอนาคต (Expected Return) และจุดคุ้มทุน (Break Even Point) ในการลงทุนเพื่อการศึกษาจำเป็นต้องใช้เวลานาน ส่งผลให้รัฐต้องอุดหนุน (Subsidy) ภาระดอกเบี้ยที่สูงตามไปด้วย ดังนั้น รัฐควรจำกัดขนาดของการทำ Demand Side Financing ในลักษณะนี้ และควรปรับใช้ Demand Side Financing ในลักษณะของกองทุนเงินอุดหนุนแบบให้เปล่าไปสู่ผู้เรียนโดยตรงแทนการให้กู้ยืมผ่าน กยศ. ทั้งนี้ การให้ Demand Side Financing ดังกล่าว ควรให้เป็นการทั่วไปโดยไม่คำนึงถึงฐานะของนักเรียน แต่จำนวนเงินต่อหัวควรมีอัตราที่เหมาะสมที่สะท้อนต้นทุนเฉลี่ยของการให้บริการทางการศึกษาต่อหัวจริง

ความเป็นธรรมของการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษา

สำหรับเป้าประสงค์ของการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาด้านความเป็นธรรม (Equity) แม้งานวิจัยบางชิ้น เช่น สมชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ (2550ก) และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2556) จะเสนอให้ปรับใช้สูตรการจัดสรรงบประมาณคำนวณเงินอุดหนุนรายหัวที่คำนึงถึงความพอเพียงในการบรรลุผลการเรียนและความเป็นธรรมโดยอุดหนุนให้นักเรียนยากจนได้รับเงินอุดหนุนมากกว่านักเรียนฐานะดี แต่กลไกการจัดสรรเงินอุดหนุนเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนยากจนได้มีใช้ในทางปฏิบัติอยู่บ้างแล้ว และยังมีงบประมาณอุดหนุนเพิ่มเติมจากกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาที่อยู่ระหว่างการจัดตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560)

ส่วนที่อาจปรับใช้เพื่อเพิ่มความเป็นธรรมทางการศึกษาในอนาคต คือ ข้อเสนอของ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2543) ที่เสนอให้มีการเตรียมการจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างความเป็นธรรมในแต่ละพื้นที่ การศึกษาที่สอดคล้องกับข้อมูลลักษณะเด่นของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา เช่น จำนวนนักเรียนที่มีอยู่จริง จำนวนนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการเรียนรู้ จำนวนครูและบุคลากร รายได้ของผู้ปกครอง การสนับสนุนด้านการเงินและที่มีใช้ตัวเงินที่ได้รับจากชุมชนหรือจากภายนอกในปีที่ผ่านมา และที่คาดว่าจะได้รับใน 1-3 ปีข้างหน้า รายจ่ายที่คาดว่าจะเกิดขึ้นตามแผนงานใน 3 ปีข้างหน้า เป็นต้น

นอกจากนี้ ในด้านความเป็นธรรมทางงบประมาณทางการศึกษานี้ สมชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ (2550ก) และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2551) ยังมีข้อเสนอแนะที่ผูกโยงกับประเด็นภาษีเพื่อการศึกษา คือ รายได้จากค่าเล่าเรียน (Fee Financing) ควรจะต้องมีบทบาทมากขึ้นในการจัดการศึกษา โดยโรงเรียนควรสามารถจัดเก็บค่าเล่าเรียนที่สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงของตนได้ ดังนั้น หากมีการใช้ระบบการระดมทุนเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ในสัดส่วนที่มากขึ้น ผู้ปกครองที่มีความสามารถในการจ่าย (Ability to Pay) สูง ควรต้องรับภาระส่วนต่างระหว่างต้นทุนในการศึกษาโดยเฉลี่ยที่รัฐอุดหนุนกับต้นทุนที่แท้จริงของโรงเรียน (หากไม่ได้มีการอุดหนุนตามต้นทุนที่แท้จริงที่ได้เสนอแนะข้างต้น) ทั้งนี้ การมีระบบ Fee Financing ไม่เพียงแต่จะช่วยลดภาระจากแหล่งรายได้หลัก เช่น ภาษีเท่านั้น แต่ยังเป็นภาระสะท้อนภาระการศึกษาที่เหมาะสมแก่ผู้มีรายได้สูง ซึ่งยินดีจ่ายค่าธรรมเนียมแพงขึ้นเพื่อให้บุตร/ธิดามีระดับคุณภาพการศึกษาที่ดีขึ้น (ผลการประมาณการจากแบบจำลองด้านอุปสงค์หรือความต้องการบริการการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2551) พบว่า ผู้ปกครองมีความยินดีจ่ายค่าธรรมเนียมการศึกษาในอัตราที่สูงขึ้นเมื่อผู้ปกครองมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นค่าความยืดหยุ่น 0.2126 และผู้ปกครองที่มีระดับศักยภาพสูงขึ้นจะมีความต้องการลงทุนการศึกษาให้บุตร/ธิดาเพิ่มขึ้น)

ความคงอยู่ของโรงเรียนขนาดเล็ก

เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณด้านอุปสงค์อาจก่อให้เกิดความกังวลต่อความคงอยู่ของโรงเรียนขนาดเล็กที่รองรับนักเรียนในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ห่างไกลตัวเมือง สมชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ (2550ก) และ สมชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ (2550ข) แม้จะเสนอให้รัฐลดหรือควมรวมจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กที่ต้นทุนต่อหน่วยสูงและย้ายทรัพยากรไปสู่โรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมมากกว่า ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงขึ้นและมีโอกาสในการเลือกวิชามากขึ้น แต่ให้ยกเว้นโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลหรือทุรกันดารซึ่งมีเหตุผลทางสังคมและต้นทุนในการเดินทางของนักเรียนเป็นการเฉพาะ สอดรับกับข้อเสนอแนะของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2551) ที่เสนอให้

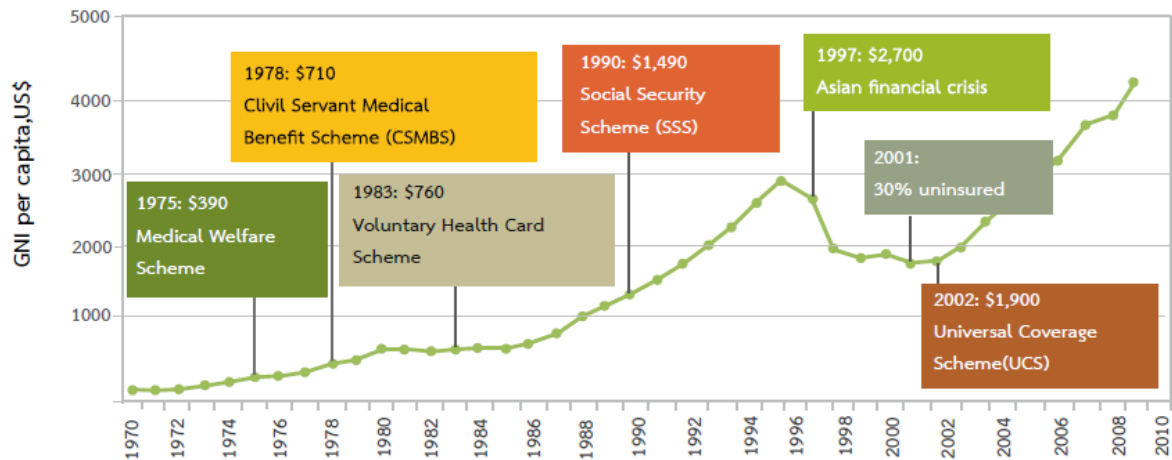
- (1) สถานศึกษาขนาดเล็กที่อยู่ในเขตเทศบาล ให้ยุบรวม เลิก โรงเรียนที่ด้อยประสิทธิภาพ ต้นทุนค่าใช้จ่ายต่อหน่วยสูงและให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น
- (2) สถานศึกษาขนาดเล็กที่อยู่นอกเขตเทศบาล อาจจำเป็นต้องยุบ รวม เลิก โรงเรียนบางส่วน แล้วใช้ระบบการบริหารจัดการโดยการจัดรถบริการรับ - ส่งนักเรียนในพื้นที่ใกล้เคียงกันให้สามารถเดินทางไปเรียนได้สะดวก โดยรัฐเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าว
- (3) สถานศึกษาขนาดเล็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล การเดินทางไม่สะดวก รัฐยังจำเป็นต้องให้สถานศึกษาคงอยู่ต่อไปเพื่อให้บริการการศึกษาแก่นักเรียน พร้อมกับจัดงบประมาณเพื่อการปรับปรุงสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะสื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบที่หลากหลาย

บทเรียนการดำเนินนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

ประเทศไทยมีประสบการณ์ในการปรับวิธีการทางงบประมาณจากทางด้านอุปทานเป็นด้านอุปสงค์ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560) ที่เห็นเด่นชัด คือ การดำเนินนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ตั้งแต่ปี 2545 ที่การจัดสรรงบประมาณแบบอุปทาน (Supply-side Financing) ให้กับหน่วยบริการภาครัฐตามจำนวนเตียงโรงพยาบาล และข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณในปีที่ผ่านมา ถูกแทนที่โดยการจัดสรรงบประมาณแบบอุปสงค์ (Demand-side Financing) ตามจำนวนประชาชนผู้มีสิทธิที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) และกองทุนประกันสังคม

การปรับเปลี่ยนดังกล่าวใช้ระยะเวลาพอสมควร เริ่มด้วยนโยบายการรักษาพยาบาลฟรีสำหรับคนยากจนในปี พ.ศ. 2518 การออกพระราชกฤษฎีกาเงินสวัสดิการรักษาพยาบาลสำหรับข้าราชการและครอบครัวในปี พ.ศ. 2523 บัตรประกันสุขภาพโดยสมัครใจในปี พ.ศ. 2526 พระราชบัญญัติประกันสังคม ปี พ.ศ. 2533 จนกระทั่งสามารถบรรลุการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าในปี พ.ศ. 2545 (รูปภาพที่ 2.1)

รูปภาพที่ 2.1 รายได้ประชาชาติต่อหัวประชากรไทยและการขยายความครอบคลุม การสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าในกลุ่มประชากรต่าง ๆ ระหว่างปี พ.ศ. 2503 - 2552

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2559)

ภายหลังการดำเนินนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าในปี พ.ศ. 2545 ระบบประกันสุขภาพของประเทศไทยประกอบด้วยกองทุนประกันสุขภาพหลักภาครัฐ 3 ระบบ ได้แก่ 1)สวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการและครอบครัว (Civil Servant Medical Benefit Scheme, CSMBS) 2) กองทุนประกันสังคม (Social Health Insurance Scheme, SHI) และ 3) หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (Universal Health Coverage Scheme, UCS) ซึ่งทั้ง 3 กองทุนประกันสุขภาพหลักภาครัฐต่างมีแหล่งการคลังสุขภาพ กลุ่มประชากรเป้าหมาย กฎหมายที่รองรับ และโครงสร้างอภิบาลระบบ (Governance) ที่แตกต่างกัน ทำให้มีการกำหนดกลไกและรูปแบบการจ่ายเงินให้กับสถานพยาบาลประเภทและขอบเขตของบริการสาธารณสุขที่บุคคลมีสิทธิได้รับ และระบบข้อมูลข่าวสารที่มีความแตกต่างกัน

จากการทบทวนผลการศึกษาของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2559) พบว่าการดำเนินนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้ามีหลักการบางประการที่อาจนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาด้านอุปสงค์ เช่น

- การจัดสรรงบประมาณแบบอุปทาน (Supply-side Financing) ให้กับหน่วยบริการภาครัฐตามจำนวนเตียงโรงพยาบาล และข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณในปีที่ผ่านมา ถูกแทนที่โดยการจัดสรรงบประมาณแบบอุปสงค์ (Demand-side Financing) ตามจำนวนประชาชนผู้มีสิทธิที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) และกองทุนประกันสังคม

- มีการแยกบทบาทของหน่วยงานผู้รับประกันหรือผู้บริหารกองทุน (Purchaser) และหน่วยงานผู้ให้บริการสุขภาพ (Provider) อย่างชัดเจนในการดูแลสิทธิประโยชน์ของประชาชนทั้ง 3 กลุ่ม
- วิธีการจ่ายเงินให้กับผู้ให้บริการสุขภาพ (Provider Payment Methods) ของหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และกองทุนประกันสังคมเป็นรูปแบบผสมผสานผ่านการจ่ายเงินแบบปลายปิด (Close-ended Payment) เป็นหลัก โดยกรณีผู้ป่วยนอกภายใต้สิทธิประกันสังคมและหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เป็นแบบเหมาจ่ายรายหัว ในขณะที่บริการผู้ป่วยนอกของกลุ่มสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการมีการจ่ายเงินตามจำนวนที่ผู้ให้บริการเรียกเก็บ (Fee-for Service) สำหรับผู้ป่วยในได้มีการกำหนดกลุ่มวินิจฉัยโรคร่วม (Diagnosis Related Group, DRG) ในผู้ป่วยทั้งสามกลุ่ม แต่ยังคงมีความแตกต่างในรายละเอียดระหว่างผู้ป่วยสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการและหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (ตารางที่ 2.1)

**ตารางที่ 2.1 ความแตกต่างของประชากรกลุ่มเป้าหมาย แหล่งการคลังสุขภาพ
และวิธีการจ่ายเงินให้กับสถานพยาบาลของกองทุนประกันสุขภาพภาครัฐทั้งสามกองทุน**

สิทธิ	ประชากร กลุ่มเป้าหมาย	ความ ครอบคลุม ประชากร	แหล่งการคลัง สุขภาพ	รูปแบบการ จ่ายเงินให้ สถานพยาบาล	หน่วยบริการ สุขภาพ
หลักประกัน สุขภาพแห่งชาติ (บัตรทอง)	ประชากรไทยที่ ไม่ถูกครอบคลุม โดยสวัสดิการ รักษาพยาบาล ข้าราชการ หรือ ประกันสังคม	ร้อยละ 75	ภาษีทั่วไป	เหมาจ่ายรายหัว กรณีผู้ป่วยนอก และจ่ายตามกลุ่ม วินิจฉัยโรคร่วม กรณีผู้ป่วยใน	หน่วยบริการทั้ง ภาครัฐและเอกชน ที่ทำสัญญากับ สปสช.
ประกันสังคม	ผู้ประกันตนที่มี สถานะเป็นลูกจ้าง ทำงานอยู่ในสถาน ประกอบการที่มี พนักงานตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป อายุ ไม่ต่ำกว่า 15 ปี และไม่เกิน 60 ปี	ร้อยละ 16	เงินสมทบจาก ผู้ประกันตน นายจ้าง และ รัฐบาล	เหมาจ่ายรายหัว ทั้งกรณีผู้ป่วย นอกและผู้ป่วยใน โดยมีการจ่าย เพิ่มเติมสำหรับ กรณีฉุกเฉิน การ รักษาพยาบาลที่มี ค่าใช้จ่ายสูง และ ผู้ประกันตนที่มี การเจ็บป่วยเรื้อรัง	หน่วยบริการทั้ง ภาครัฐและ เอกชนที่ทำ สัญญากับ สำนักงาน ประกันสังคม
สวัสดิการ รักษาพยาบาล ข้าราชการและ ครอบครัว	ข้าราชการ รวมทั้งบิดา มารดา สามีหรือ ภรรยา และบุตร อายุไม่เกิน 20 ปี	ร้อยละ 9	ภาษีทั่วไป	จ่ายตามรายการ รักษาที่หน่วย บริการเรียกเก็บ กรณีผู้ป่วยนอก และจ่ายตามกลุ่ม วินิจฉัยโรคร่วม กรณีผู้ป่วยใน	หน่วยบริการ ภาครัฐโดยไม่ จำเป็นต้องขึ้น ทะเบียนกับ กรมบัญชีกลาง และหน่วยบริการ ภาคเอกชนกรณี ฉุกเฉินเร่งด่วน
ประกันสุขภาพ เอกชน	ประชากรที่มีกำลัง จ่ายเบี้ยประกัน โดยสมัครใจ	ร้อยละ 2.2	เบี้ยประกัน สุขภาพ	จ่ายตามรายการ รักษาที่ผู้ให้ บริการเรียกเก็บ	หน่วยบริการทั้ง รัฐและเอกชน

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2559)

2.1.4 ระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ในต่างประเทศ

หลายประเทศได้ผลักดันให้นำแนวทางอุดหนุนการเงินด้านอุปสงค์มาใช้ทั้งเพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา (ส่วนใหญ่เป็นประเทศกำลังพัฒนา) และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษาทั้งระบบ (ส่วนใหญ่เป็นประเทศพัฒนาแล้ว) (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560) แต่ไม่ว่าด้วยวัตถุประสงค์ใดจะมีรูปแบบที่ใช้โดยทั่วไป 3 รูปแบบ ได้แก่ เงินอุดหนุนรายหัว ทุนหรือเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา และคูปองการศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 2.2 และ 2.3 และมีรายละเอียดของรูปแบบการดำเนินการในบางประเทศที่ได้รวบรวมไว้ ดังนี้

ตารางที่ 2.2 ตัวอย่างรูปแบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ในประเทศกำลังพัฒนา

ประเทศ	รูปแบบ
แกมเบีย ซิมบับเว	เงินอุดหนุนรายหัว
เซเนกัล	ทุนการศึกษา
จีน แซมเบีย	ทุนการศึกษา (ทุนค่าเล่าเรียนแบบเจาะจง)
อาร์เจนตินา บังกลาเทศ ฮอนดูรัส เวเนซุเอลา บราซิล เอกวาดอร์ อินโดนีเซีย เนปาล นิการากัว	เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา (เงินค่าครองชีพสำหรับการมาเรียน)
ซิลี เม็กซิโก โคลอมเบีย	เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา (เงินอุดหนุนการศึกษาครัวเรือนที่ยากจน)
อินเดีย มารีทีกุส กานา บอตสวานา จีน	เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา (เงินอุดหนุนสมทบ)
ซิลี โคลอมเบีย เคนยา	คูปองการศึกษา

ที่มา: ปรับปรุงจาก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2560)

ตารางที่ 2.3 ตัวอย่างรูปแบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ในประเทศพัฒนาแล้ว

ประเทศ	รูปแบบ
สวีเดน เนเธอร์แลนด์ แคนาดา	เงินอุดหนุนรายหัว
ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น อังกฤษ ฝรั่งเศส แคนาดา	เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา (เงินสนับสนุนโรงเรียนเอกชน)
เบลเยียม เช็ก ฮังการี โปแลนด์ สกอตแลนด์	เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา
สหรัฐอเมริกา	คูปองการศึกษา
นิวซีแลนด์	คูปองการศึกษา

ที่มา: ปรับปรุงจาก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2560)

2.1.4.1 เงินอุดหนุนรายหัว: ประเทศเนเธอร์แลนด์

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2556) สรุปแนวทางการจัดสรรงบประมาณของ ประเทศเนเธอร์แลนด์ ว่าเป็น “การจัดสรรงบประมาณรายหัวถ่วงน้ำหนัก (Weighted Student Funding; WSF)” ซึ่งมีลักษณะเด่น 3 ประการ ประการแรก งบประมาณถูกจัดสรรทางด้านอุปสงค์ หรือแบบเงิน รายหัวนักเรียน สถานศึกษาจะได้รับงบประมาณตามจำนวนนักเรียนที่เข้าศึกษา ประการที่สอง เงินอุดหนุนรายหัวจะแปรผันไปตามความต้องการของเด็ก โดยนักเรียนที่มีฐานะยากจนจะได้รับเงิน อุดหนุนเพิ่มเติม และประการที่สาม โรงเรียนสามารถใช้จ่ายงบประมาณดังกล่าวได้อย่างอิสระ ซึ่งมี ลักษณะดังที่ประเทศไทยดำเนินการอยู่

อย่างไรก็ตาม เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การจัดสรรงบประมาณการศึกษาด้านอุปสงค์ด้วยรูปแบบ เงินอุดหนุนรายหัวของเนเธอร์แลนด์ประสบความสำเร็จ คือ นักเรียนและผู้ปกครองมีทางเลือกของ สถานศึกษามากพอที่จะทำให้เกิดการแข่งขันด้านคุณภาพระหว่างโรงเรียนเพื่อดึงดูดนักเรียน โดยเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ของประเทศเนเธอร์แลนด์ ได้ทำให้เกิดโรงเรียนเอกชนขึ้นจำนวนมากใน ประเทศ โดยเฉพาะโรงเรียนที่ถูกตั้งขึ้นจากชุมชนทางศาสนา ทั้งชุมชนนิกายโรมันคาทอลิก และ โปรเตสแตนต์ นอกจากนี้ โรงเรียนรัฐและโรงเรียนเอกชนยังแข่งขันกันอย่างเท่าเทียม โดยโรงเรียนทั้ง สองประเภทได้รับอุดหนุนรายหัวนักเรียนเท่าเทียมกันและต่างมีอำนาจบริหารจัดการอย่างเท่าเทียมกัน ในการคัดเลือกเด็กนักเรียนและการบริหารจัดการบุคลากร

2.1.4.2 เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา: ประเทศบังคลาเทศ ออสเตรเลีย อังกฤษ แคนาดา และญี่ปุ่น

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2560) ได้สรุปว่าในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศได้ ผลักดันให้นำนโยบายอุดหนุนการเงินด้านอุปสงค์มาใช้เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ดึงดูดให้นักเรียน มาเรียน เช่น โครงการอาหารเช้าสำหรับนักเรียนของ **บังกลาเทศ** หรือ การให้ทุนการศึกษาที่ถูกจำกัด ให้เฉพาะนักเรียนหญิงเพื่อเพิ่มอัตราการเข้าเรียนของสตรีของบังกลาเทศ เป็นต้น

ในส่วนประเทศพัฒนาแล้ว ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2543) และสมชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ (2550ข) สรุปบทเรียนจากการศึกษาพัฒนาการด้านรูปแบบการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาของออสเตรเลีย อังกฤษ และแคนาดา และสรุปว่าการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาที่ใช้กันอยู่ในออสเตรเลีย และอังกฤษนั้น เป็นการจัดให้มีเงินอุดหนุนต่อหัวนักเรียน เสริมด้วยการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาตามความจำเป็น (Needs-based Allocations) สำหรับนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการศึกษาหรือเป็นผู้พิการต่าง ๆ นักเรียนที่อยู่ในชนบทห่างไกล หรือเป็นนักเรียนที่มีพื้นฐานและภูมิหลังที่แตกต่างไปจากนักเรียนส่วนใหญ่ (เช่น ในออสเตรเลียเป็นนักเรียนที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ เป็นต้น)

ในด้านการปฏิบัติ หลักเกณฑ์ในการจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียนว่าจะจัดให้นักเรียนในระดับการศึกษาต่างระดับต่างกันอย่างไร และจะมีการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อสนองต่อความจำเป็นของผู้เรียนในสถานะต่างกันอย่างไร ในรัฐ Alberta ของประเทศแคนาดา ใช้แนวทางที่น่าสนใจคือ มี 8 ระดับ ตั้งแต่ 1.00 สำหรับนักเรียนในโรงเรียนอนุบาลทั่วไป ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาไปจนถึง 6.34 สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ทางตา เด็ก autistic เด็กหูหนวก และตาบอด หรือพิการทางร่างกาย หรืออีกนัยหนึ่ง ความเท่าเทียมกันในการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาให้แก่ระดับการเรียนที่ต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ของโรงเรียน นักเรียน และครูในระบบ ยิ่งสภาพการณ์แตกต่างหลากหลายมากก็ยิ่งจะต้องอาศัยความยืดหยุ่น และวิธีการที่หลากหลาย

นอกจากนี้ การจัดสรรเงินเพื่อการศึกษาในแคนาดา (และในอีกหลายประเทศที่พัฒนาแล้ว) นิยมใช้การจัดสรรเงินอุดหนุนเป็นเงินก้อน (Block Grant) ที่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาทั้งหมดในลักษณะตามรายหัวนักเรียนที่แตกต่างกันไป (Unit Cost) มีการคิดคำนวณสูตรของการจัดสรรที่เหมาะสม โดยมีเงินอุดหนุนหลักซึ่งคิดต่อหัวนักเรียนควบคู่ไปกับการมีเงินอุดหนุนพิเศษอีกชุดหนึ่งเพื่อตอบสนองต่อความแตกต่างหลากหลายที่มีในหมู่นักเรียนและค่าใช้จ่ายในการให้บริการทางการศึกษาในแต่ละท้องถิ่นภายในรัฐหรือจังหวัดต่าง ๆ รวมถึงมีการกระจายอำนาจให้สิทธิท้องถิ่นในการเก็บภาษีเพื่อมาใช้จ่ายทางการศึกษา เช่น ภาษีทรัพย์สินทางธุรกิจและภาษีบำรุงท้องที่โดยเฉพาะภาษีโรงเรียน เป็นต้น

ในกรณีการคลังเพื่อการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น โรงเรียนรัฐบาลของญี่ปุ่นในระดับประถมศึกษา (Elementary School) และมัธยมศึกษาตอนต้น (Middle School) ไม่เก็บค่าเล่าเรียน โดยโรงเรียนจะได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นในระดับจังหวัด และรัฐบาลท้องถิ่นในระดับเมือง (National, Prefectural and Municipal Governments) (National Center on Education and the Economy 2016) แต่นักเรียนยังคงต้องจ่ายค่าใช้จ่ายอื่นๆ ให้กับโรงเรียน อาทิ ค่าอาหารกลางวัน ค่าทัศนศึกษา ค่าหนังสือเรียน หรือค่ากิจกรรมนอกหลักสูตร เป็นต้น (Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology 2012)

นอกจากการงดเว้นค่าเล่าเรียนแล้ว ญี่ปุ่นยังให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายการศึกษาในรูปแบบอื่นๆ เช่น โครงการ Education Assistance บริหารจัดการโดย Ministry of Health, Labour and Welfare และโครงการ Assistance to School Attendance บริหารจัดการโดย Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology โดยมีเป้าหมายนักเรียนจากครอบครัวยากไร้ (Gan 2009) อย่างไรก็ตาม มีข้อแตกต่าง ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 ความแตกต่างของโครงการ Education Assistance และ Assistance to School Attendance ของญี่ปุ่น

		Principal expenses related to compulsory education paid by households			
		Expenses for school meals	School-commuting expenses	School supply expenses	School trip expenses
Households requiring public assistance	Primary and lower secondary pupils receiving Education Assistance	Education Assistance			
	Primary and lower secondary pupils in need of assistance but not receiving Education Assistance	Assistance to School Attendance (state subsidy)			
Households almost requiring public assistance	Primary and lower secondary pupils in poverty to a similar extent to those receiving Education Assistance	Assistance to School Attendance (general fund of municipalities)			

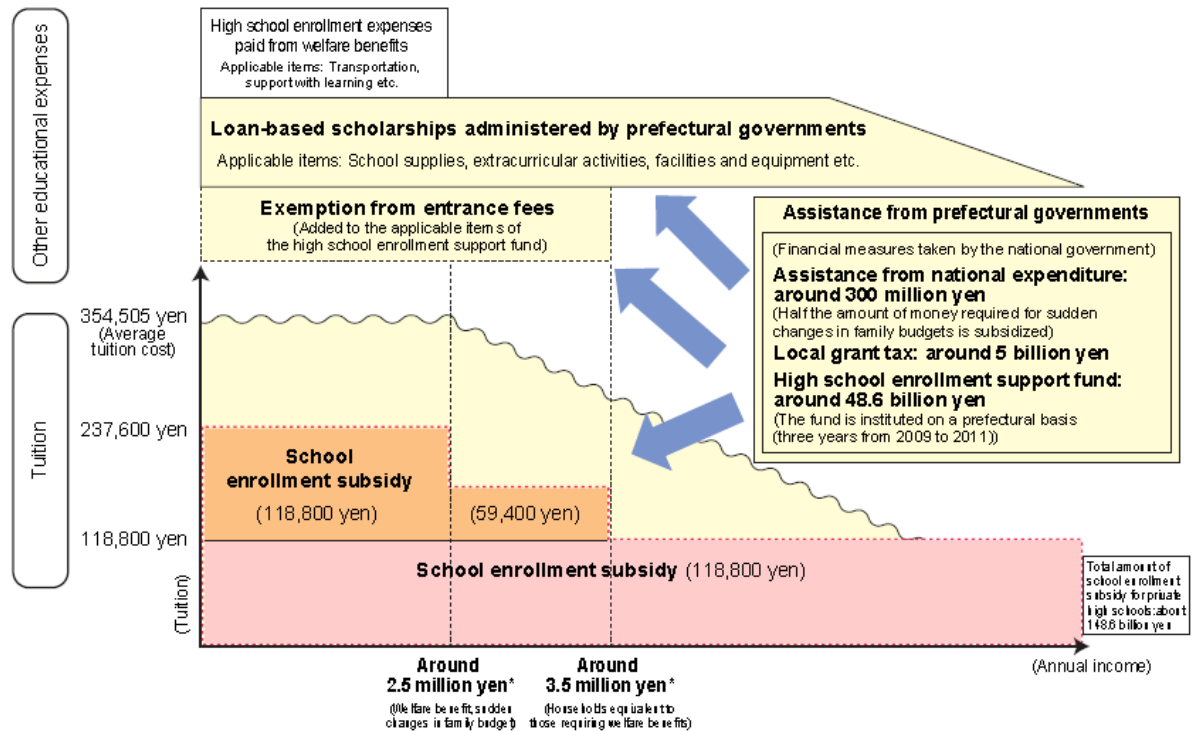
ที่มา: Gan (2009)

สำหรับการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (High School) เดิมไม่มีเงินสนับสนุนจากรัฐบาล เนื่องจากไม่ใช้การศึกษาภาคบังคับ แต่ในปี 2553 ญี่ปุ่นได้ประกาศใช้ พ.ร.บ. งดเว้นค่าเล่าเรียนของโรงเรียนรัฐบาลในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และให้เงินสนับสนุนค่าเล่าเรียนของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Act on Free Tuition Fee at Public High Schools and High School Enrollment Support Fund) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาให้แก่ผู้ปกครอง และเพื่อโอกาสที่เท่าเทียมกันทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology 2016) โดยโรงเรียนรัฐบาลจะไม่เก็บค่าเล่าเรียน และรัฐบาลกลางจะโอนเงินที่ครอบคลุมค่าเล่าเรียนของโรงเรียนรัฐบาลไปยังรัฐบาลท้องถิ่น

ขณะที่นักเรียนโรงเรียนเอกชนจะได้รับเงินสนับสนุนค่าเล่าเรียน (นักเรียนต้องจ่ายเงินค่าเล่าเรียนส่วนเกินเอง) โดยเงินส่วนนี้จะถูกจ่ายให้กับโรงเรียนโดยตรง จากนั้นโรงเรียนจึงนำเงินส่วนนี้ไปหักออกจากค่าเล่าเรียนที่เรียกเก็บจากนักเรียนต่อไป ซึ่งจำนวนเงินที่ได้รับจะแตกต่างกันตามระดับรายได้ของครอบครัว ดังนี้ (Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology 2016)

- สนับสนุนเงินจำนวน 9,900 เยนต่อเดือน (118,800 เยนต่อปี หรือประมาณ 37,000 บาทต่อปี) ให้แก่นักเรียนทุกคนโดยไม่คำนึงถึงรายได้ของครอบครัวนักเรียน ซึ่งเงินจำนวนนี้เป็นจำนวนเงินเท่ากับเงินที่นักเรียนโรงเรียนรัฐบาลได้รับการงดเว้นค่าเล่าเรียน
- เงินเพิ่มเติมที่ขึ้นกับรายได้ของครอบครัว
 - เงินเพิ่มเติมจำนวน 9,900 เยนต่อเดือน (118,800 เยนต่อปี หรือประมาณ 37,000 บาทต่อปี) ให้แก่นักเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ต่ำกว่า 2.5 ล้านเยนต่อปี (หรือประมาณ 780,000 บาทต่อปี)
 - เงินเพิ่มเติมจำนวน 4,950 เยนต่อเดือน (59,400 เยนต่อปี หรือประมาณ 18,000 บาทต่อปี) ให้แก่นักเรียนที่ครอบครัวมีรายได้อยู่ระหว่าง 2.5 ล้านเยนถึง 3.5 ล้านเยนต่อปี (หรือประมาณ 780,000 บาทต่อปี ถึง 1,100,000 บาทต่อปี)

รูปภาพที่ 2.2 การสนับสนุนเงินแก่นักเรียนโรงเรียนเอกชน ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของญี่ปุ่น

ที่มา: Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology (2016)

อย่างไรก็ตาม โครงการนี้รัฐบาลญี่ปุ่นสนับสนุนเพียงค่าเล่าเรียนเท่านั้น ไม่รวมถึงค่าใช้จ่ายอื่นๆ อาทิ ค่าอาหารกลางวัน ค่าทัศนศึกษา ค่าหนังสือเรียน ค่ากิจกรรมนอกหลักสูตร เป็นต้น ซึ่งนักเรียนยังคงต้องจ่ายเงินตามปกติ

2.1.4.3 คู่มือการศึกษา: ภาพรวม กรณีศึกษาประเทศชิลี และประเทศโคลอมเบีย

ภาพรวม

Salmi และ Hauptman (2006) ได้ประมวลรูปแบบและวิธีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษา พร้อมทั้งประเมินผลของการจัดสรรงบประมาณใน “Innovations in Tertiary Education Financing: A Comparative Evaluation of Allocation Mechanisms” โดยได้แบ่งประเภทการจัดสรรงบประมาณเป็นการจัดสรรแบบทางตรงให้แก่สถานศึกษา และจัดสรรแบบทางอ้อมให้แก่นักเรียน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.5 รูปแบบและวิธีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา

Type of Allocation Mechanism	Access and Equity				External Efficiency	Internal Efficiency	
	Increase Level of Access	Improve Equity of Access	Promote Lifelong Learning	Private Sector Expansion	Improve Quality & Relevance	Contain Cost Growth	Increase Thruput
I. Direct Public Funding of Institutions							
1. Funding Instruction, Operations, and Investment							
1.1. Negotiated Budgets	-	-		-		+	-
1.2. Categorical/Earmarked	-				+		
1.3. Formula Funding							
i) Input-based					-	+	
ii) Cost Based							
- Actual Costs/student			-	-	-	++	
- Average costs/student						+	
- Normative costs/student					+	++	
iii) Priority-based			+		++		
iv) Performance components				+			++
1.4. Performance-Based Funding							
i) Performance set-asides							
ii) Performance Contracts							
iii) Competitive Funds					++		
iv) Payment for Results		+				+	++
2. Public Funding of University-Based Research							
- Funded w/ instruction					-		
- Block grants					+	+	
- Projects peer reviewed			+		+	-	
II. Public Funding of Students and Families/ Indirect Funding of Institutions							
1. Demand Side Vouchers	+	-	-	++		+	-
2. Grants and Scholarships							
-administered by insts				+/-			
-student aid vouchers		+		++		+/-	
- means-tested	+	+					
- merit-based		-			+		
- need and merit-based	+	+			+		
3. Tax Benefits							
- tuition fee offsets	+	-	+	+	-	-	-
- family allowances	+	+/-					
4. Student Loans							
i) Mortgage-type	+					-	
ii) Income Contingent	+	++	+			+/-	
5. Grant/Loan Arrangements							

+ = positive impact - = negative +/- = depends on specific program design

ที่มา: Jamil Salmi and Arthur M. Hauptman (2006)

ในส่วนอุปถัมภ์การศึกษา หรืออุปถัมภ์ทางด้านอุปสงค์ (Demand Side Vouchers) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการแข่งขันระหว่างสถานศึกษาโดยการให้เงินสนับสนุนแก่นักเรียนโดยตรงแทนการให้เงินสนับสนุนแก่สถานศึกษา โดยมีวิธีการ คือ แจกจ่ายคูปองให้แก่นักเรียน โดยระบุจำนวนเงินที่แน่นอนลงบนคูปองเพื่อนำไปใช้สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการศึกษา จากนั้น นักเรียนนำคูปองไปให้แก่สถานศึกษาที่นักเรียนต้องการเรียน และสถานศึกษาเบิกเงินงบประมาณการศึกษาตามมูลค่าของคูปองจากรัฐบาล

Salmi และ Hauptman (2006) สรุปประเด็นที่ต้องพิจารณาเมื่อนำคูปองทางด้านอุปสงค์มาใช้ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา ได้แก่

- มูลค่าของคูปองครอบคลุมต้นทุนทั้งหมดของสถานศึกษาหรือไม่
- จะจัดสรรงบประมาณโดยใช้คูปองทั้งหมดหรือไม่ หรือจะจัดสรรงบประมาณโดยการผสมผสานระหว่างการจัดสรรงบประมาณทางด้านอุปทานและอุปสงค์
- คูปองจะแจกจ่ายให้นักเรียนทุกคนหรือไม่ หรือจะแจกจ่ายให้กับนักเรียนบางกลุ่ม
- มูลค่าของคูปองจะเท่ากันสำหรับนักเรียนทุกคนหรือไม่ หรือนักเรียนที่มาจากครอบครัวยากจนจะได้คูปองที่มีมูลค่าสูงกว่า
- นักเรียนที่เลือกเรียนที่สถานศึกษาเอกชนจะสามารถใช้คูปองได้หรือไม่ หรือคูปองจะจำกัดการใช้เฉพาะนักเรียนที่เลือกเรียนที่สถานศึกษาของรัฐ
- หากสถานศึกษามีนักเรียนต้องการเรียนมากกว่าจำนวนที่จะรับได้ จะมีการจัดสรรนักเรียนอย่างไร

คูปองเพื่อช่วยเหลือนักเรียน (Student Aid Vouchers) เป็นวิธีการใหม่ในการให้ทุนการศึกษา และเงินให้เปล่า (Government Grants and Scholarships) แก่นักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือจากเดิมที่เงินช่วยเหลือจะส่งไปถึงมือนักเรียนใน 2 ลักษณะ คือ 1) นักเรียนได้รับเงินช่วยเหลือโดยตรงจากหน่วยงานรัฐบาล 2) สถานศึกษาเป็นผู้คัดเลือกนักเรียนที่จะได้รับเงินช่วยเหลือ โดยคูปองเพื่อช่วยเหลือนักเรียน มีวิธีการ คือ นักเรียนได้รับเงินช่วยเหลือเป็นคูปองจากหน่วยงานรัฐบาล จากนั้นนักเรียนก็นำคูปองดังกล่าวไปหักลดหย่อนค่าเล่าเรียน หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ กับทางสถานศึกษาที่นักเรียนเลือกเรียน และสถานศึกษาเบิกเงินค่าคูปองจากรัฐบาล

จุดเด่นของคูปองเพื่อช่วยเหลือนักเรียน (Student Aid Vouchers) เมื่อเทียบกับการที่สถานศึกษาเป็นผู้คัดเลือกนักเรียนที่จะได้รับเงินช่วยเหลือ คือ สถานศึกษาต้องแข่งขันกันเพื่อดึงดูดนักเรียน และทำให้นักเรียนมีทางเลือกในการเลือกสถานศึกษามากขึ้น นอกจากนี้ คูปองเพื่อช่วยเหลือนักเรียนยังส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคโดยการมีกฎเดียวสำหรับการเลือกว่านักเรียนคนใดจะได้รับเงินช่วยเหลือ แทนที่จะให้สถานศึกษาเป็นผู้ตัดสินใจเลือกนักเรียนซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเสมอภาคน้อยกว่า

การประเมินประสิทธิภาพการจัดสรรงบประมาณ

- คุปองทางด้านอุปสงค์ มีจุดด้อยในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เนื่องจากอุปสรรคในการระบุนักเรียนที่มีอายุมากที่จะให้มีสิทธิในการรับคุปอง
- การลดความไม่เสมอภาคสำหรับนักเรียนด้อยโอกาส หากคุปองทางด้านอุปสงค์มีการนำเรื่องความแตกต่างทางด้านรายได้เข้ามาพิจารณา ก็สามารถช่วยเพิ่มความเสมอภาคได้ ตัวอย่างเช่น การแจกคุปองทางด้านอุปสงค์ให้แก่นักเรียนทุกคน โดยมูลค่าบนคุปองเท่ากันสำหรับนักเรียนทุกคน เสริมด้วยการแจกคุปองเพื่อช่วยเหลือนักเรียน (Student Aid Vouchers) สำหรับนักเรียนยากจนที่ต้องการความช่วยเหลือ หรือนักเรียนด้อยโอกาส ด้วยวิธีการนี้ นักเรียนทุกคนจะได้รับคุปองที่ครอบคลุมค่าใช้จ่ายทางการศึกษาส่วนหนึ่ง ส่วนนักเรียนที่มีผลการเรียนดี/นักเรียนยากจนหรือนักเรียนด้อยโอกาส ก็จะได้รับเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมจากคุปองเพื่อช่วยเหลือนักเรียนซึ่งจะช่วยในเรื่องความเสมอภาค อย่างไรก็ตาม หากคุปองทางด้านอุปสงค์ไม่ได้นำเรื่องความแตกต่างทางด้านรายได้เข้ามาพิจารณา คุปองทางด้านอุปสงค์ก็จะเพิ่มความเหลื่อมล้ำ เพราะจะไม่มีเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนด้อยโอกาส ซึ่งเป็นกลุ่มที่จะต้องความช่วยเหลือมากขึ้นหากมีการขึ้นค่าเล่าเรียนจากการใช้นาระบบคุปองมาใช้ ดังนั้น เพื่อเป้าหมายด้านการลดความไม่เสมอภาคการใช้คุปองทางด้านอุปสงค์ จึงต้องมีการใช้คุปองเพื่อช่วยเหลือนักเรียนร่วมด้วย
- การเพิ่มการให้บริการของสถานศึกษาเอกชนคุปองทางด้านอุปสงค์มีส่วนช่วยให้สถานศึกษาเอกชนเข้ามาให้บริการมากขึ้น โดยเป็นการโอนทรัพยากรของภาครัฐมาสู่เอกชนผ่านทางการแข่งขัน กล่าวคือ หากคุปองทางด้านอุปสงค์สามารถใช้ได้ทั้งกับสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน คุปองจะเป็นตัวช่วยขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาของภาคเอกชน
- การใช้คุปองทางด้านอุปสงค์ จะทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างสถานศึกษา และจะเพิ่มประสิทธิภาพภายในของระบบการศึกษาโดยการบังคับให้สถานศึกษาแข่งขันกันเพื่อดึงดูดนักเรียนมากกว่าการจัดสรรงบประมาณในรูปแบบอื่น ซึ่งการแข่งขันดังกล่าวจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพและต้นทุนต่อนักเรียนที่ลดลง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

- คุปองทางด้านอุปสงค์ มีจุดเด่น คือ การเพิ่มทางเลือกสถานศึกษาให้แก่นักเรียนโดยการยกระดับการแข่งขันของสถานศึกษา การเพิ่มการเข้าถึง การเพิ่มประสิทธิภาพภายในระบบการศึกษาและการพัฒนาสถานศึกษาภาคเอกชน หากคุปองสามารถนำมาใช้ได้ทั้งกับสถานศึกษาภาครัฐและเอกชน อย่างไรก็ตาม จุดด้อยของคุปองทางด้านอุปสงค์ คือ ความยากในการบริหารจัดการเมื่อเทียบกับการจัดสรรงบประมาณในรูปแบบอื่น ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบ อาทิ กระบวนการระบุนักเรียนที่มีสิทธิได้รับคุปอง ซึ่งต้องระบุก่อนที่นักเรียนจะเลือกสถานศึกษาเพื่อที่จะได้แจกจ่ายคุปองให้นักเรียน โดยกระบวนการดังกล่าวต้อง

อาศัยโครงสร้างของรัฐบาล (Government Structure) ที่เข้มแข็ง อีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ คือ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษาที่เพียงพอแก่นักเรียน ซึ่งคูปองทางด้านอุปสงค์จะมีโอกาสประสบความสำเร็จมากขึ้นหากนักเรียนมีความรู้เพียงพอเกี่ยวกับทางเลือกที่มี

- คูปองเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ช่วยในเรื่องการเข้าถึงและการแข่งขัน เมื่อเทียบกับโครงการความช่วยเหลือที่ให้สถานศึกษาเป็นผู้บริหารจัดการ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายในการดำเนินการคูปองเพื่อช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ ความยากในการบริหารจัดการที่ต้องอาศัยโครงสร้างของรัฐบาล (Government Structure) ที่เข้มแข็ง การป้องกันไม่ให้สถานศึกษาคุณภาพต่ำเพิ่มขึ้นเมื่อมีการแจกจ่ายคูปอง ระบบข้อมูลที่ดีเพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ประโยชน์ของตัวเลือกสถานศึกษาที่เพิ่มขึ้นโดยใช้คูปอง

ประเทศชิลี

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2556) ศึกษาพัฒนาการด้านรูปแบบการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาของชิลีและสรุปว่า ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 ชิลีได้ถ่ายโอนอำนาจบริหารจัดการโรงเรียนให้กับเทศบาลและดำเนินนโยบายส่งเสริมการแข่งขันระหว่างโรงเรียนรัฐด้วยกันเอง และการแข่งขันระหว่างโรงเรียนรัฐและเอกชน โดยการให้ผู้ปกครองสามารถเลือกส่งลูกเข้าโรงเรียนใดก็ได้ตามสมควร สนับสนุนให้มีการจัดตั้งโรงเรียนเอกชนและการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวให้แก่นักเรียนในโรงเรียนทุกสังกัดอย่างเท่าเทียมกัน ส่งผลให้อัตราการเข้าเรียนต่อมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในการศึกษา

อย่างไรก็ตาม ระบบการศึกษายังถือว่ามีคุณภาพไม่สูงมาก และยังมีความเหลื่อมล้ำระหว่างนักเรียน โดยนักเรียนที่มีฐานะดีจะมีผลการสอบ PISA ดีกว่านักเรียนยากจน และนักเรียนที่มีฐานะยากจนมักอยู่ในโรงเรียนรัฐ (CHL Municipal) นักเรียนที่มีฐานะปานกลางมักอยู่ในโรงเรียนเอกชนที่รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาล (CHL Private Subsidized) และนักเรียนฐานะร่ำรวยมักอยู่ในโรงเรียนเอกชนที่ไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาล (CHL Private Fee-Based) ซึ่งนักเรียนกลุ่มหลังสุดจะมีคะแนนสอบ PISA ในระดับสูงสุด ขณะที่นักเรียนในโรงเรียนรัฐจะมีคะแนนสอบ PISA ในระดับต่ำสุด

สาเหตุหลักประการหนึ่งของปัญหาระดับคุณภาพและความเหลื่อมล้ำของชิลี คือ โรงเรียนรัฐมีอำนาจบริหารจัดการค่อนข้างจำกัดกว่าโรงเรียนเอกชน ตัวอย่างเช่น โรงเรียนรัฐไม่สามารถคัดเลือกนักเรียนได้ ขณะที่โรงเรียนเอกชนสามารถคัดเลือกนักเรียนเข้าเรียนได้อย่างอิสระ และหน่วยงานกลางเป็นผู้บริหารจัดการอัตราค่าเล่าเรียนและเงินเดือนให้กับครูในโรงเรียนรัฐทั้งหมด ขณะที่โรงเรียนเอกชนตัดสินใจจ้างครูและบริหารจัดการเงินเดือนครูได้อย่างอิสระ โรงเรียนรัฐจึงปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปกครองได้ช้ากว่าโรงเรียนเอกชน เมื่อโรงเรียนเอกชนมีคุณภาพดีกว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ก็แข่งขันกันส่งลูกเข้าโรงเรียนเอกชน โรงเรียนก็มักเลือกนักเรียนที่มาจากรอบครัวฐานะดีและนักเรียนเก่ง ขณะที่นักเรียนจากครอบครัวยากจนและนักเรียนที่ยังมีทักษะจำกัดก็ต้องเข้าโรงเรียนรัฐ ความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพระหว่างโรงเรียนรัฐและเอกชนก็ยิ่งเพิ่มขึ้นเนื่องจากผลกระทบจากเพื่อนร่วมชั้นด้วย (Peer Effect) โดยนักเรียนในโรงเรียนเอกชนได้รับผลกระทบทางบวกจากเพื่อนร่วมชั้น

ต่อมา รัฐบาลชิลีได้ปฏิรูประบบการศึกษา และได้เริ่มใช้คูปองการศึกษา (School Voucher) โดยได้ให้คูปองการศึกษาแก่นักเรียนทุกคนที่ประสงค์จะเรียนในโรงเรียนเอกชน (Hsieh and Urquiola 2006; Gallegos 2006) ทำให้มีการปฏิรูปจากเดิมที่มีโรงเรียน 3 ประเภท ได้แก่ 1) โรงเรียนรัฐบาลถูกควบคุมโดยกระทรวงการศึกษา มีจำนวนนักเรียนคิดเป็นร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด 2) โรงเรียนเอกชนที่ไม่ได้รับการอุดหนุน เก็บค่าเล่าเรียนในอัตราสูง นักเรียนที่เรียนมาจากครอบครัวที่มีรายได้สูงมีจำนวนนักเรียนคิดเป็นร้อยละ 6-7 ของนักเรียนทั้งหมด และ 3) โรงเรียนเอกชนที่ได้รับการอุดหนุนไม่เก็บค่าเล่าเรียน โดยส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนศาสนา จำนวนนักเรียนคิดเป็นร้อยละ 15 ของนักเรียนทั้งหมด (Hsieh and Urquiola 2006) ภายหลังจากการปฏิรูประบบการศึกษาโดยใช้คูปองการศึกษา ได้มีการเปลี่ยนแปลง 3 ประการ ได้แก่ 1) โรงเรียนรัฐบาลเปลี่ยนจากการควบคุมโดยกระทรวงการศึกษา มาอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลท้องถิ่นประมาณ 300 แห่ง โดยสัญญาจ้างงานระหว่างกระทรวงการศึกษากับครูถูกยกเลิก ครูจะถูกโอนย้ายไปขึ้นกับท้องถิ่นหรือลาออกไปเป็นครูในโรงเรียนเอกชน 2) การอุดหนุนโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนรัฐบาลท้องถิ่นได้รับเงินอุดหนุนเป็นจำนวนเท่ากับนักเรียนที่ลงทะเบียนเรียน ทำให้จำนวนนักเรียนที่ลดลงส่งผลต่อเงินอุดหนุนที่โรงเรียนจะได้รับ 3) การอุดหนุนโรงเรียนเอกชน โรงเรียนเอกชนที่ได้รับการอุดหนุน จะได้รับเงินตามจำนวนนักเรียนเหมือนกับโรงเรียนรัฐบาล โดยโรงเรียนเอกชนที่ได้รับการอุดหนุนอาจมีการคัดเลือกนักเรียนที่จะเข้าศึกษา ต่างจากโรงเรียนรัฐบาลที่ไม่มีการคัดเลือกนอกจากจะมีนักเรียนสมัครเข้ามาเกินจำนวนที่จะรับ ส่วนโรงเรียนเอกชนที่ไม่ได้รับการอุดหนุนที่เก็บค่าเล่าเรียนสามารถหยุดเก็บค่าเล่าเรียนและรับเงินอุดหนุนได้ แต่ส่วนใหญ่เลือกที่จะเก็บค่าเล่าเรียนต่อไป (Hsieh and Urquiola 2006)

การปฏิรูประบบการศึกษาในชิลีส่งผลต่อสัดส่วนนักเรียนในโรงเรียนแต่ละประเภท ดังปรากฏในรูปภาพที่ 2.3 สัดส่วนนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนรัฐบาลลดลงจากประมาณร้อยละ 80 ก่อนการปฏิรูป เหลือเพียงร้อยละ 60 หลังการปฏิรูป ขณะที่สัดส่วนนักเรียนโรงเรียนเอกชนที่ได้รับการอุดหนุนเพิ่มขึ้นจากประมาณ ร้อยละ 15 เป็นร้อยละ 30 หลังการปฏิรูป ส่วนโรงเรียนเอกชนที่ไม่ได้รับการอุดหนุนที่มีเป้าหมายเป็นนักเรียนจากครอบครัวรายได้สูง มีสัดส่วนนักเรียนเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย (Hsieh and Urquiola 2006)

รูปภาพที่ 2.3 สัดส่วนนักเรียนในประเทศชิลี แบ่งตามประเภทโรงเรียน

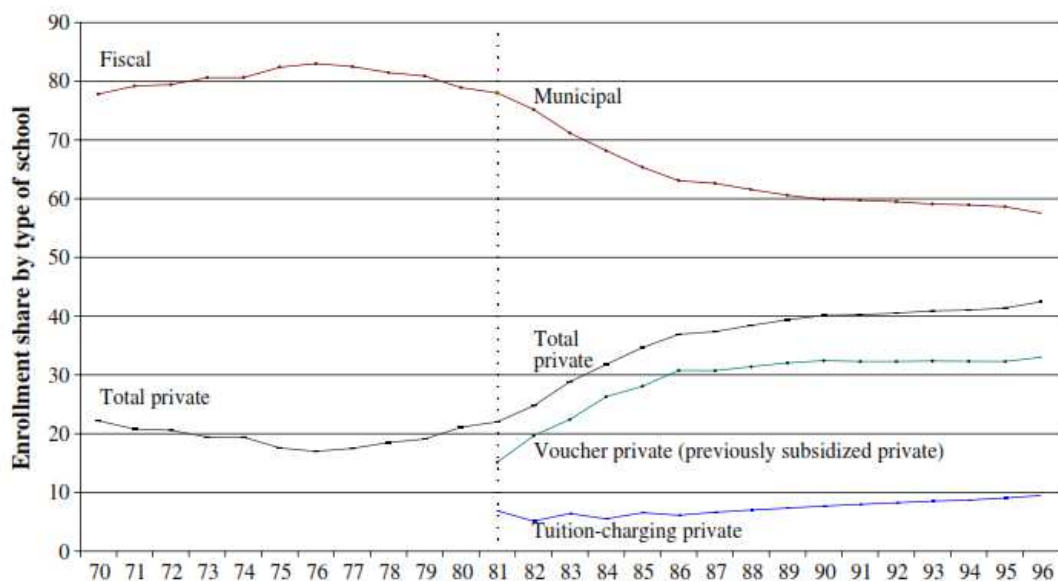

Fig. 1. National enrollment shares by sector, 1970–1996. Data assembled from several issues of the Ministry of Education's *Compendio Estadístico*.

ที่มา: Hsieh and Urquiola (2006)

นอกจากนี้ จากการศึกษาของ Hsieh and Urquiola (2006) ยังพบว่า คุปองการศึกษามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนนักเรียนมากกว่าในชุมชนเมืองและชุมชนที่มีประชากรมาก โดย Hsieh and Urquiola ประเมินว่าการเติบโตของสัดส่วนนักเรียนในโรงเรียนเอกชนในชุมชนเมืองมากกว่าการเติบโตของสัดส่วนนักเรียนในโรงเรียนเอกชนในชุมชนชนบทอยู่ร้อยละ 11 และแม้ว่าสัดส่วนนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลจะลดลงแต่จำนวนโรงเรียนรัฐบาลไม่ได้ลดลง (รูปภาพที่ 2.3) ทำให้ดูเหมือนว่ารัฐบาลท้องถิ่นไม่สามารถ/ไม่ปรารถนาที่จะปิดโรงเรียนรัฐบาล ทำให้เป็นไปได้ว่าโรงเรียนรัฐบาลไม่ได้เผชิญกับแรงจูงใจในการแข่งขันที่มากพอ เนื่องจากการขาดทุนของโรงเรียนรัฐบาลสามารถถูกชดเชยได้โดยงบประมาณด้านการศึกษารัฐบาลท้องถิ่น ดังนั้น หากแรงจูงใจในการแข่งขันของโรงเรียนรัฐบาลมีน้อยจริง ผลได้จากการใช้คุปองการศึกษาเพื่อเพิ่มทางเลือกของประเภทโรงเรียนทั้งหมดจะมาจากการเคลื่อนย้ายนักเรียนจากโรงเรียนรัฐบาลไปยังโรงเรียนเอกชนที่ (คาดว่า) มีประสิทธิภาพดีกว่า อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่าผลการทดสอบความรู้เชิงวิชาการของนักเรียนโดยรวมไม่ได้เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นไปได้ว่า

เกิดจากการที่โรงเรียนรัฐบาลไม่ได้มีแรงจูงใจในการแข่งขันที่เพียงพอ อีกทั้ง รัฐบาลชิลีไม่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพของโรงเรียนแก่ผู้ปกครองอย่างเพียงพอ อย่างไรก็ตาม แม้โรงเรียนรัฐบาลจะไม่มีแรงจูงใจในการแข่งขัน แต่หากโรงเรียนเอกชนมีประสิทธิภาพที่ดีกว่าโรงเรียนรัฐบาล ก็น่าจะส่งผลให้ผลการทดสอบความรู้เชิงวิชาการของนักเรียนโดยรวมเพิ่มขึ้น แต่ผลคะแนนกลับไม่ได้เพิ่มขึ้น สะท้อนว่าประสิทธิภาพของโรงเรียนเอกชนอาจไม่ได้ดีกว่าโรงเรียนรัฐบาล จึงมีความเป็นไปได้ว่าโรงเรียนเอกชนไม่ได้เพิ่มประสิทธิภาพของโรงเรียนเพื่อตอบสนองต่อการแข่งขันจากการใช้คู่มือการศึกษา แต่ตอบสนองโดยการเลือกนักเรียนที่เก่งจากโรงเรียนรัฐบาลให้มาอยู่โรงเรียนเอกชน (ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า มีการเคลื่อนย้ายของนักเรียนที่เก่งจากโรงเรียนรัฐบาลมาเอกชนจริง) เพื่อเพิ่มคะแนนผลการทดสอบของเด็กนักเรียนโดยรวม เพื่อดึงดูดให้ผู้ปกครองส่งนักเรียนมาเรียน

รูปภาพที่ 2.4 จำนวนโรงเรียนในประเทศชิลี แบ่งตามประเภทโรงเรียน

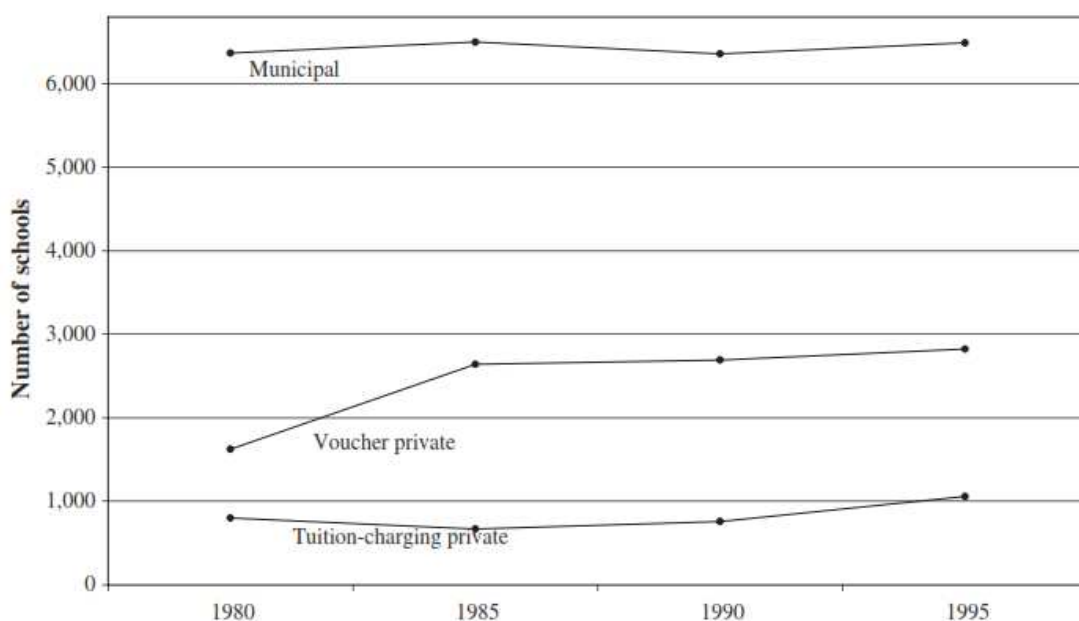

Fig. 3. Number of schools by sector, 1980–1995. Data assembled from several issues of the Ministry of Education's *Compendio Estadístico*.

ที่มา: Hsieh and Urquiola (2006)

ขณะเดียวกัน มีงานวิจัยอีกหลายชิ้นที่ศึกษาการปฏิรูประบบการศึกษาของชิลี แต่ได้ผลที่แตกต่างจาก Hsieh and Urquiola (2006) อาทิ Gallegos (2006) ซึ่งมีผลการศึกษาว่า การแข่งขันกันระหว่างโรงเรียนจากการใช้คู่มือการศึกษา ส่งผลให้นักเรียนมีผลการทดสอบความรู้ดีขึ้น โดยการเพิ่มขึ้นของโรงเรียนเอกชนที่ได้รับการอุดหนุน 1 แห่ง ทำให้คะแนนสอบนักเรียนเพิ่มขึ้นประมาณ 0.14 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งขนาดของผลกระทบดังกล่าว เท่ากับครึ่งหนึ่งของผลกระทบจากการที่ระดับการศึกษาของมารดาเพิ่มจากประถมศึกษาเป็นมัธยมศึกษา โดยขนาดของคะแนนทดสอบที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวไม่แตกต่างกันระหว่างนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน อย่างไรก็ตาม ขนาดของผลกระทบของการแข่งขันที่มีต่อคะแนนผลการทดสอบนักเรียนมีค่าน้อยลงในนักเรียนของโรงเรียน

รัฐบาลที่ได้รับเงินอุดหนุนอื่นนอกเหนือจากคูปองการศึกษา เนื่องจากในกรณีที่พนักงานโรงเรียนเอกชนได้รับประโยชน์มากขึ้น (Higher Payoffs) เมื่อมีนักเรียนมาลงทะเบียนเรียนมากขึ้น แต่พนักงานโรงเรียนรัฐบาลได้รับค่าจ้างคงที่ และเพียงแค่มิฉะนั้นนักเรียนมาลงทะเบียนให้ได้แค่ขั้นต่ำ (Only have to meet a minimum enrollment constraint) ดังนั้น โรงเรียนรัฐบาลที่ไม่ต้องเผชิญข้อจำกัดด้านนักเรียนมาลงทะเบียนขั้นต่ำ (เพราะได้รับเงินอุดหนุนอื่นที่ไม่ใช่คูปอง) จึงมีการตอบสนองน้อยต่อการแข่งขันระหว่างโรงเรียน และยังมีข้อสรุปว่ามีพื้นที่ประมาณร้อยละ 20 ในซีสเต็มไม่มีโรงเรียนเอกชนที่ได้รับการอุดหนุน ดังนั้น การใช้คูปองการศึกษาทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน (Inequality) เพราะในบางพื้นที่ไม่มีโรงเรียนเอกชนที่ได้รับการอุดหนุน และการขาดแรงจูงใจที่มากพอในโรงเรียนรัฐบาลบางแห่งในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันหรือเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียน

นอกจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อุปองการศึกษากับผลคะแนนการทดสอบของนักเรียนแล้ว ยังมีการศึกษาผลกระทบของการใช้อุปองในระยะยาว อาทิ Bravo, Mukhopadhyay and Todd (2010) ศึกษาถึงผลของการใช้อุปองและการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น (Decentralization) ที่มีต่อความสำเร็จทางการศึกษา พฤติกรรมการเข้าสู่ตลาดแรงงาน รายได้ และความพึงพอใจตลอดชีวิต (Lifetime Utility) ของนักเรียน ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่า 1) ผลที่ได้ (Earnings Returns) จากการเรียนชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนที่ได้รับการอุดหนุน มีค่าเพิ่มขึ้นหลังจากที่มีการใช้อุปองการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับคุณภาพของการศึกษาชั้นประถมที่เพิ่มขึ้น ขณะที่ผลที่ได้จากการเรียนชั้นมัธยมศึกษามีค่าลดลงหลังจากที่มีการใช้อุปองการศึกษา ซึ่งเป็นไปได้ว่าเกิดจากโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สร้างขึ้นใหม่หลังการปฏิรูปไม่ได้มีคุณภาพดีเท่ากับโรงเรียนที่เกิดขึ้นก่อนการปฏิรูป และเกิดจากการที่ค่าใช้จ่ายต่อนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาลดลงหลังการใช้อุปองการศึกษา 2) ต้นทุนของการเข้าเรียน (Costs of Attending School) มีค่าลดลงหลังการปฏิรูป 3) ผลของต้นทุนของการเข้าเรียนที่ลดลงจากการใช้อุปองการศึกษา และผลที่ได้จากการเรียนที่เปลี่ยนแปลงส่งผลให้อัตราการเข้าเรียนเพิ่มขึ้น 4) ความสำเร็จทางการศึกษาเพิ่มขึ้น โดยคูปองการศึกษาทำให้อัตราการเรียนจบชั้นประถมเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.6 อัตราการเรียนจบชั้นมัธยมเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.6 อัตราการเรียนจบวิทยาลัยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.1 อัตราการเรียนจบวิทยาลัยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานของคนในช่วงอายุ 16-25 ปี ลดลงร้อยละ 2 5) การปฏิรูปไม่ได้ทำให้รายได้โดยรวมเพิ่มขึ้น เพราะผลได้จากการมีความสำเร็จทางการศึกษาที่เพิ่มขึ้นถูกทดแทนโดยการเข้าสู่กำลังแรงงานที่ช้าลงและผลที่ได้จากการเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ลดลง แต่เมื่อพิจารณาโดยแยกตามระดับรายได้แล้ว พบว่า ผู้ที่มีรายได้ต่ำมีรายได้เพิ่มขึ้นหลังการปฏิรูป แต่ผู้ที่มีรายได้สูงมีรายได้ลดลง สะท้อนถึงการลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และ 6) ความพึงพอใจตลอดชีวิตของนักเรียนมีค่าเพิ่มขึ้นเฉลี่ยประมาณร้อยละ 10

จากการรวบรวมผลการศึกษาการใช้คู่มือการศึกษาของประเทศชิลี พบว่า ชิลีเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการโรงเรียนรัฐบาลโดยใช้การกระจายอำนาจให้รัฐบาลท้องถิ่น ส่วนผลจากการใช้คู่มือการศึกษานอกจากเป็นผลดีต่อการศึกษาในแง่การปรับปรุงคุณภาพของโรงเรียนแล้ว ยังส่งผลต่อเนื่องมาในระยะยาว อาทิ การลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ การเพิ่มความพึงพอใจตลอดชีวิต แต่ยังมีอุปสรรคสำคัญ คือ ทำอย่างไรจึงจะสามารถสร้างแรงจูงใจโรงเรียนรัฐบาลให้เกิดการแข่งขันอย่างเต็มที่ ทำอย่างไรจึงจะกระตุ้นให้โรงเรียนเอกชนเพิ่มประสิทธิภาพของโรงเรียนแทนการดึงเด็กนักเรียนที่เก่งมาจากโรงเรียนรัฐบาล และทำอย่างไรที่จะสามารถกระจายโรงเรียนเอกชนที่ได้รับการอุดหนุนไปให้ทั่วทุกพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

ประเทศโคลอมเบีย

Angrist, et.al (2002) ได้ศึกษาการใช้คู่มือการศึกษาในประเทศโคลอมเบีย และสรุปว่า โคลอมเบียมีการใช้โปรแกรม PACES (Programa de Ampliación de Cobertura de la Educación Secundaria) ในการแจกคู่มือการศึกษาให้แก่นักเรียนที่ยากจนจำนวน 125,000 คน โดยการสุ่ม (จำนวนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาทั้งหมดมีประมาณ 3 ล้านคน) ตั้งแต่ปี 2534-2539 คู่มือดังกล่าวครอบคลุมค่าเล่าเรียนเพียงบางส่วน ค่าเล่าเรียนส่วนที่เหลือครอบครัวของนักเรียนต้องจ่ายเอง แรงจูงใจในการใช้โปรแกรมนี้ คือ การเพิ่มอัตราการลงทะเบียนเรียนในระดับมัธยมศึกษาและขยายการให้บริการของโรงเรียนเอกชน ทั้งนี้ โรงเรียนเอกชนที่ร่วมโครงการเป็นโรงเรียนที่มีเป้าหมายอยู่ที่นักเรียนยากจนและเก็บค่าเล่าเรียนต่ำ การดำเนินโปรแกรม PACES ได้ผลดีในการเพิ่มอัตราการลงทะเบียนเรียนในระดับมัธยมศึกษาและขยายการให้บริการของโรงเรียนเอกชน

2.2 ทางเลือกของรูปแบบและวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาด้านอุปสงค์

จากการศึกษาในหัวข้อที่ 2.1 พบว่ามีทางเลือกของรูปแบบและวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาด้านอุปสงค์รวมถึงผลที่คาดว่าจะได้รับต่อการเข้าถึงการศึกษา (Accessibility) ความเท่าเทียมทางการศึกษา (Equity) และคุณภาพของการศึกษา (Quality) เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาด้านอุปทาน ปรากฏดังตารางที่ 2.6

ตารางที่ 2.6 ผลกระทบและข้อดี-ข้อเสียของวิธีการจัดสรรงบประมาณการศึกษาแบบต่าง ๆ

Type of allocation mechanism	Increase Access	Improve Equity	Improve Quality and Relevance
I. Financing HE supply: public funding of institutions			
1. Funding instructions, operations and investment			
1.1. Negotiated budgets	-	-	
1.2. Categorical earmarked	-	+/-	+
1.3. Formula-funding			
i) Input-based			-
ii) Cost-based			-
- Actual costs / student			-
- Average costs / student			+
- Normative costs / student		+	++
iii) Priority-based			+
iv) Performance components			
1.4. Performance-based funding			
i) Performance set-asides			+
ii) Performance contracts			++
iii) Competitive funds		+	+
iv) Payment for results			
2. Public funding of university-based research			
2.1. Funded with instruction			-
2.2. Block grants			+
2.3. Projects peer-reviewed			+
II. Financing demand for HE: funding of institutions through students/households			
1. Demand side vouchers	+	+/-	
2. Grants scholarships and loans			
2.1. Administered by the institutions			
2.2. Means-tested	+	+	
2.3. Merit-based		-	+
2.4. Need- and merit-based	+	+	+
3. Tax benefits			
3.1. Tuition fee offsets	+	-	-
3.2. Family allowances	+	+/-	

Source: Author's modification, based on Salmi and Hauptman 2006.

Note: + = Positive impact; - = Negative impact; +/- = Depends on specific program design.

ที่มา: Adriana Jaramillo and Thomas Melonio (2011)

บทที่ 3

รูปแบบและวิธีการใช้ภาษีการศึกษา

3.1 การทบทวนวรรณกรรม

ได้มีการวิจัยด้านรูปแบบและวิธีการใช้ภาษีการศึกษา โดยมีผลการวิจัยและข้อเสนอแนะในประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.1.1 เป้าประสงค์ของการใช้ภาษีการศึกษา

โดยทั่วไปการจัดเก็บภาษีอากรของรัฐมีวัตถุประสงค์หลายประการ ที่สำคัญได้แก่ การหารายได้เข้ารัฐเพื่อใช้จ่ายในการบริหารประเทศ การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมหรือควบคุมพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ การสร้างความเป็นธรรมทางสังคม และการสนองต่อนโยบายของรัฐบางประการ (ดุลยลักษณ์ ตราชูธรรม 2553) ซึ่งโดยทั่วไปภาษีการศึกษาต่างมีเป้าประสงค์ของการดำเนินการเพื่อส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงการศึกษา การสร้างความเป็นธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้มีรายได้น้อย และการสนองต่อนโยบายของรัฐซึ่งในอดีตเคยมีการจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาเป็นการเฉพาะในประเทศไทยเช่นกัน (พนิดา คู่ดำเกิง 2551)

3.1.2 แนวคิดว่าด้วยภาษีการศึกษา

โดยทั่วไป แนวคิดว่าด้วยภาษีมุ่งพิจารณาจากองค์ประกอบภาษี 3 ส่วน ได้แก่ 1) โครงสร้างการจัดเก็บภาษี 2) หลักเกณฑ์การจัดเก็บภาษี และ 3) หลักเกณฑ์เกี่ยวกับประสิทธิภาพของภาษี (วรกาญจน์ สุขสดเขียว 2550) โดยส่วนแรกมีองค์ประกอบย่อยที่มีความสำคัญ ประกอบด้วย อัตราภาษีฐานภาษี หน่วยงานจัดเก็บ และระยะเวลาการจัดเก็บ สำหรับส่วนที่สอง องค์ประกอบย่อยที่มีความสำคัญ ประกอบด้วย หลักความเป็นธรรม หลักความสะดวก หลักความประหยัด และหลักความแน่นอน สำหรับส่วนที่สาม องค์ประกอบย่อยที่สำคัญประกอบด้วย หลักผลการจำกัดรายจ่ายสุทธิ หลักความประจักษ์แจ้ง หลักประสิทธิภาพในการบริหาร หลักความเป็นกลาง หลักความแน่นอน และหลักความเป็นธรรม

จากแนวคิดข้างต้น ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2543) เสนอโครงสร้างภาษีเพื่อการศึกษาโดยให้อำนาจแก่ท้องถิ่นในการจัดเก็บภาษีการศึกษา ซึ่งแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาจะมีอัตราภาษีที่ต่างกันตามฐานะของประชากร (ตัวอย่างเช่น เขตพื้นที่การศึกษาที่ประชากรมีความยากจนจะเก็บภาษีในอัตราต่ำกว่าเขตพื้นที่การศึกษาที่ประชากรมีฐานะดีกว่า เป็นต้น) ขณะที่หลักเกณฑ์การจัดเก็บ และหลักเกณฑ์เกี่ยวกับประสิทธิภาพของภาษีนั้น สถาบันพัฒนาสยาม (2550) เสนอแนะกรอบแนวคิดว่าการดำเนินนโยบายภาษีอากรเพื่อส่งเสริมการศึกษาว่าควรคำนึงถึงหลักการบริหารจัดการภาษีที่ดีประกอบด้วย ความเป็นธรรม ความเป็นกลาง ความแน่นอน ความมีประสิทธิภาพ และการอำนวยความสะดวก และควรสอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจด้านการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือรัฐบาลมีอำนาจเพื่อกำกับดูแลและกำหนดนโยบาย ขณะที่ให้ท้องถิ่นมีหน้าที่จัดเก็บภาษี โดยอาจอาศัยฐานภาษีความมั่งคั่งหรือทรัพย์สินที่ท้องถิ่นมีการจัดเก็บอยู่แล้ว เช่น อาจในรูปแบบของภาษีโรงเรือนและที่ดินและภาษีบำรุงท้องที่ เป็นต้น

ในส่วนการจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ (Earmark Tax for Education) นั้น ยังมีความเห็นที่ต่างกันในแต่ละงานวิจัยว่าสมควรนำกลับมาใช้เพื่อสนับสนุนการศึกษาของไทยอีกครั้งหรือไม่ ตัวอย่างเช่น สถาบันพัฒนาสยาม (2550) ที่เห็นว่าภาษีเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะอาจไม่เหมาะสมที่จะดำเนินการ เนื่องจากเป็นการส่งเสริมให้เกิดการจัดเก็บภาษีโดยหน่วยงานอื่นเป็นการเฉพาะในอนาคตมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีผลให้ประชาชนรับภาระภาษีทางภาษีหลายประเภท ทำให้รัฐบาลอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการทั่วไปได้ลดลง ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้านอื่น นอกจากนี้ ในปัจจุบันไทยยังใช้นโยบายด้านภาษีเพื่อบรรเทาภาระภาษีให้แก่ผู้มีค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาอยู่แล้ว เช่น การหักลดหย่อนการศึกษาของบุตร เป็นต้น ขณะที่ ธงชัย ชิวปรีชา (2550) กลับเห็นว่ามีความจำเป็นที่รัฐต้องจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาเป็นการเฉพาะ เนื่องจากเงินที่รัฐบาลให้การอุดหนุนรายหัวเท่ากันทั่วประเทศไม่เพียงพอที่จะนำมาพัฒนาการเรียนการสอนในระดับสถานศึกษาได้ หรือพินดา คู่คำเกิง (2551) ที่เห็นว่าประเทศไทยควรจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาโดยอิงกับภาษีอื่นแทนที่จะออกเป็นกฎหมายใหม่เฉพาะประกอบด้วยการจัดเก็บภาษีจากฐานเงินได้ ฐานทรัพย์สิน และฐานรายจ่าย สำหรับฐานแรกนั้นเป็นการอิงกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เนื่องจากเห็นว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่จะต้องส่งเสริมและพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า สำหรับฐานที่สองนั้น เสนอให้ท้องถิ่นเป็นผู้มีอำนาจในการจัดเก็บเพื่อให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ลดการพึ่งพาจากรัฐ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตัวเอง ขณะที่ฐานที่สาม ให้เก็บจากภาษีสรรพสามิต ประกอบด้วย ภาษีสุรา ภาษีเบียร์ และภาษียาสูบ โดยรัฐเป็นผู้จัดเก็บ เหตุผลเนื่องจากสินค้าเหล่านี้อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพและศีลธรรมอันดี มีความฟุ่มเฟือย ก่อมลภาวะ และอาจทำให้รัฐมีภาระเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ ยังได้มีการเสนอแนวคิดภาษีการศึกษาด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น สถาบันพัฒนาสยาม (2550) เสนอการดำเนินการภาษีการศึกษาตามระดับของการศึกษา กล่าวคือ สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มองว่าผู้ได้รับประโยชน์คือสังคมโดยรวม ดังนั้น จึงเห็นสมควรจัดเก็บภาษีเพื่อการทั่วไปเพื่อนำมาใช้ในโครงการดังกล่าว ขณะที่การศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น มองว่าผู้ได้รับประโยชน์คือผู้เรียนมากกว่าสังคม สังคมจึงไม่สมควรรับภาระทางภาษีจากการศึกษาในระดับนี้ อย่างไรก็ตาม รัฐอาจช่วยอุดหนุนเป็นบางส่วนเท่านั้น

3.1.3 ภาษีการศึกษาในประเทศไทย

3.1.3.1 รูปแบบการจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาในประเทศไทยในอดีต

ประเทศไทยเคยจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษามาทั้งสิ้น 2 ครั้ง คือ การจัดเก็บเงินศึกษาพลีในปี พ.ศ. 2464 และการจัดเก็บเงินช่วยการประถมศึกษาตามประมวลรัษฎากร ในปี พ.ศ. 2481 แต่ต่อมาได้ยกเลิกการจัดเก็บภาษีดังกล่าวไปเนื่องจากมีเสียงคัดค้านรวมถึงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้ประชาชนไม่มีความสามารถในการเสียภาษีได้ (พินดา คู่ดำเกิง 2551) มีรายละเอียดดังนี้

เงินศึกษาพลี

เงินศึกษาพลี เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 เสนอโดยเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เพื่อประโยชน์ในการจัดการการศึกษาภาคบังคับ โดยมีเป้าหมายให้ราษฎรทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาเท่าเทียมกันและการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ประกอบกับการที่กระทรวงศึกษาได้รับเงินงบประมาณการศึกษาน้อยเมื่อเทียบกับงบประมาณด้านอื่นๆ เช่น การป้องกันประเทศ เป็นต้น

พ.ร.บ. ประถมศึกษา พ.ศ. 2464 มีเนื้อหาสำคัญ 2 ประการ ประกอบด้วย 1) การจัดการศึกษาแห่งชาติ (การศึกษาภาคบังคับ) และ 2) เงินศึกษาพลี สำหรับรายละเอียดของเงินศึกษาพลีระบุว่า ชายฉกรรจ์ที่อยู่ในบังคับกฎหมายสยามและกฎหมายต่างประเทศ (คนต่างชาติ) อายุระหว่าง 18 - 60 ปี ต้องชำระเงินศึกษาพลี โดยบุคคลที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียเงินศึกษาพลี คือ ผู้ที่ทำการหาเลี้ยงชีพไม่ได้ ภิกษุ สามเณร บาทหลวง ครูสอนศาสนาคริสต์นิกาย และผู้สอนศาสนาอิสลาม พลทหารบก พลทหารเรือ พลตำรวจภูธร และพลตำรวจพระนครบาลประจำการ รวมถึงบุคคลที่มีหน้าที่เสียภาษีแต่ได้บริจาคเงินให้โรงเรียนอยู่แล้ว แต่ต้องไม่น้อยไปกว่าอัตรากำหนดเก็บเงินศึกษาพลี

สำหรับฐานภาษี กำหนดให้ผู้มีหน้าที่ชำระเงินศึกษาพลีเสียภาษีคนละไม่ต่ำกว่า 1 บาท แต่ไม่เกิน 3 บาทต่อปี อย่างไรก็ตาม ไม่มีการระบุไว้ชัดเจนว่าให้คำนวณเงินจากฐานใด โดยให้เก็บตามอัตราที่อุปราชหรือสมุหเทศาภิบาลจะกำหนดภายใต้ความเห็นชอบของเสนาบดีกระทรวงศึกษาธิการ หลักการคิด คือ นำจำนวนชายฉกรรจ์ที่ต้องชำระเงินศึกษาพลีเฉลี่ยกับจำนวนเงินที่ประมาณว่าจะต้องชำระค่าใช้จ่ายเท่าไร ผลของการเฉลี่ย คือ อัตราศึกษาพลี แต่ต้องไม่ต่ำกว่า 1 บาท และไม่เกิน 3 บาท หากท้องถิ่นที่มีชายฉกรรจ์น้อยและมีฐานะยากจน จะเก็บเงินศึกษาพลีเพียง 1 บาท สำหรับสถานที่จัดเก็บนั้น เริ่มแรกให้ชายฉกรรจ์ทุกคนเดินทางมาयั้งที่ว่าการอำเภอ แต่ในระยะหลังมีการอำนวยความสะดวกโดยเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้ออกไปเก็บเงินศึกษาพลีในท้องที่ห่างไกลจากที่ว่าการอำเภอ

นอกจากนั้น มีการกำหนดให้นายอำเภอเป็นผู้มีอำนาจในการยึดทรัพย์สินสมบัติของผู้ที่ไม่ชำระเงินศึกษาพลีมาขายทอดตลาดเพื่อนำเงินที่ได้มาชำระเป็นค่าศึกษาพลีและค่าใช้จ่ายในการยึดทรัพย์สิน แต่หากผู้นั้นไม่มีทรัพย์สินสมบัติ สามารถผ่อนผันขยายระยะเวลาการเก็บภาษีหรือให้ค้างชำระข้ามปีได้ ทั้งนี้ นายอำเภอสามารถโอนเงินศึกษาพลีในตำบลที่สามารถเก็บเงินศึกษาพลีจำเป็นต่อการใช้จ่าย (ดำรงอยู่) ของโรงเรียนประชาบาลในตำบลนั้น ไปยังอีกโรงเรียนที่มีเงินไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายภายในอำเภอเดียวกันได้ สะท้อนว่าท้องถิ่นมีอำนาจในการบริหารจัดการเก็บและจัดการเงินศึกษาพลีภายในท้องถิ่น ทั้งนี้ มีการกำหนดให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่สำรวจชายฉกรรจ์ในท้องถิ่นที่จะต้องชำระเงินศึกษาพลีสำหรับการประกาศเก็บเงินศึกษาพลีนั้น พบว่า ภายในระยะเวลา 3 ปี มณฑลต่างๆ ในไทยสามารถประกาศเก็บเงินศึกษาพลีตาม พ.ร.บ. ประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ได้ทุกมณฑล แต่ไม่ครบทุกตำบล เนื่องจากราษฎรมีฐานะยากจน

การจัดเก็บเงินศึกษาพลีเริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2464 ถึง พ.ศ. 2473 รวมระยะเวลา 9 ปี พบ ปัญหาสำคัญ 4 ประการ ประกอบด้วย

1) ปัญหาความยากจนและการเป็นหนี้สินของราษฎร ทำให้ราษฎรไม่สามารถชำระเงินศึกษาพลีได้ ทำให้เงินศึกษาพลีเก็บได้ต่ำกว่าเป้าหมาย ส่งผลโดยตรงต่อการจัดการการศึกษาเพราะอัตราเงินศึกษาพลีถูกคำนวณจากค่าใช้จ่ายในการศึกษา

2) ปัญหาราษฎรไม่ชำระเงินศึกษาพลี ซึ่งกลุ่มคนที่ไม่ชำระเงินประกอบด้วย กรรมกรในเมืองแรคนงานและกุลีในกรมรถไฟหลวงแห่งกรุงสยาม และคนบังคับต่างประเทศ โดยปัญหาหลักเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจอย่างเด็ดขาดในการจัดการกับผู้ฝ่าฝืนไม่ชำระเงินศึกษาพลี รวมถึงการที่ชายฉกรรจ์ไม่มีทรัพย์สินสิ่งใดให้ยึดเพื่อขายทอดตลาด การลงโทษเป็นบทลงโทษทางแพ่ง มิใช่ทางอาญา จึงไม่เกรงกลัวต่อการไม่ชำระเงินศึกษาพลี

3) ปัญหาเจ้าหน้าที่ยกยอกเงินศึกษาพลี เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีอิสระในการจัดเก็บเงิน

4) ปัญหาทรัพย์สินที่ยึดจากขายฉกรรจ์ไม่สามารถขายทอดตลาดได้ (ไม่สามารถยึดเครื่องนุ่งห่ม หลับนอน และเครื่องมือทำมาหากินได้)

ในปี พ.ศ. 2473 เงินศึกษาพลีถูกยกเลิก โดยมีเหตุผลหลัก 2 ประการ ประกอบด้วย

1) ภาวะเศรษฐกิจโลกตกต่ำในปี พ.ศ. 2472 (The Great Depression 1930) ในหลายประเทศทำให้ประชาชนไทยมีความยากจนยิ่งขึ้นเนื่องจากเศรษฐกิจไทยมีความเกี่ยวข้องกับหลายประเทศที่เผชิญวิกฤตเศรษฐกิจขณะนั้น (ราคาสินค้าที่ส่งไปขายยังต่างประเทศลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าหลัก ประกอบด้วย ข้าว ฝ้าย และไม้สัก ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปมีฐานะยากจน)

2) ข้าราชการส่วนใหญ่ในขณะนั้น เช่น เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ เสนาบดีกระทรวงนครบาล รวมถึงเสนาบดีกระทรวงศึกษาธิการไม่เห็นความสำคัญของเงินศึกษาพลี ในปี พ.ศ. 2573 จึงมีการยกเลิกการเก็บเงินศึกษาพลีและมีการขอเงินงบประมาณแผ่นดินทดแทนเงินศึกษาพลี

เงินช่วยการประถมศึกษา

เงินช่วยการประถมศึกษา เกิดขึ้นตามประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2481 โดยเป็นการเก็บเงินเพื่อช่วยในโครงการสร้างโรงเรียนประถมศึกษาและเครื่องอุปกรณ์ที่สำคัญและจำเป็นให้แก่โรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ ซึ่งริเริ่มโดยนาวาเอกหลวงสินธุสงครามชัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ ในปี พ.ศ. 2478 ที่ต้องการปรับปรุงปริมาณและคุณภาพการศึกษา โดยใช้งบประมาณทั้งสิ้น 60 ล้านบาท ของงบประมาณเป็นรายปี ปีละ 15 ล้านบาท แต่เนื่องจากงบประมาณที่กระทรวงธรรมการได้รับในปี พ.ศ. 2579 มีเพียง 11 ล้านบาทเท่านั้น และมีงบเพื่อการประถมศึกษาเพียง 6 ล้านบาท กระทรวงศึกษาธิการจึงแก้ไขปัญหาโดยการให้เก็บเงินช่วยการประถมศึกษาในรูปพระราชบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2481 มีผลตั้งแต่ 1 เม.ย. 2482

ผู้มีหน้าที่เสียเงินช่วยการประถมศึกษา คือ ชายที่บรรลุนิติภาวะที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย โดยบุคคลที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียเงินช่วยการประถมศึกษา ประกอบด้วย ผู้มีอายุครบ 50 ปี บริบูรณ์ในปีที่จะต้องชำระเงินช่วยการประถมศึกษา ภิกษุ สามเณร บาทหลวง ครูสอนศาสนาคริสต์นิกายผู้สอนศาสนาอิสลาม ทหารหรือตำรวจประจำการหรืออยู่ในกองหนุนประเภท 1 หรือผู้ที่พ้นราชการทหารประเภท 1 (เว้นแต่นายทหาร นายตำรวจ คนกองหนุน คนพ้นราชการทหารหรือตำรวจ ที่เคยได้รับ/กำลังได้รับเงินเดือนตั้งแต่ 80 บาทขึ้นไป ต้องเสียเงินดังกล่าว) ผู้รับอาญาในเรือนจำ บุคคลทุพพลภาพหาเลี้ยงชีพไม่ได้ ผู้ที่บริจาคเงินช่วยการประถมศึกษาตั้งแต่ 25 บาทขึ้นไป และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตรกำนัน ทั้งนี้ ไม่ได้มีการระบุฐานภาษีว่าให้คำนวณจากฐานใด แต่ให้เสียเป็นจำนวนคนละ 1 บาทต่อปี โดยกำหนดช่วงระยะเวลาชำระคือตั้งแต่เดือนตุลาคมจนถึงสิ้นเดือนมีนาคม

กรมสรรพากรมีอำนาจหน้าที่และการควบคุมการเก็บเงินช่วยการประถมศึกษา สถานที่ในการชำระเงิน คือ ที่ว่าการอำเภอ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในกรณีที่อยู่ห่างไกลจากที่ว่าการอำเภอ ผู้ฝ่าฝืนการชำระเงินช่วยการประถมศึกษาต้องจ่ายเงินช่วยเพิ่มขึ้นอีก 1 เท่าตัว หรือเท่ากับ 2 บาท โดยอำเภอมีอำนาจเรียกตัวมาสอบถาม บุคคลที่ค้างชำระเงินจะมีการดำเนินการโดยให้เจ้าหน้าที่ส่งจดหมายเพื่อแจ้งไปยังบุคคลนั้น และให้ข้าหลวงประจำจังหวัดหรือนายอำเภอส่งยึดทรัพย์สินเพื่อขายทอดตลาด โดยข้าหลวงประจำจังหวัดไม่ต้องขอให้ศาลออกหมายสั่ง ส่วนนายอำเภอสามารถกระทำได้หากได้รับอนุญาตจากข้าหลวงประจำจังหวัด เงินช่วยการประถมศึกษายกเลิกในปี พ.ศ. 2493 ตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2494

ตารางที่ 3.1 เปรียบเทียบเงินศึกษาพลีและเงินช่วยประถมศึกษา

	การจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษา	
	เงินศึกษาพลี	เงินช่วยการประถมศึกษา
ปีเริ่มต้น	2464	2482
ปีสิ้นสุด	2473	2493
กฎหมาย	พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464	ประมวลรัษฎากร พ.ศ. 2481
อัตราภาษี	คนละ 1 - 3 บาท	คนละ 1 บาท
ฐานภาษี	ไม่มีการระบุ	ไม่มีการระบุ
ผู้มีหน้าที่เสียภาษี	ชายฉกรรจ์ทุกคน อายุระหว่าง 18 - 60 ปี	ชายที่บรรลุนิติภาวะที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย

	การจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษา	
	เงินศึกษาพลี	เงินช่วยการประถมศึกษา
ผู้ได้รับยกเว้นการเสียภาษี	- ผู้ที่ทำการหาเลี้ยงชีพไม่ได้ - ภิกษุ สามเณร บาทหลวง ครูสอนศาสนาคริสเตียน และผู้สอนศาสนาอิสลาม - พลทหารบก พลทหารเรือ พลตำรวจภูธร และพลตำรวจพระนครบาลประจำการ - บุคคลที่มีหน้าที่เสียแต่ได้บริจาคเงินให้โรงเรียนอยู่แล้ว แต่ต้องไม่น้อยไปกว่าอัตรากำหนดเก็บเงินศึกษาพลี	- ผู้มีอายุครบห้าสิบปีบริบูรณ์ - ภิกษุ สามเณร บาทหลวง ครูสอนศาสนาคริสเตียน ผู้สอนศาสนาอิสลาม - ทหารหรือตำรวจประจำการหรืออยู่ในกองหนุนประเภท 1 หรือผู้ที่พ้นราชการทหารประเภท 1 (เว้นแต่ นายทหาร นายตำรวจ คนกองหนุน คนพ้นราชการทหารหรือตำรวจ ที่เคยได้รับ/กำลังได้รับเงินเดือนตั้งแต่ 80 บาทขึ้นไปต้องเสียเงินดังกล่าว) - ผู้รับอาญาในเรือนจำ - บุคคลทุพพลภาพหาเลี้ยงชีพไม่ได้ - ผู้ที่บริจาคเงินช่วยการประถมศึกษาตั้งแต่ 25 บาทขึ้นไป - กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตรกำนัน
สถานที่เสียภาษี	ที่ว่าการอำเภอ และเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้ออกไปเก็บเงินศึกษาพลีในท้องที่ห่างไกล	ที่ว่าการอำเภอ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในกรณีที่อยู่ห่างไกล
โทษฝ่าฝืน	ยึดทรัพย์สินสมบัติของผู้ที่ไม่ชำระเงินศึกษาพลีมาขายทอดตลาดเพื่อนำเงินที่ได้มาชำระเป็นค่าศึกษาพลีและค่าใช้จ่ายในการยึดทรัพย์	การจ่ายเงินช่วยเพิ่มขึ้นอีก 1 เท่าตัว บุคคลที่ค้างชำระเงินถูกยึดทรัพย์สินเพื่อขายทอดตลาด

3.1.3.2 มาตรการทางด้านภาษีเพื่อการศึกษาของไทยในปัจจุบัน

สำหรับมาตรการภาษีเพื่อการศึกษาของไทยในปัจจุบันนั้น มยุร บุญยะรัตน์ และคณะ (2561) ได้รวบรวมสิทธิประโยชน์ทางภาษีโดยจำแนกตามประเภทของผู้รับประโยชน์ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้จัดการศึกษา
 - 1.1. บุคคลธรรมดา
 - 1.2. นิติบุคคล
2. บุคลากรในสถานศึกษา
 - 2.1. บุคลากรสัญชาติไทย
 - 2.1.1. สายวิชาการ ได้แก่ อาจารย์ นักวิจัย
 - 2.1.2. สายสนับสนุน ได้แก่ ผู้บริหาร พนักงาน
 - 2.2. บุคลากรมิใช่สัญชาติไทย
 - 2.2.1. สายวิชาการ ได้แก่ อาจารย์ นักวิจัย
 - 2.2.2. สายสนับสนุน ได้แก่ ผู้บริหาร พนักงาน
3. ผู้สนับสนุนการศึกษา
 - 3.1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ปกครอง และนายจ้าง
 - 3.2. ผู้ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริจาค

ทั้งนี้ มยุร บุญยะรัตน์ และคณะ (2561) ได้ให้รายละเอียดสิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับผู้รับประโยชน์แต่ละกลุ่ม (ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ) มีสาระสำคัญ คือ ประเทศไทย (1) ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีของผู้จัดการศึกษา ทั้งประเภทของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล โดยยกเว้นภาษีทุกประเภท (2) ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่บุคลากรในสถานศึกษาเฉพาะภาษีประเภทเงินได้บุคคลธรรมดา และ (3) ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้สนับสนุนการศึกษา ทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย ในภาษีบางประเภท รายละเอียดสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่เกี่ยวข้องปรากฏดังตารางที่ 3.2 - 3.4 และภาคผนวก ก ของรายงานฉบับนี้ นอกจากนี้ ยังสรุปกระบวนการหมุนเวียนเงินและสิทธิพิเศษทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทยในกรณีต่างๆ ปรากฏดังรูปภาพที่ 3.1 - 3.3

ตารางที่ 3.2 สิทธิประโยชน์ทางภาษีของผู้จัดการศึกษาในประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ

ประเทศ	ประเภทภาษี						
	เงินได้บุคคลธรรมดา	เงินได้นิติบุคคล	มูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะ	อากรแสตมป์	บำรุงท้องที่	โรงเรือนและที่ดิน	ป้าย
ไทย	✓ (กรณีบุคคลธรรมดา)	✓ (กรณีนิติบุคคล)	✓	✓	✓	✓	✓

ประเทศ	ประเภทภาษี							
	เงินได้	มูลค่าเพิ่ม	สินค้าและบริการ	การบริโภค	สรรพสามิตพิเศษ	อากรแสตมป์	ที่ดิน	ทรัพย์สิน
สหรัฐอเมริกา	✓	-	-	-	-	-	-	✓
ออสเตรเลีย	✓	-	✓	-	-	-	✓	-
แคนาดา	✓	-	✓	-	-	-	-	-
สหราชอาณาจักร	✓	✓	-	-	-	-	-	-
จีน	✓	✓	-	-	-	-	-	-
สิงคโปร์	✓	-	✓	-	-	-	-	✓
ญี่ปุ่น	✓	-	-	✓	-	-	✓	-
เกาหลีใต้	✓	✓	-	-	✓	✓	-	-

ที่มา: มยุร บุญยะรัตน์ และคณะ (2561)

หมายเหตุ ✓ = ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี

- = ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี

ตารางที่ 3.3 สิทธิประโยชน์ทางภาษีของบุคลากรในสถานศึกษาในประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ*

ประเทศ	ประเภทภาษี						
	เงินได้บุคคลธรรมดา	เงินได้นิติบุคคล	มูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะ	อากรแสตมป์	บำรุงท้องที่	โรงเรือนและที่ดิน	ป้าย
ไทย	✓	-	-	-	-	-	-

ประเทศ	ประเภทภาษี							
	เงินได้	มูลค่าเพิ่ม	สินค้าและบริการ	การบริโภค	สรรพสามิตพิเศษ	อากรแสตมป์	ที่ดิน	ทรัพย์สิน
สหรัฐอเมริกา	✓	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
ออสเตรเลีย	✓	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
แคนาดา	✓	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
สหราชอาณาจักร	✓	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
จีน	✓	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
สิงคโปร์	✓	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
ญี่ปุ่น	✓	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
เกาหลีใต้	✓	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a

ที่มา: มยุร บุญยรัตน์ และคณะ (2561)

หมายเหตุ ✓ = ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี

- = ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี

*n/a = งานวิจัยที่อ้างถึงอยู่ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลและสรุปผล

ตารางที่ 3.4 สิทธิประโยชน์ทางภาษีของผู้สนับสนุนการศึกษาในสถานศึกษาในประเทศไทย เปรียบเทียบกับต่างประเทศ

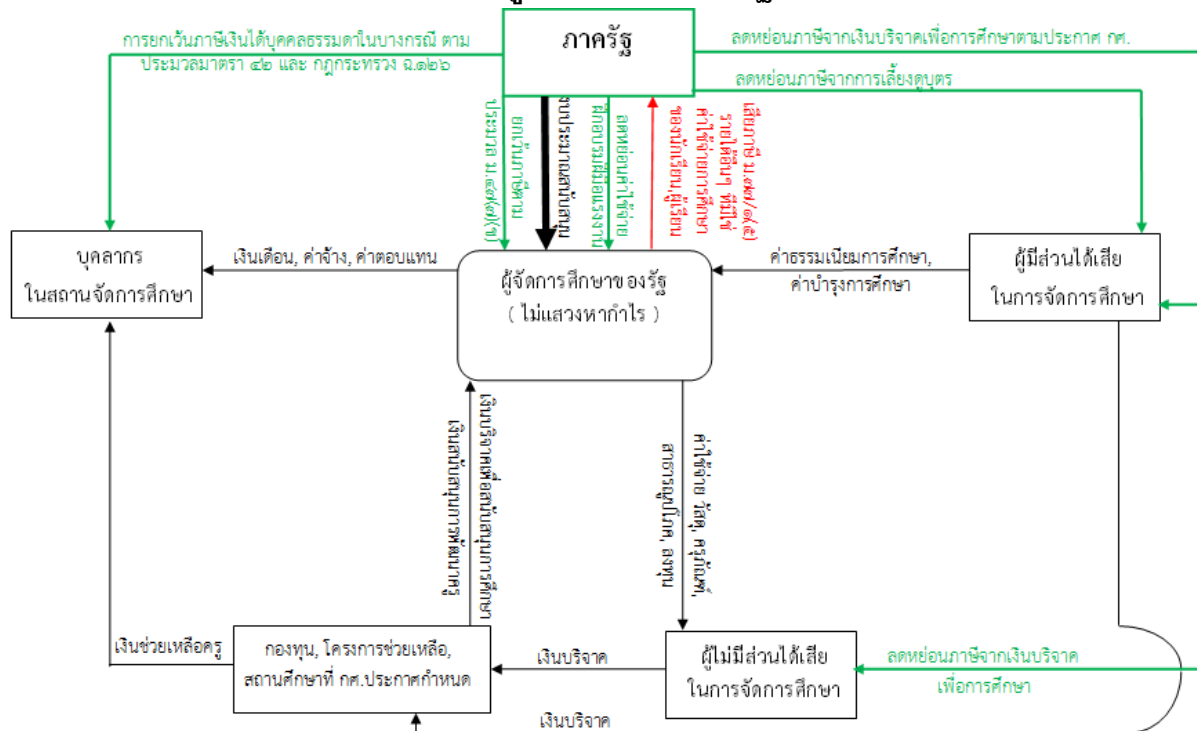
ประเทศ	ผู้มีส่วนได้เสีย			ผู้ไม่มีส่วนได้เสีย				
	ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	ภาษีเงินได้นิติบุคคล	ภาษีมูลค่าเพิ่ม/ภาษีสินค้าและบริการ	ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	ภาษีเงินได้นิติบุคคล	ภาษีมูลค่าเพิ่ม/ภาษีสินค้าและบริการ	ภาษีผลได้จากต้นทุน	ภาษีมรดก
ไทย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-
สหรัฐอเมริกา	✓	✓	-	✓	✓	-	-	-
ออสเตรเลีย	✓	-	-	✓	-	-	-	-
แคนาดา	✓	-	✓	✓	✓	-	-	-
สหราชอาณาจักร	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓
จีน	✓	-	-	✓	✓	-	-	-
สิงคโปร์	✓	-	-	✓	✓	-	-	-
ญี่ปุ่น	✓	✓	-	✓	✓	-	-	-
เกาหลีใต้	✓	✓	-	✓	✓	-	-	-

ที่มา: มยุร บุญยะรัตน์ และคณะ (2561)

หมายเหตุ ✓ = ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี

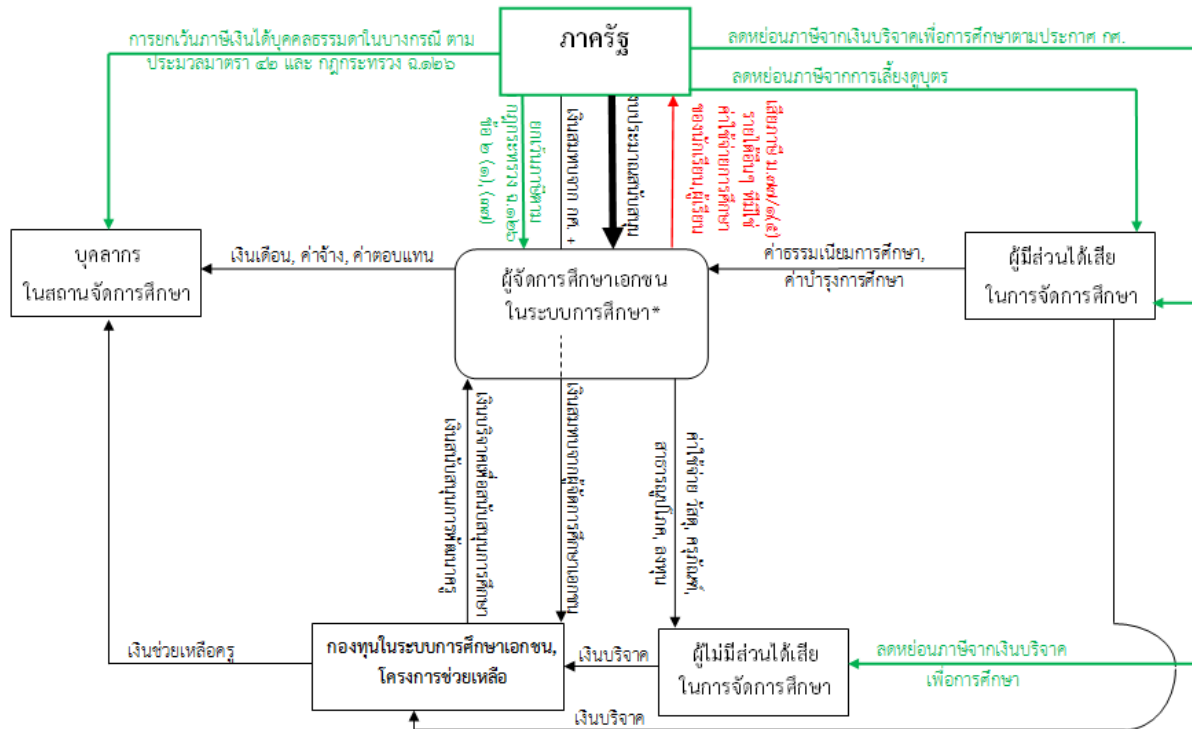
- = ไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี

รูปภาพที่ 3.1 กระบวนการหมุนเวียนเงินและสิทธิพิเศษทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
ของประเทศไทย: กรณีผู้จัดการศึกษาของรัฐ (ไม่แสวงหากำไร)

ที่มา: มยุร บุญยรัตน์ และคณะ (2561)

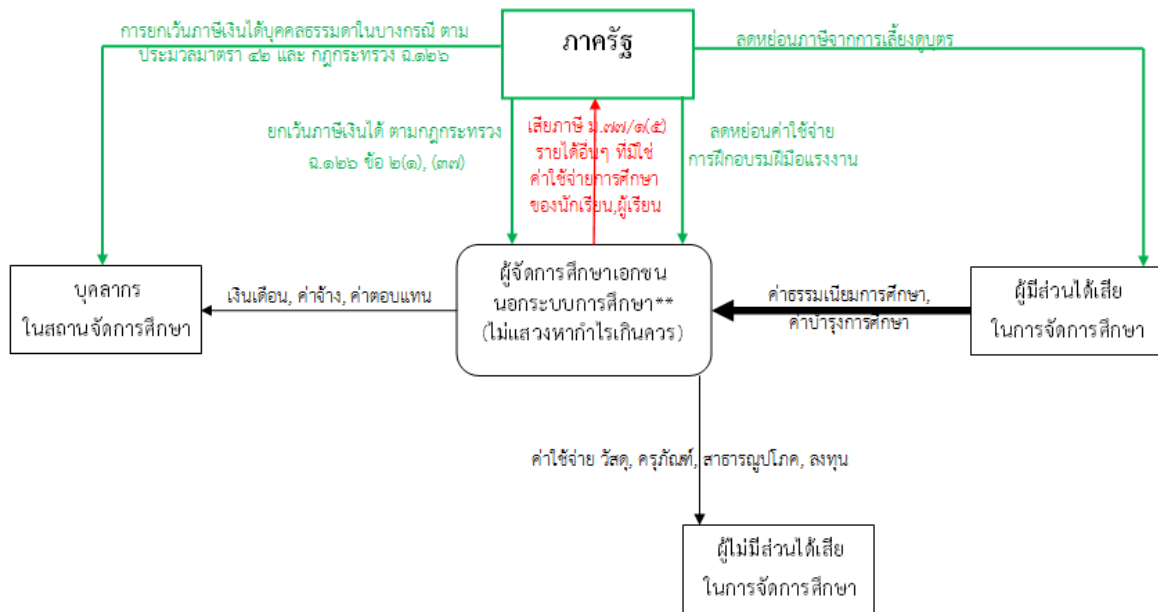
รูปภาพที่ 3.2 กระบวนการหมุนเวียนเงินและสิทธิพิเศษทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
ของประเทศไทย: กรณีผู้จัดการศึกษาเอกชนในระบบการศึกษา*

ที่มา: มยุร บุญยรัตน์ และคณะ (2561)

หมายเหตุ: *ผู้จัดการศึกษาเอกชนในระบบการศึกษา หมายถึง ผู้จัดการศึกษาเอกชนในศูนย์การศึกษาในระบบการศึกษา (สายสามัญ อาชีวศึกษา อุดมศึกษา)

รูปภาพที่ 3.3 กระบวนการหมุนเวียนเงินและสิทธิพิเศษทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทย: กรณีผู้จัดการศึกษาเอกชนนอกระบบการศึกษา** (ไม่แสวงหากำไรเกินควร)

ที่มา: มยุร บุญยะรัตน์ และคณะ (2561)

หมายเหตุ: **ผู้จัดการศึกษาเอกชนนอกระบบการศึกษา หมายถึง ผู้จัดการศึกษาเอกชนในศูนย์การศึกษานอกระบบการศึกษา และการพัฒนาอาชีพ (เสริมสวย, ซ่อมรถยนต์, ศูนย์ฝึกอบรมภายในบริษัทเอกชน, สสท. (อบรมวิชาชีพ)) และศูนย์การเรียนรู้ (กวตริษา)

3.1.4 ภาษีการศึกษาในต่างประเทศ

ในส่วนนี้จะเป็นการอธิบายโครงสร้างภาษีเพื่อการศึกษา (Education Tax) ในต่างประเทศ

1. สหรัฐอเมริกา

ในสหรัฐอเมริกามีหน่วยงาน Internal Revenue Service (IRS)²⁶ อยู่ภายใต้กระทรวงการคลัง (Department of the Treasury) มีหน้าที่จัดเก็บภาษีในสหรัฐอเมริกา สำหรับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานั้น IRS สนับสนุนการศึกษาโดยใช้เครื่องมือทางภาษีจำนวน 3 เครื่องมือ ประกอบด้วย 1) Tax Credits 2) Deduction และ 3) Savings Plans เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของผู้เสียภาษีที่มีค่าใช้จ่ายในการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

1.1 Tax Credits

เป็นการช่วยเหลือในค่าใช้จ่าย²⁷ สำหรับการศึกษาขั้นสูง (Higher Education)²⁸ โดยการลดจำนวนภาษีที่จะต้องชำระ หากเครดิตลดภาษีที่ต้องชำระจนเหลือน้อยกว่าศูนย์ ผู้เสียภาษีจะได้รับเงินคืน (Refund) ในปัจจุบันมีเครดิตจำนวน 2 ชนิด ได้แก่

1) American Opportunity Tax Credit (AOTC)²⁹ โดยเป็นเครดิตสำหรับค่าใช้จ่ายสำหรับ 4 ปีแรกของการเรียนในระดับอุดมศึกษา จำนวนเครดิตสูงสุดที่จะได้รับคือ 2,500 ดอลลาร์สหรัฐต่อปีต่อนักเรียน 1 คน หากจำนวนเครดิตสามารถลดภาษีได้จนเหลือศูนย์ ผู้เสียภาษีจะได้รับเงินคืนเท่ากับร้อยละ 40 ของจำนวนเครดิต สำหรับเกณฑ์ในการได้รับเครดิตนั้น ผู้เสียภาษีจะต้องมีรายได้สุทธิ (Modified Adjusted Gross Income: MAGI) น้อยกว่า 80,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี และเครดิตที่ได้รับจะลดน้อยลงเมื่อมีรายได้มากขึ้น ทั้งนี้ ผู้ที่มีรายได้สุทธิเกิน 90,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี จะไม่ได้รับเครดิตประเภทนี้

²⁶ เทียบได้กับกรมสรรพากรของไทย

²⁷ ค่าใช้จ่ายนี้ ไม่รวมค่าที่พัก ค่าประกันชีวิต ค่าธรรมเนียมด้านสุขภาพ ค่าเดินทาง และค่าใช้จ่ายส่วนตัว

²⁸ หมายถึงการศึกษาขั้นสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา เช่น วิทยาลัย หรือ มหาวิทยาลัย

²⁹ ดู <https://www.irs.gov/individuals/aotc>

2) Lifetime Learning Credit (LLC)³⁰ เป็นเครดิตสำหรับค่าเล่าเรียนและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในสถาบันที่กำหนด การศึกษารอบคลุมทั้งระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอก เครดิตประเภทนี้สามารถขอได้ทุกปี และมีจำนวนสูงสุดไม่เกินปีละ 2,000 ดอลลาร์สหรัฐ การได้รับเครดิตเต็มจำนวน ผู้เสียภาษีจะต้องมี MAGI ไม่เกิน 55,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี และมูลค่าจะลดลงเรื่อยๆ โดยผู้มีรายได้เกิน 65,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อปีจะไม่สามารถได้รับเครดิตประเภทนี้

สำหรับการขอเครดิตนั้น แม้ว่าผู้เสียภาษีจะสามารถขอได้ทั้ง AOTC และ LLC โดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 55,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี แต่ผู้เสียภาษีไม่สามารถขอเครดิตพร้อมกันทั้ง 2 ชนิดได้

1.2 Deductions

เป็นการหักลดหย่อนในค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการศึกษาสำหรับผู้เสียภาษี คู่ครอง หรือผู้อยู่ในอุปการะ ค่าใช้จ่ายนี้จะต้องเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาระดับสูงเท่านั้น ค่าเล่าเรียนและค่าธรรมเนียมสามารถนำมาหักในส่วนของรายได้ก่อนคำนวณภาษี โดยสามารถนำมาลดได้สูงสุด 4,000 ดอลลาร์สหรัฐ

ทั้งนี้ ผู้เสียภาษีที่ไม่สามารถรับเครดิตทั้ง AOTC และ LCC ได้ สามารถนำค่าใช้จ่ายมาหักในส่วนนี้ได้ ผู้เสียภาษีสามารถเปรียบเทียบกันได้ระหว่างเครดิตกับการหักลดหย่อนว่าการยื่นแบบใดจะทำให้เสียภาษีน้อยที่สุด อย่างไรก็ตาม ผู้เสียภาษีไม่สามารถขอรับทั้งเครดิตและยื่นหักลดหย่อนได้ในปีเดียวกัน นอกจากนี้ อัตราดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา (Student Loan used for Higher Education) สามารถนำมาหักลดหย่อนได้ในกรณีที่รายได้ของผู้เสียภาษีไม่เกิน 80,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี โดยจำนวนสูงสุดของการลดหย่อนประเภทนี้อยู่ที่ 2,500 ดอลลาร์สหรัฐ

1.3 Savings Plans

แต่ละรัฐอาจจะมีโครงการที่ทำให้ผู้เสียภาษีจะต้องจ่ายล่วงหน้า (Prepay) หรือจ่ายเพื่อสนับสนุนบัญชีสำหรับค่าใช้จ่ายของสถาบันการศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษา (Postsecondary Institute) โดยสถาบันการศึกษาเหล่านี้อาจจะมีโครงการที่อนุญาตให้ผู้เสียภาษีสามารถจ่ายค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาล่วงหน้า ดังนั้น หากมีการจ่ายค่าเล่าเรียนล่วงหน้า นักเรียนจะไม่ต้องชำระจ่ายเล่าเรียนในอนาคต ทั้งนี้ ผู้ที่จ่ายให้กับโครงการดังนี้จะไม่สามารถใช้ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเพื่อหักลดหย่อนภาษีได้ อย่างไรก็ตาม จำนวนเงินที่สะสมในโครงการจะไม่ถูกเก็บภาษี (เสมือนเป็นเงินออมสำหรับการศึกษาในอนาคต) ในกรณีที่จำนวนเงินที่ฝากเข้าไบนั้นไม่มากไปกว่าค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงของนักเรียน

³⁰ ดู <https://www.irs.gov/individuals/llc>

สำหรับประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น

1. ผู้ที่ได้รับทุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป ไม่ต้องเสียภาษีในทุนการศึกษาที่ได้รับ ในกรณีที่ผู้ได้รับทุนศึกษาในสถาบันที่กำหนดและใช้ทุนเพื่อชำระค่าใช้จ่ายเพื่อศึกษาเท่านั้น โดยค่าใช้จ่ายประกอบด้วย ค่าธรรมเนียมการศึกษา ค่าหนังสือ ค่าอุปกรณ์ที่จำเป็นในการศึกษา โดยจะต้องได้รับการยืนยันจากผู้สอนถึงความจำเป็นดังกล่าวด้วย

2. ผู้เสียภาษีอาจไม่นำรายได้ที่ได้ในรูปของการช่วยเหลือเพื่อการศึกษา (Educational Assistance) เข้ามารวมกับรายได้ทั้งหมด ซึ่งจะหมายถึงผู้เสียภาษีจะไม่เสียภาษีในส่วนของเงินช่วยเหลือนี้ ดังนั้นจึงไม่สามารถขอเครดิตเงินคืนหรือหักลดหย่อนใดๆ ได้ สำหรับเงินช่วยเหลือเพื่อการศึกษาจากนายจ้างนั้น จำนวนเงินที่ไม่ต้องนำมาคิดรวมกับรายได้นั้นจะต้องไม่เกิน 5,250 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี เงินช่วยเหลือนี้เป็นเงินสำหรับค่าเล่าเรียนในระดับปริญญาตรีขึ้นไป แต่จะต้องไม่ใช่การเรียนที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน (Work-related Course) เช่น การฝึกอบรม เป็นต้น นอกจากนี้ เงินช่วยเหลือนี้จะต้องไม่รวมค่าอาหาร ค่าที่พัก ค่าพาหนะเดินทาง รวมถึงอุปกรณ์ต่างๆ ยกเว้นหนังสือที่สามารถใช้ได้หลังจากจบการศึกษา

ทั้งนี้ หากเงินช่วยเหลือจากนายจ้างมีมูลค่าเกิน 5,250 ดอลลาร์สหรัฐ ลูกจ้างจะต้องเสียภาษีโดยนำเงินช่วยเหลือในส่วนที่เกินไปรวมกับค่าจ้างปกติ แต่นายจ้างสามารถกำหนดให้เงินช่วยเหลือที่เกินจำนวนที่กำหนดนี้ไปอยู่ในส่วนของเงินสวัสดิการ (Fringe Benefit) ได้ ซึ่งลูกจ้างไม่จำเป็นต้องนำเงินส่วนเกินนี้ไปรวมกับค่าจ้าง และไม่ต้องเสียภาษี

2. แคนาดา

สำหรับแคนาดา มีหน่วยงานที่ชื่อว่า Canada Revenue Agency (CRA)³¹ มีหน้าที่เช่นเดียวกับ IRS ของสหรัฐอเมริกา โดย CRA มีมาตรการทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา 2 มาตรการ คือ การหักลดหย่อน และเครดิต ข้อแตกต่างระหว่างการหักลดหย่อนของสหรัฐอเมริกาและแคนาดา คือ CRA อนุญาตให้นำค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (Primary and Secondary Level Education) มาลดหย่อนได้ ขณะที่รูปแบบของมาตรการสำหรับค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษา รวมถึงดอกเบี้ยที่จ่ายสำหรับเงินกู้ยืมเพื่อศึกษานั้นมีลักษณะเหมือนกับระบบของสหรัฐอเมริกา

³¹ ดู <http://www.cra-arc.gc.ca/>

สำหรับการเรียนเต็มเวลา (Full Time) นั้น จำนวนเงินที่ลดหย่อนจะเท่ากับจำนวนเดือนของการเรียน คูณด้วย 400 ดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่การเรียนไม่เต็มเวลา (Part Time) สามารถนำจำนวนเดือนของการเรียนมาคูณกับ 120 ดอลลาร์สหรัฐ อย่างไรก็ตาม ผู้ที่เรียนไม่เต็มเวลาที่เป็นผู้พิการหรือมีปัญหาทางจิตสามารถใช้อัตราของการเรียนเต็มเวลาได้ รวมถึงสามารถขอค่าตำราได้โดยจำนวนขึ้นอยู่กับหลักสูตรว่าเป็นการเรียนแบบเต็มเวลาหรือไม่เต็มเวลา

3. ออสเตรเลีย

การเก็บภาษีของออสเตรเลียดำเนินการโดย Australian Taxation Office (ATO)³² โดยรัฐบาลออสเตรเลียมียุทธศาสตร์ Schoolkids Bonus ซึ่งจัดตั้งขึ้นมาแทนที่โครงการการคืนเงินภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา ดังนั้น รูปแบบของออสเตรเลียมุ่งเน้นเป็นแบบเงินช่วยเหลือ (Grants) โดยที่ไม่เข้าไปข้องเกี่ยวกับระบบการชำระภาษีเงินได้

มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนสำหรับผู้เสียภาษีที่จะได้รับประโยชน์จากโครงการดังกล่าวว่า จะต้องมียาได้ต่ำกว่า 100,000 ดอลลาร์ออสเตรเลียต่อปี นอกจากนี้ โครงการครอบคลุมเฉพาะการศึกษาในระดับประถมและมัธยมเท่านั้น นักเรียนจะต้องมีอายุน้อยกว่า 19 ปี สำหรับอัตราการให้โบนัสนี้ ผู้ปกครองของเด็กในระดับประถมจะได้รับเงินช่วยเหลือจำนวน 430 ดอลลาร์ออสเตรเลียต่อเด็กหนึ่งคนต่อปี ขณะที่ผู้ปกครองของเด็กในระดับชั้นมัธยมจะได้รับเงินช่วยเหลือจำนวน 856 ดอลลาร์ออสเตรเลียต่อเด็กหนึ่งคนต่อปี รัฐบาลจะจ่ายให้ 2 งวดต่อปี ในเดือนมกราคมและกรกฎาคม

นอกเหนือจากเด็กชั้นประถมและมัธยมแล้ว บุคคลทั่วไปที่มีค่าใช้จ่ายในการลงเรียนในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน (Work-related Self-education Expenses) สามารถนำค่าใช้จ่ายเหล่านั้นมาลดหย่อนภาษีได้สูงสุด 250 ดอลลาร์ออสเตรเลีย โดยค่าใช้จ่ายครอบคลุมค่าเล่าเรียน ค่าตำรา ค่าธรรมเนียมต่างๆ ค่าซ่อมบำรุงทรัพย์สินที่ใช้ในการเรียน ค่าเดินทาง ค่ามื้ออาหาร รวมถึงค่าอุปกรณ์ต่างๆ

³² ดู <https://www.ato.gov.au>

การจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับการศึกษา (Earmarked Tax for Education) ในต่างประเทศ

ภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (Earmarked Tax) หมายถึง ภาษีที่มีการใช้ส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือทั้งหมดจากภาษีเฉพาะ (Specific Tax) หรือ งบประมาณ (Revenue Source) เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเป็นภาษีหรือค่าธรรมเนียมประเภทหนึ่งที่รายได้ที่จัดเก็บได้จะถูกนำไปใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เท่านั้น รัฐบาลไม่สามารถนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น³³

ผู้ได้รับประโยชน์ (Beneficiary) จากภาษีประเภทนี้ขึ้นอยู่กับการใช้ของหน่วยงานหรือรัฐบาลที่จัดเก็บภาษี เช่น การสร้างถนน การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา ทั้งในระดับปฐมศึกษา มัธยมศึกษา รวมถึงอุดมศึกษา การให้บริการด้านสุขภาพ โรงพยาบาล รวมถึงด้านสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างของการใช้ภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น นิวซีแลนด์ เกาหลีใต้ และไทย มีการจัดเก็บภาษีประเภทดังกล่าวจากสุรา เพื่อควบคุมปริมาณการบริโภคสุราและส่งเสริมสุขภาพของประชาชน ขณะที่สหรัฐอเมริกาการจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะจากแก๊สโซลีน (Gasoline Tax) เพื่อเป็นเงินทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

การใช้ประโยชน์จากภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ ใช้โดยทั่วไป (General Use) เช่น การกำหนดสัดส่วนของรายได้จากภาษีกระจายไปยังโครงการหรือด้านต่างๆ เป็นต้น และใช้โดยเฉพาะเจาะจง (Specific Use) เช่น การระบุดำเนินการของภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างชัดเจน เป็นต้น

ตัวอย่างการจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะในสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาคือหนึ่งในประเทศที่มีการจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างแพร่หลาย และการศึกษาคือหนึ่งในวัตถุประสงค์หลักที่แต่ละมลรัฐให้ความสำคัญ มีรายละเอียดดังนี้

สหรัฐอเมริกาแบ่งการปกครองออกเป็น 3 ส่วน (Three-tier System) ประกอบด้วย 1) การปกครองส่วนกลาง (Federal Government) การปกครองส่วนมลรัฐ (State Government) และการปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government)

³³ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2557). Earmarked Tax. การคลังปริทัศน์, ฉบับที่ 7/2557.

การปกครองส่วนกลางจะมีรัฐบาลทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการปกครอง มีรัฐสภาซึ่งประกอบด้วย วุฒิสภา (House of Senate) และสภาผู้แทนราษฎร (House of Representative) ขณะที่การปกครองในระดับมลรัฐจะมีรัฐธรรมนูญของตนเอง สามารถกำหนดรูปแบบการปกครองในมลรัฐได้ ซึ่งการปกครองมีลักษณะเช่นเดียวกับรัฐบาลกลาง คือ มีฝ่ายบริหาร (ผู้ว่าการมลรัฐ) ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ สำหรับการปกครองท้องถิ่นเป็นหน่วยการปกครองระดับล่างสุด โดยการปกครองท้องถิ่นได้รับอิทธิพลมาจากรัฐบาลมลรัฐ ดังนั้น กฎหมายต่างๆ ที่บังคับใช้เกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น จะขึ้นอยู่กับมลรัฐเป็นหลัก³⁴

สำหรับรายได้รวมของรัฐบาล (Total Government Revenue) ประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ จากรัฐบาลกลาง มลรัฐ และท้องถิ่น³⁵ โดยรายได้ส่วนใหญ่ของรัฐบาลจะมาจากรัฐบาลจากส่วนกลาง โดยในปี พ.ศ. 2558 รายได้รวมของรัฐบาลมีมูลค่าเท่ากับ 6.6 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นประมาณร้อยละ 36 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ของสหรัฐอเมริกา โดยกว่าร้อยละ 50 ของรายได้รวม หรือประมาณ 3.3 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐมาจากรัฐบาลกลาง รองลงมาเป็นรายได้จากมลรัฐและท้องถิ่น เท่ากับ 2.0 และ 1.4 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ รายได้ของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. 2558 จำแนกตามที่มาของรายได้ แสดงดังตารางที่ 3.5

ตารางที่ 3.5 รายได้รวมของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2558 จำแนกตามประเภทภาษี

หน่วย: ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ

ที่มา	รายได้	สัดส่วน (%)
ภาษีรายได้ (Income Taxes)	2.28	34.44
ภาษีประกันสังคม (Social Insurance Taxes)	1.89	28.55
ภาษีจากมูลค่าสินค้า (Ad Valorem Taxes)	1.42	21.45
ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ (Fees and Charges)	0.50	7.55
ธุรกิจและรายได้อื่นๆ (Business and Other Revenue)	0.53	8.01
รวม	6.62	100.00

ที่มา: <http://www.usgovernmentrevenue.com>

³⁴ การปกครองท้องถิ่น ประกอบด้วย เคาน์ตี (County) มินิชิปอล (Municipal) ทาวน์และทาวน์ชิพ (Town and Township) เขตพิเศษ (Special District) และเขตโรงเรียน (School District) จาก สำนักงานคณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น ค้นหาเพิ่มเติมจาก www.local.moi.go.th/document%209.pdf

³⁵ ค้นหาเพิ่มเติมจาก <http://www.usgovernmentrevenue.com>

จากตารางที่ 3.5 พบว่ารายได้ส่วนใหญ่ของรัฐบาลสหรัฐอเมริกามาจากภาษีรายได้ มีสัดส่วนประมาณร้อยละ 34 ของรายได้รวมทั้งหมด รองลงมาเป็นภาษีประกันสังคมและภาษีจากมูลค่าสินค้า ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 29 และ 22 ตามลำดับ สำหรับรายได้รวม จำแนกตามส่วนการปกครอง แสดงดังตารางที่ 3.6

ตารางที่ 3.6 รายได้รวมของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ปี พ.ศ. 2558 จำแนกตามประเภทรัฐบาล

หน่วย: ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ

ที่มา	รัฐบาลกลาง	มลรัฐ	ท้องถิ่น	รวม
ภาษีรายได้ (Income taxes)	1.85	0.39	0.04	2.28
ภาษีประกันสังคม (Social insurance taxes)	1.12	0.67	0.10	1.89
ภาษีจากมูลค่าสินค้า (Ad valorem taxes)	0.19	0.55	0.68	1.42
ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ (Fees and charges)	0.00	0.20	0.30	0.50
ธุรกิจและรายได้อื่นๆ (Business and other revenue)	0.12	0.16	0.25	0.53
รวม	3.28	1.97	1.37	6.62

ที่มา: <http://www.usgovernmentrevenue.com>

จากตารางที่ 3.6 จะเห็นว่า รัฐบาลกลางมีหน้าที่หลักในการจัดเก็บภาษีรายได้และภาษีประกันสังคม ขณะที่ท้องถิ่นและมลรัฐมีหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีจากมูลค่าสินค้า ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ และภาษีจากธุรกิจและรายได้อื่นๆ

เมื่อจำแนกพิจารณาเฉพาะส่วนที่เป็นภาษีจากมูลค่าสินค้า ซึ่งเป็นรายได้หลักของมลรัฐและท้องถิ่นนั้น พบรายละเอียดดังตารางที่ 3.7

ตารางที่ 3.7 ภาษีจากมูลค่าสินค้า ปี พ.ศ. 2558 จำแนกตามที่มา

หน่วย: ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ

ที่มา	รัฐบาลกลาง	มลรัฐ	ท้องถิ่น	รวม
ภาษีสรรพสามิต (Excise Tax)	0.04	0.02	0.00	0.06
ภาษีการขายสินค้า (Sales Tax)	0.00	0.34	0.11	0.45
ภาษีโรงเรือนและที่ดิน (Property Tax)	0.00	0.02	0.53	0.55
การขนส่ง (Transportation)	0.06	0.07	0.00	0.13
สิทธิบัตร (License)	0.00	0.00	0.00	0.00
อื่นๆ	0.10	0.10	0.03	0.23
รวมภาษีจากมูลค่าสินค้า	0.19	0.55	0.68	1.42

ที่มา: <http://www.usgovernmentrevenue.com>

จากตารางที่ 3.7 พบว่า รัฐบาลท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีโรงเรือนและที่ดินในสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก โดยมูลค่าภาษีที่เก็บได้เท่ากับ 0.53 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ จากทั้งหมด 0.55 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือว่าร้อยละ 96 ของภาษีประเภทดังกล่าวที่เก็บได้ ในปี พ.ศ. 2558 อย่างไรก็ตาม สังเกตว่าท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการจัดเก็บภาษีสรรพสามิต ซึ่งประกอบไปด้วยภาษีจากแอลกอฮอล์ และบุหรี่ เป็นต้น

ทั้งนี้ จากการศึกษาโดย Perez (2008)³⁶ พบว่า ทุกมลรัฐมีการจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะสัดส่วนของภาษีดังกล่าวแตกต่างกันไปในแต่ละมลรัฐ โดยมีสัดส่วนน้อยกว่าร้อยละ 25 ของภาษีทั้งหมดที่มลรัฐจัดเก็บได้ นอกจากนั้น มีการระบุว่าวัตถุประสงค์หลักของการจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะในปัจจุบัน คือ การศึกษาขั้นประถมและมัธยม (Elementary and Secondary Education) ซึ่งแตกต่างจากเมื่อในอดีตที่มักจะเป็นภาษีเพื่อการขนส่งและการบริการจัดการของส่วนท้องถิ่น โดยมีจำนวน 35 มลรัฐที่จัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษา โดยฐานภาษีที่ถูกใช้เพื่อการเก็บภาษีเพื่อการศึกษามากที่สุด คือ ยอดขายสินค้าทั่วไป (General Sales) รองลงมาเป็นบุหรี่ และรายได้ นอกจากนั้นยังมีนำส่วนรายได้มาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ประกันชีวิต และน้ำมันเชื้อเพลิง

นอกจากนั้น ยังพบว่า แต่ละมลรัฐมีการจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาไม่เท่ากันและมีวิธีการที่แตกต่างกัน เช่น รัฐยูทาห์ (Utah) ใช้ภาษีรายได้บุคคลธรรมดาทั้งหมดเพื่ออุดหนุนการศึกษาระดับ K-12 (การศึกษาตั้งแต่อนุบาลจนถึงมัธยม 6) ขณะที่รัฐมิชิแกน (Michigan) และเทนเนสซี (Tennessee) ใช้เพียงร้อยละ 32.5 และ 23 ของภาษีรายได้บุคคลธรรมดา ตามลำดับ ขณะที่ยอดขายสินค้ามีตัวอย่างที่น่าสนใจดังนี้ รัฐอลาบามา (Alabama) ใช้ร้อยละ 40 ของยอดขายเบียร์เพื่ออุดหนุนโรงเรียนรัฐและการศึกษาขั้นสูง รัฐมิชิแกนใช้รายได้ทั้งหมดจากภาษีการโอนอสังหาริมทรัพย์ในการสนับสนุนการศึกษาระดับ K-12

สำหรับความเคลื่อนไหวในการจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะในสหรัฐอเมริกา คือ การที่ข้อเสนอเรื่องการขึ้นภาษียาสูบจาก 17 เซนต์ เป็น 60 เซนต์ เพื่อในอุดหนุนการศึกษาของเด็ก (Childhood Education) และโครงการด้านสุขภาพ ถูกปฏิเสธจากผู้มีสิทธิโหวตในรัฐมิสซูรี (Missouri) ซึ่งทำให้โครงการขยายสถานศึกษาก่อนวัยเรียน (Preschool) ในรัฐอาจจะต้องหยุดชะงัก³⁷

³⁶ Perez, A. (2008). Earmarking state taxes. Washington, D.C.: NCSL Fiscal Affairs Program.

³⁷ ค้นหาเพิ่มเติมจาก <http://www.news-leader.com/story/news/education/2016/11/08/voters-reject-tobacco-tax-earmarked-fund-early-childhood-education-health-initiatives/93284064/>

ข้อดี ข้อเสีย ของการจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (Earmarked Tax)

การจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (Earmarking) เป็นวิธีการเพื่อสรรหางบประมาณสำหรับโครงการเฉพาะหรือวัตถุประสงค์เฉพาะ (Specific Program/Purpose) โดยภาษีดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ **1) Full Earmark** หมายถึง งบประมาณจากภาษีประเภทนี้จะเป็นแหล่งรายได้เดียวของโครงการ และ **2) Partial Earmark** หมายถึง งบประมาณจากภาษีประเภทนี้จะเป็นแหล่งรายได้ส่วนหนึ่งเท่านั้น รัฐจำเป็นต้องหารายได้จากส่วนอื่นเข้ามาเพิ่มเพื่อจัดทำโครงการ อย่างไรก็ตาม การใช้งบประมาณส่วนหนึ่งส่วนใดเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะยังถูกมองว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเช่นกัน เนื่องจากเป็นการใช้งบประมาณบางส่วนสำหรับโครงการที่เฉพาะเจาะจง

ข้อดีของ Earmark

1. ความแน่นอนของงบประมาณ

การจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะสร้างความมั่นคงและเสถียรภาพให้กับงบประมาณสำหรับโครงการ เป็นการปกป้องทรัพยากรไว้เพื่อโครงการหรือการให้บริการบางอย่างโดยเฉพาะ โดยแยกกิจกรรม (Ring-fencing) จากโครงการอื่นที่อาจมีประเด็นเรื่องของการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง รวมถึงการแก้ไข (Bypassing) ปัญหาอุปสรรคด้านงบประมาณ การจัดเก็บภาษีประเภทดังกล่าวสามารถลดการแข่งขันทางด้านงบประมาณจากโครงการอื่นๆ อันเนื่องมาจากมีกฎหมายเรื่องงบประมาณรองรับไว้ กล่าวคือ โครงการนั้นๆ สามารถมั่นใจได้ว่าจะมีงบประมาณมาเพื่อบริหารจัดการแน่นอน ดังนั้น จึงช่วยเพิ่มความเป็นไปได้ที่ผู้ดำเนินโครงการจะได้รับงบประมาณและใช้บริหารจัดการโครงการให้สำเร็จ

2. การคาดการณ์และการวางแผน

การจัดเก็บภาษีแบบ Earmark สามารถทำให้ผู้ดำเนินโครงการมั่นใจได้ว่าจะได้รับเงินทุน ซึ่งทำให้สามารถวางแผนในระยะยาวถึงการบริหารจัดการงบประมาณและโครงการอื่นๆ ที่ตามมาได้ เช่น การวางแผนเรื่องบุคลากร การก่อสร้างสำนักงาน รวมถึงการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในอนาคต

3. ปราศจากความเสี่ยงจากการตัดสินใจเรื่องงบประมาณ

การจัดเก็บภาษีแบบ Earmark อาจไม่ได้รับผลกระทบเมื่อสภาผู้แทนราษฎรหรือคณะกรรมการที่มีอำนาจตัดสินใจในงบประมาณกลางของรัฐบาลปรับลดหรือเพิ่มงบประมาณส่วนกลาง เนื่องจากการจัดเก็บภาษีแบบ Earmark มีอิสระในด้านการจัดเก็บและการบริหารจัดการ แยกส่วนกันกับงบประมาณกลาง

4. การสนับสนุนทางการเงินสำหรับการเพิ่มงบประมาณ

ภาษีแบบ Earmark นั้นสามารถใช้เพื่อสร้างแรงสนับสนุนทางการเงินสำหรับการเพิ่มภาษีประเภทอื่นได้ เช่น การเพิ่มภาษีบุหรี่และสุรา เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่ว่า การสนับสนุนการใช้จ่ายของภาครัฐอาจลดลงหากระดับของการใช้จ่ายที่เหมาะสมถูกยืนยันสำหรับโครงการที่ประชาชนเห็นว่าเป็นประโยชน์ ผู้มีสิทธิออกเสียงอาจจะไม่สนับสนุนการเพิ่มขึ้นของงบประมาณโดยรวมหากเขามีความเข้าใจว่าการเพิ่มขึ้นของงบประมาณดังกล่าวจะไม่เป็นประโยชน์ต่อโครงการที่เขาชื่นชอบ ซึ่งมักจะเป็นโครงการที่ได้รับเงินสนับสนุนจากภาษี Earmark

5. การเชื่อมโยงระหว่างภาษีและการใช้จ่ายภาครัฐ

ภาษีแบบ Earmark สามารถใช้เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างการจัดเก็บภาษีและการใช้จ่ายได้ โดยเป็นการสร้างความโปร่งใสและความสามารถในการตรวจสอบ (Transparency and Accountability) ของการใช้งบประมาณให้กับประชาชนและผู้มีสิทธิออกเสียง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อการใช้จ่ายสำหรับโครงการพิเศษถูกแจ้งให้ชัดเจนถึงที่มาของงบประมาณว่ามาจากภาษีใด ความโปร่งใสดังกล่าวจะช่วยให้การจัดเก็บภาษี มีความน่าเชื่อถือมากขึ้นในสายตาของประชาชนผู้จ่ายภาษี ดังนั้น ประชาชนจะเห็นถึงประโยชน์ของการเพิ่มภาษีว่าจะช่วยให้โครงการต่างๆ เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกัน การลดภาษีจะหมายความว่าโดยตรงถึงการสูญเสียหรือลดลงของโครงการที่เป็นที่ชื่นชอบ

6. ประเด็นอื่นๆ

6.1 ประชาชนมักจะสนับสนุนหรือยินยอมที่จะจ่ายภาษีมากขึ้น เมื่อเขาทราบว่าเงินหรืองบประมาณในส่วนนี้จะถูกใช้ไปเพื่อโครงการใดเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยตรง เช่น การศึกษา และสาธารณสุข

6.2 สร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับประชาชนถึงงบประมาณที่ต้องใช้ในการบริหารจัดการโครงการหรือบริการสาธารณะ

6.3 การจัดเก็บภาษี Earmark สามารถปกป้องหรือรักษาโครงการที่มีความสำคัญสูงจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ และคอร์รัปชัน

6.4 การจัดเก็บภาษี Earmark จากภาษีบาป (Sin Tax) ในสินค้าบางประเภทที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ เช่น บุหรี่ และสุรา เป็นต้น สามารถเป็นแรงจูงใจทางอ้อมให้ประชาชนลดการบริโภคสินค้าดังกล่าวได้ ในกรณีที่มีการประกาศเพิ่มราคาสินค้าดังกล่าวโดยส่วนที่เพิ่มขึ้นมาเป็นส่วนของภาษี

ข้อเสียของ Earmark

1. ความไม่ยืดหยุ่นของงบประมาณ

ข้อเสียหลักของการจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ คือ ความไม่ยืดหยุ่นหรือความแข็งงวด (Inflexibility/Rigidity) ของงบประมาณซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาในขั้นตอนของการบริหารจัดการงบประมาณ การจัดเก็บภาษีประเภทนี้ทำให้รัฐบาลไม่สามารถนำงบประมาณที่ได้ภายใต้การเก็บภาษีไปใช้กับโครงการอื่นที่อาจเร่งด่วนหรือมีความสำคัญและจำเป็นมากกว่า เพราะจุดประสงค์ของงบประมาณได้ถูกจำกัดไว้ ซึ่งทำให้บางครั้งขัดการหลักการของการบริหารจัดการงบประมาณที่ดีเพราะรัฐบาลหรือผู้ใช้งบประมาณจะขาดความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญของโครงการ

2. การตัดสินใจของระดับงบประมาณทั้งหมด

งบประมาณที่ได้จากภาษี Earmark สำหรับโครงการที่ไม่เป็นที่ต้องการหรือมีประโยชน์มากพอเมื่อเทียบกับโครงการอื่น ณ ขณะนั้น อาจส่งผลต่อระดับของงบประมาณทั้งหมดของโครงการ หากรัฐบาลมีการกำหนดว่างบประมาณของโครงการจะมาจากภาษีประเภทนี้ จะส่งผลทำให้ผู้บริหารโครงการไม่สามารถใช้งบประมาณได้น้อยไปกว่ารายได้ที่ได้จากการจัดเก็บภาษี หรือมากไปกว่าที่กำหนดได้ ซึ่งบางครั้ง ทำให้โครงการถูกมองว่าใช้งบประมาณมากเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีโครงการอื่นๆ ที่ประชาชนหรือผู้มีสิทธิออกเสียงเห็นว่าสำคัญมากกว่า

3. การตรวจสอบที่น้อยกว่าโครงการอื่น

โครงการที่ได้รับประโยชน์จากภาษีแบบ Earmark มักได้รับการตรวจสอบน้อยกว่าโครงการอื่นๆ ที่ได้รับงบประมาณจากส่วนกลาง นอกจากนี้ โครงการยังเสียอำนาจทางกฎหมายของรัฐบาล (Legislative Power of Governor) ในการบริหารจัดการ ตรวจสอบ และติดตามโครงการ

4. ความผันผวนของงบประมาณ

การจัดเก็บภาษีแบบ Earmark เป็นการฝากความคาดหวังของงบประมาณไว้กับการจัดเก็บภาษีเพียงอย่างเดียว ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้ที่บางครั้งอาจไม่ได้รับงบประมาณตามที่ต้องการหรือคาดหวังเอาไว้ เช่น การจัดเก็บภาษีจากบุหรี่ ซึ่งหากการบริโภคบุหรี่ยาลดลงอย่างกะทันหัน อาจทำให้งบประมาณจากบุหรี่ยาลดลงได้ เป็นต้น

5. การเปลี่ยนแปลงของความต้องการของสาธารณะ

เนื่องจากการจัดเก็บภาษีแบบ Earmark เป็นการจัดเก็บภาษีเพื่อโครงการหนึ่งโครงการใดโดยเฉพาะ ดังนั้น หากโครงการดังกล่าวไม่เป็นที่ต้องการหรือไม่เป็นที่นิยมจากประชาชนอีกต่อไป มีความเป็นไปได้ที่รัฐบาลจะถูกโจมตีหรือต่อต้านในเรื่องการใช้งบประมาณโดยที่ไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดเก็บภาษีเพื่อการจัดหาบริการพิเศษสำหรับประชาชนบางกลุ่ม ในกรณีนั้น สามารถแก้ไขโดยการที่รัฐบาลทำการเปลี่ยนแปลง (Redesign) ฐานภาษี จากเดิมที่จะใช้งบประมาณจาก Earmark มาเป็นการจัดสรรจากส่วนกลาง ซึ่งจะทำให้รัฐบาลสามารถกำหนดงบประมาณไปยังโครงการได้ดียิ่งขึ้น

6. ความยากในการปฏิรูปภาษีในภาค

รัฐบาลอาจได้รับการต่อต้านจากประชาชนหรือผู้มีสิทธิออกเสียง หากต้องการปฏิรูปภาษี (Reform) ผ่านการเพิ่มอัตราภาษี (Tax Rate) รวมถึงการเพิ่มฐานภาษี (Tax Base) โดยประชาชนอาจอ้างว่า ในปัจจุบันนั้นเสียภาษีแบบ Earmark มากพออยู่แล้ว รวมถึงได้ช่วยสนับสนุนโครงการที่เป็นที่นิยม จึงทำให้ไม่เป็นความจำเป็นที่จะต้องขยายหรือปรับปรุงการจัดเก็บภาษีประเภทอื่นที่ส่งผลกระทบในวงกว้าง เช่น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เป็นต้น

7. ต้นทุนของการบริหารจัดการ

การจัดเก็บภาษีแบบ Earmark จำเป็นที่จะต้องมีการบัญชีและการตรวจสอบบัญชีเฉพาะ (Separate Tracking and Accounting) แยกออกมาจากงบประมาณส่วนกลาง ซึ่งทำให้เกิดต้นทุนในการบริหารจัดการ รวมถึงการรายงานงบประมาณอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมถึงการจ้างพนักงานเฉพาะเพื่อเข้ามาดูแลในส่วนของภาษีดังกล่าว

8. ประเด็นอื่น ๆ

8.1 หากมีการตัดสินใจที่ผิดพลาด หรือเลือกโครงการผิด จะทำให้เกิดการจัดสรรงบประมาณที่ผิด (Misallocation) หรือ สูญเสียงบประมาณโดยไม่ก่อประโยชน์ ทำให้โครงการอื่นที่เหมาะสมหรือเร่งด่วนกว่าสูญเสียโอกาสที่จะได้รับงบประมาณ

8.2 เนื่องจากถูกกำหนดว่าจะต้องใช้งบประมาณในโครงการเฉพาะเท่านั้น ทำให้ขาดโอกาสในการบูรณาการโครงการหรือกิจกรรมกับโครงการอื่น เช่น โครงการด้านการท่องเที่ยวและสุขภาพ เป็นต้น

8.3 การจัดเก็บภาษีแบบ Earmark จากภาษีบางชนิดที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่มักเป็นกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำ-ปานกลาง อาจก่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม

3.2 ทางเลือกของรูปแบบและวิธีการใช้ภาษีการศึกษา

จากการศึกษาในหัวข้อที่ 3.1 พบว่ามีทางเลือกของรูปแบบและวิธีการใช้ภาษีการศึกษาดังสรุปในตารางที่ 3.8 ซึ่งจะเห็นได้ว่าในต่างประเทศมีการเก็บภาษีเพื่อการศึกษา แต่ส่วนใหญ่เป็นการกันรายได้จากภาษีบางประเภทเพื่อการศึกษา (Earmarked Tax) เช่น การเก็บภาษีจากรายได้ของธุรกิจบางประเภท ภาษีการบริโภค และภาษีเครื่องดื่มน้ำที่มีแอลกอฮอล์ (ประเทศเกาหลีใต้) หรือเก็บภาษีจากสินทรัพย์ (Property Tax) (ประเทศแคนาดา) ไม่ได้เป็นการเก็บภาษีจากฐานรายได้ของผู้ปกครองโดยตรง อย่างไรก็ตาม ในกรณีการเก็บภาษีจากสินทรัพย์อาจไม่สะท้อนถึงฐานะของเจ้าของทรัพย์สินโดยตรง ดังนั้น ในบางประเทศจึงได้ออกระเบียบเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น รัฐเวอร์มอนต์ (Vermont) ประเทศสหรัฐฯ ที่มีการเก็บภาษีเพื่อการศึกษาจากสินทรัพย์ ได้ออกกฎหมายว่าหากครัวเรือนมีรายได้รวมน้อยกว่า 90,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี (ประมาณ 320,000 บาท) สามารถจ่ายภาษีโดยใช้รายได้ครัวเรือนเป็นฐานภาษีแทนการใช้สินทรัพย์เป็นฐานภาษีได้ เพื่อแก้ไขปัญหาในกรณีที่การเก็บภาษีจากสินทรัพย์อาจไม่สะท้อนถึงฐานะของเจ้าของทรัพย์สินโดยตรง

ตารางที่ 3.8 ตัวอย่างการเก็บภาษีเพื่อการศึกษาในต่างประเทศ

ประเทศ	การเก็บภาษีเพื่อการศึกษา
เกาหลีใต้	เก็บภาษีเพื่อการศึกษา (Education Tax) จากรายได้ของธุรกิจประเภทการธนาคารและการประกันภัย จากภาษีการบริโภค จากภาษีการคมนาคม พลังงาน และสิ่งแวดล้อม และจากภาษีเครื่องดื่มน้ำที่มีแอลกอฮอล์
แคนาดา	รัฐบาลท้องถิ่น (Local Government) เก็บภาษีเพื่อบำรุงโรงเรียนจากสินทรัพย์ (Property Tax) เช่น บ้าน โดยอัตราภาษีที่เก็บจะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น
รัฐเวอร์มอนต์ (Vermont) USA	เก็บภาษีเพื่อการศึกษาจากสินทรัพย์ ได้ออกกฎหมายว่าหากครัวเรือนมีรายได้รวมน้อยกว่า 90,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี (ประมาณ 320,000 บาท) สามารถจ่ายภาษีโดยใช้รายได้ครัวเรือนเป็นฐานภาษีแทนการใช้สินทรัพย์เป็นฐานภาษีได้ เพื่อแก้ไขปัญหาในกรณีที่การเก็บภาษีจากสินทรัพย์อาจไม่สะท้อนถึงฐานะของเจ้าของทรัพย์สินโดยตรง

ในกรณีของไทย เคยมีการจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษา (Education Tax) แต่ได้ยกเลิกไป (ได้แก่ เงินศึกษาพลี และเงินช่วยการประถมศึกษา) คงเหลือเพียงมาตรการภาษีที่มีลักษณะเป็นการจูงใจให้ร่วมสนับสนุนการศึกษาโดยการหักลดหย่อนภาษีสำหรับการบริจาคเงินหรือทรัพย์สินให้แก่สถานศึกษาของรัฐ และโรงเรียนเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชน (ไม่รวมถึงโรงเรียนนอกระบบตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชน หรือสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน) และมาตรการภาษีอื่นๆ (ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ และภาษีศุลกากร)

บทที่ 4

ความเป็นไปได้ในการปรับใช้ในระบบประเทศไทย

การพิจารณาความเป็นไปได้ในการนำแนวคิดและวิธีการการคลังการศึกษาด้านอุปสงค์ และ ภาษีการศึกษามาปรับใช้ในระบบประเทศไทย ประกอบด้วยประเด็นพิจารณาต่างๆ ทั้ง วิธีการบริหารจัดการ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รูปแบบการดำเนินงาน (Program Design) อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ สามารถสรุปเป็นประเด็นที่ได้นำไปรับฟังความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องรวม 5 ประเด็นหลัก ซึ่งปรากฏผลการศึกษาความคิดเห็นดังกล่าวในบทที่ 5 ของรายงานฉบับนี้

4.1 การคลังการศึกษาด้านอุปสงค์

จากการศึกษาในบทที่ 2 พบว่า รูปแบบการดำเนินงาน (Program Design) ของการคลัง การศึกษาด้านอุปสงค์หรือ **(ประเด็นหลักที่ 1) คุ้มครองการศึกษามีผลเป็นอย่างมากต่อความสำเร็จของ** วิธีการดังกล่าว (เช่น ใช้กับการศึกษาทุกพื้นที่ หรือเฉพาะในเขตเมือง ทุกช่วงชั้นการศึกษา หรือเฉพาะ อาชีวศึกษา ทุกประเภทสถานศึกษา หรือเฉพาะสถานศึกษาเอกชน หรือทุกระดับรายได้ของผู้ปกครอง หรือเฉพาะครัวเรือนยากจน เป็นต้น) รวมไปถึงการคาดการณ์ถึงอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข (เช่น หากเป็นโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล ส่งผลให้มีจำนวนนักเรียนน้อยจนอาจได้รับเงินสนับสนุนไม่เพียงพอ โรงเรียนอาจไม่สามารถอยู่ต่อไปได้ ซึ่งอุปสรรคนี้อาจแก้ไขได้โดยการใช้ประโยชน์จากเงินอุดหนุนจากรัฐบาลท้องถิ่นที่ได้จากการเก็บภาษีการศึกษา แต่มีข้อควรระวัง คือ ทำอย่างไรจึงจะไม่ให้เงินอุดหนุนแก่โรงเรียนรัฐบาลมากเกินไปจนโรงเรียนไม่มีแรงจูงใจในการแข่งขัน) และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เช่น ผลต่อการเข้าถึง ความเท่าเทียม หรือคุณภาพสถานศึกษา

ตารางที่ 4.1 ประเด็นพิจารณาสำคัญในการนำการคลังการศึกษาด้านอุปสงค์หรือคูปอง การศึกษามาใช้ในบริบทประเทศไทย

ประเด็น/อุปสรรค	ตัวอย่างแนวทางแก้ไข	ประเทศกรณีศึกษา
หากเป็นโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล ส่งผลให้มีจำนวนนักเรียนน้อยจนอาจได้รับเงินสนับสนุนไม่เพียงพอ โรงเรียนอาจไม่สามารถอยู่ต่อได้	การใช้ประโยชน์จากเงินอุดหนุนจากรัฐบาลท้องถิ่นที่ได้จากการเก็บภาษีการศึกษา	ชิลี
	มูลค่าของคูปองแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจสังคม เช่น นักเรียนในชนบทได้รับมูลค่าในคูปองมากกว่า และใช้โครงการอื่นๆ ช่วยเหลือเพิ่มเติม	ออสเตรเลีย
การอนุญาตให้โรงเรียนเอกชนสามารถปฏิเสธนักเรียนได้ อาจทำให้โรงเรียนรัฐบาลกลายเป็นที่สอนนักเรียนที่ไม่มีโรงเรียนเอกชนใดอยากจะรับ ส่งผลให้นักเรียนในโรงเรียนดังกล่าวไม่ได้รับประโยชน์จากการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีเพื่อนนักเรียนเก่ง (Peer Effects)	ส่งเสริมให้มีการศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับผลกระทบของสมาชิกร่วมห้องและกลุ่มเพื่อนต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (Peer Effects) ก่อนการนำการคลังการศึกษาด้านอุปสงค์หรือคูปองการศึกษามาใช้ในบริบทประเทศไทย	-
แรงจูงใจของโรงเรียนรัฐบาลในการแข่งขันหรือเพิ่มประสิทธิภาพของโรงเรียนซึ่งอาจดำเนินการไม่เต็มที่เนื่องจากยังได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หาก อปท. ใดไม่มีการบริหารจัดการที่ดีกลับจะยิ่งสร้างภาระทางการเงินให้กับ อปท. นั้นๆ (ประสิทธิภาพต่อค่าใช้จ่ายกลับลดลง)	ยกระดับให้ผลการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment: LPA) ด้านการศึกษา (หมวดที่ 4.16) ที่จัดประเมินโดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นประจำปีมีผลต่อการได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนเพิ่มเติมเพื่อเป็นรางวัลสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการด้านการศึกษาที่ดีเฉกเช่นเดียวกับการจัดสรรเงินอุดหนุนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลดีเด่นด้านการบริหารจัดการ (ด้านที่ 1) ตามประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราการจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อเป็นรางวัลสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจูงใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของท้องถิ่น	-
การกำหนดมาตรฐานของโรงเรียนที่สามารถรับคูปองได้		USA (รัฐ Arkansas, Florida, Georgia, Indiana, Louisiana,

รายงานฉบับสมบูรณ์
“วิธีการและความเป็นไปได้ของระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีเพื่อการศึกษา”

ประเด็น/อุปสรรค	ตัวอย่างแนวทางแก้ไข	ประเทศกรณีศึกษา
		Maine, Mississippi, North Carolina, Ohio, Oklahoma, Utah, Vermont, Wisconsin, Washington, D.C.)
ประเภทของนักเรียนที่ได้รับความคุ้มครอง	ทุกคน/นักเรียนยากจน/นักเรียนที่เคยเรียนในโรงเรียนที่ไม่ได้มาตรฐาน	โคลอมเบีย, USA (รัฐ Arkansas, Florida, Georgia, Indiana, Louisiana, Maine, Mississippi, North Carolina, Ohio, Oklahoma, Utah, Vermont, Wisconsin, Washington, D.C.)
การกำหนดจำนวนเงินในคูปอง	ไม่เกินค่าเทอมของโรงเรียนรัฐบาล*	USA (รัฐ Georgia, Indiana, Louisiana, Maine, Mississippi, North Carolina, Ohio, Oklahoma, Utah, Vermont, Wisconsin, Washington, D.C.)

*หมายเหตุ: ในกรณีของประเทศไทย งบประมาณอุดหนุนรายหัวเพื่อสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาให้กับสถานศึกษาแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา ตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มัธยมศึกษาปีที่ 3) เฉลี่ยตั้งแต่ 2,830 บาท/คน/ปี ถึง 6,199 บาท/คน/ปี (ข้อมูลงบประมาณรายจ่ายปีงบประมาณ 2560) ซึ่งในความเห็นของผู้แทนสำนักงานเศรษฐกิจการคลังนั้น นอกจากจำนวนเงินในคูปองในระดับดังกล่าวอาจไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการเลือกสถานศึกษาของผู้ปกครองให้กับบุตรหลานสำหรับการศึกษาระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แล้ว รัฐธรรมนูญปี 2560 มาตรา 54 ยังกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การได้คูปองมาจึงไม่ได้สร้างความแตกต่างของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของผู้ปกครองกลุ่มนี้อยู่แล้ว (ยกเว้นว่าจุดประสงค์ของการใช้มาตรการคูปองการศึกษาเป็นไปเพื่อ "เพิ่มประสิทธิภาพการใช้จ่ายและลดความรั่วไหลของงบประมาณการศึกษา" โดยจ่ายตรงเงินอุดหนุนให้ผู้ปกครองซึ่งปัจจุบันโครงสร้างพื้นฐานระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์หรือ E-Payment ของประเทศได้พัฒนารองรับอยู่แล้ว) หรืออีกนัยหนึ่งคูปองสำหรับการศึกษาในบริบทประเทศไทยอาจเหมาะสมกว่ากับการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพขึ้นไป เนื่องจากผู้ปกครองจะได้รับคูปองสนับสนุนค่าใช้จ่ายการศึกษาที่ลดค่าใช้จ่ายทางการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม และโดยปกติก็เป็นระดับการศึกษาที่มีค่าใช้จ่ายสูง สำหรับประเด็นจำนวนเงินในคูปองที่เหมาะสมสำหรับระดับการศึกษาขั้นสูงนี้เห็นควรต้องมีการศึกษา "ต้นทุนต่อหน่วยการศึกษา" สำหรับแต่ละระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพขึ้นไป อย่างไรก็ตาม ในส่วนผลของการใช้คูปองกับคุณภาพสถานศึกษานั้น ตัวอย่างประเทศชิลีที่ยกมาเป็นกรณีศึกษายังให้ผลเชิงประจักษ์ที่ไม่แน่นอนจึงไม่ควรคาดหวังว่ามาตรการนี้เพียงมาตรการเดียวจะบรรลุผลด้านคุณภาพการศึกษาดังกล่าว รายละเอียดปรากฏในบทที่ 5 และ 6 ของรายงานฉบับนี้

4.2 ภาษีการศึกษา

จากการศึกษาในบทที่ 3 พบว่า รูปแบบการดำเนินงาน (Program Design) ของภาษีการศึกษา มีผลเป็นอย่างมากต่อความสำเร็จของวิธีการดังกล่าว (เช่น ใช้งบผู้ปกครองที่มีบุตรอยู่ในวัยเรียนที่อาศัยในทุกพื้นที่หรือเฉพาะในเขตเมือง ทุกช่วงชั้นการศึกษาหรือเฉพาะอาชีวศึกษา ทุกประเภทสถานศึกษาหรือเฉพาะสถานศึกษาเอกชน หรือทุกระดับรายได้ของผู้ปกครองหรือเฉพาะครัวเรือนร่ำรวยสุด-จนสุด เป็นต้น*) รวมไปถึงการคาดการณ์ถึงอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข (เช่น หากจะใช้การเก็บภาษี/การลดหย่อนภาษีเพื่อการศึกษา ประชาชนทุกคนต้องมีชื่อในฐานเก็บภาษี รวมถึงอุปสรรคอื่นๆ เช่น สาระที่เกี่ยวข้องตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2560 มาตรา 54 ที่ระบุว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เป็นต้น) และผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (เช่น ผลต่อการเข้าถึง ความเท่าเทียม หรือคุณภาพสถานศึกษา)

ตารางที่ 4.2 ประเด็นพิจารณาสำคัญในการนำภาษีการศึกษามาใช้ในบริบทประเทศไทย

ประเด็น/อุปสรรค	ตัวอย่างแนวทางแก้ไข	ประเทศกรณีศึกษา
การเก็บภาษีเพื่อการศึกษาจากมูลค่าของสินทรัพย์ หรือจากการบริโภค อาจไม่สะท้อนถึงความสามารถในการจัดหาบริการการศึกษาให้แก่บุตรได้เท่ากับรายได้ ทำให้ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายการเก็บภาษีการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา	อาศัยความร่วมมือจากรัฐบาลท้องถิ่นในการเก็บภาษีจากทรัพย์สิน พร้อมทั้งให้ประชาชนสามารถจ่ายภาษีโดยใช้รายได้ครัวเรือนเป็นฐานภาษีแทนการใช้สินทรัพย์เป็นฐานภาษีได้	USA
การเก็บภาษี/การลดหย่อนภาษีเพื่อการศึกษา ประชาชนทุกคนต้องมีชื่อในฐานเก็บภาษี		
ภายใต้รัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2560 มาตรา 54 ที่ระบุ “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” อาจเป็นอุปสรรคต่อการจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาจากฐานรายได้ของผู้ปกครอง	การให้ผู้บริจาคเงินเข้ากองทุนเพื่อความเท่าเทียมทางการศึกษาได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีเพิ่มเติม*	-

*หมายเหตุ: ในความเห็นของผู้แทนสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ข้อเสนอภาษีการศึกษาอื่นๆ เช่น การกันรายได้จากภาษีประเภทอื่น (Earmarked Tax) การลดหย่อน/คืนภาษีการศึกษาให้กับผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำ หรือการจัดเก็บภาษีสนับสนุนการศึกษาเฉพาะ ไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ด้านการเงินการคลังของประเทศ ในขณะนี้ รายละเอียดปรากฏในบทที่ 5 และ 6 ของรายงานฉบับนี้

ในบริบทประเทศไทย รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2560 มีความแตกต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ ในเรื่องกำหนดการศึกษาภาคบังคับที่ให้เริ่มตั้งแต่ระดับอนุบาลปฐมวัย โดยในหมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย มาตรา 50 (4) ได้กำหนดไว้ว่า...บุคคลมีหน้าที่เข้ารับการศึกษาอบรมในการศึกษาภาคบังคับ และในหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ ได้กำหนดเพิ่มเติมในมาตรา 54 ว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” กอปรกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542³⁸ หมวด 3 กำหนด “ให้มีการศึกษาภาคบังคับเก้าปี นับจากอายุย่างเข้าปีที่เจ็ด จนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก หรือเมื่อสอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ” จึงสรุปในขั้นนี้ได้ว่าภาษีการศึกษาโดยการเก็บภาษีไม่ว่าจะจากแหล่งใด (เช่น เก็บจากฐานรายได้บุคคลธรรมดา จากสินทรัพย์ รายได้ของธุรกิจ การบริโภค การคมนาคม พลังงาน สิ่งแวดล้อม เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ หรือยาสูบ) หากนำไปใช้สนับสนุนการศึกษาในระดับชั้นก่อนวัยเรียนหรือการศึกษาภาคบังคับ อาจไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ที่มุ่งหวังให้รัฐดำเนินการให้การศึกษาในช่วงดังกล่าวไม่เป็นภาระค่าใช้จ่ายกับประชาชน

ด้วยเหตุนี้ภาษีการศึกษาอาจมีทางเลือกโดยการนำมาใช้สนับสนุนการศึกษาในระดับหลังการศึกษาภาคบังคับ เช่น ระดับอาชีวศึกษา ที่หลายฝ่ายอยู่ระหว่างการขับเคลื่อนให้มีบทบาทสร้างกำลังแรงงานที่ตรงกับความต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น รวมถึงให้เกื้อหนุนต่อการใช้งบประมาณสนับสนุนด้านอุปกรณ์ เครื่องจักร หรือเทคโนโลยีที่จำเป็นในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น โดยอาจปรับใช้รูปแบบภาษีในประเทศเกาหลีใต้ เช่น **(ประเด็นหลักที่ 2) การเก็บภาษีจากฐานรายได้หรือประเภทของธุรกิจที่ต้องการแรงงานอาชีวศึกษาในระดับสูง** อันสอดคล้องกับหลักการทางภาษีที่ได้ทบทวนในบทที่ 3 ที่เห็นว่าสังคมโดยรวมไม่สมควรรับภาระทางภาษีจากการศึกษาในระดับหลังการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากผู้ได้รับประโยชน์คือผู้เรียนมากกว่าสังคม (หรือธุรกิจที่รับผู้เรียนไปใช้ประโยชน์ต่อ) และสอดคล้องกับแนวปฏิบัติของประเทศสหรัฐอเมริกาที่จะมีการใช้ภาษีการศึกษาในการศึกษาระดับการศึกษาขั้นสูง (สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา เช่น วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย)

³⁸ อยู่ระหว่างการพิจารณาการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.... ฉบับใหม่ ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2560 โดยจะยกเลิกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 รวมถึงแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553

แนวคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษีการศึกษาจะได้รับการพิจารณาต่อไป คือ **(ประเด็นหลักที่ 3) แนวคิดการให้เครดิตภาษีเพื่อสนับสนุนผู้เรียน (Tax Credit)** ซึ่งสหรัฐฯ ดำเนินการใน 2 แนวทาง คือ Opportunity Tax Credit (AOTC) และ Lifetime Learning Credit (LLC) ที่เป็นการสนับสนุนผู้เรียนในระดับ การศึกษาขั้นสูงและการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ไทยมีความพยายามจะผลักดันเช่นกัน **(ประเด็นหลักที่ 4) การลดหย่อนภาษีสำหรับผู้กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาที่มีงานทำ** ที่สหรัฐฯ และแคนาดาดำเนินการอยู่ โดยในสหรัฐฯ อัตราดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา สามารถนำมาหักลดหย่อนได้ ในกรณีที่รายได้ของผู้เสียภาษีไม่เกิน 80,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี และ **(ประเด็นหลักที่ 5) แนวคิดการ ลดภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในอนาคต** ที่ใช้อยู่ในสหรัฐฯ คือ **“Savings plans”** ที่ให้แต่ละรัฐ มีโครงการที่ทำให้ผู้เสียภาษีจะต้องจ่ายล่วงหน้า (Prepay) หรือจ่ายเพื่อสนับสนุนบัญชีสำหรับค่าใช้จ่าย ของสถาบันการศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษา (Postsecondary Institute) เพื่อนักเรียนจะไม่ต้องชำระจ่าย เล่าเรียนในอนาคต ทั้งนี้ ผู้ที่จ่ายให้กับโครงการดังนี้จะไม่สามารถใช้ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเพื่อหักลดหย่อน ภาษีได้ อย่างไรก็ตาม จำนวนเงินที่สะสมในโครงการจะไม่ถูกเก็บภาษี (เสมือนเป็นเงินออมสำหรับ การศึกษาในอนาคต) ในกรณีที่จำนวนเงินที่ฝากเข้าไปนั้นไม่มากไปกว่าค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงของ นักเรียน อย่างไรก็ตาม แนวคิด Savings plans ค่อนข้างไปในทางเดียวกับมาตรการกองทุนเงินให้กู้ยืม เพื่อการศึกษา (กยศ.) ของไทยที่ให้กู้ยืมเงินแก่นักเรียนหรือนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อเป็นค่า เล่าเรียน ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการครองชีพระหว่างศึกษาอยู่แล้ว

บทที่ 5

ความคิดเห็นต่อการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาด้านอุปสงค์ และการใช้ภาษีการศึกษาในประเทศไทย

ดังแสดงในบทที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาวิธีการและความเป็นไปได้ของระบบการคลังเพื่อศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีเพื่อการศึกษา รวมถึงการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสอบถามความคิดเห็นและความคิดเห็นต่อการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาด้านอุปสงค์และการใช้ภาษีการศึกษาในประเทศไทย ดังนี้

5.1 ประเด็นสอบถามความคิดเห็น

5.1.1 การคลังการศึกษาด้านอุปสงค์

ในปี 2558 สภาปฏิรูปแห่งชาติ ได้เสนอวาระการปฏิรูปที่ 17 เรื่องการปฏิรูประบบการคลังด้านการศึกษา (ด้านอุปสงค์) เพื่อผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาใหม่โดยจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายรายหัวโดยตรงแก่ผู้รับการศึกษาทดแทนการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนโรงเรียนหรือสถานศึกษาโดยการให้เงินอุดหนุนเป็นก้อน (จัดสรรให้เป็นรายโครงการ) และการจัดสรรให้เป็นรายการ เช่น จัดสรรให้ตามรายการค่าใช้จ่าย

ทั้งนี้ จำนวนงบประมาณที่จัดสรรโดยตรงแก่ผู้รับการศึกษาจะขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียน เช่น การให้เงินอุดหนุนรายบุคคล และการแจกคู่มือการศึกษา (Voucher) โดยคาดหวังว่าการจัดสรรงบประมาณการศึกษาให้กับผู้รับการศึกษาหรือผู้ปกครองของผู้รับการศึกษาโดยตรง จะทำให้โรงเรียนหรือผู้ให้บริการการศึกษาที่ต้องการได้รับเงินงบประมาณจะต้องแข่งขันกันในการพัฒนาคุณภาพเพื่อดึงดูดเด็กนักเรียน และจะมีผลด้านอื่น เช่น ผลต่อการเข้าถึง ความเท่าเทียมของสถานศึกษา หรือการเลือกสถานศึกษาของผู้ปกครองหรือไม่

ประเด็นคำถาม

1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ ที่การจัดสรรงบประมาณการศึกษาให้กับผู้รับการศึกษาหรือผู้ปกครองของผู้รับการศึกษาโดยตรง จะทำให้โรงเรียนหรือผู้ให้บริการการศึกษาต้องแข่งขันกันในการพัฒนาคุณภาพเพื่อดึงดูดเด็กนักเรียน และจะมีผลด้านอื่น เช่น ผลต่อการเข้าถึง ความเท่าเทียมของสถานศึกษา หรือการเลือกสถานศึกษาของผู้ปกครองหรือไม่

2. เพื่อให้บรรลุเป้าหมายคุณภาพการศึกษา รูปแบบการดำเนินงานของงบประมาณการศึกษาที่ให้กับผู้รับการศึกษาหรือผู้ปกครองของผู้รับการศึกษาโดยตรง ควรเป็นอย่างไร
 - 2.1. แจกคูปองการศึกษา (Voucher) แยกให้ใช้ต่างหากเหมือนในต่างประเทศ หรือจัดสรรให้ใช้จ่ายผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ หรือด้วยวิธีการอื่น เช่น จัดสรรเงินโดยตรงให้ผู้ปกครองผ่านธนาคารเฉพาะกิจของรัฐ
 - 2.2. ใช้กับการศึกษาทุกพื้นที่ หรือเฉพาะในเขตเมือง
 - 2.3. ใช้กับทุกช่วงชั้นการศึกษา หรือเฉพาะการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย สายอาชีวศึกษา อุดมศึกษา การศึกษานอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย
 - 2.4. ใช้กับทุกประเภทสถานศึกษา หรือเฉพาะสถานศึกษาในกำกับดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หรือของเอกชน
 - 2.5. ให้กับผู้ปกครองในทุกระดับรายได้ หรือเฉพาะครัวเรือนยากจนที่เข้าเกณฑ์ตามโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ
 - 2.6. มูลค่าของคูปองหรือวงเงินในบัตรสวัสดิการแห่งรัฐแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจสังคม เช่น นักเรียนในพื้นที่ชนบทได้รับมูลค่าในคูปองมากกว่านักเรียนในชุมชน (เพื่อชดเชยค่าใช้จ่ายบางประการที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสถานศึกษาที่มีคุณภาพ เช่น ค่าเดินทาง)
 - 2.7. มีการกำหนดมาตรฐานของโรงเรียนที่สามารถรับคูปองหรือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐได้
 - 2.8. มีการกำหนดจำนวนวงเงินในคูปองที่ชัดเจน เช่น ไม่เกินค่าเทอมของโรงเรียนรัฐบาล หรือรวมค่าใช้จ่ายอื่น เช่น ค่าอุปกรณ์การเรียน หรือค่าเดินทาง เป็นต้น
3. ในทางปฏิบัติ อปท. จะสามารถบริหารจัดการการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาให้กับผู้รับการศึกษาหรือผู้ปกครองของผู้รับการศึกษาโดยตรงตามรูปแบบที่เสนอข้างต้นได้หรือไม่ และควรมีการดำเนินการใดๆ เพื่อเตรียมการรองรับบ้างหรือไม่ อย่างไร
4. การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาให้กับผู้รับการศึกษาหรือผู้ปกครองของผู้รับการศึกษาโดยตรงตามรูปแบบที่เสนอข้างต้น จะส่งผลกระทบต่อโรงเรียน/สถานศึกษา/ผู้เรียนหรือไม่ (เช่น หากเป็นโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลและยังมีทรัพยากรจำกัดต่อการพัฒนาคุณภาพให้แข่งขันได้ ส่งผลให้มีจำนวนนักเรียนน้อยจนอาจได้รับเงินสนับสนุนไม่เพียงพอโรงเรียนอาจไม่สามารถอยู่ต่อไปได้ หรือโรงเรียนขาดแคลนเด็กเรียนดีทำให้นักเรียนในโรงเรียนดังกล่าวไม่ได้รับประโยชน์จากการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีเพื่อนนักเรียนเก่ง (Peer Effects) เป็นต้น) และ อปท. หรือรัฐควรดำเนินการอย่างไรเพื่อลดผลกระทบดังกล่าว เช่น ใช้โครงการหรืองบประมาณอุดหนุนส่วนอื่นๆ ช่วยเหลือโรงเรียนในชนบท หรือการให้ทุนการศึกษา เป็นต้น

5.1.2 ภาษีการศึกษา

หลักการทางภาษีที่สำคัญและสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน คือ รัฐควรจัดการศึกษาโดยตลอดภาระทางภาษีในทุกระดับชั้นตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ (มัธยมศึกษาปีที่ 3) เนื่องจากผู้ได้ประโยชน์โดยตรงนอกจากผู้เรียนแล้ว ยังรวมถึงสังคมด้วย อย่างไรก็ตาม ในระดับหลังการศึกษาภาคบังคับ ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น ผู้ได้รับประโยชน์คือผู้เรียนมากกว่าสังคม (หรือธุรกิจที่รับผู้เรียนไปใช้ประโยชน์ต่อ) สังคมโดยรวมจึงไม่สมควรต้องแบกรับภาระทางภาษีหรือค่าใช้จ่ายการศึกษาแต่เพียงฝ่ายเดียวต่อไป

ด้วยเหตุนี้ ภาษีการศึกษาอาจมีทางเลือกโดยการนำมาใช้สนับสนุนการศึกษาในระดับหลังการศึกษาภาคบังคับ เช่น ระดับอาชีวศึกษา ที่หลายฝ่ายอยู่ระหว่างการขับเคลื่อนให้มีบทบาทสร้างกำลังแรงงานที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานมากยิ่งขึ้น รวมถึงให้เกื้อหนุนต่อการใช้งบประมาณสนับสนุนด้านอุปกรณ์ เครื่องจักร หรือเทคโนโลยีที่จำเป็นในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ที่จะมีการเก็บภาษีการศึกษาในการศึกษาระดับการศึกษาขั้นสูง (สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา เช่น วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย)

ประเด็นคำถาม

1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ กับการเก็บภาษีจากฐานรายได้หรือประเภทของธุรกิจที่ต้องการแรงงานอาชีวศึกษาในระดับสูง
2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ กับการลดหย่อนคืนภาษี/ให้เครดิตภาษีเพื่อสนับสนุนผู้เรียนหรือผู้ประกอบการที่มีรายได้ต่ำ (Tax Credit)
3. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ กับการลดหย่อนภาษีสำหรับผู้กู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาที่มียานทำ (เช่น อัตราดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาสามารถนำมาหักลดหย่อนได้ในกรณีที่รายได้ของผู้เสียภาษีไม่เกินบาทต่อปี เป็นต้น)
4. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ กับการลดภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในอนาคต หรือ “Savings Plans” ที่รัฐมีโครงการที่ทำให้ผู้เสียภาษีจะต้องจ่ายล่วงหน้า (Prepay) เข้าบัญชีค่าใช้จ่ายของสถาบันการศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษา (Postsecondary Institute) เพื่อนักเรียนจะไม่ต้องชำระจ่ายค่าเล่าเรียนในอนาคต ทั้งนี้ ผู้ที่จ่ายให้กับโครงการดังนี้ จะไม่สามารถใช้ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเพื่อหักลดหย่อนภาษีได้ อย่างไรก็ตาม จำนวนเงินที่สะสมในโครงการจะไม่ถูกเก็บภาษี ในกรณีที่จำนวนเงินที่ฝากเข้าไบนั้นไม่มากไปกว่าค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงของนักเรียน (เสมือนเป็นเงินออมสำหรับการศึกษาในอนาคต)

5.2 ความคิดเห็น

5.2.1 ศ.ดร. สมชัย ฤชุพันธุ์ ประธานมูลนิธิสถาบันพัฒนาสยาม

ความเป็นไปได้ของระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ขึ้นกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องด้วย จากประสบการณ์วิจัยเรื่องนี้ พบว่า มีอย่างน้อย 2 ส่วนงานที่ต้องเข้าไปทำความเข้าใจและสอบถามความเป็นไปได้ หนึ่ง คือ กระทรวงศึกษาธิการ และสอง คือ สำนักงบประมาณ โดยประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจมีอย่างน้อย 2 ประเด็น หนึ่ง คือ ความมุ่งหวังของการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์นั้นเป็นไปเพื่อแก้ไขปัญหาทางการศึกษาของไทยด้านคุณภาพ (Quality) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และความเท่าเทียม (Equity) และสอง คือ การศึกษาควรเป็น "ภาระของสังคม" ไม่ใช่ "ภาระของรัฐ" ทั้งหมด สะท้อนความจำเป็นในการร่วมระดมทุนหรือทรัพยากรจากภาคส่วนอื่น เช่น ภาคเอกชน หรือองค์กรไม่แสวงหากำไร มาร่วมบริหารจัดการศึกษา เมื่ออุปทานผู้จัดการศึกษามีจำนวนและ/หรือประสิทธิภาพมากขึ้น การจัดสรรงบประมาณการศึกษาผ่านช่องทางอุปสงค์ เช่น คุปองการศึกษา ก็จะมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นเช่นกัน เนื่องจากมีทางเลือกให้ผู้เรียนและ/หรือผู้ปกครองมากขึ้น หากจัดสรรด้วยระบบที่ดีมีประสิทธิภาพ ก็ควรคาดหวังได้ถึงความเท่าเทียม (Equity) ที่ควรจะดีขึ้น ขณะเดียวกันคุณภาพ (Quality) ก็ควรปรับตัวเพิ่มขึ้นเมื่อเกิดการแข่งขันหรือความรู้สึกรับผิดชอบต่อผลการเรียนของนักเรียน (Accountability) เพิ่มขึ้นสำหรับผู้ให้การศึกษาต่างๆ

อย่างไรก็ตาม ไม่จำเป็นที่ระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์จะถูกนำไปปฏิบัติในทุกๆ ประเภทการศึกษา สถานศึกษาที่เน้นการศึกษาเป็นการเฉพาะ เช่น โรงเรียนผู้พิการ หรือโรงเรียนสำหรับเด็กอัจฉริยะ ควรได้รับการสนับสนุนงบประมาณตามช่องทางอุปทาน ดังนั้น การออกแบบระบบการคลังเพื่อการศึกษาจึงควรคำนึงถึงความสมดุลของการนำไปใช้ทั้งการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และอุปทาน ขณะที่ไม่ควรเป็นกังวลมากเกินไปเกี่ยวกับความพร้อมด้านข้อมูล เช่น ต้องมีฐานข้อมูลประชาชนทุกคนครบถ้วนจึงค่อยดำเนินการเรื่องนี้

5.2.2 รศ.ดร. ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ ผู้อำนวยการวิจัย ด้านการพัฒนาแรงงาน มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

งบประมาณทางการศึกษาอาจไม่ใช่ปัญหาหลักของประสิทธิภาพการศึกษาในประเทศไทย หากแต่เป็นความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้ให้การศึกษาที่อาจยังต้องพัฒนาปรับปรุงต่อไป ซึ่งแนวคิดคุปองการศึกษานั้นสามารถปรับใช้ได้ทั้งสำหรับนักเรียนและครูผู้สอนเพื่อให้เกิดการพัฒนาความรับผิดชอบต่อผลดังกล่าวได้

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาระบบคูปองการศึกษาในประเทศไทยควรเริ่มต้นจากการศึกษาต้นทุนการศึกษาที่แท้จริงต่อหัว (Real Cost per Head) สังเกตได้จากงบอุดหนุนรายหัวในปัจจุบันที่ยิ่งสูงขึ้นไปตามระดับชั้นการศึกษา ทั้งที่หากเปรียบเทียบแล้วต้นทุนการศึกษาต่อรายได้ของครอบครัวที่มีเด็กเล็กคิดเป็นสัดส่วนแล้วอาจสูงมากกว่าต้นทุนการศึกษาต่อรายได้ของครอบครัวที่มีเด็กโต และเมื่อเรียนสูงขึ้นไปสถานศึกษาในลักษณะโรงเรียนมัธยมศึกษา ก็มีแนวโน้มตั้งในเขตเมืองที่มีจำนวนนักเรียนและเงินอุดหนุนสูงมากกว่าโรงเรียนในระดับชั้นการศึกษาเริ่มต้นอยู่แล้ว หรืออีกนัยหนึ่ง คือ พื้นที่ใดมีความจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุน (เช่น อยู่ห่างไกลเขตเมือง หรือมีจำนวนนักเรียนจำกัด) จำเป็นที่คูปองที่ให้แก่นักเรียน ควรมีมูลค่าสูงกว่าพื้นที่ที่มีความพร้อมมากกว่า (เช่น พื้นที่ในเขตเมือง เป็นต้น) หรือมูลค่าคูปองสำหรับการอุดหนุนการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาก็ควรสูงกว่าการศึกษาในระดับสามัญ ดังนั้น การออกแบบการดำเนินงานของคูปองทางการศึกษาก็ควรมีความจำเพาะเจาะจงไปตามสถานะของแต่ละพื้นที่ และระดับการศึกษา (Customised) ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น ต้นทุนการศึกษาแท้จริงต่อหน่วย (Real Cost per Head) ประกอบการออกแบบคูปองให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน/ผู้ปกครองในแต่ละกลุ่ม

ความต้องการดังกล่าวนอกเหนือไปจากตามระดับชั้นของการศึกษายังมีความต้องการตามทักษะที่ต้องการ เช่น ทักษะทางตัวเลข (Numeric Literacy) หรือทักษะทางคอมพิวเตอร์ (Computer Literacy) เป็นต้น ซึ่งทักษะต่าง ๆ ย่อมมีต้นทุนในการให้การศึกษาที่แตกต่างกัน การสนับสนุนทางการศึกษาด้านอุปสงค์จึงประสบความสำเร็จในการทำนายในการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง

ด้วยเหตุนี้ TDRi ในฐานะที่ได้เคยวิจัยเพื่อประเมินต้นทุนต่อหน่วยการศึกษาของสถานศึกษาภายใต้กำกับของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเห็นประโยชน์หากการขับเคลื่อนแนวคิดระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ โดยการศึกษาวิจัยต่อยอดเพื่อประเมินต้นทุนต่อหน่วยการศึกษาของสถานศึกษาในระดับอาชีวศึกษาในสาขาใดสาขาหนึ่ง เช่น สาขาขาดแคลนหรือจำเป็นในอนาคต หรือในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่ต้องการแรงงานวิชาชีพสูง เช่น เขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก เป็นต้น

นอกจากนี้ ควรต้องพิจารณามาตรการรองรับในกรณีโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลซึ่งอาจมีความดึงดูดในเชิงอุปสงค์ต่ำกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่หรือโรงเรียนในเขตเมือง

สำหรับบทบาทของ อปท. ในการจัดการศึกษานั้น ต้องยอมรับว่า อปท. ส่วนใหญ่ไม่ได้มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทางสังคม นอกจากนี้การพัฒนาทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องยังขึ้นกับแนวนโยบายและทัศนคติของผู้นำของแต่ละ อปท. การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาโดย อปท. จึงมีความท้าทาย

ในส่วนภาษีการศึกษานั้น เห็นว่างบประมาณไม่ใช่ประเด็นปัญหาหลักของควมไม่มีคุณภาพของระบบการศึกษาไทย ปัญหาหลักอยู่ที่ “ความไม่รับผิดชอบของผู้ให้การศึกษา (Accountability)” และยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกมากที่ทำให้การศึกษาไทยไม่มีคุณภาพ ซึ่งรวมถึงความพร้อมของครัวเรือนในการสนับสนุนการศึกษาของบุตรหลานของตน

การเก็บภาษีเพื่อการศึกษาอย่างเจาะจงจึงจะมีประสิทธิผลเฉพาะในประเทศพัฒนาแล้ว เพราะมีการปฏิรูปทั้งด้านการศึกษา สังคม และภาษีมายาวต่อเนื่องสามารถรองรับการเก็บภาษีเพื่อการศึกษาอย่างเจาะจงได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง

ในกรณีของประเทศไทยเห็นว่าต้องอาศัยส่วนผสมของมาตรการต่างๆ ร่วมกัน (Mixed Measures) จะอาศัยเฉพาะภาษีเพื่อการศึกษาอย่างเจาะจงคงไม่เพียงพอ

5.2.3 ดร. ไกรยศ ภัทราวาท กรรมการในคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

การขับเคลื่อนระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีการศึกษาของไทยที่เด่นชัดล่าสุด คือ การจัดตั้งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ซึ่งปัจจุบันร่างพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. ได้ผ่านการตรวจแก้ไขของคณะกรรมการกฤษฎีกาและคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบไปแล้วเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2561 และสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีมติเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2561 รับหลักการร่าง พ.ร.บ.กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. ไว้พิจารณา ทั้งนี้ ภายใต้ร่าง พ.ร.บ.ฯ ดังกล่าว มีบทบัญญัติให้กองทุนฯ สามารถให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์สำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายให้แก่เด็กและเยาวชนซึ่งขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส รวมถึงยังกำหนดให้มีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้บริจาคเงินให้แก่กองทุนฯ ให้มีสิทธินำไปหักเป็นค่าลดหย่อนหรือรายจ่ายเช่นเดียวกับการบริจาคเพื่อการศึกษาตามประมวลรัษฎากร

สำหรับการดำเนินการของการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ในรูปแบบอุปถัมภ์การศึกษานั้น จะมีความท้าทายในทางปฏิบัติอย่างมาก หนึ่งใน คือ ประเทศไทย โดยเฉพาะในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นอกชุมชนเมือง ยังไม่มีโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพพอในการตรวจสอบการจ่ายคูปองว่ามีการจ่ายซ้ำหรือจ่ายให้ผู้ไม่มีสิทธิหรือไม่ สอง คือ โครงสร้างงบประมาณรายจ่ายเพื่อการศึกษาของไทยนั้นเกือบทั้งหมด (ประมาณร้อยละ 85) กระจุกตัวอยู่ในรายจ่ายเงินเดือนครู ดังนั้น มูลค่าคูปองการศึกษาจะรวมค่าใช้จ่ายเงินเดือนครูด้วยหรือไม่ หากรวมหมายความว่าครูจะไม่ได้สังกัดหน่วยงานราชการอีกต่อไปแต่เป็นลูกจ้างของโรงเรียน จะเกิดการยอมรับมากน้อยเพียงใด หรือคำนวณเฉพาะเงินอุดหนุนที่รัฐจ่ายให้สถานศึกษา ซึ่งอาจไม่สูงมากพอจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ปกครองหรือบุตรหลาน ในการแข่งขันเลือกสถานศึกษา

ดังนั้น งานวิจัยนี้ควรชี้ให้เห็นว่าหากการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ในรูปแบบคูปองการศึกษาจะเกิดขึ้นในทางปฏิบัติได้ควรต้องดำเนินการอย่างไรก่อนหลัง เช่น ลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้ทั่วถึง แก้ไขปัญหาสถานภาพครูหากมีการใช้คูปองการศึกษา หรือทดลองแนวคิดเป็นพื้นที่/สาขาวิชา/ระดับการศึกษา เพื่อรับรู้ปัญหาอุปสรรคในทางปฏิบัติก่อนการตัดสินใจเชิงนโยบาย รวมถึงขยายการศึกษาไปรูปแบบหรือมาตรการอื่นๆ เช่น นวัตกรรมมาตรการการคลังเพื่อการศึกษาใหม่ๆ (Innovative Financing for Education) ที่องค์กรระหว่างประเทศหลายแห่งกำลังขับเคลื่อนอยู่ เช่น กองทุนร่วมลงทุนเพื่อการศึกษา (Education Venture Fund) พันธบัตรเพื่อสังคม (Social Impact Bond) ที่พันธบัตรจะจ่ายผลตอบแทนให้กับนักลงทุน และผู้ให้บริการจะได้รับค่าจ้างอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ก็ต่อเมื่อเกิดประโยชน์สาธารณะที่ช่วยให้รัฐประหยัดค่าใช้จ่ายได้จริง ๆ หรือพันธบัตรเพื่อการพัฒนาโดยการแปลงสภาพหนี้ (Debt Conversion Development Bond)³⁹ เป็นต้น ทั้งนี้ เห็นควรให้ไปสัมภาษณ์ความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลัก ได้แก่ กระทรวงการคลังเพิ่มเติม

³⁹Leading Group. (2012). Innovative financing for Education: Moving Forward.

5.2.4 ดร.พรชัย จีระเวช ที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจการเงิน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

สภาพทั่วไป

- ปัจจุบันมุมมองของ สศค. ให้ความสำคัญกับเรื่องการใช้จ่ายงบประมาณภายใต้โครงการต่างๆ ควรผ่านกระบวนการงบประมาณแผ่นดิน จึงไม่สนับสนุนระบบ Earmarked Tax เพราะเชื่อว่าในระบบงบประมาณจะมีการพิจารณา มีการกลั่นกรอง ดังนั้นการนำเงินออกมาจากการกำหนดการจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ (Earmarked Tax) ก่อนข้างจะนำไปสู่ความไม่มีวินัยทางการคลัง
- ปัจจุบันมีการนำเสนอ พ.ร.บ. วินัยทางการเงินการคลัง ผ่านวาระที่ 2 และ 3 รอประกาศเป็นกฎหมาย โดยมีมาตราที่กำหนดไม่ให้แบ่งเงินภาษีไปทำอะไร หรือถ้าจะแบ่งจะต้องจัดทำเป็นตัวกฎหมายภาษีแทนการจัดทำเป็นกฎหมายอื่น เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีการพิสูจน์อย่างชัดเจนว่า โครงการใดดีกว่าโครงการใดที่จะมีความจำเป็นต้องนำเงินงบประมาณไปใช้ก่อน
- ข้อกฎหมายของระบบการคลังปัจจุบันจึงเน้นไปที่ “ระบบการจัดทำงบประมาณ” และ “วินัยทางการเงินการคลัง”
- งบประมาณการศึกษาสัดส่วนประมาณเกือบร้อยละ 5 ของ GDP และอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับประเทศพัฒนาแล้ว ปัญหาอยู่ที่ประสิทธิภาพของการนำเงินงบประมาณไปใช้หรือไม่ ตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงการศึกษาคืออะไร

ระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์

- สศค. ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการจัดการศึกษาทางด้านอุปสงค์ โดยเฉพาะในประเด็นที่จะมีส่วนช่วยในการจัดการงบประมาณให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่มีข้อควรระวังในการกระจุกตัวโรงเรียนที่มีชื่อเสียงหรือโรงเรียนที่ดี เช่น จำนวนนักเรียนต่อห้องที่มีจำนวนมากขึ้น ซึ่งจะต้องมีการเพิ่มจำนวนครู นำไปสู่ปัญหาการกระจุกตัวทั้งนักเรียนและการแย่งชิงทรัพยากรครู ให้กระจุกตัวในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงมากยิ่งขึ้น
- สศค. มองว่าปัจจุบันระบบการศึกษาในการให้เงินอุดหนุนผ่านจำนวนหัวนักเรียนเป็นการจัดการทางด้านอุปสงค์อยู่แล้ว โดยโรงเรียนเป็นผู้รับงบประมาณแทน แต่หากจะให้นักเรียนเป็นผู้รับงบประมาณด้วยตนเอง กระทรวงการคลังก็สามารถทำได้ตาม Platform ที่มีอยู่คือการโอนเงินตรงเช่นเดียวกับกรณีเบี้ยผู้สูงอายุ ไม่ได้ผ่านกระทรวงมหาดไทยหรือกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม จะต้องระบุรายละเอียดที่ชัดเจนที่จะโอนเงินไปสำหรับเพื่อการศึกษาเท่านั้น

- หากพิจารณาเรื่องหลักการคลัง การโอนเงินตรงจะสามารถลดปัญหาการรั่วไหลของงบประมาณได้
- หากพิจารณาเรื่องการศึกษา จะต้องนิยามหรือให้ความหมายที่ชัดเจนว่า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาคืออะไร
- สำหรับประเด็นการใช้คู่มือการศึกษาในระดับใด พื้นที่ไหน ทาง สศค. แนะนำให้ศึกษาข้อมูลต้นทุนในส่วนต่างๆ ในแต่ละระดับว่าเป็นเท่าใดเพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

1. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อดีของการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาให้แก่ผู้เรียนโดยตรง คือ **ช่วยพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา** เพราะการใช้การจัดสรรด้านอุปสงค์ สามารถผลักดันให้เกิดการแข่งขันระหว่างสถาบันการศึกษา ส่งผลให้พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาได้ดีกว่า และยังทำให้โรงเรียนต่างๆ จัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้ปกครองและนักเรียน ให้สามารถเข้าถึงโรงเรียนเอกชนที่มีค่าใช้จ่ายแพงกว่า และเพิ่มอัตราการเข้าถึง (**Accessibility**) สถาบันการศึกษาของนักเรียนจากการที่มีประเภทของโรงเรียนให้เลือกมากขึ้น อีกทั้ง หากการแข่งขันระหว่างสถาบันการศึกษาทำให้จำนวนโรงเรียนเอกชนเพิ่มขึ้น ถือเป็นการลดภาระของรัฐบาลในการบริหารจัดการโรงเรียนรัฐบาล

ข้อควรระวัง จากกรณีศึกษาในต่างประเทศ พบว่า การเปลี่ยนจากระบบการจัดสรรงบประมาณแบบเงินอุดหนุนรายหัวให้แก่โรงเรียนมาเป็นการจัดสรรให้แก่ผู้เรียนโดยตรง (ด้านอุปสงค์) ส่งผลให้มีการย้ายการศึกษาจากโรงเรียนรัฐไปสู่โรงเรียนเอกชน และเมื่อมีความต้องการเรียนในโรงเรียนเอกชนเพิ่มสูงขึ้นอาจส่งผลให้ค่าเรียนของโรงเรียนเอกชนมีการปรับตัวสูงขึ้น

ในบริบทของการลดความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยนั้น ภาครัฐมีหน้าที่ในการสนับสนุนการศึกษาให้กับประชาชนทุกคนในประเทศ ดังนั้น แนวทางการจัดการด้านอุปสงค์อาจไม่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำระหว่างนักเรียนแต่อย่างใด แต่อาจทำให้โรงเรียนของรัฐมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมต่อการแข่งขันในอนาคตด้วยการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษามากขึ้น ซึ่งต้องการทฤษฎีหรืองานวิจัยเชิงประจักษ์มาช่วยยืนยันเพิ่มเติมว่าแนวทางการจัดการด้านอุปสงค์จะมีผลทางบวกต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษามากขึ้นจริง

2. อุปสรรคของการปรับเปลี่ยนระบบการคลังเพื่อการศึกษาในบริบทประเทศไทย

การจัดสรรงบประมาณให้สถานศึกษาเป็นรายหัวของไทยในปัจจุบัน มีส่วนในการคำนึงถึงผู้เรียนอยู่บ้างแล้ว โดยสถานศึกษาเป็นช่องทางในการรับเงินงบประมาณแทนผู้เรียน ในลักษณะของหน่วยรับงบประมาณตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ (ข้อมูลการจัดสรรงบประมาณให้สถานศึกษาเป็นรายหัวของไทย ปรากฏดังตารางที่ 5.1 เฉลี่ยประมาณ 4,200 บาท/คน/ปี สำหรับนักเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานรวมประมาณ 9 ล้านคน)

หากจะปรับเปลี่ยนเป็นการจัดสรรให้แก่ผู้เรียนโดยตรง คงต้องออกแบบวิธีปฏิบัติให้เหมาะสมกับข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องและการควบคุมการนำไปใช้แต่ไม่ใช่เรื่องยาก เพราะปัจจุบัน ระบบงบประมาณและระบบการเบิกจ่ายเป็นรายบุคคลก็มีตัวอย่างที่ดำเนินการอยู่จริง เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นต้น ในขณะที่การจัดสรรให้แก่ผู้เรียนโดยตรงมีหลายรูปแบบ เช่น การแจกคู่มือ การให้สินเชื่อเพื่อการศึกษา เป็นต้น รวมถึงการนำเทคโนโลยีการโอนเงินอิเล็กทรอนิกส์มารองรับเพื่อลดการรั่วไหลของงบประมาณ ซึ่งจะต้องศึกษาพิจารณาแนวทางที่เหมาะสมอย่างรอบคอบ

3. วิธีการบริหารจัดการการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์

หลักของการบริหารจัดการการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ คือ การจัดสรรเงินงบประมาณด้านการศึกษาไปยังผู้เรียนโดยตรงในลักษณะของเงินโอน ซึ่งวิธีการบริหารจัดการไม่ใช่เรื่องใหม่ เพราะมีการดำเนินการอยู่แล้ว โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ เช่น การโอนค่ารักษาพยาบาล การโอนค่าเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นต้น

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ วิธีการระบุตัวตนผู้เรียนที่เป็นผู้รับเงินโอน ซึ่งสามารถนำแนวทางที่กระทรวงการคลังได้มีโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งสามารถช่วยเหลือประชาชนที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดให้ได้รับความช่วยเหลือได้อย่างตรงเป้าหมาย มาปรับใช้

ดังนั้น การบริหารจัดการเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์สามารถใช้แนวทางที่กระทรวงการคลังดำเนินการแล้วเป็น **Platform** ในการระบุตัวตนและชี้เป้าผู้ที่ควรจะได้รับช่วยเหลือและรูปแบบการโอนเงินได้

ตารางที่ 5.1 โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2560

	ก่อน ประถมศึกษา	ป1	ป2	ป3	ป4	ป5	ป6	ม1	ม2	ม3	รวมก่อนประถม-ม3
1. ค่าจัดการเรียนการสอน*	1,700	1,900	1,900	1,900	1,900	1,900	1,900	3,500	3,500	3,500	
2. ค่าหนังสือเรียน	200	651	605	622	653	785	818	716	877	949	
3. ค่าอุปกรณ์การเรียน	200	390	390	390	390	390	390	420	420	420	
4. ค่าเครื่องแบบนักเรียน	300	360	360	360	360	360	360	450	450	450	
5. ค่ากิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	430	480	480	480	480	480	480	880	880	880	
รวมเงินอุดหนุนรายหัว	2,830	3,781	3,735	3,752	3,783	3,915	3,948	5,966	6,127	6,199	
จำนวนนักเรียนสังกัด สพฐ. ปีการศึกษา 2558	1,738,820	818,993	809,543	806,554	809,034	819,267	803,686	803,295	770,289	770,794	8,950,275
รวมเงินอุดหนุนรายหัว (บาท/ปี)	4,920,860,600	3,096,612,533	3,023,643,105	3,026,190,608	3,060,575,622	3,207,430,305	3,172,952,328	4,792,457,970	4,719,560,703	4,778,152,006	37,798,435,780
											4,223 บาท/คน/ปี

*มติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้เพิ่มเงินอุดหนุนรายหัวจากปกติ ดังนี้

1. โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก (120 คนลงมา) จัดสรรเพิ่มอีก 250 บาท/คน/ภาคเรียน
2. โรงเรียนขยายโอกาส (นักเรียน 300 คนลงมา) * จัดสรรเพิ่มให้เฉพาะนักเรียน ม.ต้น* คนละ 500 บาท/คน/ภาคเรียน

4. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อาจส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนระบบการคลังเพื่อศึกษามาเป็นด้านอุปสงค์

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ต่อการเปลี่ยนระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ คือ การจัดรูปแบบหลักสูตรให้ตรงกับผู้เรียนในท้องถิ่นให้ได้รับการฝึกทักษะทางอาชีพเพิ่มเติมตามความต้องการที่มีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่

ปัจจุบัน โรงเรียนในสังกัด อปท. มีทั้งหมด 1,407 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนในสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด 347 โรงเรียน เทศบาล 923 โรงเรียน (เทศบาลนคร 178 โรงเรียน เทศบาลเมือง 402 โรงเรียน เทศบาลตำบล 343 โรงเรียน) องค์การบริหารส่วนตำบล 137 โรงเรียน ซึ่งเมื่อเทียบกับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีทั้งหมด 31,508 โรงเรียน เห็นได้ว่า จำนวนโรงเรียนในสังกัด อปท. คิดเป็นเพียงร้อยละ 4.27 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมดเท่านั้น

ดังนั้น หากจะดำเนินการในลักษณะดังกล่าว ต้องได้ข้อสรุปเป็นนโยบายการศึกษาในภาพใหญ่ก่อน

5. ประเทศ / องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในเรื่องดังกล่าวที่สมควรนำมาเป็นกรณีศึกษา

เรื่องดังกล่าวเป็นนโยบายด้านการศึกษา อย่างไรก็ตามการนำรูปแบบของต่างประเทศมาใช้ในประเทศไทยควรมีการพิจารณาบริบทของประเทศไทยด้วย

ภาษีเพื่อการศึกษา

- ปัจจุบันการลดหย่อนภาษีทางด้านการศึกษายังคงมีได้ 2 เท่า กรณีบริจาคสำหรับบุคคลธรรมดา
- สำหรับการจัดเก็บภาษีการศึกษาที่มีแนวคิดเก็บจากผู้มีรายได้สูงในอัตราที่มากกว่าผู้มีรายได้น้อย สศค. มีความเห็นว่า การจัดเก็บภาษีควรจะยึดหลักความเท่าเทียมกันและความเป็นกลาง อัตราภาษีปกติเป็นตัวอย่างแล้วตามขั้นบันได จะไม่มีการให้ Tax Credit สำหรับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นพิเศษ
- ประเด็นด้านการสนับสนุนให้มีการออมเป็นกองทุนเพื่อนำไปใช้ในการศึกษา สศค. มองว่า กยศ. มีหลักคล้ายกัน แต่วิธีคิดเรื่อง Financing ต่างกัน
- Earmarked Tax คงจะเป็นไปได้ยาก ปัจจุบันการสนับสนุนเรื่องสุขภาพจะเป็นจากภาษีเหล้าเบียร์ แต่ภาษีด้านการศึกษายังคงไม่ชัดเจนว่าจะเก็บจากแหล่งใด
- ประเด็นการส่งเสริมการศึกษาจากท้องถิ่น ปัจจุบันโรงเรียนที่สังกัด อบต. ประมาณ 1,407 โรงเรียน โดยสังกัด อบจ. 347 โรงเรียน สังกัดเทศบาล 923 สังกัด อบต. 137 โรงเรียน ซึ่งสังกัด สพฐ. 31,508 โรงเรียน ซึ่ง อบต. คิดเป็นเพียง 4% ดังนั้นการศึกษาประเด็นในเรื่องท้องถิ่นกับการศึกษา จะต้องไปศึกษานโยบายการศึกษาเรื่องการกระจายอำนาจของกระทรวงศึกษาว่าเป็นอย่างไร ถ้าจะทำแบบ Full-scale ในการจัดสรรรายได้ให้กับท้องถิ่นสำหรับการศึกษา จะเป็นภาระให้กับท้องถิ่นในอีกหลายประเด็น แต่หากทำกรณีเป็นหลักสูตรเฉพาะของท้องถิ่นบางพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมน่าจะเป็นไปได้มากกว่า
- ประเด็นเสริมทางด้านท้องถิ่น ทาง สศค. ได้ดำเนินการคือ พ.ร.บ. ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ท้องถิ่นจะมีบทบาทในการเก็บภาษีเองได้มากขึ้น ซึ่งปัจจุบันอยู่ในขั้นของกรรมกรวิสามัญ น่าจะเข้าวาระที่ 2 และ 3 ต้นเดือนมีนาคม 2561 ซึ่งเชื่อมโยงกับประเด็น Earmarked Tax ซึ่งท้องถิ่นสามารถดำเนินการเองได้ในการสนับสนุนการศึกษา

1. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

การเก็บภาษีการศึกษาจากผู้ปกครองที่มีรายได้สูงและลดหย่อน/คืนภาษีการศึกษาให้กับผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำ อาจไม่เหมาะสม เนื่องจากแนวคิดภาษีการศึกษาดังกล่าวมีลักษณะเป็นภาษีที่จัดเก็บเฉพาะกลุ่ม มีความซ้ำซ้อนกับหลักการการจัดเก็บภาษีที่เป็นธรรมและเท่าเทียม และมีผลต่อโครงสร้างภาษีหลัก เช่น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เป็นต้น อันจะเป็นการเพิ่มภาระให้กับผู้เสียภาษี เนื่องจากงบประมาณที่ใช้เพื่อการศึกษาในปัจจุบันจัดสรรจากเงินภาษีอากรอยู่แล้ว

นอกจากนี้ การบริหารจัดการเก็บและการจัดสรรรายได้จะทำได้ยากเนื่องจากฐานภาษีไม่ชัดเจน ก่อให้เกิดการเลี่ยงภาษีได้ง่าย และรายได้อาจไม่สอดคล้องกับความต้องการงบประมาณในแต่ละปี และหากพิจารณาในด้านการคลังอาจไม่ถูกหลักวินัยทางการคลัง เนื่องจากการจัดเก็บภาษีในลักษณะนี้จะส่งผลให้รัฐบาลไม่สามารถนำเงินไปจัดสรรในเรื่องที่อาจมีความสำคัญเร่งด่วนกว่าในขณะนั้น

2. อุปสรรคของการเก็บภาษีเพื่อการศึกษาในบริบทประเทศไทย

รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการศึกษา จึงไม่มีการจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษา และผู้จัดการศึกษาของไทยได้รับการยกเว้นภาษี เช่น ภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม อากรแสตมป์ เป็นต้น

3. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อาจส่งผลต่อการเก็บภาษีเพื่อศึกษารวมถึงวิธีการและความเป็นไปได้อื่นในการให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษามากขึ้น

ตามกฎหมายไทย อบต. ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษา และในปัจจุบันการมีส่วนร่วมของ อบต. ในการจัดการศึกษาเป็นไปตามแนวทางการกระจายอำนาจที่รัฐบาลกำหนดไว้ และระบบการคลังท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่มีที่ให้อำนาจท้องถิ่นจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาของตนเอง อย่างไรก็ตาม เห็นว่า นโยบายทางการศึกษาควรมีความชัดเจนก่อนเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการกำหนดนโยบายการคลังเพื่อสนับสนุนการศึกษาดังกล่าวได้

4. ประเทศ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในเรื่องดังกล่าวที่สมควรนำมาเป็นกรณีศึกษา

1. ภาษีเงินได้

ในหลายประเทศทั่วโลก อาทิ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย แคนาดา สหราชอาณาจักร จีน สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ต่างก็มีการยกเว้นภาษีเงินได้ให้กับผู้จัดการศึกษาเช่นเดียวกับประเทศไทย

2. ภาษีสรรพสามิต

ประเทศเกาหลีใต้ จัดเก็บเป็น Earmarked Tax จากยอดขายรับของธุรกิจธนาคาร ประกันภัย ในอัตราร้อยละ 0.5 และหักจากสัดส่วนของรายได้ภาษีสรรพสามิตบางประเภท ภาษีการขนส่ง และภาษีสุรา ในอัตราร้อยละ 10-30

3. ภาษีทรัพย์สิน

ประเทศแคนาดา รัฐบาลท้องถิ่นเก็บภาษีเพื่อบำรุงโรงเรียนจากทรัพย์สิน (Property Tax) เช่น บ้าน โดยอัตราภาษีที่เก็บจะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น และรัฐเวอร์มอนต์ (Vermont) ในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีการเก็บภาษีเพื่อการศึกษาจากทรัพย์สินในอัตราร้อยละ 1 สำหรับคนในประเทศ และอัตราร้อยละ 1.535 สำหรับชาวต่างชาติ เป็นต้น

5. รูปแบบการจัดเก็บภาษีอื่นที่เป็นไปได้สำหรับประเทศไทยในการสรรหางบประมาณด้านการศึกษา

ประเด็นพิจารณา คงอยู่ที่ 2 ประเด็นสำคัญ คือ ความเพียงพอของเงินงบประมาณด้านการศึกษา และเรื่องของคุณภาพในการจัดการศึกษา เนื่องจากประเทศไทยมีงบประมาณด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) อยู่ที่เกือบร้อยละ 5 ซึ่งเป็นตัวเลขที่ค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในอาเซียน และอยู่ในระดับเดียวกับหรือมากกว่าประเทศพัฒนาแล้วบางประเทศ จึงต้องพิจารณาปัญหาให้ตรงประเด็นก่อน

ทั้งนี้ การปรับปรุงการบริหารจัดการศึกษายังคงเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาดำเนินการโดยเร่งด่วน แม้ว่าในต่างประเทศจะมีการจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาทางตรงจาก Earmarked Tax และภาษีทรัพย์สินในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการศึกษาของประเทศ แต่การจัดเก็บภาษีในรูป Earmarked Tax และภาษีท้องถิ่นอาจตอบสนองความต้องการทรัพยากรเพื่อการศึกษาไม่ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นในการปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นมากกว่า

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานในระยะต่อไป

6.1 บทสรุป

ประเทศไทยมีงบประมาณด้านการศึกษาต่อ GDP ประมาณร้อยละ 5 ซึ่งเป็นสัดส่วนสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในอาเซียน และอยู่ในระดับเดียวกับหรือมากกว่าประเทศพัฒนาแล้วบางประเทศ แต่คุณภาพการศึกษาของประเทศไทยยังอยู่อันดับค่อนข้างต่ำของโลกรวมถึงยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำที่สถานศึกษาที่มีคุณภาพกระจุกตัวอยู่ในเขตเมือง สะท้อนการบริหารจัดการและการจัดสรรงบประมาณการศึกษาที่ยังไม่มีประสิทธิภาพในการสร้างคุณภาพการศึกษา แม้จะได้เปลี่ยนจากการจัดสรรงบประมาณแบบแสดงรายการมาเป็นการจัดสรรงบประมาณแบบเงินอุดหนุนรายหัวตั้งแต่ปี 2545

หนึ่งในข้อเสนอเพื่อการปฏิรูปการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาในประเทศไทย คือ การผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาใหม่ โดยจัดสรรงบดำเนินงานที่เน้นด้านอุปสงค์หรือจัดสรรค่าใช้จ่ายรายหัวโดยตรงแก่ผู้รับการศึกษาในรูป “คูปองการศึกษา” รวมถึงการพิจารณาภาษีเพื่อการศึกษาในรูปแบบใหม่ๆ ดังเช่นที่ดำเนินการในต่างประเทศ เช่น การจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาทางตรงจาก Earmarked Tax และภาษีทรัพย์สินในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการศึกษาของประเทศ เป็นต้น

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ และการให้ความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ได้ข้อสรุปวิธีการและความเป็นไปได้ของการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาโดยวิธีการด้านอุปสงค์และการใช้ภาษีการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ดังนี้

6.1.1 ระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์

ประเทศไทยมีทิศทางขับเคลื่อนไปสู่ระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ ทั้งระบบการศึกษาในปัจจุบันที่ให้เงินอุดหนุนผ่านจำนวนหัวนักเรียน เป็นการจัดสรรทางด้านอุปสงค์ในทางหนึ่ง ขณะที่กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาที่อยู่ระหว่างการจัดตั้งเองก็มุ่งเน้นกลไกให้งบประมาณตรงถึงผู้รับประโยชน์โดยตรง (โดยมุ่งช่วยเหลือ 6 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กยากจนในระบบโรงเรียน เด็กเล็ก เด็กนอกระบบโรงเรียน ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ที่ต้องการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน นักเรียนที่ไม่ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. รวมถึงครูที่สอนเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ก้นดอยห่างไกล)

หากจะขับเคลื่อนต่อเนื่องโดยให้นักเรียนหรือผู้ปกครองของนักเรียนในวงกว้างเป็นผู้รับผิดชอบด้วยตนเองเพื่อลดปัญหาการรั่วไหลของงบประมาณและเพื่อสนับสนุนสถานศึกษาให้มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ สามารถจัดการการเงินและทรัพยากรเพื่อการบริหารงานบุคคล และวิชาการด้วยตนเองรวมทั้งรับผิดชอบต่อผลลัพธ์เพื่อสร้างคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้จริง ในทางปฏิบัติสามารถดำเนินการได้ เพราะปัจจุบันระบบงบประมาณและระบบการเบิกจ่ายเป็นรายบุคคลตามจำนวนนักเรียนที่มีอยู่ รวมถึงการนำเทคโนโลยีการโอนเงินอิเล็กทรอนิกส์มารองรับ ก็มีตัวอย่างที่ดำเนินการอยู่จริง เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ หรือโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ก่อนพิจารณานำไปปฏิบัติในวงกว้าง ควรพิจารณาประเด็นอื่นๆ ให้รอบคอบ ดังนี้

1. วงเงินในคู่มือการศึกษาที่จัดสรรให้ผู้เรียนโดยตรงมีมูลค่าสูงเพียงพอจะก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเลือกสถานศึกษาของผู้เรียนหรือผู้ปกครองหรือไม่ หากวงเงินไม่สูงพอ (เช่น กำหนดเท่ากับงบอุดหนุนรายหัวในปัจจุบันที่ไม่ได้รวมถึงต้นทุนการศึกษาก้อนใหญ่ คือ ค่าเงินเดือนครู) ก็อาจไม่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสถานศึกษาของผู้เรียนหรือผู้ปกครอง และไม่มีผลต่อเนื่องไปถึงความมุ่งมั่นในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนของสถานศึกษาในวงกว้าง

2. ระดับการศึกษาที่ควรนำคู่มือการศึกษามาใช้ในทางปฏิบัติ เนื่องจากรัฐธรรมนูญปี 2560 มาตรา 54 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย หากคู่มือการศึกษาถูกนำมาใช้สำหรับระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น จะไม่ได้สร้างความแตกต่างของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มนี้อยู่แล้วเนื่องจากไม่ต้องจ่ายค่าใช้จ่ายส่วนนี้อยู่เดิม ดังนั้น ในบริบทประเทศไทย คู่มือสำหรับการศึกษาอาจเหมาะสมกว่ากับการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพขึ้นไป เนื่องจากผู้ปกครองจะได้รับคู่มือสนับสนุนค่าใช้จ่ายการศึกษาที่ลดค่าใช้จ่ายทางการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม และโดยปกติก็เป็นระดับการศึกษาที่มีค่าใช้จ่ายสูง

3. ประเด็นถัดไป คือ การออกแบบนโยบายอย่างรอบคอบให้คู่มือการศึกษาไม่ก่อให้เกิดการกระจุกตัวของนักเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง เช่น จำนวนนักเรียนต่อห้องที่จะมีจำนวนมากขึ้นหากโรงเรียนไม่สามารถลงทุนขยายห้องเรียนและบุคลากรได้อีก หรือหากลงทุนขยายห้องได้ ก็ต้องมีการเพิ่มจำนวนครู นำไปสู่ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรครูให้กระจุกตัวในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงมากยิ่งขึ้น ซึ่งวิธีการที่ดีที่สุด คือ มุ่งเป้านโยบายไปยังประเภทสถานศึกษาที่ยังขาดแคลนอุปสงค์ขนาดที่มากพอเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (เช่น ขาดแคลนสถานศึกษาที่มีคุณภาพหรือมีชื่อเสียง หรือผู้เรียนยังไม่ค่อยเลือกเรียน) ทั้งที่มีความจำเป็นสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของประเทศ⁴⁰ เช่น การศึกษาในระดับอาชีวศึกษา

⁴⁰ ปัจจุบันประเทศไทยมีกำลังแรงงานที่มีทักษะขั้นสูง (High-skilled Labour) ต่ำกว่าร้อยละ 20 เท่านั้น ขณะที่การพัฒนาประเทศออกจากรักดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของรัฐบาลจำเป็นต้องมีกำลังแรงงานที่มีทักษะหรือมีทักษะขั้นสูงมากกว่าร้อยละ 50 ของกำลังแรงงานทั้งหมดในประเทศ

4. การกำหนดเป้าหมายระดับการศึกษาที่ควรนำมาตรการการคลังด้านอุปสงค์มาใช้ ได้แก่ การศึกษาในระดับอาชีวศึกษาหรือระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น นอกจากจะขจัดข้อด้อยเรื่องภาระผูกพันของนักเรียนหรือครูในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงแล้ว ยังขจัดข้อด้อยหรือข้อกังวลอื่นๆ ที่ค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรมและหารือผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่

- การที่โรงเรียนที่ปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนไม่ทันและมีนักเรียนที่เรียนดีเลือกออกไปเรียนในโรงเรียนอื่น ทำให้นักเรียนในโรงเรียนดังกล่าวที่เหลือไม่ได้รับประโยชน์จากการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีเพื่อนนักเรียนเก่ง (Peer Effects)
- การที่โรงเรียนที่อยู่ห่างไกลไม่สามารถแข่งขันด้านคุณภาพการศึกษาได้ อาจส่งผลให้มีจำนวนนักเรียนน้อยจนอาจได้รับเงินสนับสนุนไม่เพียงพอ โรงเรียนอาจไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้
- การย้ายการศึกษาจากโรงเรียนรัฐไปสู่โรงเรียนเอกชน และเมื่อมีความต้องการเรียนในโรงเรียนเอกชนเพิ่มสูงขึ้น อาจส่งผลให้ค่าเรียนของโรงเรียนเอกชนมีการปรับตัวสูงขึ้น

5. สำหรับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษานั้น อปท. จะมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ คือ การจัดรูปแบบหลักสูตรให้ตรงกับผู้เรียนในท้องถิ่นให้ได้รับการฝึกทักษะทางอาชีพเพิ่มเติมตามความต้องการที่มีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ตาม เป็นที่สังเกตกันโดยทั่วไปว่า อปท. ส่วนใหญ่ไม่ได้มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทางสังคม ขณะที่การพัฒนาทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องนั้นยังขึ้นกับแนวนโยบายและทัศนคติของผู้นำของแต่ละ อปท. การขับเคลื่อนเชิงพื้นที่ในเรื่องนี้โดย อปท. จึงมีความท้าทาย และอาจต้องใช้ระยะเวลาพัฒนาขับเคลื่อนให้เกิดการกระจายอำนาจที่มีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่

6. ด้วยเหตุนี้ การขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาในหรือระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นหรือระดับอาชีวศึกษาอาจเริ่มจากผู้จัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาของรัฐ ได้แก่ สถาบันการอาชีวศึกษาของรัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 เนื่องจากตามพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว สถาบันการอาชีวศึกษา มีระเบียบที่เอื้อต่อการบริหารจัดการทรัพย์สิน การงบประมาณ และการเงินการคลังด้วยตนเองอยู่มาก เช่น

- ตามมาตรา 20 ของพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 กำหนดว่า “ให้สถาบันมีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถาบัน ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งการจัดหารายได้จากการให้บริการและการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาของส่วนราชการในสถาบัน” หรือ

- ตามมาตรา 53 ของพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 กำหนดว่า “สถานประกอบการหรือภาคเอกชนอาจเข้าร่วมดำเนินการจัดตั้งศูนย์วิจัย ห้องทดลอง หรือห้องปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันของรัฐหรือเอกชนได้ตามความตกลงของสถานศึกษาหรือสถาบันและสถานประกอบการนั้น.....รายได้และทรัพย์สินที่เกิดจากการดำเนินการของสถานประกอบการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นรายได้ของสถานศึกษาหรือสถาบันนั้น.....หลักเกณฑ์และวิธีการในการเข้าร่วมดำเนินการของสถานประกอบการ หรือภาคเอกชนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับของสถาบัน” เป็นต้น

7. ด้วยเหตุนี้ วิธีการและความเป็นไปได้ของระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์เมื่อพิจารณาบริบทประเทศไทยรวมถึงทิศทางแนวโน้มการพัฒนาในอนาคต จึงควรเป็นระบบป้องกันการศึกษสำหรับผู้เรียนในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นหรือในระดับอาชีวศึกษา ที่มีมูลค่าอุปโภคอย่างน้อยเท่ากับต้นทุนการศึกษาที่แท้จริงต่อหัว (Real Cost per Head) โดยอาจเริ่มทดลองใช้ในสาขาใดสาขาหนึ่ง เช่น สาขาขาดแคลนหรือจำเป็นในอนาคต หรือหลายสาขารวมกัน หรือในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่ต้องการแรงงานวิชาชีพสูง เช่น เขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก เป็นต้น ทั้งนี้ สถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการนำร่องควรเป็นสถาบันการอาชีวศึกษาของรัฐ ซึ่งจากคุณสมบัติข้างต้นอาจเป็นสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกซึ่งมีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 9 แห่ง⁴¹ ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคระยอง (เป็นที่ตั้งของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออก) วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี วิทยาลัยเทคนิคสัตหีบ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเทคโนโลยีฐานวิทยาศาสตร์ (ชลบุรี) วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี วิทยาลัยเทคนิคมาบตาพุด วิทยาลัยเทคนิคบ้านค่าย วิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี และวิทยาลัยเทคนิคตราด รวมถึงวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคตะวันออก (อี.เทค) ที่แม้ไม่ได้สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกแต่ก็เป็นหนึ่งในสถาบันการอาชีวศึกษาของภาคเอกชนที่ได้รับความนิยมในการเข้าเรียนในพื้นที่ภาคตะวันออกเป็นอย่างมาก (ข้อมูล ณ ปี 2560 มีจำนวนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่รวมมากกว่า 10,000 คน)

⁴¹ตามพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 มาตรา 13 มาตรา 15 และมาตรา 17 กำหนดให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาสามารถรวมกันเป็นสถาบันโดยที่สถาบันดังกล่าวมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นส่วนราชการในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ส่วนสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่มีอยู่เดิม เช่น วิทยาลัยเทคนิคต่างๆ เมื่อรวมกันเป็นสถาบันแล้ว ให้มีฐานะเป็นส่วนราชการในสังกัดสถาบัน ส่งผลให้ระเบียบปฏิบัติที่สำคัญส่วนใหญ่รวมถึงด้านบริหารจัดการทรัพย์สิน การงบประมาณ และการเงินการคลัง กำกับดูแลโดยสถาบันในรูปของสภาสถาบัน เดิมเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยส่วนกลาง (สถาบันการอาชีวศึกษาที่จัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ. การอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551) ที่กำกับดูแลวิทยาเขต (สถานศึกษาอาชีวศึกษาที่มีอยู่เดิม) ผ่านสภามหาวิทยาลัย (สภาสถาบันการอาชีวศึกษา)

8. ทั้งนี้ แนวทางให้เกิดผลในทางปฏิบัติของการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดสรรงบประมาณการศึกษา อาจทำการศึกษาวิจัยแนวทางให้เกิดผลในทางปฏิบัติของการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดสรรงบประมาณโดยศึกษารูปแบบการโอนโรงเรียนไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการเป็นไปได้ในการใช้คู่มือการศึกษาเปรียบเทียบกับกรณีศึกษาการดำเนินนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ที่การจัดสรรงบประมาณแบบอุปทาน (Supply-side Financing) ให้กับหน่วยบริการภาครัฐตามจำนวนเตียงโรงพยาบาลและข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณในปีที่ผ่านมา ให้ถูกแทนที่โดยการจัดสรรงบประมาณแบบอุปสงค์ (Demand-side Financing) ตามจำนวนประชาชนผู้มีสิทธิที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) และกองทุนประกันสังคม ตั้งแต่ปี 2545

6.1.2 ภาษีเพื่อการศึกษา

ปัจจุบันประเทศไทยมีนโยบายส่งเสริมการศึกษา จึงไม่มีการจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาเป็นการเฉพาะเหมือนในอดีต (การจัดเก็บเงินศึกษาพลีในปี พ.ศ. 2464 และการจัดเก็บเงินช่วยการศึกษาตามประมวลรัษฎากร ในปี พ.ศ. 2481) แต่มีกลไกทางภาษีสนับสนุนการศึกษาอยู่หลากหลาย เช่น

- การยกเว้นภาษี เช่น ภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม อากรแสตมป์ เป็นต้น ให้กับผู้จัดการศึกษาของไทย
- การลดหย่อนภาษีทางด้านการศึกษา (ลดหย่อนได้ 2 เท่ากรณีบริจาคสำหรับบุคคลธรรมดา)
- การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้บริจาคเงินให้แก่กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษาให้มีสิทธินำไปหักเป็นค่าลดหย่อนหรือรายจ่ายเช่นเดียวกับการบริจาคเพื่อการศึกษาตามประมวลรัษฎากรข้างต้น

ที่ผ่านมา มีการขับเคลื่อนเพื่อพิจารณาภาษีเพื่อการศึกษาในรูปแบบใหม่ๆ ดังเช่นที่ดำเนินการในต่างประเทศ เช่น การจัดเก็บภาษีการศึกษาที่มีแนวคิดเก็บจากผู้มีรายได้สูงในอัตราที่มากกว่าผู้มีรายได้น้อย การจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาทางตรงจาก Earmarked Tax และภาษีทรัพย์สินในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการศึกษาของประเทศ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ก่อนพิจารณานำไปปฏิบัติในวงกว้าง ควรพิจารณาประเด็นอื่นๆ ให้รอบคอบ ดังนี้

1. การเก็บภาษีการศึกษาจากผู้ปกครองที่มีรายได้สูงและลดหย่อน/คืนภาษีการศึกษาให้กับผู้ปกครองที่มีรายได้ต่ำ หรือการเก็บภาษีจากฐานรายได้หรือประเภทของธุรกิจที่ต้องการแรงงานในระดับสูง ไม่มีความเหมาะสมกับบริบทการเงินการคลังของประเทศไทยในปัจจุบัน เนื่องจากแนวคิดภาษีศึกษาดังกล่าวมีลักษณะเป็นภาษีที่จัดเก็บเฉพาะกลุ่ม มีความซ้ำซ้อนกับหลักการการจัดเก็บภาษีที่เป็นธรรมและเท่าเทียม และโครงสร้างภาษีหลัก เช่น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ซึ่งมีอัตราภาษีที่เป็นตัวสะท้อนอยู่แล้วตามขั้นบันได และโดยหลักการนี้ต่อไปในอนาคตจึงไม่ควรให้มีการให้ Tax Credit สำหรับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นพิเศษ

2. ในส่วนการจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาทางตรงจาก Earmarked Tax และภาษีทรัพย์สินในการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการศึกษาของประเทศ ตามทิศทางที่ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. (ร่าง พ.ร.บ. วินัยการเงินการคลังฯ) ที่ได้ผ่านการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่ 2 และ 3 เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2561 นั้น กำหนดให้ การกันเงินรายได้ (Earmarked Tax) เพื่อให้หน่วยงานของรัฐนำไปใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน เพื่อการหนึ่ง การใดเป็นการเฉพาะ จะต้องอาศัยอำนาจตามกฎหมายเท่านั้น และจะต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังก่อน การเกิดขึ้นของ Earmarked Tax เพื่อกิจกรรมที่นอกเหนือจากที่มีอยู่แล้วในปัจจุบัน จึงมีแนวโน้มลดลงในอนาคต

3. แนวคิดอื่นๆ ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม เช่น การลดภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในอนาคต ในรูปแบบ Savings Plans (ผู้เสียภาษีสามารถจ่ายล่วงหน้า (Prepay) หรือจ่ายเพื่อสนับสนุนบัญชีสำหรับค่าใช้จ่ายของสถาบันการศึกษาระดับหลังมัธยมศึกษา (Post-secondary Institute) เพื่อให้นักเรียนจะไม่ต้องชำระค่าเล่าเรียนในอนาคต โดยจำนวนเงินที่สะสมในโครงการจะไม่ถูกเก็บภาษีในกรณีที่จำนวนเงินที่ฝากเข้าไปนั้นไม่มากไปกว่าค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจริงของนักเรียน (เสมือนเป็นเงินออมสำหรับการศึกษาในอนาคต)) เป็นแนวคิดที่มีหลักการค่อนข้างไปในทางเดียวกับมาตรการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ของไทยที่ให้ผู้กู้ยืมเงินแก่นักเรียนหรือนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อเป็นค่าเล่าเรียน ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการครองชีพระหว่างศึกษาอยู่แล้ว

4. อย่างไรก็ตาม การจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ตามร่างพระราชบัญญัติภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง พ.ศ. ... ที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างฯ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ หากมีผลใช้บังคับ จะส่งผลให้ท้องถิ่นมีบทบาทในการเก็บภาษีเองได้มากขึ้น ซึ่งเชื่อมโยงกับประเด็น Earmarked Tax ที่ท้องถิ่นสามารถดำเนินการเองได้ในการสนับสนุนการศึกษา

5. ด้วยเหตุนี้ วิธีการและความเป็นไปได้ของภาษีเพื่อการศึกษาเมื่อพิจารณาบริบทประเทศไทย รวมถึงทิศทางแนวโน้มการพัฒนาในอนาคตจึงเป็นบทบาทของ Earmarked Tax โดยท้องถิ่นที่สามารถดำเนินการเองได้ในการสนับสนุนการศึกษา จากรายได้ภาษีที่จะจัดเก็บเองได้มากขึ้นตามการจัดเก็บภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง อย่างไรก็ตาม นโยบายการกระจายอำนาจทางการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการควรมีความชัดเจนก่อน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการกำหนดนโยบายการคลังเพื่อสนับสนุนการศึกษาดังกล่าวได้

6. อย่างไรก็ตาม การปรับปรุงการบริหารจัดการหรือคุณภาพในการจัดการศึกษายังคงเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาดำเนินการโดยเร่งด่วน มากกว่าประเด็นการพัฒนาเพิ่มเติมภาษีการศึกษาในรูปแบบอื่นๆ เพื่อเพิ่มงบประมาณสนับสนุนการศึกษา เนื่องจากประเทศไทยมีงบประมาณด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) อยู่ที่เกือบร้อยละ 5 ซึ่งเป็นตัวเลขที่ค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในอาเซียน และอยู่ในระดับเดียวกับหรือมากกว่าประเทศพัฒนาแล้วบางประเทศ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นมากกว่า

6.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานในระยะต่อไป

การดำเนินงานในระยะต่อไปของการศึกษาวิจัยระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีเพื่อการศึกษาควรมุ่งไปที่การขับเคลื่อนแนวคิดระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติตามที่เสนอในส่วนที่ 6.1.1 ข้อ 7 และข้อ 8 โดยมีขั้นตอน คือ

1. ทำการวิจัยแนวทางให้เกิดผลในทางปฏิบัติของการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดสรรงบประมาณการศึกษา โดยศึกษารูปแบบการโอนโรงเรียนไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควบคู่ไปกับความเป็นไปได้ในการใช้คู่มือการศึกษา เปรียบเทียบกับกรณีศึกษาการดำเนินนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่เปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณแบบอุปทาน (Supply-side Financing) ให้กับหน่วยบริการภาครัฐตามจำนวนเตียงโรงพยาบาลและข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณในปีที่ผ่านมา เป็นการจัดสรรงบประมาณแบบอุปสงค์ (Demand-side Financing) ตามจำนวนประชาชนผู้มีสิทธิที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) และกองทุนประกันสังคม ตั้งแต่ปี 2545

2. ทำการวิจัยเพื่อประเมินต้นทุนต่อหน่วยการศึกษาของสถานศึกษาในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นหรือในระดับอาชีวศึกษาในสาขาใดสาขาหนึ่ง เช่น สาขาขาดแคลนหรือจำเป็นในอนาคต หรือหลายสาขารวมกัน หรือในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่ต้องการแรงงานวิชาชีพสูง เช่น เขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก เป็นต้น

3. ทำการวิจัยเชิงประจักษ์หรือทดลองเพื่อช่วยยืนยันว่าระบบคูปองการศึกษาสำหรับผู้เรียนในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นหรือระดับอาชีวศึกษา มีผลทางบวกต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอาชีวศึกษา หรือเพิ่มความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้ให้การศึกษามากขึ้นจริง โดยอาจทดลองในสถานศึกษาในสาขาใดสาขาหนึ่ง เช่น สาขาขาดแคลนหรือจำเป็นในอนาคต หรือหลายสาขารวมกัน หรือในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่ต้องการแรงงานวิชาชีพสูง เช่น เขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก เป็นต้น

4. ประเมินปัญหาอุปสรรคในทางปฏิบัติก่อนการตัดสินใจเชิงนโยบาย โดยอาจประเมินจากการทดลองใช้ในสถานศึกษาในระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้นหรือระดับอาชีวศึกษาในสาขาใดสาขาหนึ่ง เช่น สาขาขาดแคลนหรือมีความจำเป็นในอนาคต หรือหลายสาขารวมกัน หรือในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งที่ต้องการแรงงานวิชาชีพสูง เช่น เขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก เป็นต้น

ทั้งนี้กลุ่มเป้าหมายหรือพื้นที่ศึกษาวิจัยในระยะต่อไปในขั้นนี้เสนอเป็นสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกซึ่งมีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 9 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคระยอง (เป็นที่ตั้งของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออก) วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี วิทยาลัยเทคนิคสัตหีบ วิทยาลัยอาชีวศึกษาเทคโนโลยีฐานวิทยาศาสตร์ (ชลบุรี) วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี วิทยาลัยเทคนิคมาบตาพุด วิทยาลัยเทคนิคบ้านค่าย วิทยาลัยเทคนิคจันทบุรี และวิทยาลัยเทคนิคตราด รวมถึงวิทยาลัยเทคโนโลยีภาคตะวันออก (อี.เทค) ที่แม้ไม่ได้สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกแต่ก็เป็นหนึ่งในสถาบันการอาชีวศึกษาของภาคเอกชนที่ได้รับความนิยมในการเข้าเรียนในพื้นที่ภาคตะวันออกเป็นอย่างมาก (ข้อมูล ณ ปี 2560 มีจำนวนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่รวมมากกว่า 10,000 คน)

การดำเนินการตามข้อเสนอแนะข้างต้น จะชี้ให้เห็นภาพกับผู้กำหนดนโยบายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่าการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์ในรูปแบบคูปองการศึกษาจะเกิดขึ้นในทางปฏิบัติได้ควรต้องดำเนินการอย่างไรก่อนหลัง และดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายใด มีปัญหาอุปสรรคในทางปฏิบัติอย่างไรหรือไม่ และการดำเนินการดังกล่าวจะมีผลทางบวกต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา หรือความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้ให้การศึกษามากขึ้นจริงหรือไม่

นอกจากนี้ ควรมีการวิจัยคู่ขนานไปถึงแนวโน้มและความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้มาตรการทางการคลังเพื่อการศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ เช่น นวัตกรรมมาตรการการคลังเพื่อการศึกษาใหม่ ๆ (Innovative Financing for Education) ที่องค์กรระหว่างประเทศหลายแห่งกำลังขับเคลื่อนอยู่ เช่น กองทุนร่วมลงทุนเพื่อการศึกษา (Education Venture Fund) พันธบัตรเพื่อสังคม (Social Impact Bond) ที่พันธบัตรจะจ่ายผลตอบแทนให้กับนักลงทุน และผู้ให้บริการจะได้รับค่าจ้างอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ก็ต่อเมื่อเกิดประโยชน์สาธารณะที่ช่วยให้รัฐประหยัดค่าใช้จ่ายได้จริง ซึ่งต้องการศึกษาแนวทางการวัดผลประโยชน์สาธารณะที่รัฐและเอกชนเห็นประโยชน์ในการนำไปใช้จริงร่วมกัน หรือพันธบัตรเพื่อการพัฒนาโดยการแปลงสภาพหนี้ (Debt Conversion Development Bond) เป็นต้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กิตติยา กิ่งพุทธพงษ์. (2538). การเก็บเงินศึกษาพลีและผลต่อสังคมไทยระหว่าง พ.ศ. 2564-2473. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตวิชาเอกประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2559). รายงานผลการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี พ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2560). ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราการจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อเป็นรางวัลสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจูงใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของท้องถิ่นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560. สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, กรุงเทพมหานคร.

คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2560). ร่างพระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ.สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กรุงเทพมหานคร.

จุฬาลักษณ์ จำปาทอง. (2558). แนวคิดเกี่ยวกับภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานติดตามและประมวลผลงานของวุฒิสภา สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2551). รายงานฉบับสมบูรณ์ การจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2543). รายงานการวิจัยเรื่องระบบการบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.

ดุยลักษณ์ ตราฐธรรม. (2553). หลักกฎหมายภาษีอากร (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สถาบัน T.Training Center.

ธงชัย ชิวปรีชา. ฝ่าแนวจิต “ธงชัย ชิวปรีชา” เก็บภาษีอุดหนุนการศึกษา.(ออนไลน์).
<http://www.manager.co.th/Qol/ViewNews.aspx?NewsID=9500000127890>. 29 ตุลาคม 2550.

พินดา คู่คำเกิง. (2551). *ภาษีเพื่อการศึกษา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

มยุร บุญยะรัตน์ และคณะ. (2561). *สิทธิประโยชน์ทางภาษีด้านการศึกษา*.

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2556). *การจัดทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาระดับพื้นฐานให้เกิดความรับผิดชอบ*.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2560). *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัย การจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาผ่านตัวผู้เรียน* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2528). *ภาษีอากรในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย: คลังข้อมูลและบทสำรวจทางวิชาการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วรกาญจน์ สุขสดเขียว. (2550). *รูปแบบภาษีเพื่อการศึกษา*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2548). *หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการใช้จ่ายงบประมาณ งบเงินอุดหนุน*.

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2559). *การสาธารณสุขไทย 2554-2558*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2549). *รายงานการวิจัยสูตรการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษารูปแบบใหม่*.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2550). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (2557). *Earmarked Tax*. การคลังปริทัศน์, ฉบับที่ 7/2557.

สถาบันพัฒนาสยาม. (2550). รายงานโครงการวิจัยเรื่องมาตรการทางภาษีอากรเพื่อส่งเสริมการศึกษา.
รายงานเสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สภาปฏิรูปแห่งชาติ. (2558). วาระปฏิรูปที่ 16: การปฏิรูประบบการจัดการศึกษา วาระปฏิรูปที่ 17: การ
ปฏิรูประบบการคลังด้านการศึกษา (ด้านอุปสงค์) วาระปฏิรูปที่ 18: การปฏิรูประบบการเรียนรู้
กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2559). การปฏิรูปกฎหมายการศึกษาและร่างพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.....กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สมชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ. (2550ก). โครงการระบบการเงินเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สมชัย ฤชุพันธุ์ และคณะ. (2550ข). รายงานผลการวิจัยการศึกษาเปรียบเทียบระบบงบประมาณเพื่อ
การศึกษาของประเทศไทยกับประเทศต่างๆ.

ภาษาอังกฤษ

Adriana Jaramillo and Thomas Melonio. (2011). *Breaking Even or Breaking Through: Reaching Financial Sustainability while Providing High Quality Standards in Higher Education*, in the Middle East and North Africa.

Angrist, Bettinger, Bloom, King and Kremer. (2002). *Vouchers for Private Schooling in Colombia: Evidence from a Randomized Natural Experiment*. , American Economic Review 92(5): 1535–58

Baranzini, A., & Carattini, S. (2016). Effectiveness, Earmarking and Labeling: Testing the Acceptability of Carbon Taxes with Survey Data. *Environmental Economics and Policy Studies*, Vol 19(1), 197-227.

Bravo, D., S. Mukhopadhyay and P.E. Todd. (2010). *Effects of School Reform on Education and Labor Market Performance: Evidence from Chile's Universal Voucher System*., Quantitative Economics 1(1):47-95.

- Gallegos, F. (2006). *Voucher-School Competition, Incentives and Outcomes: Evidence from Chile.*, Cambridge, MA: Massachusetts Institute of Technology.
- Gan, S. (2009). *Child Poverty and the Assistance to School Attendance.*, House of Councilors, The Prism of the Economy, No.65, translated by Yuka Uzuki, “Public Financial Assistance for Formal Education in Japan”, 2013.
- Government of Ontario (2015). *Tax Matters - Tax Rates for School Purposes.*
- Hsieh, C.-T. and M. Urquiola. (2006). *The Effects of Generalized School Choice on Achievement and Stratification: Evidence from Chile’s Voucher Program*, Journal of Public Economics 90 (8-9): 1477–1503.
- Jamil Salmi and Arthur M. Hauptman (2006). *Innovations in Tertiary Education Financing: A Comparative Evaluation of Allocation Mechanisms.* World Bank.
- Joel, M. (2015). *Earmarking State Tax Revenues.* Policy Brief Research Department. Minnesota House of Representatives.
- Leading Group. (2012). *Innovative Financing for Education: Moving Forward.*
- MICS, UNICEF. (2012). *Multiple Indicator Cluster Surveys 2012.*
- Milton Friedman. (1955). *The Role of Government in Education.*, Economics and the Public Interest., Robert A. Solo., Rutgers University Press.
- Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology. (2012). *Report on the Survey of Household Expenditure for Children’s Education 2010.*
- Ministry of Education, Culture, Sports, Science & Technology. (2016). *Free Tuition Fee at Public High Schools / High School Enrollment Support Fund System.*
- Ministry of Strategy and Finance, Korea. (2012). *Korean Taxation 2012.*
- Morgan C, Petrosino A, Fronius T. (2013). *A Systematic Review of the Evidence of the Impact of School Voucher Programmes in Developing Countries.*, London: EPPI-Centre, Social Science Research Unit, Institute of Education, University of London.

National Center on Education and the Economy. (2016). *Japan System and School Organization*.

Novarro, N. K. (2002). *Does Earmarking Matter? The Case of State Lottery Profits and Educational Spending*. SIEPR Discussion Paper No. 02-19. CA: Stanford University.

Perez, A. (2008). *Earmarking State Taxes*. Washington, D.C.: The National Conference of State Legislatures.

Vermont Transparency Project (2013). *Financing Education In Vermont*.

The World Bank Group. (2015). *Government Expenditure on Education*.

World Economic Forum. (2015). *Competitiveness Rankings*.

World Health Organization. (n.d.). *Arguments for and Against Earmarking*. Retrieved 24 January 2017.

ภาคผนวก ก

สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทยและ ต่างประเทศ

กลุ่มที่ 1 สิทธิประโยชน์ทางภาษีของผู้จัดการศึกษา

1.1 บุคคลธรรมดา

1.2 นิติบุคคล

1. ประเทศไทย

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะภาคเอกชน ผู้จัดการศึกษาส่วนใหญ่เป็นบุคคลธรรมดา และน้อยมากที่มีการจัดการศึกษาในรูปแบบของบริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล มูลนิธิ วัด หรือสมาคม ทั้งนี้ประเทศไทย มีการยกเว้นภาษีทุกประเภท เพื่อให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีของผู้จัดการศึกษา ทั้งประเภทของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ดังนี้

(1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีการยกเว้นภาษี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ผู้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบโรงเรียนเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชนจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้และรายได้ที่เกิดขึ้นจากกิจการของโรงเรียนในรูปแบบของเงินปันผลและส่วนแบ่งของกำไร จากผู้เป็นนักเรียนเท่านั้น (ไม่รวมรายได้จากการขายของ การรับจ้างทำของ การให้บริการ จากผู้ที่ไม่ใช่ นักเรียน) ตาม กฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ลงวันที่ 23 ก.ย. พ.ศ. 2509 และมาตรา 42 (17) แห่งประมวลรัษฎากร

1.2 เงินได้ที่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ ตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เพื่อยกเว้นภาษีเงินได้ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ สำหรับเงินได้ที่จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการสนับสนุนการศึกษา

- ค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดหาหรือจัดสร้างอาคาร อาคารพร้อมที่ดิน หรือที่ดิน ให้แก่สถานศึกษาต้องเป็นการจัดหาหรือจัดสร้างทรัพย์สินดังกล่าวเพื่อใช้ประโยชน์ทางการศึกษาตามโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบ

- ค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อการศึกษาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อ คอมพิวเตอร์(เครื่องใหม่)และ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาตลอดจนวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนดที่ให้แก่สถานศึกษาดังกล่าวต้องเป็นการจัดหาตามโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบ (สถานศึกษาตามโครงการพระราชดำริ, สถานศึกษาตามนโยบายที่จะระดมพลังเพื่อเร่งรัดปรับปรุงคุณภาพ, สถานศึกษาที่รองรับพัฒนาเด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ)

- เงินที่ได้ที่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ สำหรับการโอนทรัพย์สิน หรือการขายสินค้า หรือสำหรับการกระทำตราสารอันเนื่องมาจากการดำเนินการสนับสนุนการศึกษา ตามโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบผู้โอนจะต้องไม่นำต้นทุนของทรัพย์สินหรือสินค้าซึ่งได้รับยกเว้นภาษีดังกล่าวมาหักเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณภาษีเงินได้ของบุคคลธรรมดา

1.3 ในกรณีบุคคลธรรมดา จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว ในรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งจะไม่เสียเงินได้ จึงไม่ต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา แต่ในกรณีที่มีการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐให้แก่ ผู้ปกครอง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 14(2) ก็จะต้องถือว่าเงินอุดหนุนนั้นเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 39 ที่ต้องนำมาคำนวณรวมเป็นภาษีเงินได้ด้วย หรือมีรายได้จากการเรียกเก็บค่าเล่าเรียนจากบุคคลอื่น เช่น ลูกจ้าง หรือบุคคลอื่นที่มีใช้ลูกจ้างของสถานประกอบการ ซึ่งค่าเล่าเรียนเหล่านี้จะไม่ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้

(2) ภาษีเงินได้นิติบุคคล มีการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผู้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบโรงเรียนเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชนจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้และรายได้ที่เกิดขึ้นจากกิจการของโรงเรียน จากผู้เป็นนักเรียนเท่านั้น (ไม่รวมรายได้จากการขายของ การรับจ้างทำของ การให้บริการ จากผู้ที่ไม่ใช่นักเรียน) ตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 284) พ.ศ. 2538

2.2 ผู้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบโรงเรียนรัฐบาลจะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ที่ภาครัฐสนับสนุนการศึกษา เนื่องจากภาครัฐจ่ายให้กับภาครัฐจึงไม่ถือว่าเป็นเงินได้ อีกทั้งเป็นการจัดตั้งการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 ผู้จัดการศึกษาได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล สำหรับเงินปันผล เงินส่วนแบ่งของกำไร ที่ได้นั้น ต้องไม่เกิดจากการขายสินค้า การรับจ้างทำของ หรือการให้บริการแก่บุคคลภายนอกหรือผู้ที่ไม่ใช่ นักเรียน ตามพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 284 มีผลบังคับใช้ 11 ก.ค. 2538, กฎกระทรวง ฉบับที่ 126 มาตรา 42 (37)

ทั้งนี้ผู้จัดการศึกษาจะต้องไม่ประกอบกิจการอื่นที่นอกเหนือจากกิจการโรงเรียนเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชนและหรือกิจการสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

2.4 เงินได้ที่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ ตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไข เพื่อการยกเว้นภาษีเงินได้ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ สำหรับเงินได้ที่จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการสนับสนุนการศึกษา

- ค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดหาหรือจัดสร้างอาคาร อาคารพร้อมที่ดิน หรือที่ดิน ให้แก่สถานศึกษาต้องเป็นการจัดหาหรือจัดสร้างทรัพย์สินดังกล่าวเพื่อใช้ประโยชน์ทางการศึกษาตามโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบ

- ค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อการศึกษาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อ คอมพิวเตอร์(เครื่องใหม่)และ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาตลอดจนวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนดที่ให้แก่สถานศึกษาดังกล่าวต้องเป็นการจัดหาตามโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบ (สถานศึกษาตามโครงการพระราชดำริ,สถานศึกษาตามนโยบายที่จะระดมพลังเพื่อเร่งรัดปรับปรุงคุณภาพ, สถานศึกษาที่รองรับพัฒนาเด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ)

- การยกเว้นภาษีเงินได้ของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลสำหรับเงินได้ที่จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนการศึกษาแก่สถานศึกษาดังกล่าวบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นต้องไม่เป็นบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในเครือเดียวกันกับบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ประกอบกิจการโรงเรียนเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชนหรือกิจการสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

- สำหรับการโอนทรัพย์สิน หรือการขายสินค้า หรือสำหรับการกระทำธุรกรรมอันเนื่องมาจากการดำเนินการสนับสนุนการศึกษา ตามโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบผู้โอนจะต้องไม่นำต้นทุนของทรัพย์สินหรือสินค้าซึ่งได้รับยกเว้นภาษีดังกล่าวมาหักเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณภาษี เงินได้นิติบุคคล

2.5 ในกรณีที่นิติบุคคลผู้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ วัด ก็สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 ก็ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล

2.6 ในกรณีที่นิติบุคคลผู้จัดการฝึกอบรมฝีมือแรงงาน ตามพระราชกฤษฎีกา ออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 437) พ.ศ. 2548 มาตรา 4,5 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. 2545 มาตรา 33, 34 ให้มีสิทธิได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้เป็นจำนวนร้อยละ 100 ของค่าใช้จ่ายที่ได้ใช้ไปในการจัดให้มีการฝึกอบรม) และมีสิทธิที่จะได้รับการหักค่าไฟฟ้าและค่าประปาเป็นจำนวนสองเท่าของจำนวนเงินที่จัดการฝึกได้เสียไปเป็นค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมฝีมือแรงงานเพื่อประโยชน์ในการคำนวณภาษีเงินได้

(3) ภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะมีการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะ โดยมีรายละเอียดอ้างอิงตามเอกสารดังต่อไปนี้

3.1 ผู้จัดการศึกษา ที่จัดการฝึกอบรมฝีมือแรงงาน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. 2545 มาตรา 34 มีสิทธิได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้อากรขาเข้าและภาษีมูลค่าเพิ่ม สำหรับเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ตามที่ได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ

3.2 ผู้จัดการศึกษาจะได้รับการยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการกำหนดกิจการที่ได้รับการยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะ (ฉบับที่ 240) พ.ศ. 2534 ในส่วนของ

- กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา
- กองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาการศึกษาโรงเรียนเอกชน

3.3 ผู้จัดการศึกษาจะได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มในการขายสินค้าและให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ตามประมวลรัษฎากร ส่วน 5 การยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม ดังต่อไปนี้

- มาตรา 81(1)(ฉ) การขายหนังสือพิมพ์ นิตยสารตำราเรียน หรือตำราเรียนพร้อมเทปและซีดี ไม่ว่าจะเป็นการขายภาษาไทย หรือภาษาต่างประเทศ

- มาตรา 81(1)(ซ) การให้บริการการศึกษาของสถานศึกษาของทางราชการ สถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน หรือโรงเรียนเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชน ดังนั้น ผู้จัดการศึกษาชั้นพื้นฐานโรงเรียนเอกชนไม่ต้องเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มอีกร้อยละ 7 ของค่าเล่าเรียน และค่าบริการอื่นๆ ที่เรียกเก็บจากนักเรียน

แต่ในกรณีของผู้จัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 12 และอยู่นอกเหนือการจัดการศึกษาอุดมศึกษาเอกชน โรงเรียนเอกชน และภาครัฐโดยมีการจัดการศึกษาชั้นพื้นฐานในรูปแบบของศูนย์การเรียน และได้ทำการเรียกเก็บค่าเล่าเรียนหรือค่าบริการอื่นใดจากนักเรียน ซึ่งค่าเล่าเรียนและค่าบริการอื่นใดที่เรียกเก็บจากนักเรียนรวมกันแล้วมีมูลค่าเกิน 1,800,000 บาท รายละเอียดปรากฏตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการกำหนดมูลค่าของฐานภาษีของกิจกรรมขนาดย่อมซึ่งได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม ฉบับที่ 432 พ.ศ. 2548 มาตรา 4 นั้น ผู้จัดการศึกษาจะต้องเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ 7 ของค่าเล่าเรียนและค่าบริการที่ได้เรียกเก็บนั้น ตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการลดอัตราภาษีมูลค่าเพิ่ม (ฉบับที่ 440) พ.ศ. 2548

- มาตรา 81(1)(ฎ) การให้บริการวิจัย หรือการให้บริการทางวิชาการ ในสาขาวิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โดยบุคคลธรรมดา คณะบุคคล (ที่มีโชินนิติบุคคล) มูลนิธิสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐ อยู่ในกำกับของรัฐ และเอกชนทั้งนี้ต้องให้บริการวิจัยกับหน่วยงานของรัฐ ที่มีฐานะเป็น กระทรวง ทบวง กรมหรือองค์การกิจการและหน่วยงานธุรกิจของรัฐบาลซึ่งไม่มีฐานะเป็นนิติบุคคลด้วยแต่หากเป็นการให้บริการกับภาคเอกชนจะต้องมีวัตถุประสงค์ของการบริการเพื่อการสาธารณะและมีใช้การบริการทางวิชาการในทางธุรกิจ

- มาตรา 81(1)(ฏ) การให้บริการห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์

- มาตรา 81(2)(ก) การนำเข้าหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ตำราเรียน หรือตำราเรียน พร้อมเทปและซีดี

3.4 การได้รับการยกเว้นอากรนำเข้า ตามพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 มาตรา 12 ที่ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังออกประกาศกำหนดยกเว้นอากร ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้ออกประกาศฉบับที่ 20 (ลงวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2547) ให้การยกเว้นอากรนำเข้า หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ เอกสาร ศิลปวัตถุ และสิ่งที่มีลักษณะสมรรถนะไว้ซึ่งเกี่ยวกับการศึกษาวิทยาศาสตร์ หรือวัฒนธรรม โสตทัศนูปกรณ์ทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ หรือวัฒนธรรม วัสดุและเครื่องมือหรือเครื่องใช้ วิทยาศาสตร์ สิ่งของสำหรับคนพิการ เครื่องดนตรี อุปกรณ์กีฬาและอุปกรณ์เสริมทักษะ อุปกรณ์การศึกษา

ด้านศิลปะและสถาปัตยกรรมศาสตร์ ให้แก่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระบบตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติที่กระทรวงศึกษาธิการรับรองตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการกำหนด ซึ่งรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศ ลงวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2549 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการไว้เรียบร้อยแล้ว ตามพระราชกฤษฎีกา ฉบับที่ 422 มาตรา 3 ให้ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับการนำเข้าสินค้าของสถานศึกษาของรัฐสถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาในระบบตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติหน่วยงานที่กฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่และวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและการวิจัยอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและสมาคมและมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิจัยทางการศึกษาซึ่งได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่อธิบดีกรมสรรพากรประกาศกำหนด

จึงได้มีประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เพื่อการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับการนำเข้าสินค้า เพื่อการศึกษาและการวิจัย (ลงวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2548) รายละเอียดดังนี้

ข้อ 1 ให้มีการนำเข้าสินค้าที่กระทรวงศึกษาธิการให้การรับรองว่านำเข้ามาเพื่อใช้ในการศึกษาและการวิจัยของหน่วยงานต่อไปนี้ ได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม

- 1) สถานศึกษาของรัฐ
- 2) สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาในระบบตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ
- 3) หน่วยงานที่กฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่และวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและการวิจัยอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา
- 4) สมาคม และมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการวิจัยทางการศึกษา

ข้อ 2 สินค้าที่นำเข้าตามข้อ 1 ต้องเป็นสินค้าที่ไม่มีการผลิตในประเทศ เว้นแต่กระทรวงศึกษาธิการเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างย้งต้องนำเข้าจากต่างประเทศตามกฎหมายเรื่องการลดอัตราอากรและการยกเว้นอากรศุลกากร ซึ่งออกตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากร

ข้อ 3 ผู้นำเข้าตามข้อ 1 ต้องส่งหนังสือรับรองของกระทรวงศึกษาธิการและข้อมูลที่เป็นหลักฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับหลักสูตร หรือลักษณะวิชาที่ใช้ในการเรียนการสอน หรือโครงการวิจัยที่ได้รับอนุมัติแล้ว และแจ้งสถานที่เก็บรักษาสินค้าและใช้สินค้านี้ต่อสำนักงานสรรพากรพื้นที่ในเขตท้องที่ที่เป็นที่ตั้งของหน่วยงานซึ่งผู้นำเข้าตั้งอยู่

ข้อ 4 กรณีผู้นำเข้าสินค้าที่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มไปใช้ประโยชน์เพื่อการอื่นนอกเหนือจากที่กระทรวงศึกษาธิการรับรอง เป็นเหตุให้สินค้านั้นต้องเสียอากรตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากร หรือมีการโอนสินค้าไปให้ผู้ไม่มีสิทธิตามข้อ 1 (1), (2), (3) และ (4) ภายในระยะเวลา 5 ปี นับแต่วันนำเข้า ผู้นำเข้าสินค้านี้ดังกล่าวไม่มีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม ให้ผู้นำเข้าสินค้าแจ้งเป็นหนังสือให้กระทรวงศึกษาธิการทราบทันที เพื่อกระทรวงศึกษาธิการจะได้แจ้งให้กรมศุลกากรเรียกเก็บภาษีอากร เพื่อกรมสรรพากรตามกฎหมาย

จากที่ได้มีประกาศของกระทรวงการคลัง เรื่อง การลดอัตราอากรและการยกเว้นอากรศุลกากร ตามมาตรา 12 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 (ฉบับที่ 20) ให้มีการยกเว้นอากรนำเข้าสำหรับของที่นำเข้ามาเพื่อการศึกษาและการวิจัย จะต้องผ่านการพิจารณาและรับรองโดยกระทรวงศึกษาธิการ และต้องเป็นของที่ไม่มีการผลิตภายในประเทศ เว้นแต่กระทรวงศึกษาธิการ เห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยี่งที่จะต้องนำเข้าจากต่างประเทศดั่งนั้น กระทรวงศึกษาธิการ จึงกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการรับรองการยกเว้นอากรสำหรับของที่นำเข้ามาเพื่อการศึกษาและการวิจัยดังต่อไปนี้

ข้อ 1 หน่วยงานที่มีสิทธิได้รับการยกเว้นอากรสำหรับของที่นำเข้ามา ได้แก่

- 1) สถานศึกษาปฐมวัย สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ
- 2) สถานศึกษาปฐมวัย สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาในระบบตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชนหรือกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษา แล้วแต่กรณี
- 3) หน่วยงานของรัฐและเอกชน ที่มีกฎหมายเฉพาะในระดับพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา หรือกฎกระทรวง กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่และวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา และการวิจัยอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา
- 4) สมาคมและมูลนิธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและการวิจัยอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

ข้อ 2 ของที่จะได้รับการพิจารณารับรองเพื่อการยกเว้นอากรนำเข้าจะต้องเป็นของตามประเภทและเงื่อนไขกำหนดไว้ในประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การลดอัตราอากรและการยกเว้นอากรศุลกากรตามมาตรา 12 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 (ฉบับที่ 2) ดังนี้

1) ประเภทของที่จะได้รับการยกเว้นอากรนำเข้า ได้แก่

- หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ และเอกสาร
- ศิลปวัตถุและสิ่งทีักสะสมรวบรวมไว้ซึ่งเกี่ยวกับการศึกษาวิทยาศาสตร์ หรือวัฒนธรรม
- โสตทัศนูปกรณ์ทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ หรือวัฒนธรรม
- วัสดุและเครื่องมือหรือเครื่องใช้วิทยาศาสตร์
- สิ่งของสำหรับคนพิการ
- เครื่องดนตรี อุปกรณ์กีฬา และอุปกรณ์เสริมทักษะ
- อุปกรณ์การศึกษาด้านศิลปะและสถาปัตยกรรมศาสตร์

2) ของที่นำเข้าต้องเป็นของที่ไม่มีการผลิตภายในประเทศ เว้นแต่กระทรวงศึกษาธิการ เห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยี่งที่จะต้องนำเข้าจากต่างประเทศ

3) ของที่นำเข้ามาใช้เพื่อการศึกษาหรือการวิจัยเท่านั้น

ข้อ 3 ของที่นำเข้ามาเพื่อการศึกษาและการวิจัยต้องแสดงรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ของที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการศึกษา (การเรียนการสอน จะต้องแนบรายละเอียดของหลักสูตร หรือลักษณะวิชาที่ใช้ในการเรียนการสอน)

2) ของที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้ในการวิจัย ต้องแนบโครงการวิจัยที่ได้รับอนุญาตจากหน่วยงานระดับกรม หรือเทียบเท่า ทั้งนี้ต้องระบุชื่อเครื่องมือดังกล่าวไว้ในโครงการวิจัยด้วย

จากรายละเอียดตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการฯ พบว่า ไม่ได้ให้สิทธิประโยชน์ในการยกเว้นอากรนำเข้ากับศูนย์การเรียน แต่ศูนย์การเรียนสามารถใช้สิทธิประโยชน์ได้จากความตกลงฟลอเรนซ์ เพราะศูนย์การเรียนก็ถือเป็นหน่วยงานเอกชนที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาหรือวิจัยอย่างหนึ่ง

3.5 ผู้จัดการศึกษาจะได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะ สำหรับการโอนทรัพย์สิน หรือการขายสินค้า หรือสำหรับการกระทำตราสารอันเนื่องมาจากการดำเนินการสนับสนุนการศึกษา ตามโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเพื่อการยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะและอากรแสตมป์สำหรับเงินได้ ที่จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการสนับสนุนการศึกษา

3.6 ผู้จัดการศึกษาจะได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม ตามพระราชกฤษฎีกาฯ ฉบับที่ 239 มาตรา 3 (4) และประกาศกระทรวงการคลังฯ ฉบับที่ 338 ในการบริจาคสินค้าให้แก่สถานศึกษาของทางราชการ กองทุนส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างความสะดวกสบายในจังหวัดชายแดนภาคใต้และสถานศึกษาอื่นๆ ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาฯ (ฉบับที่ 254) แก่สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย และเนติบัณฑิตสภา

3.7 ผู้จัดการศึกษาจะได้รับการยกเว้นอากรนำเข้า ระหว่างประเทศคู่ภาคีของไทยที่ได้ยื่นภาคยานุวัติสารเป็นภาคีความตกลงฟลอเรนซ์ (Florence Agreement) ของยูเนสโก เมื่อวันที่ 18 มิ.ย. 2493 ยกเว้นอากรนำเข้าแก้วสตุการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและวิจัย ทั้งนี้วัสดุดังกล่าว จะต้องผลิตจากประเทศที่เป็นภาคีความตกลงฟลอเรนซ์ และจะต้องอยู่ภายใต้ภาคผนวกของความตกลง คือ

ภาคผนวก ก หนังสือ สิ่งพิมพ์ และ เอกสาร

ภาคผนวก ข ศิลปวัตถุและสิ่งที่น่าสนใจสมรวบรวมไว้ซึ่งเกี่ยวกับการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม

ภาคผนวก ค โสตทัศนวัสดุทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม

ภาคผนวก ง เครื่องมือ หรือ เครื่องใช้ทางวิทยาศาสตร์

ภาคผนวก จ สิ่งของสำหรับคนตาบอด

การยกเว้นอากรนำเข้า ตามความตกลงฟลอเรนซ์ไม่ครอบคลุมเพียงพอ สำหรับสินค้านำเข้าเพื่อการศึกษา เช่น เครื่องดนตรี อุปกรณ์กีฬา และอุปกรณ์เสริมทักษะ อุปกรณ์การศึกษาด้านศิลปะและสถาปัตยกรรมศาสตร์ ดังนั้นจึงเป็นที่นิยมใช้สิทธิของการยกเว้นอากรนำเข้าตามความตกลงฟลอเรนซ์น้อยกว่าการใช้สิทธิจากประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การลดอัตราอากรและการยกเว้นอากรศุลกากรตามมาตรา 12 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 (ฉบับที่ 20)

(4) อากรแสตมป์ มีการยกเว้นอากรแสตมป์สำหรับเงินได้ที่จ่าย เพื่อการสนับสนุนการศึกษาโดยวิธีการโอนทรัพย์สิน หรือการขายสินค้า หรือสำหรับการกระทำตราสาร ในโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบตาม

- ประมวลรัษฎากร หมวด 6 อากรแสตมป์ ลักษณะ 2
- พระราชกฤษฎีกา ออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 420) พ.ศ. 2547 มาตรา 4
- ประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เพื่อการยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ สำหรับเงินได้ที่จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการสนับสนุนการศึกษา ข้อ 9 เงินได้ที่ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ และ อากรแสตมป์สำหรับการโอนทรัพย์สิน หรือการขายสินค้า หรือสำหรับการกระทำตราสารอันเนื่องมาจากการดำเนินการสนับสนุนการศึกษา ตามโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบผู้โอนจะต้องไม่นำต้นทุนของทรัพย์สินหรือสินค้าซึ่งได้รับยกเว้นภาษีดังกล่าวมาหักเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณภาษีเงินได้ของบุคคลธรรมดา หรือบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล

(5) ภาษีบำรุงท้องที่ ได้มีการกำหนดให้ยกเว้นภาษีบำรุงท้องที่สำหรับที่ดินสำหรับการใช้เฉพาะการศึกษา ตามพระราชบัญญัติภาษีบำรุงท้องที่ พ.ศ. 2508 มาตรา 8 ให้มีการยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่สำหรับที่ดิน ดังต่อไปนี้

มาตรา 8 (4) ที่ดินที่ใช้เฉพาะการพยาบาลสาธารณะ การศึกษา หรือ การกุศลสาธารณะ

มาตรา 8 (5) ที่ดินที่ใช้เฉพาะศาสนกิจ ศาสนาใดศาสนาหนึ่ง ที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของวัดไม่ว่าจะใช้ประกอบศาสนกิจ ศาสนาใด ศาสนาหนึ่งหรือไม่ หรือที่ศาลเจ้า โดยมีได้หาผลประโยชน์

(6) ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ให้การยกเว้นภาษีโรงเรือนและที่ดิน เฉพาะในกรณีที่ผู้จัดการศึกษาเป็นภาครัฐ เนื่องจากมีรูปแบบการจัดการโรงเรียนให้เป็นองค์กรสาธารณะซึ่งทำกิจที่ไม่ใช่เพื่อการแสวงหาผลกำไรส่วนบุคคล และใช้เฉพาะการศึกษาได้รับการยกเว้นภาษีโรงเรือนและที่ดิน ตามพระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2543 มาตรา 9(3) และ มาตรา 9(4) ให้มีการยกเว้นการเก็บภาษีจากทรัพย์สิน ดังต่อไปนี้

มาตรา 9 (3) ทรัพย์สินของโรงพยาบาลสาธารณะและโรงเรียนสาธารณะ ซึ่งทำกิจการอันมิใช่เพื่อเป็นผลกำไรส่วนบุคคล และใช้เฉพาะในการรักษาพยาบาลและการศึกษา

มาตรา 9 (4) ทรัพย์สินซึ่งเป็นศาสนสมบัติอันใช้เฉพาะในศาสนกิจอย่างเดียว หรือเป็นที่อยู่ของสงฆ์

(7) ภาษีป้าย ให้การยกเว้นภาษีป้ายสำหรับผู้จัดการศึกษาในทุกกรณี ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีรายละเอียดปรากฏตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2510 (ฎ.38552/2545) มาตรา 46 สำหรับป้ายของโรงเรียนเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชนหรือสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแสดงไว้ ณ อาคารหรือบริเวณของโรงเรียนเอกชน หรือสถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้น จะได้รับการยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีป้ายชื่อแสดงเป็นอักษรไทยและ พระราชบัญญัติภาษีป้าย พ.ศ. 2510 แก้ไขเพิ่มเติม 2534 มาตรา 8 เจ้าของป้ายไม่ต้องเสียภาษีป้ายดังต่อไปนี้

มาตรา 8 (6) ป้ายของราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาคหรือราชการส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบ บริหารราชการแผ่นดิน

มาตรา 8 (7) ป้ายขององค์การที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์การของรัฐบาลหรือตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ๆ และหน่วยงานที่นำรายได้ส่งรัฐ

มาตรา 8 (9) ป้ายของโรงเรียนเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชนหรือสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ที่แสดงไว้ ณ อาคารหรือบริเวณของโรงเรียนเอกชนหรือสถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้น

มาตรา 8 (11) ป้ายของวัดหรือผู้ดำเนินการเพื่อประโยชน์แก่การศาสนาหรือการกุศลสาธารณะโดยเฉพาะ

มาตรา 8 (12) ป้ายของสมาคมหรือมูลนิธิ

2. สหรัฐอเมริกา

มาตรการทางภาษีเพื่อส่งเสริมการศึกษาที่รัฐบาลกลางและมลรัฐต่างๆ นำมาใช้เพื่อการเน้นการสนับสนุนมาตรการทางภาษีส่วนใหญ่จะเป็นการสนับสนุนทางภาษีสำหรับการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษา และมีบางมาตรการที่สนับสนุนการศึกษาในหลายระดับ ผู้จัดการศึกษา ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย

(1) ภาษีเงินได้

มีการยกเว้นให้ผู้จัดการศึกษาที่มีการระบุวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อการศึกษาตามประมวลรายได้ภายใน Internal Revenue Code, Subchapter F –Exempt Organizations, Part 1 General rule มาตรา 501(C)(3)

โดยผู้จัดการศึกษาจะต้องยื่นคำร้องพร้อมทั้งเอกสารเกี่ยวข้องให้กรมสรรพากรสหรัฐพิจารณาให้ความเห็นว่าสมควรเป็นองค์กรที่ได้รับการยกเว้นภาษีหรือไม่ (IRS, Tax-exempt Status for Your Organization, Publication 557 หน้า 16-17) โดยคำร้องและเอกสารต้องแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการดำเนินงาน แผนการดำเนินการจัดการศึกษา สถานศึกษา การประชุมสัมมนา การบรรยาย การจัดการศึกษาทางวิทยุหรือโทรทัศน์ รวมทั้งต้องแสดงรายละเอียดของค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บ จำนวนอาจารย์ผู้สอน จำนวนนักศึกษา วิชา และหลักสูตรที่เปิดสอน

ในกรณีโรงเรียนเอกชน (Private School) ต้องมีหลักฐานเกี่ยวกับจำนวนนักเรียน ผู้สอนและบุคลากรที่มีเชื้อชาติต่างๆ จำนวนทุนการศึกษา จำนวนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา เชื้อชาติของผู้รับทุนการศึกษา รายชื่อผู้ก่อตั้ง กรรมการบริหาร ผู้บริจาคที่ดิน เป็นต้น

หลักเกณฑ์ที่กรมสรรพากรสหรัฐอเมริกานำพิจารณาความเป็นผู้จัดการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. องค์กรที่มีหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นปกติ มีบุคลากรผู้สอนอยู่เป็นประจำ มีจำนวนนักเรียนอยู่เป็นประจำ และเรียนที่สถานที่จัดไว้เป็นประจำ
2. องค์กรการศึกษาที่จัดสัมมนาและบรรยาย
3. องค์กรที่จัดการศึกษาทางไปรษณีย์ วิทยุ โทรทัศน์
4. พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ ห้องฟ้างจำลอง วงดนตรีซิมโฟนีออร์เคสตรา หรือองค์กรอื่นซึ่งคล้ายคลึงกัน
5. ศูนย์รับเลี้ยงเด็กในตอนกลางวันที่ไม่ได้แสวงหากำไร(Ibid., หน้า 22-23)

(2) ภาษีทรัพย์สิน

ตามกฎหมายภาษีทรัพย์สินของมลรัฐแอริโซนา ทรัพย์สินทั้งหลายที่ตั้งอยู่ในอาณาเขตมลรัฐไม่ว่าจะเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ต้องเสียภาษี เว้นแต่ได้รับการบัญญัติให้ยกเว้นภาษีโดยรัฐธรรมนูญของมลรัฐแอริโซนา มาตรา 42-11101-11128 (Arizona Constitution Article 9 s.2(6)) ที่ได้มีการยกเว้นภาษีทรัพย์สินให้แก่องค์กรที่ไม่แสวงหากำไรบางประเภทไว้เช่น รัฐบาล สถาบัน หรือสมาคมเพื่อการศึกษา การกุศลสาธารณะและการศาสนา เป็นต้น (Patrick Derdenger, *Structure of the Arizona Property Tax*, <[http://www. Steptoec.com/publications/PI9517.pdf](http://www.Steptoec.com/publications/PI9517.pdf)>2006)

3. ออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียใช้มาตรการทางภาษีอากรเพื่อส่งเสริมการศึกษาทั้งในส่วนของภาษีเงินได้ (Income Tax) ภาษีสินค้าและบริการ (Goods and Services Tax) และภาษีที่ดิน (Land Tax) โดยมีการกำหนดความหมายของสถาบันการศึกษา หมายถึง สถานที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ และช่วยเหลือหรือเพิ่มพูนพัฒนาการทางด้านร่างกายหรือจิตใจ โดยสถาบันการศึกษาไม่จำเป็นต้องเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐ และไม่จำเป็นต้องเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาต่อชุมชนทั่วไป อาจเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาเฉพาะด้านแก่คนบางส่วนในชุมชนก็ได้ (Woellner R, Barkokczy S, et al, *Australian Taxation Law* 2002, Sydney, CCH, 2002, p. 654.)

(1) ภาษีเงินได้

ผู้จัดการศึกษาที่เป็นสถาบันการศึกษาสาธารณะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ และการให้บริการด้านการศึกษาในทุกะดับได้รับประโยชน์ทางภาษีสินค้าและบริการเป็นพิเศษในรูปของการให้บริการที่ปลอดภาษีหรือเสียภาษีอัตราศูนย์

1.1 Income and Corporation Taxes Act 1988 s.84(1)

1.2 Income Tax Assessment Act 1997 (ITAA1997) s. 50-5 มีการกำหนดคุณสมบัติของสถาบันการศึกษาที่ได้รับการยกเว้นภาษี (Taxpayers' Association of New South Wales v FCT, (2001) ATC 2096.) ดังนี้

ก. มีสถานที่ตั้งอยู่ในประเทศออสเตรเลีย และดำเนินการตามวัตถุประสงค์รวมทั้งก่อให้เกิดรายจ่ายต่างๆ ส่วนใหญ่ในประเทศออสเตรเลีย

ข. มีสิทธิได้รับสิ่งของจากการให้โดยเสนหา ซึ่งผู้บริจาคมีสิทธิหักรายจ่ายในการบริโภค (Tax Deductible Gifts)

ค. ในกรณีของสถาบันการศึกษาจากต่างประเทศ จะต้องมิชื่อของสถาบันการศึกษาระบุไว้ในระเบียบกรมสรรพากร ที่ 50-55.01 (Regulation 50-88.01)

(2) ภาษีสินค้าและบริการ

มีการกำหนดเงื่อนไขของการให้การขายสินค้าหรือบริการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้ได้รับการปลอดภาษี (GST-free supplies) ตามพระราชบัญญัติสินค้าและบริการของประเทศออสเตรเลีย A New Tax System (Good and Services Tax) Act 1999 ตาม Subdivision 38-C ได้แก่

1. การให้บริการทางการศึกษาตามหลักสูตรต่างๆ รวมถึงการให้บริการด้านการบริหารงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักสูตรการศึกษา (Education Course) ที่ปลอดภาษีมีหลายหลักสูตร ดังนี้

- หลักสูตรชั้นอนุบาลหรือก่อนวัยเรียน (Preschool Course)
- หลักสูตรประถมศึกษา (Primary Course)
- หลักสูตรมัธยมศึกษา (Secondary Course)

- หลักสูตรปริญญาตรี (Tertiary Course)
- หลักสูตรปริญญาตรีที่จัดให้ที่หอพักนักศึกษา (Tertiary Residential College Course)
- หลักสูตรปริญญาโทหรือเอก (Masters or Doctoral Course)
- หลักสูตรการศึกษาพิเศษ (Special Education Course)
- หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ที่จัดโดยชุมชน (Adult Community Education Course)
- หลักสูตรภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาต่างชาติ (English Language Course for Overseas Students)
- หลักสูตรการปฐมพยาบาล (First Aid Life Saving Course)
- หลักสูตรทางด้านการค้าหรือวิชาชีพ (Professional or Trade Course)

2. การทัศนศึกษานอกสถานที่ จะต้องอยู่ภายใต้หลักสูตรการศึกษาที่ได้รับการยกเว้นภาษีในข้างต้นและไม่ได้จัดการทัศนศึกษาขึ้นเพื่อความบันเทิงหรือเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเป็นหลัก (ITAA 1997 หน้า 38-90) ทั้งนี้ค่าที่พักอาศัยและอาหารซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการทัศนศึกษาจะไม่ได้รับสิทธิการยกเว้นภาษี

3. เอกสารประกอบการศึกษาตามหลักสูตร (Course Materials) จะต้องเป็นเอกสารที่ระบุโดยผู้สอนวิชานั้นๆ ให้เป็นเอกสารที่ใช้สิ้นเปลืองหมดไปหรือถูกแปลงสภาพไปโดยนักเรียนหรือนักศึกษาที่เรียนวิชานั้นๆ เช่นสมุดแบบฝึกหัดสำหรับวิชาภาษาต่างประเทศ

4. บริการที่พักอาศัยสำหรับนักเรียนและนักศึกษา (Supply of Student Accommodation) สำหรับที่พักอาศัยโดยทั่วไปจะได้รับการยกเว้นภาษี แต่ถ้าเป็นที่พักอาศัยที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่ผู้จัดการศึกษาจัดหาให้ จะได้รับการยกเว้นภาษีเมื่อเป็นการให้บริการแก่นักเรียน และนักศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา การศึกษาพิเศษ ทั้งนี้ไม่รวมถึงการจัดอาหารให้นักศึกษาเนื่องจากเป็นอาหารที่บริโภค ณ สถานที่ขายอาหาร

(3) ภาษีที่ดิน

การยกเว้นการจัดเก็บภาษีที่ดินสำหรับผู้จัดการศึกษาได้ถูกกำหนดขึ้นอย่างชัดเจนในบางรัฐ ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติภาษีที่ดิน ค.ศ. 1936 (Land Tax Act 1936 มาตรา 4(1)) ของรัฐ South Australia ซึ่งโดยทั่วไปแล้วภาษีที่ดินให้อำนาจการจัดเก็บภาษีแก่รัฐและเขตปกครองต่างๆ ในประเทศออสเตรเลีย ได้แก่ รัฐ New South Wales, Victoria, Queensland, South Australia, Western Australia, Tasmania, South Australia และเขตปกครองเมืองหลวง (Australian Capital Territory) ยกเว้นเขตปกครองทางตอนเหนือ (Northern Territory) เท่านั้นที่ไม่มีการเก็บภาษีที่ดิน

4. แคนาดา

(1) ภาษีเงินได้

มีการยกเว้นภาษี เนื่องจากเป็นองค์กรการกุศลเพื่อส่งเสริมการศึกษาที่ให้ความรู้ด้านสติปัญญาหรือจิตใจ หรือเพื่อการประกอบอาชีพ มีใช้สถานที่ที่ให้เพียงแต่ข้อมูลเท่านั้น ทั้งนี้องค์กรการกุศลต้องได้รับการจดทะเบียน และมีหลักการของการเป็นองค์กรการกุศลเพื่อประโยชน์ของสาธารณะตาม Canada Revenue Agency, Registering a Charity for Income Tax Purposes

หลักการเพื่อประโยชน์สาธารณะ ดังนี้

- 1.1 กิจกรรมและวัตถุประสงค์ขององค์กรเพื่อที่จะให้ประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมแก่สาธารณะ
- 1.2 ผู้รับประโยชน์จากองค์กรดังกล่าวต้องเป็นสาธารณชนส่วนใหญ่หรือภาคส่วนหนึ่งส่วนใดของสังคม ไม่ใช่กลุ่มคนส่วนน้อยหรือที่มีความเกี่ยวพันกันในเชิงส่วนตัว
- 1.3 กิจกรรมขององค์กรต้องไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี

(๒) ภาษีสินค้าและบริการ

พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต ค.ศ.1985 (Excise Tax Act 1985) Part III ระบุให้การให้บริการทางการศึกษา (Education Services) ได้รับการยกเว้นภาษีสินค้าและบริการไว้หลายประการ เช่น

- 1.1 การให้บริการทางการศึกษาแก่นักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
- 1.2 การให้บริการอาหารและเครื่องดื่มต่อนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในกิจกรรมนอกสถานที่ที่จัดโดยโรงเรียน
- 1.3 การให้บริการที่โรงเรียนหรือครูผู้สอนให้แก่ักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
- 1.4 การให้บริการด้านการเดินทางจากบ้านสู่โรงเรียนและโรงเรียนสู่บ้านที่จัดโดยโรงเรียน
- 1.5 การให้บริการหลักสูตรเพื่อเพิ่มพูนทักษะวิชาชีพ หรือการให้บริการด้านการจัดสอบแข่งขันเพื่อนำไปสู่การประกอบวิชาชีพที่จัดโดยสมาคมทางการค้าหรือวิชาชีพ รัฐบาล โรงเรียน อาชีวศึกษา มหาวิทยาลัย หรือองค์กรอื่นที่มีกฎหมายบัญญัติ
- 1.6 การให้บริการด้านการสอนโดยโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยของรัฐรวมทั้งการให้บริการด้านการจัดสอบเพื่อให้ได้รับประกาศนียบัตรหรือปริญญา
- 1.7 การให้บริการด้านทบทวนความรู้
- 1.8 การให้บริการด้านการสอนและการจัดสอบโดยโรงเรียน โรงเรียนอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยของรัฐเกี่ยวกับวิชาภาษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมที่ใช้ภาษาที่สองเป็นสื่อการเรียน
- 1.9 การให้บริการอาหารและเครื่องดื่มในโรงอาหารของโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งไม่ใช่การบริการในงานเลี้ยงหรืองานพบปะสังสรรค์
- 1.10 การขายอาหารแก่นักศึกษาระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย ซึ่งผู้ขายให้นักศึกษาผู้ซื้อชำระเงินล่วงหน้าจำนวนหนึ่ง ซึ่งนักศึกษาระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยซึ่งผู้ขายให้นักศึกษามีสิทธิได้รับอาหารไม่น้อยกว่า 10 มื้อ ต่อสัปดาห์ ในช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งต้องไม่น้อยกว่า 1 เดือน
- 1.11 การให้เช่าสิ่งของเครื่องใช้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาโดยโรงเรียน

5. สหราชอาณาจักร (United Kingdom)

(1) ภาษีเงินได้

1.1 ผู้จัดการด้านการศึกษา ถือว่าเป็นการดำเนินกิจกรรมที่ไม่เข้าข่ายหน่วยธุรกิจ จึงไม่มีภาษีเงินได้ตามมาตรา 505 พระราชบัญญัติภาษีเงินได้และภาษีบริษัท ค.ศ. 1988 (Income and Corporation Taxes Act 1988) ในสถานศึกษาดังต่อไปนี้

- ก. Community Schools
- ข. Foundation Schools
- ค. Voluntary Aided Schools, including Former Special Agreement Schools
- ง. Voluntary Controlled Schools
- จ. Community Special Schools
- ฉ. Foundation Special Schools
- ช. Grant Maintained (integrated) School (Northern Ireland)
- ฅ. Self Governing Schools (Scotland)
- ฉ. City Technology Colleges

1.2 มาตรา 256 แห่งพระราชบัญญัติภาษีส่วนเกินที่พึงเสียภาษี ค.ศ. 1992 (Taxation of Chargeable Gain Act 1992) ที่บัญญัติให้องค์กรกุศลสาธารณะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้และภาษีส่วนเกินมูลค่าทรัพย์สิน

1.3 องค์การสาธารณกุศล สามารถได้รับเงินหรือสินทรัพย์ที่มีมูลค่ามากกว่ามูลค่าที่ได้รับการบริจาค ตามสูตรการคำนวณ [(มูลค่าการบริจาค x อัตราภาษีขั้นพื้นฐาน)/(100 – อัตราภาษีขั้นพื้นฐาน)]

(2) ภาษีมูลค่าเพิ่ม

2.1 การให้ยกเว้นภาษีในหลายประเภทของการให้บริการด้านการศึกษา เนื่องจากไม่ถือว่าเป็นหน่วยธุรกิจจึงไม่มีภาษีมูลค่าเพิ่มตามมาตรา 31(1) แห่งพระราชบัญญัติภาษีมูลค่าเพิ่ม ค.ศ. 1994 การขายสินค้าหรือการให้บริการ (Supply of Goods or Services) ได้แก่

- ก. LEA Maintained Schools
- ข. City Technology Colleges
- ค. Sixth Form College
- ง. การให้บริการการศึกษาเฉพาะส่วนที่ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากภาครัฐ (Funded by Local and Central Government)

2.2 การยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มให้กับโรงเรียน หรือสถาบันอุดมศึกษา เฉพาะส่วนของการให้บริการ การศึกษา และ สินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเท่านั้น โดยผู้ประกอบการไม่ต้องเรียกเก็บ ภาษีมูลค่าเพิ่มจากผู้ซื้อหรือผู้รับบริการ และในขณะเดียวกันก็ไม่มีสิทธินำภาษีซื้อไปหักในการคำนวณ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ดังนี้

- ก. การให้กู้ยืมเงินแก่สถานศึกษา
- ข. การขายและการให้เช่าที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง
- ค. การให้บริการทางการศึกษา ตามเอกสารท้าย พ.ร.บ. ภาษีมูลค่าเพิ่ม ค.ศ. 1994 ตาราง 9 กลุ่ม 6 ระบุไว้ดังนี้

- การให้บริการหรือการขายสินค้าโดยองค์กรการศึกษาหรือองค์กรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เพื่อการวิจัยหรือการฝึกอบรมด้านวิชาชีพ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ขึ้นกับ นักเรียน นักศึกษา หรือผู้ฝึกอบรม

- การให้บริการทบทวนความรู้ส่วนตัว (Private Tuition) ในวิชาที่สอนอยู่ที่โรงเรียนหรือ มหาวิทยาลัยตามปกติ โดยครูผู้สอนซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาและไม่ได้ทำการสอนในฐานะเป็นลูกจ้าง

- การให้บริการด้านการสอบแก่องค์กรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม (Eligible Body) หรือบุคคล หนึ่งบุคคลใดที่ได้รับการศึกษา การฝึกด้านวิชาชีพ หรือการให้การศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับการ ประกอบธุรกิจ

- การให้บริการฝึกอบรมทางวิชาชีพและการขายสินค้าหรือบริการที่มีส่วนสำคัญเกี่ยวเนื่อง กับการให้บริการทางการศึกษาโดยบุคคลที่มีความเหมาะสมกับการให้บริการ

- การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกโดยสโมสรเยาวชนหรือสมาคมเยาวชนต่อสมาชิก

2.3 การเสียภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตรา 0 ตามเอกสารท้ายพระราชบัญญัติภาษีมูลค่าเพิ่ม ค.ศ. 1994 ตาราง 8 กลุ่ม 3 และตาราง 6 กลุ่ม 4 ระบุไว้ดังนี้

- ก. การก่อสร้างอาคารให้แก่องค์กรสาธารณกุศล
- ข. การจำหน่ายหนังสือ โบรชัวร์ จุลสาร (Pamphlets) ใบปลิว (Leaflets) หนังสือพิมพ์ วารสาร สิ่งพิมพ์รายคาบ (Periodicals) หนังสือภาพสำหรับเด็ก หนังสือวาดเขียน หนังสือเกี่ยวกับดนตรี แผนที่ แผนภูมิ แบบแผนภูมิลักษณะ ปก หีบห่อ หรือสิ่งอื่นใดที่ขายควบคู่กับสิ่งของตามข้างต้น และ ไม่ได้เก็บเงินจากผู้ซื้อแยกต่างหาก

- ค. การขายสินค้าให้กับสถาบันเพื่อคนตาบอดแห่งชาติ (Royal National Institute for the Blind) หอสมุดเสียงแห่งชาติ (National Listening Library) หรือองค์กรการกุศลอื่นที่คล้ายคลึงกัน เสียภาษีในอัตรา 0 สำหรับสินค้าที่ออกแบบไว้สำหรับคนตาบอดหรือพิการอย่างรุนแรง ดังนี้ เทปแม่เหล็ก เครื่องมือบันทึกเสียงหรือถ่ายโอนเสียงจากเทปบันทึกเสียงอันหนึ่งไปสู่อีกอันหนึ่ง หรือการ ถ่ายโอนเสียงจากเทปแม่เหล็ก เครื่องกรอเทป เครื่องบันทึกเทปแม่เหล็กซึ่งใช้ในการบันทึกคำพูดและ การฟังโดยใช้เครื่องมือพิเศษ เครื่องอันเสียงลงเทป ส่วนประกอบของเครื่องมือตามข้างต้น การบริการ ซ่อมแซมสินค้าตามข้างต้น

- ง. การขายเครื่องช่วยฟังไร้สาย เครื่องอัดเทป ให้กับองค์กรการกุศล

2.4 การยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม สำหรับการให้บริการฝึกอบรมกับพนักงานลูกจ้าง เฉพาะการ ฝึกอบรมภาษาอังกฤษ

6. จีน (ไต้หวัน)

(1) ภาษีเงินได้

มีการกำหนดหลักเกณฑ์การยกเว้นภาษีสำหรับโรงเรียนซึ่งให้บริการทางการศึกษา โดย Income Tax Act มาตรา 4(13)

(2) ภาษีมูลค่าเพิ่ม

ได้ให้การยกเว้นภาษี สำหรับสินค้าและบริการด้านการศึกษา ตามมาตรา 8(5) แห่งรัฐธรรมนูญ ภาษีธุรกิจมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจที่ไม่ใช่มูลค่าเพิ่ม ของ Value-added and Non-value-added Business Tax Act ดังนี้

- ก. การให้บริการทางการศึกษาโดยโรงเรียน สถานับดูแลเด็กเล็ก และสถาบันทางวัฒนธรรม และการศึกษาอื่น
- ข. การจำหน่ายตำราเรียน ซึ่งได้รับอนุมัติจากเจ้าพนักงานการศึกษาสำหรับใช้ในโรงเรียน ระดับชั้นต่างๆ
- ค. สินค้าหรือบริการที่จำหน่ายหรือให้บริการโดยร้านค้าที่ดำเนินการโดยนักเรียนของโรงเรียน อาชีวศึกษา ซึ่งไม่ได้จัดจำหน่ายหรือให้บริการแก่บุคคลภายนอก

7. สิงคโปร์

(1) ภาษีเงินได้

ได้รับการยกเว้น (Exemption) ภาษีเงินได้นิติบุคคล สำหรับหน่วยงานหรือองค์กรการกุศลที่ได้จดทะเบียนกับ Commissioner of Charities (MCYS Office) ภายใต้กฎหมายองค์กรการกุศล ทั้งนี้ หน่วยงานหรือองค์กรการกุศลดังกล่าวต้องนำเงินได้หลังหักค่าใช้จ่ายเกินกว่าร้อยละ 80 มาดำเนินการเพื่อสาธารณกุศลในประเทศสิงคโปร์ภายในปีถัดไปตาม Simplification of Income Tax Rules and Procedures Assessment of Non-Trade Income and Deduction of Approved Donations on an Accounting Year Basis.

(2) ภาษีสินค้าและบริการ

List of International Services-An Except of the GST Act ซึ่งเป็นเอกสารประกอบมาตรา 21(3) ของพระราชบัญญัติสินค้าและบริการ

(3) ภาษีทรัพย์สิน

การยกเว้น (Exemption) ภาษีทรัพย์สิน สำหรับโรงเรียนรัฐบาลที่ได้รับความช่วยเหลือด้านเงินทุนจากรัฐบาลตาม Property Tax (Surcharge) Act (Chapter 255, Section 4(1) and 11) Property Tax (Surcharge) Rules.

8. ญี่ปุ่น

(1) ภาษีเงินได้

1.1 เงินค่าใช้จ่ายในการศึกษา (Payments in Money or Money in Kind for School Expenses) ที่ได้รับจากผู้ให้การสนับสนุน (Persons Responsible for the Support of the Recipient) ไม่ถือเป็นเงินได้พึงประเมิน (Nontaxable Income)

1.2 ดอกเบี้ยและผลกำไรจากการประกอบการศึกษาในระบบการศึกษา ยกเว้นการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ ตามเอกสาร Comprehensive Handbook of Japanese Taxes 2010, Tax Bureau, Ministry of Finance, Chapter 2 มาตรา 8

(2) ภาษีการบริโภค (Consumption Tax)

2.1 การยกเว้นภาษีสำหรับธุรกรรมที่ไม่จัดเป็นธุรกรรมที่ต้องเสียภาษีการบริโภค ได้แก่ การให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา (Education Services) ได้แก่ การเรียน การสอบ และกิจกรรมอื่นๆ ในการจัดการศึกษาภายใต้ School Education Act

2.2 การยกเว้นภาษี สำหรับธุรกรรมที่ไม่ต้องเสียภาษีการบริโภค ได้แก่ การขายหนังสือเรียน ภายใต้ School Education Act

(3) ภาษีที่ดิน

ยกเว้นหรือการลดภาษีการเก็บภาษีที่ดิน (Land Value Tax) ในสถานศึกษาในระบบการศึกษา ยกเว้นการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ตามเอกสาร Comprehensive Handbook of Japanese Taxes 2010, Tax Bureau, Ministry of Finance, Chapter 5 มาตรา 2

9. เกาหลี่ใต้

ผู้จัดการศึกษาจะได้รับเงินบำรุงการศึกษาจากภาษีการศึกษา (Education Tax) และภาษีท้องถิ่นเพื่อการศึกษา (Local Education Tax)

1. ภาษีการศึกษา (Education Tax) เป็นภาษีประเภท Earmark Tax ซึ่งเริ่มมีผลบังคับใช้เป็นครั้งแรกในปี 1982 เพื่อเป็นหลักประกันด้านการเงินในการปรับปรุงระบบการศึกษาภาคบังคับ (Public Educational System) ต่อมาในปี ค.ศ. 1991 ได้มีการประกาศใช้ภาษีดังกล่าวเป็นการถาวรโดยจัดเก็บจาก

- ก. ยอดรายรับของธุรกิจธนาคารและประกันภัยในอัตราร้อยละ 0.5
- ข. ยอดภาษีสรรพสามิตพิเศษ (Special Excise Tax) ในอัตราร้อยละ 15 และ 30
- ค. ยอดภาษี Transportation Energy Environment Tax ในอัตราร้อยละ 15
- ง. ยอดภาษีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Liquor Tax) ในอัตราร้อยละ 10 และ 30

ทั้งนี้รายการภาษีในข้อ ก จะต้องเสียภาษีที่สำนักงานเขตภาษีเป็นรายไตรมาส และ รายการ ข-ง เสียภาษีพร้อมกับภาษีแม่ที่อ้างอิง

2. ภาษีท้องถิ่นเพื่อการศึกษา (Local Education Tax) เป็นภาษีเพื่อการศึกษาในระดับท้องถิ่น ซึ่งจะมีการจัดเก็บโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ดังนี้

- ก. ยอดภาษีที่อยู่อาศัย (Inhabitant Tax) ในอัตราร้อยละ 10 หรือร้อยละ 25 กรณีที่ประชากรในเมืองเกินกว่า 500,000 คน
- ข. ยอดภาษีจดทะเบียน (Registration Tax) ในอัตราร้อยละ 20
- ค. ยอดภาษี Leisure Tax ในอัตราร้อยละ 40 หรือร้อยละ 60
- ง. ยอดภาษีทรัพย์สิน (Property Tax) ในอัตราร้อยละ 20
- จ. ยอดภาษีรถยนต์ (Automobile Tax) ในอัตราร้อยละ 30
- ฉ. ยอดภาษียาสูบ (Tobacco Consumption Tax) ในอัตราร้อยละ 50

ทั้งนี้รายการภาษีในข้อ ข,ค,จ และ ฉ เสียภาษีได้ที่ Local Education Tax และรายการภาษี ข้อ ก และ ง เสียภาษีได้ที่ตัวแทนของ Local Education Tax

(1) ภาษีเงินได้

ผู้จัดการศึกษาในประเทศเกาหลีใต้ ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ (Nontaxable Income) ได้แก่ เงินที่ได้รับเป็นค่าธรรมเนียมการศึกษา (Education Fee) ตาม Presidential Decree เนื่องจากเป็นเงินได้ที่ไม่อยู่ในข่ายต้องเสียภาษีเงินได้

(2) ภาษีมูลค่าเพิ่ม

ได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มให้กับผู้จัดการศึกษา สำหรับการให้บริการด้านการศึกษาตาม Presidential Decree

(3) ภาษีสรรพสามิตพิเศษ

ได้รับการยกเว้นภาษีสรรพสามิตพิเศษสำหรับสินค้าเพื่อการศึกษาดังต่อไปนี้

3.1 สินค้าเพื่อใช้ในด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษา และวัฒนธรรม ของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ สถาบันการศึกษา และองค์กรด้านวัฒนธรรม

3.2 สินค้าที่ต่างประเทศบริจาคให้แก่สถาบันวิชาการ สถาบันการศึกษา เพื่อการวิจัย และการศึกษา

3.3 กล้อง (Luxury Cameras) เพื่อใช้ในการกระจายเสียง การสื่อสาร การทำข่าว และการศึกษา ในระดับโรงเรียน หรือ Nursery

(4) อากรแสตมป์

การจัดทำเอกสารเพื่อการดำเนินงานขององค์กรสาธารณกุศล หรือองค์กรบรรเทาทุกข์ (Charity or Relief Organizations) ไม่อยู่ในขอบข่ายของการเสียภาษีอากรแสตมป์ (Nontaxable Documents)

กลุ่มที่ 2 สิทธิประโยชน์ทางภาษีของบุคลากรในสถานจัดการศึกษา

2.1 บุคลากรสัญชาติไทย

- 1) สายวิชาการ ได้แก่ อาจารย์ นักวิจัย
- 2) สายสนับสนุน ได้แก่ ผู้บริหาร พนักงาน

2.2 บุคลากรมิใช่สัญชาติไทย

- 1) สายวิชาการ ได้แก่ อาจารย์ นักวิจัย
- 2) สายสนับสนุน ได้แก่ ผู้บริหาร พนักงาน

1. ประเทศไทย

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ดังนี้

(1) บุคลากรในสถานจัดการศึกษา ที่มีสัญชาติไทย

1) เฉพาะส่วนของรายได้จากเบี้ยประชุมกรรมการหรือกรรมการ ค่าสอน ค่าสอบ ที่ทางราชการหรือสถานศึกษาของทางราชการจ่ายให้ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 42 (7) แต่ในกรณีเงินเดือนจะต้องเสียภาษีตามปกติ

2) เงินรางวัลเพื่อการศึกษาหรือค้นคว้าในวิทยาการ รางวัลสลากกินแบ่ง หรือ สลากออมสินของรัฐบาล รางวัลที่ทางราชการจ่ายให้ในการประกวดหรือแข่งขัน ซึ่งผู้รับมีได้มีอาชีพในการประกวดหรือแข่งขัน หรือสืบนรางวัลที่ทางราชการจ่ายให้เพื่อประโยชน์ในการปราบปรามกระทำผิดตามประมวลรัษฎากร มาตรา 42 (11)

3) บำนาญพิเศษ บำเหน็จพิเศษ บำนาญตกทอด หรือบำเหน็จตกทอดตามประมวลรัษฎากร มาตรา 42 (12)

4) เงินได้ส่วนที่เป็นค่ารักษาพยาบาลที่นายจ้างจ่ายให้หรือจ่ายแทนลูกจ้างเป็นค่ารักษาพยาบาลสำหรับการรักษาพยาบาลในประเทศให้กับตัวของลูกจ้าง บุพการี ผู้สืบสันดาน และการรักษาพยาบาลในต่างประเทศเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่เป็นครั้งคราวในต่างประเทศของลูกจ้าง ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (4)

5) เงินได้ที่ทางราชการจ่ายให้เป็นเงินค่าเช่าบ้าน หรือเงินที่คำนวณได้จากมูลค่าของการได้อยู่บ้านที่ให้อยู่โดยไม่ต้องเสียค่าเช่า เงินค่าเบี้ยกันดาร เงินยังชีพ หรือเงินค่าอาหารทำการนอกเวลาตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (6)

6) เงินได้ที่ทางราชการจ่ายให้เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและกระทรวงการคลังได้อนุญาตให้เบิกจ่ายได้ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (15)

7) เงินได้เท่าที่ลูกจ้างจ่ายเป็นเงินสะสมเข้ากองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนสำรองเลี้ยงชีพในอัตราไม่เกินร้อยละ 15 ของค่าจ้างเฉพาะส่วนที่เกิน 10,000 บาท แต่ไม่เกิน 490,000 บาท สำหรับปีภาษีนั้น ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (35)

8) เงินหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่ลูกจ้างได้รับจากกองทุนสำรองเลี้ยงชีพตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เมื่อลูกจ้างออกจากงานเพราะเกษียณอายุ ทุพพลภาพ หรือตาย ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (36)

9) เงินได้เท่าที่สมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการจ่ายเป็นเงินสะสมเข้ากองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เฉพาะส่วนที่ไม่เกิน 500,000 บาท ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (43)

10) เงินหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่สมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้รับจากกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เนื่องจากออกจากราชการเพราะเหตุสูงอายุ เหตุทุพพลภาพ เหตุทดแทนหรือตาย ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (44)

11) เงินได้เท่าที่บุคคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุนจ่ายเป็นเงินสมทบเข้ากองทุนสงเคราะห์ตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชน เฉพาะส่วนที่ไม่เกิน 500,000 บาท สำหรับปีภาษานั้น ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (54)

12) เงินหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่บุคคลากรสายวิชาการและสายสนับสนุน ได้รับจากกองทุนสงเคราะห์ตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชน เมื่อครูใหญ่หรือครูโรงเรียนเอกชนออกจากงานเพราะเหตุสูงอายุ ทุพพลภาพ หรือตาย ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (57)

13) เงินได้เท่าที่ได้จ่ายเป็นดอกเบี้ยเงินกู้ยืมให้แก่กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ สำหรับการกู้ยืมเงินเพื่อซื้อ เช่าซื้อ หรือสร้างอาคารที่อยู่อาศัย ตามจำนวนที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (59)

14) เงินได้เท่าที่ผู้มีเงินได้จ่ายเป็นเบี้ยประกันภัยในภาษี สำหรับการประกันชีวิตของผู้มีเงินได้ ตามจำนวนที่จ่ายจริง เฉพาะส่วนที่เกิน 10,000 บาท แต่ไม่เกิน 90,000 บาท โดยกรมธรรม์ประกันชีวิตต้องมีกำหนดเวลาตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป แต่การประกันชีวิตนั้นเอาประกันไว้กับผู้รับประกันภัยที่ประกอบกิจการประกันชีวิตในราชอาณาจักร ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (61)

15) เงินได้เท่าที่ผู้มีเงินได้จ่ายเป็นเบี้ยประกันภัยให้แก่บริษัทประกันชีวิตหรือบริษัทประกันวินาศภัยที่ประกอบกิจการในราชอาณาจักรตามจำนวนที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินหนึ่งหมื่นห้าพันบาท สำหรับการประกันสุขภาพบิดามารดาของผู้มีเงินได้ รวมทั้งบิดามารดาของสามีหรือภริยาของผู้มีเงินได้ซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (76)

16) เงินได้เท่าที่นายจ้างจ่ายเบี้ยประกันภัยให้แก่บริษัทประกันชีวิต หรือบริษัทประกันวินาศภัยที่ประกอบกิจการในราชอาณาจักรสำหรับกรมธรรม์ประกันภัยกลุ่มที่มีกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปี เฉพาะในส่วนที่คุ้มครองค่ารักษาพยาบาลสำหรับตัวของลูกจ้าง บุพการี ผู้สืบสันดาน และการรักษาพยาบาลในต่างประเทศเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่เป็นครั้งคราวในต่างประเทศของลูกจ้างตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (77)

(2) บุคลากรในสถานจัดการศึกษา ที่มีใช้สัญชาติไทย จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ดังนี้

1) เฉพาะส่วนของรายได้จากเบี้ยประชุมกรรมการหรือกรรมการ ค่าสอน ค่าสอบ ที่ทางราชการ หรือสถานศึกษาของทางราชการจ่ายให้ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 42(7) แต่ในกรณีเงินเดือนจะต้องเสียภาษีตามปกติ

2) เงินรางวัลเพื่อการศึกษาหรือค้นคว้าในวิทยาการ รางวัลสลากกินแบ่ง หรือ สลากออมสินของรัฐบาล รางวัลที่ทางราชการจ่ายให้ในการประกวดหรือแข่งขัน ซึ่งผู้รับมิได้มีอาชีพในการประกวดหรือแข่งขัน หรือสืบนรางวัลที่ทางราชการจ่ายให้เพื่อประโยชน์ในการปราบปรามกระทำความผิดตามประมวลรัษฎากร มาตรา 42 (11)

3) บำนาญพิเศษ บำเหน็จพิเศษ บำนาญตกทอด หรือบำเหน็จตกทอดตามประมวลรัษฎากร มาตรา 42 (12)

๔) เงินได้ส่วนที่เป็นค่ารักษาพยาบาลที่นายจ้างจ่ายให้หรือจ่ายแทนลูกจ้างเป็นค่ารักษาพยาบาล สำหรับ

การรักษาพยาบาลในประเทศให้กับตัวของลูกจ้าง บุพการี ผู้สืบสันดาน และการรักษาพยาบาลในต่างประเทศเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่เป็นครั้งคราวในต่างประเทศของลูกจ้าง ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (4)

5) เงินได้ที่ทางราชการจ่ายให้เป็นเงินค่าเช่าบ้าน หรือเงินที่คำนวณได้จากมูลค่าของการได้อยู่บ้าน ที่ให้อยู่โดยไม่ต้องเสียค่าเช่า เงินค่าเบี้ยกันดาร เงินยังชีพ หรือเงินค่าอาหารทำการนอกเวลาตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (6)

6) เงินได้ที่ทางราชการจ่ายให้เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและกระทรวงการคลังได้อนุญาตให้เบิกจ่ายได้ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (15)

7) เงินได้เท่าที่ลูกจ้างจ่ายเป็นเงินสะสมเข้ากองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนสำรองเลี้ยงชีพในอัตราไม่เกินร้อยละ 15 ของค่าจ้างเฉพาะส่วนที่เกิน 10,000 บาท แต่ไม่เกิน 490,000 บาท สำหรับปีภาษีนั้น ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (35)

8) เงินหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่ลูกจ้างได้รับจากกองทุนสำรองเลี้ยงชีพตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เมื่อลูกจ้างออกจากงานเพราะเกษียณอายุ ทุพพลภาพ หรือตาย ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (36)

9) เงินได้เท่าที่สมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการจ่ายเป็นเงินสะสมเข้ากองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เฉพาะส่วนที่ไม่เกิน 500,000 บาท ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (43)

11) เงินหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่สมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการได้รับจากกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เนื่องจากออกรายการเพราะเหตุสูงอายุ เหตุทุพพลภาพ เหตุทดแทนหรือตาย ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (44)

12) เงินได้เท่าที่บุคคลกรสายวิชาการและสายสนับสนุน จ่ายเป็นเงินสมทบเข้ากองทุนสงเคราะห์ ตามกฎหมาย ว่าด้วยโรงเรียนเอกชน เฉพาะส่วนที่ไม่เกิน 500,000 บาท สำหรับปีภาษานั้น ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (54)

13) เงินหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่บุคคลกรสายวิชาการและสายสนับสนุน ได้รับจากกองทุน สงเคราะห์ตามกฎหมาย ว่าด้วยโรงเรียนเอกชน เมื่อครูใหญ่หรือครูโรงเรียนเอกชนออกจางานเพราะเหตุ สูงอายุ ทูพพลภาพ หรือตาย ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (57)

14) เงินได้เท่าที่ได้จ่ายเป็นดอกเบี้ยเงินกู้ยืมให้แก่กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการตามกฎหมาย ว่าด้วยกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ สำหรับการกู้ยืมเงินเพื่อซื้อ เช่าซื้อ หรือสร้างอาคารที่อยู่อาศัย ตามจำนวนที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (59)

15) เงินได้เท่าที่ผู้มีเงินได้จ่ายเป็นเบี้ยประกันภัยในปีภาษี สำหรับการประกันชีวิตของผู้มีเงินได้ ตามจำนวนที่จ่ายจริง เฉพาะส่วนที่เกิน 10,000 บาท แต่ไม่เกิน 90,000 บาท โดยกรมธรรม์ประกันชีวิตต้อง มีกำหนดเวลาตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป แต่การประกันชีวิตนั้นเอาประกันไว้กับผู้รับประกันภัยที่ประกอบกิจการ ประกันชีวิตในราชอาณาจักร ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (61)

16) เงินได้เท่าที่ผู้มีเงินได้จ่ายเป็นเบี้ยประกันภัยให้แก่บริษัทประกันชีวิตหรือบริษัทประกันวินาศภัย ที่ประกอบกิจการในราชอาณาจักรตามจำนวนที่จ่ายจริงแต่ไม่เกินหนึ่งหมื่นห้าพันบาท สำหรับการประกัน สุขภาพบิดามารดาของผู้มีเงินได้ รวมทั้งบิดามารดาของสามีหรือภริยาของผู้มีเงินได้ซึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอ แก่การยังชีพ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (76)

17) เงินได้เท่าที่นายจ้างจ่ายเบี้ยประกันภัยให้แก่บริษัทประกันชีวิต หรือบริษัทประกันวินาศภัยที่ ประกอบกิจการในราชอาณาจักรสำหรับกรมธรรม์ประกันภัยกลุ่มที่มีกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปี เฉพาะในส่วนที่ คุ่มครองค่ารักษาพยาบาลสำหรับตัวของลูกจ้าง บุพการี ผู้สืบสันดาน และ การรักษาพยาบาลในต่างประเทศ เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่เป็นครั้งคราวในต่างประเทศของลูกจ้างตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (77)

18) เงินค่าเดินทางซึ่งนายจ้างจ่ายให้ลูกจ้าง เฉพาะส่วนที่ลูกจ้างได้จ่ายทั้งหมดโดยจำเป็นเพื่อการ เดินทางจากต่างถิ่นในการเข้ารับงานเป็นครั้งแรก หรือในการกลับถิ่นเดิม เมื่อการจ้างได้สิ้นสุดลงแล้ว แต่ช้อยกเว้นนี้มีให้รวมถึงเงินค่าเดินทางที่ลูกจ้างได้รับในการกลับถิ่นเดิม และในการเข้ารับงานของนายจ้าง เดิมภายใน 365 วัน นับแต่วันที่การจ้างครั้งก่อนสิ้นสุดลง ตามประมวลรัษฎากร มาตรา 42 (3)

19) บุคลากรในสถานจัดการศึกษาที่มีสัญชาติอยู่ในประเทศคู่ภาคีของการทำอนุสัญญาภาษีซ้อน 9 ประเทศ ได้แก่ อังกฤษ, สหรัฐอเมริกา, ไอร์แลนด์เหนือ, ออสเตรเลีย, แอฟริกาใต้, แคนาดา, ฝรั่งเศส, แองโกล-อินเดีย และนิวซีแลนด์จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้ตามอนุสัญญาภาษีซ้อน

20) บุคลากรในสถานจัดการศึกษาที่อยู่ประเทศไทยไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบสามวัน(ต่อเนื่องหรือไม่ก็ ใต้) ในหนึ่งปีตามมาตรา 41 วรรค 3 แห่งประมวลรัษฎากร จะได้รับการยกเงินมีเงินได้ตามมาตรา 40 ที่ ได้รับเนื่องจาก

20.1) หน้าที่การงานที่ทำในไทย ไม่ว่าจะจ่ายเงินในประเทศ หรือต่างประเทศก็ตามหรือ

20.2) เนื่องจากกิจการของนายจ้างในประเทศไทย หรือ

20.3) เนื่องจากทรัพย์สินที่อยู่ในประเทศไทย

2. สหรัฐอเมริกา

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ดังนี้

- (1) บุคลากรในสถานจัดการศึกษา ที่มีสัญชาติสหรัฐอเมริกา
- (2) บุคลากรในสถานจัดการศึกษา ที่ไม่ใช่สัญชาติสหรัฐอเมริกา

3. ออสเตรเลีย

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ดังนี้

- (1) บุคลากรในสถานจัดการศึกษา ที่มีสัญชาติออสเตรเลีย

ลดหย่อน ค่าใช้จ่ายด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการทำงานให้กับบุคลากรทางการศึกษา ดังนี้

- (1.1) ค่าสมัครสมาชิกสโมสร กลุ่มรถยนต์
- (1.2) ค่าใช้จ่ายการล้างรถยนต์
- (1.3) ค่าเสื้อผ้า ชุดยูนิฟอร์ม รองเท้า
 - 1) ชุดนิรภัย เพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงาน (Protective Clothing)
 - 2) ชุดครุย (Occupation Specific Clothing)
 - 3) ชุดยูนิฟอร์ม (Compulsory Uniform or Wardrobe)
 - 4) ชุดของผู้นำเสนอ หรือผู้บรรยายที่เป็นผู้ประกอบการเอง ชุดกีฬาของครูพละ (Conventional Clothing)
- (1.4) ค่าคอมมิวนิตีเตอร์ และซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการทำงานค่าซ่อมคอมพิวเตอร์ ดอกเบี้ยจากการซื้อคอมพิวเตอร์ และซอฟต์แวร์เงินผ่อน
- (1.5) ค่าประชุม และสัมมนา รวมทั้งค่าเดินทาง และค่าอาหารที่เกิดขึ้นจากการสัมมนา
- (1.6) ค่าเสื่อมราคาของเครื่องมือได้ 100% สำหรับเครื่องมือที่มีราคาน้อยกว่า 9,600 บาท (300 \$) หรือมีอายุการใช้งานน้อยกว่า 3 ปี
- (1.7) ค่าโบนัส
- (1.8) การทัศนศึกษา และการออกค่ายพักแรม
- (1.9) ค่าธรรมเนียม
- (1.10) ค่าปรับ
- (1.11) ค่าใช้จ่ายสำหรับ Fitness
- (1.12) ค่าแวน และคอนแทกเลนส์
- (1.13) ค่าใช้จ่ายในการทำงานที่บ้าน
- (1.14) ค่าชก्रीด
- (1.15) ค่าอาหาร
- (1.16) ค่าเดินทาง ทั้งพาหนะส่วนตัว และรถโดยสารสาธารณะ
 - 1) การเดินทางระหว่างบ้านและที่ทำงาน
 - 2) ค่าขนส่งเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน

- (1.17) ค่าหนังสือพิมพ์
- (1.18) ค่าอาหาร ในช่วงการทำงานล่วงเวลา
- (1.19) ค่าบริการที่จอดรถ และ
- (2) บุคลากรในสถานจัดการศึกษา ที่ไม่ใช่สัญชาติออสเตรเลีย

4. แคนาดา

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ดังนี้

- (1) บุคลากรในสถานจัดการศึกษา ที่มีสัญชาติแคนาดา
- (2) บุคลากรในสถานจัดการศึกษา ที่ไม่ใช่สัญชาติแคนาดา

5. สหราชอาณาจักร

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ดังนี้

- (1) บุคลากรในสถานจัดการศึกษา ที่มีสัญชาติสหราชอาณาจักร
- (2) บุคลากรในสถานจัดการศึกษา ที่ไม่ใช่สัญชาติสหราชอาณาจักร

6. จีน

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ดังนี้

- (1) บุคลากรในสถานจัดการศึกษา ที่มีสัญชาติจีน
- (2) บุคลากรในสถานจัดการศึกษา ที่ไม่ใช่สัญชาติจีน

7. สิงคโปร์

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ดังนี้

- (1) บุคลากรในสถานจัดการศึกษา ที่มีสัญชาติสิงคโปร์
- (2) บุคลากรในสถานจัดการศึกษา ที่ไม่ใช่สัญชาติสิงคโปร์

8. ญี่ปุ่น

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ดังนี้

- (1) บุคลากรในสถานจัดการศึกษา ที่มีสัญชาติญี่ปุ่น
- (2) บุคลากรในสถานจัดการศึกษา ที่ไม่ใช่สัญชาติญี่ปุ่น

9. เกาหลีใต้

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จะได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ดังนี้

(1) บุคลากรในสถานจัดการศึกษา (Teacher) ที่มีสัญชาติเกาหลีใต้

(1.1) ภาษีเงินได้

1) ครูโรงเรียนรัฐบาล ให้การยกเว้นภาษีจากเงินได้ทั้งหมดของบุคคลธรรมดา

2) ครูโรงเรียนเอกชน ให้การลดหย่อนภาษีเงินได้ร้อยละ 4 – 7 ของเงินเดือน ทั้งนี้ อัตราส่วนจะแตกต่างกันตามจังหวัดและอำเภอที่ได้ทำงานอยู่

(2) บุคลากรในสถานจัดการศึกษา(Teacher) ที่ไม่ใช่สัญชาติเกาหลีใต้แต่ต้องมีใบรับรอง Residency Certificate

(2.1) ภาษีเงินได้

1) ครูโรงเรียนรัฐบาล ให้การยกเว้นภาษีจากเงินได้ทั้งหมดของบุคคลธรรมดา

2) ครูโรงเรียนเอกชน ให้การลดหย่อนภาษีเงินได้ร้อยละ 4 – 7 ของเงินเดือน ทั้งนี้ อัตราส่วนจะแตกต่างกันตามจังหวัดและอำเภอที่ได้ทำงานอยู่

กลุ่มที่ 3 สิทธิประโยชน์ทางภาษีของผู้สนับสนุนการศึกษา

- 3.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ผู้ปกครอง และนายจ้าง(นิติบุคคล)
- 3.2 ผู้ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริจาครายบุคคล รายสถาบัน (กองทุน, โครงการ)

1. ประเทศไทย

กรณีของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ผู้ปกครอง, นายจ้าง(นิติบุคคล)

(1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

1.1 ได้รับสิทธิการลดหย่อนเพื่อการศึกษา สำหรับผู้ปกครองที่มีบุตรอายุไม่เกิน 25 ปี ซึ่งอยู่ในระหว่างการศึกษาในประเทศไทย โดยลดหย่อนได้ไม่เกิน 3 คน คนละ 2,000 บาท ตามประมวลรัษฎากรมาตรา 47 (1)(ฉ)

1.2 ได้รับสิทธิการยกเว้นภาษี ในเงินที่ทางราชการจ่ายให้เพื่อช่วยการศึกษาบุตร เงินช่วยเหลือบุตรตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ 126 ข้อ 2 (6)

1.3 ได้รับสิทธิการยกเว้นภาษี ในเงินช่วยเหลือการศึกษาบุตร เงินช่วยเหลือบุตร ที่ได้รับจากรัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีใช้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลในอัตราเดียวกับที่ทางราชการจ่ายให้แก่ข้าราชการ และ รัฐวิสาหกิจ ผู้จ่ายเงินมิได้ออกค่าภาษีเงินได้สำหรับเงินได้จำนวนดังกล่าวให้ ตามกฎหมายฉบับที่ 126 ข้อ 2 (9)

1.4 ได้รับสิทธิการลดภาระภาษีเงินได้ โดยลดอัตราภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย จากร้อยละ 15 ลงเหลือร้อยละ 10 ของเงินได้ที่เป็นดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารในราชอาณาจักร ดอกเบี้ยเงินฝากสหกรณ์ ดอกเบี้ยจากสถาบันการเงินที่มีกฎหมายโดยเฉพาะของประเทศไทยจัดตั้งขึ้นประเภทเงินฝากประจำ ดอกเบี้ยหุ้นกู้ ดอกเบี้ยตัวเงินที่ได้จากบริษัท หรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่น ทั้งนี้ต้องเป็นเงินฝากประจำประเภทที่มีระยะเวลาการฝากตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป และเมื่อครบกำหนดระยะเวลาการฝากแล้วมีวัตถุประสงค์ของการนำเงินฝากไปใช้เพื่อการศึกษาของตนเองหรือครอบครัว ตามพระราชกฤษฎีกา (ฉบับที่ 290) พ.ศ. 2538

(2) ภาษีเงินได้นิติบุคคล

ในกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้จัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมฝีมือแรงงานขึ้นในบริษัท ตามพระราชกฤษฎีกา (ฉบับที่ 437) พ.ศ. 2548 มาตรา 4,5 และพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. 2545 มาตรา 33, 34 ให้มีสิทธิได้ยกเว้นภาษีเงินได้เป็นจำนวนร้อยละ 100 ของค่าใช้จ่ายที่ได้ใช้ไปในการจัดให้มีการฝึกอบรม และมีสิทธิหักลดหย่อนค่าไฟฟ้าและค่าประปาเป็นจำนวนสองเท่าของจำนวนเงินที่ได้จ่ายไปเพื่อการฝึกอบรมฝีมือ

(3) ภาษีมูลค่าเพิ่ม

เนื่องจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ตำราเรียน ได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มทั้งในกรณีนำเข้าและในกรณีจัดจำหน่าย ดังนั้นผู้ประกอบการ ของนักเรียนเมื่อซื้อสิ่งพิมพ์ดังกล่าวย่อมได้รับประโยชน์จากการไม่มีภาษีมูลค่าเพิ่มในสิ่งของดังกล่าวแล้ว

กรณีของผู้ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริจาครายบุคคล, รายสถาบัน (กองทุน, โครงการ)

(1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

1.1 ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับรายจ่ายเพื่อการสนับสนุนการศึกษา ตามพระราชกฤษฎีกาฯ (ฉบับที่ 420) มาตรา 3 เป็นจำนวนสองเท่า แต่ต้องไม่เกินร้อยละ 10 ของเงินได้พึงประเมินหลังจากหักค่าใช้จ่ายและหักค่าลดหย่อนดังกล่าวนี้ที่ทำการบริจาคด้านการศึกษา ตามโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบและเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับรายการ ตามพระราชกฤษฎีกาฯ (ฉบับที่ 420) มาตรา 3 ดังต่อไปนี้

ก. การจัดหาหรือจัดสร้างอาคาร อาคารพร้อมที่ดิน หรือที่ดินให้แก่สถานศึกษา เพื่อใช้ประโยชน์ทางการศึกษา

ข. การจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อการศึกษา แบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้แก่สถานศึกษา ตามที่คณะกรรมการว่าด้วยการกระทรวงการคลังกำหนด

ค. จัดหาครู อาจารย์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเป็นทุนการศึกษา การประดิษฐ์ การพัฒนา การค้นคว้า หรือการวิจัย สำหรับนักเรียน นิสิต หรือนักศึกษาของสถานศึกษา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกรมสรรพากรประกาศกำหนด

1.2 ยกเว้นภาษีเงินได้ในกรณีการบริจาคเงินเพื่อโครงการช่วยเหลือเยาวชนไทยในภาวะวิกฤตตามจำนวนเงินเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินร้อยละ 10 ของเงินได้พึงประเมินหลังจากหักค่าใช้จ่ายและหักค่าลดหย่อนดังกล่าวนี้ตามพระราชกฤษฎีกาฯ (ฉบับที่ 346) มาตรา 3

(2) ภาษีเงินได้นิติบุคคล

2.1 ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับรายจ่ายเพื่อการสนับสนุนการศึกษา เป็นจำนวนสองเท่า แต่ต้องไม่เกินร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิก่อนหักรายจ่าย ตามพระราชกฤษฎีกาฯ (ฉบับที่ 420) มาตรา 3 ที่ทำการบริจาคด้านการศึกษา ตามโครงการที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบและเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับรายการ ตามพระราชกฤษฎีกาฯ (ฉบับที่ 420) มาตรา 3 ดังต่อไปนี้

ก. การจัดหาหรือจัดสร้างอาคาร อาคารพร้อมที่ดิน หรือที่ดินให้แก่สถานศึกษา เพื่อใช้ประโยชน์ทางการศึกษา

ข. การจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อการศึกษา แบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้แก่สถานศึกษา ตามที่คณะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกำหนด

ค. จัดหาครู อาจารย์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเป็นทุนการศึกษา การประดิษฐ์ การพัฒนา การค้นคว้า หรือการวิจัย สำหรับนักเรียน นิสิต หรือนักศึกษาของสถานศึกษา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกรมสรรพากรประกาศกำหนด

2.2 ยกเว้นภาษีเงินได้ในกรณีการบริจาคเงินเพื่อโครงการช่วยเหลือเยาวชนไทยในภาวะวิกฤตตามจำนวนเงินเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินร้อยละ ๒ ของกำไรสุทธิก่อนหักค่าใช้จ่ายตามพระราชกฤษฎีกา (ฉบับที่ 346) มาตรา 3

2.3 สามารถนำยอดเงินบริจาคมาหักเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิ ได้เต็มจำนวน แต่ไม่เกินร้อยละ 2 ของกำไรสุทธิตามประมวลรัษฎากร มาตรา 65 ตรี (3) โดยมีรายละเอียดของรายการที่สามารถนำไปคำนวณตามข้างต้นดังต่อไปนี้

ก.สถานศึกษา หอสมุดหรือห้องสมุด หรือสถาบันวิจัย ทั้งนี้ เฉพาะของทางราชการ

ข.การให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา เป็นการทั่วไป

ค.กระทรวง ทบวง กรม เทศบาล สุขาภิบาล หรือองค์การบริหารราชการ ส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างสถานศึกษาหอสมุดหรือห้องสมุดของทางราชการ

ง.สถานศึกษาที่สร้างขึ้น ตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชนโดยบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นและสถานศึกษาที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

(3) ภาษีมูลค่าเพิ่ม

เนื่องจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ตำราเรียน ได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มทั้งในกรณีนำเข้าและในกรณีจัดทำจำหน่าย ดังนั้นผู้บริจาค หรือ ผู้จัดทำหนังสือพิมพ์ดังกล่าวย่อมได้รับประโยชน์จากการไม่มีภาษีมูลค่าเพิ่มในสิ่งของดังกล่าวแล้ว

แต่ในกรณีที่ซื้อสิ่งของที่นอกเหนือจากการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม เช่น คอมพิวเตอร์ โต๊ะเรียน นั้น ผู้บริจาค และผู้จัดทำจำหน่ายจะไม่ได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม และถ้าโรงเรียน สถาบันการศึกษา ซื้ออุปกรณ์ที่ไม่ได้รับการยกเว้นภาษี ไปใช้เพื่อการศึกษาจะสามารถขอคืนภาษีมูลค่าเพิ่มได้

2. สหรัฐอเมริกา

กรณีของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แก่ผู้ปกครอง, นายจ้าง (นิติบุคคล)

(1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

1.1 การยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สำหรับ

ก. การศึกษา (Scholarships and Fellowships) สำหรับนักเรียนทุนระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่า และนำทุนดังกล่าวไปใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการเล่าเรียน ค่าธรรมเนียม ค่าหนังสือและอุปกรณ์การเรียน

ค่าใช้จ่าย	ทุนการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา		ภาษี	
	มีใบรับรอง	ไม่มีใบรับรอง	เสียภาษี	ไม่เสียภาษี
ค่าการศึกษา	x		x	
		x		x
ค่าธรรมเนียม	x		x	
		x		x
ค่าหนังสือ	x		x	
		x		x
ค่าวัสดุ	x		x	
		x		x
ค่าอุปกรณ์	x		x	
		x		x
ค่าหอพัก	x			x
		x		x
ค่าอาหาร	x			x
		x		x
ค่าเดินทาง	x			x
		x		x

ข. ทุน Fulbright

ค. เงินช่วยเหลือสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน ซึ่งได้ใช้จ่ายไปเพื่อการศึกษาในช่วงระยะเวลาที่ได้รับเงินดังกล่าว

ง. ค่าใช้จ่ายที่ได้รับเพื่อใช้ในการฝึกอบรมในฐานะนักเรียนโรงเรียนนายร้อย (Cadet) หรือนักเรียนโรงเรียนทหารเรือ (Midshipman)

จ. ค่าใช้จ่ายที่ได้รับเพื่อใช้ในการศึกษา ฝึกอบรม การยังชีพ ตามกฎหมายของกรมการทหารผ่านศึก

จ. การได้เข้าเรียนฟรี หรือได้รับส่วนลดค่าเล่าเรียน (Tuition Reduction) ที่ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้โดยมีเงื่อนไขดังนี้

- การศึกษาระดับประถม มัธยม หรือต่ำกว่าปริญญาตรี

1. ต้องเป็นลูกจ้างของสถาบันการศึกษาดังกล่าว หรือเคยเป็นแต่เกษียณ หรือออกจากงานเนื่องจากการพิการ หรือเป็นบุตรหรือคู่สมรสของลูกจ้างสถาบันการศึกษาดังกล่าวที่ได้เสียชีวิตขณะปฏิบัติงาน หรือเกษียณ หรือ ออกจากงานเนื่องจากการ

2. เด็กอายุต่ำกว่า 25 ปี ซึ่งบิดา และมารดาเสียชีวิต หรือแยกทางกัน

- การศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป

1. เจ้าหน้าที่ของสถาบันการศึกษาดังกล่าว

2. นักเรียนระดับปริญญาตรีที่ช่วยสอนหรือวิจัยให้แก่สถาบันการศึกษา

การยื่นแบบภาษีตาม สถานภาพ	เงินได้หลังหักค่าใช้จ่ายของผู้ใช้สิทธิลดฯ (Modified adjusted gross income: MAGI)	ส่วนลดค่าเล่าเรียน และ ค่าธรรมเนียมสูงสุด
โสด	$\leq \$ 65,000$	\$4,000
	$\$ 65,000 < \text{MAGI} \leq \$80,000$	\$2,000
	$> \$ 80,000$	\$ 0
สมรส	$\leq \$ 130,000$	\$ 4,000
	$\$ 130,000 < \text{MAGI} \leq \$160,000$	\$ 2,000
	$\leq \$160,000$	\$ 0

ข. การยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากผลประโยชน์ที่ได้รับจากการจ่ายเงินให้ล่วงหน้าผ่านโปรแกรม Qualified Tuition Program (QTP) หรือ 529 Plans เข้าสู่กองทุนที่จัดตั้งและบริหารโดยสถาบันการศึกษาหรือรัฐ ทั้งนี้ได้รับการยกเว้นภาษีในจำนวนไม่เกินค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาและที่พักอาศัย โดยไม่จำกัดระดับเงินได้

ช. การยกเว้นภาษีเสริมสำหรับการนำผลประโยชน์ตามข้อตกลงเพื่อการเกษียณอายุมาใช้ก่อนเกษียณเพื่อการศึกษา(Education Exception to Additional Tax on Early Individual Retirement Arrangement (IRA) Distribution) โดยหลักแล้วผู้ที่ฝากเงินตามข้อตกลงเพื่อการเกษียณส่วนบุคคล (IRA) แล้วถอนเงินออกก่อนที่จะมีอายุครบ 59.5 ปี ต้องจ่ายภาษีเสริม (Additional Tax) อัตราร้อยละ 10 ของเงินที่ถอนก่อนครบกำหนด แต่อย่างไรก็ตามกรณีที่ถอนเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาให้กับคู่สมรส หรือบุตรหลานของตน หรือคู่สมรส ที่ครบคุณสมบัติ (Qualified Education Expenses) ผู้ที่ถอนเงินไม่ต้องเสียภาษีเสริมหากเข้าเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- ผู้เสียภาษีได้จ่ายค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาที่ครอบคลุมสมบัติ (Qualified Education Expenses) ซึ่งได้แก่ ค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียม ค่าหนังสือ ค่าอุปกรณ์การเรียน ซึ่งเป็นการบังคับในการลงทะเบียนหรือการเรียน หรือเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อเป็นค่าตอบแทนการบริการแก่นักศึกษาที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษในสถาบันการศึกษาที่เข้าหลักเกณฑ์ และในกรณีที่นักศึกษาลงทะเบียนเรียนอย่างน้อยครึ่งหนึ่งของหลักสูตร ค่าที่พักและอาหารถือเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาที่ครอบคลุมสมบัติ โดยจำกัดไม่เกินกว่าจำนวนที่มากกว่าระหว่างค่าที่พักและอาหารที่สถาบันการศึกษากำหนดไว้ กับจำนวนที่เรียกเก็บจริงในกรณีที่นักเรียนพักอาศัยอยู่ในที่พักอาศัยที่สถาบันการศึกษาเป็นเจ้าของและดำเนินการเอง

- เป็นการจ่ายค่าใช้จ่ายสำหรับผู้เสียภาษี คู่สมรส หรือบุตรหรือหลานของผู้เสียภาษีหรือของคู่สมรส

- จำนวนเงินที่ถอนออกจากการฝากเงินตามข้อตกลงเพื่อการเกษียณส่วนบุคคล (IRA) ต้องไม่เกินกว่าค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาที่ครอบคลุมสมบัติที่ได้ปรับปรุงแล้ว (Adjusted Qualified Education Expenses) ซึ่งหมายถึง ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาที่ครอบคลุมสมบัติที่ได้หักเงินช่วยเหลือและเงินทุนการศึกษาในบางกรณีออกแล้ว หากเกินกว่านั้นผู้ถอนเงินก็ต้องเสียภาษีเสริมในอัตราร้อยละ 10 เฉพาะส่วนที่เกิน

ฉ. การยกเว้นบางส่วนของดอกเบี้ยพันธบัตรออมทรัพย์เพื่อการศึกษา ตามปกติแล้ว ดอกเบี้ยพันธบัตรออมทรัพย์เพื่อการศึกษา (Education Saving Bond) ต้องเสียภาษี ซึ่งถ้าไม่นำไปเสียภาษีในปีที่ดอกเบี้ยเกิดก็ต้องนำรวมคำนวณเสียภาษีในปีที่ไถ่ถอนพันธบัตร แต่สำหรับพันธบัตรบางประเภท คือ Series EE Bond และ Series I Bond ผู้ไถ่ถอนพันธบัตรจะไม่ต้องเสียภาษีดอกเบี้ยที่ได้รับ ในกรณีที่เงินได้สุทธิหลังหักรายจ่ายบางกรณีออก (MAGI) ต่ำกว่า US\$ 85,100 ต่อปี (US\$ 135,100 กรณียื่นแบบรวม) และต้องมีอายุไม่เกิน 24 ปี ก่อนวันที่ครบกำหนดพันธบัตรออมทรัพย์

สูตรการคำนวณการเครดิตภาษี

$\text{\$จำนวนดอกเบี้ยที่ไม่ต้องนำไปคำนวณภาษี} = \text{\$ดอกเบี้ย} \times \frac{\text{\$ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา}}{\text{\$ ราคารวมที่ไถ่ถอนพันธบัตร}}$
--

ยกตัวอย่างเช่น สมมติให้ในปีนี้เป็นปี 54 นายแดงผู้สมรสแล้ว มีเงินได้สุทธิหลังหักรายจ่ายบางกรณีออก (MAGI) \$80,000 จะได้รับดอกเบี้ยจากพันธบัตร series EE U.S. โดยราคาไถ่ถอนรวมดอกเบี้ยแล้วเป็น \$9,000 ซึ่งเป็นเงินต้น \$6,000 และ ดอกเบี้ย \$3,000 และในปีเดียวกันนี้ ได้จ่ายเงินค่าเล่าเรียนลูกไปเป็นเงิน \$ 7,650

$$\begin{aligned}\text{\$จำนวนดอกเบี้ยที่ไม่ต้องนำไปคำนวณภาษี} &= \text{\$ดอกเบี้ย} \times \frac{\text{\$ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา}}{\text{\$ ราคาหน้าตัวพันธบัตร}} \\ &= \$3,000 \times \frac{\$ 7,650}{\$ 9,000} \\ &= \$ 2,550\end{aligned}$$

ดังนั้น จึงเหลือดอกเบี้ยที่นำไปรวมคำนวณภาษีเป็นเงิน \$ 3,000 - \$ 2,550 = \$ 450

ญ.การยกเว้นภาษีในผลประโยชน์ที่ได้จากบัญชีออมทรัพย์เพื่อการศึกษา (Coverdell Education Saving Account (Coverdell ESA)) ในรูปแบบของทรัสต์ หรือ Custodial Account ที่เปิดให้สำหรับการใช้จ่ายเพื่อศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป โดยผู้เปิดบัญชีจะต้องมีอายุต่ำกว่า 18 ปี มีเงินได้สุทธิหลังหักรายจ่ายบางกรณีออกแล้ว (MAGI) ต่ำกว่า US\$ 110,000 ต่อปี (US\$ 220,000 กรณียื่นแบบรวม) และมีเงินฝากรวมทั้งหมดใน ESA ปีละไม่เกิน US\$ 2,000 ต่อผู้ได้รับผลประโยชน์ 1 คน จึงจะสามารถยกเว้นภาษีได้ในกรณีที่ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการฝากจะต้องไม่เกินจำนวนค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษา

ญ.การยกเว้นภาษีสำหรับประโยชน์ที่ได้รับจากการช่วยเหลือด้านการศึกษาโดยนายจ้าง (Education Assistance Benefits) ภายใต้โครงการช่วยเหลือทางการศึกษาที่ได้จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร โดยลูกจ้างได้รับการยกเว้นภาษีไม่เกิน 5,250 ดอลลาร์ ของประโยชน์ที่ได้รับในแต่ละปีภาษี ส่วนที่เกินกว่านั้นไม่ได้รับการยกเว้นภาษี สำหรับประโยชน์ที่เป็นความช่วยเหลือด้านการศึกษา รวมถึง ค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมห้องปฏิบัติการ ค่าหนังสือ อุปกรณ์ทางการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือบัณฑิตศึกษา อุปกรณ์สำหรับการสัมมนาและต้องไม่เป็นหลักสูตรการศึกษาที่ให้อุดมศึกษาเพื่อการได้มาซึ่งตำแหน่งงาน ประโยชน์ที่เป็นความช่วยเหลือด้านการศึกษาไม่รวมถึงค่าอาหาร ค่าที่พักอาศัย ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าเครื่องมือที่สามารถนำกลับไปใช้ได้หลังสำเร็จการศึกษา ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับกีฬาหรืองานอดิเรกเว้นแต่เป็นค่าใช้จ่ายที่มีความเกี่ยวพันตามควรกับธุรกิจของนายจ้าง หรือถูกบังคับในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมการศึกษา

1.2 การเครดิตภาษีมี 2 ประเภทได้แก่ American Opportunity Credit และ Lifetime Learning Credit ซึ่งทั้งสองรูปแบบของการเครดิตภาษีมีความเหมือนและความแตกต่างกัน ดังนี้

ความเหมือนกันในการลดภาระค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษากายหลังจากการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ความแตกต่างกัน ดังนี้

- American Opportunity Credit ให้การเครดิตภาษีคืนในช่วง 4 ปี แรกของการศึกษาระดับอุดมศึกษา ส่วน Lifetime Learning Credit จะเป็นการให้เครดิตภาษีคืนโดยไม่จำกัดจำนวนปี ทั้งการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ระดับประกาศนียบัตร การอบรม และการฝึกอาชีพ

ผู้ที่ได้รับการเครดิตภาษีจาก American Opportunity Credit จะต้องไม่เป็นผู้ที่มีประวัติการติดยาเสพติดในขณะที่การเครดิตภาษีจาก Lifetime Learning Credit ไม่ได้มีการระบุไว้ซึ่งผู้เสียภาษีต้องเลือกรูปแบบของการเครดิตภาษีที่ได้รับประโยชน์สูงสุดเพียงรูปแบบเดียวและในกรณีที่ได้รับการเครดิตภาษีคืนมากกว่าจำนวนเงินที่ต้องเสียภาษีก็จะไม่สามารถขอคืนเป็นเงินสดได้ รายละเอียดดังนี้

การยื่นแบบภาษีตาม สถานภาพ	เงินได้หลังหักค่าใช้จ่ายของผู้ใช้สิทธิเครดิต (Modified adjusted gross income: MAGI)	จำนวนเงินที่ได้รับ เครดิตภาษีสูงสุด
โสด	$\leq \$ 90,000$	\$2,500
สมรส	$\leq \$ 180,000$	\$2,500

ก. American Opportunity Credit หรือ Hope Credit เป็นการเครดิตภาษีที่ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งของตนเองและของบุคคลในครอบครัว เป็นระยะเวลา 4 ปีแรกของการศึกษา เพื่อเป็นความหวังให้กับครอบครัวต่อไปหลังจากจบการศึกษา หากมีคุณสมบัติตรงตามหลักเกณฑ์ (Eligible Student) โดยสามารถนำมาเครดิตภาษีเพื่อลดภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้สูงสุดไม่เกิน US\$ 2,500 ต่อนักเรียน 1 คน

สูตรการคำนวณการเครดิตภาษี

$\text{\$จำนวนเงินที่ได้รับจากเครดิตภาษี} = C_1 \times (\text{\$90,000 หรือ \$180,000}) - \text{\$เงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย}$ $\text{\$20,000}$
--

ซึ่ง C_1 นี้เป็นผลรวมมาจาก (ค่าสูงสุดไม่เกิน \$2,500)

- 100% ของค่าใช้จ่ายในการศึกษา (สูงสุดไม่เกิน\$2,000)ในปีภาษี และ
- 25% ของค่าใช้จ่ายในการศึกษา (สูงสุด \$2,000)ในปีถัดไป

ยกตัวอย่างเช่น สมมติให้ปีนี้เป็นปี 54 นายแดง เป็นโสด มีเงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย \$70,000 ต่อปี และจ่ายค่าเล่าเรียนไป ในเดือน มิถุนายน 54 เพื่อเป็นค่าเล่าเรียนของปลายปี 54 เป็นเงิน \$1,500 และจ่ายค่าเล่าเรียนในเดือน ธันวาคม 54 เพื่อเป็นค่าเล่าเรียนในเดือนมกราคม 55 แล้วนายแดงจะได้รับการเครดิตภาษีคืนเป็นเงินเท่าใด เมื่อนายแดงมีคุณสมบัติที่เหมาะสม และไม่มีคุณสมบัติต้องห้าม

ขั้นตอนที่ 1 การหาค่า C_1 นี้เป็นผลรวมมาจาก (ค่าสูงสุดไม่เกิน \$2,500)

- $100\% \times \$1,500 = \$1,500$
- $25\% \times \$1,500 = \$ 375$
- รวมค่า $C_1 = \$1,875$

ขั้นตอนที่ 2 การหาค่าจำนวนเงินที่ได้รับจากเครดิตภาษี

$$\begin{aligned}
 &= C_1 \times (\text{\$90,000 หรือ \$180,000}) - \text{\$เงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย} \\
 &\quad \text{\$ 20,000} \\
 &= \$1,875 \times \frac{90,000 - 70,000}{20,000} \\
 &\quad \text{\$ 20,000} \\
 &= \$1,875
 \end{aligned}$$

ดังนั้น จำนวนเงินที่ได้รับจากเครดิตภาษี (American Opportunity Credit) เท่ากับ \$1,875

ข. เครดิตภาษีเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifetime Learning Credit) สามารถลดภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรายจ่ายเพื่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ประกาศนียบัตร อบรม และการฝึกวิชาชีพได้สูงสุดไม่เกิน US\$ 2,000 ต่อแบบภาษี โดยไม่จำกัดจำนวนปี เพื่อการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ยกเว้นกรณีที่เป็น Gulf Opportunity Zone Student หักได้ร้อยละ 40

การยื่นแบบภาษีตาม สถานภาพ	เงินได้หลังหักค่าใช้จ่ายของผู้ใช้สิทธิเครดิต (Modified adjusted gross income: MAGI)	จำนวนเงินที่ได้รับ เครดิตภาษีสูงสุด
โสด	$\leq \$ 60,000$	\$2,000
สมรส	$\leq \$ 120,000$	\$2,000

สูตรการคำนวณการเครดิตภาษี

$$\text{\$จำนวนเงินที่ได้รับจากเครดิตภาษี} = C_2 \times \frac{(\$60,000 \text{ หรือ } \$120,000) - \text{\$เงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย}}{\$ 20,000}$$

ซึ่ง C_2 นี้เป็นผลรวมมาจาก (ค่าสูงสุดไม่เกิน \$2,000)

- 100% ของค่าใช้จ่ายในการศึกษา จำนวน \$20,000 ในปีภาษี

ยกตัวอย่างเช่น สมมติให้ปีนี้เป็นปี 54 นายดำ เป็นโสด มีเงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย \$50,000 ต่อปี และจ่ายค่าเล่าเรียนไป ประจำปีการศึกษา 54 ไป 15,000

นายดำจะได้รับการเครดิตภาษีคืนเป็นเงินเท่าใด เมื่อนายดำไม่มีคุณสมบัติต้องห้าม

ขั้นตอนที่ 1 การหาค่า C_2 นี้เป็นผลรวมมาจาก (ค่าสูงสุดไม่เกิน \$2,500)

$$- 100\% \times \$15,000 = \$1,500$$

$$\text{รวมค่า } C_2 = \$1,500$$

ขั้นตอนที่ 2 การหาค่าจำนวนเงินที่ได้รับจากเครดิตภาษี

$$= C_2 \times \frac{(\$60,000 \text{ หรือ } \$120,000) - \text{\$เงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย}}{\$ 20,000}$$

$$= \$1,500 \times \frac{60,000 - 50,000}{20,000}$$

$$= \$1,500 \times \frac{60,000 - 50,000}{20,000}$$

$$= \$750$$

ดังนั้น จำนวนเงินที่ได้รับจากเครดิตภาษี (Lifetime Learning Credit) เท่ากับ \$750

1.3 การหักเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ในกรณีดังนี้

ก. ดอกเบี้ยเงินกู้เพื่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษาขึ้นไปทั้งของตนเองและของบุคคลในครอบครัวค่าธรรมเนียมในการทำสัญญากู้ยืมเงิน (Loan Original Fee) ดอกเบี้ยค้างจ่ายที่ผู้ให้กู้นำไปรวมกับเงินต้น (Capitalized Interest) ดอกเบี้ยที่เกิดจากหนี้บัตรเครดิต (Interest on Credit Card Debt) ดอกเบี้ยที่ผู้เสียภาษีชำระโดยสมัครใจแม้ว่าได้รับการผ่อนเวลาชำระหนี้จากเจ้าหนี้ก็ตาม (Voluntary Interest Payments) ทั้งนี้ไม่รวมถึง ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการกระบวนการให้กู้ยืม (Processing Cost) โดยสามารถหักได้ไม่เกิน US\$ 2,500 ทั้งนี้อัตราค่าลดหย่อนขึ้นอยู่กับจำนวนเงินได้พึงประเมิน ดังนี้

การยื่นแบบภาษีตาม สถานภาพ	เงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย (Modified adjusted gross income: MAGI)	จำนวนเงินที่สามารถหักค่าใช้จ่าย ในดอกเบี้ยได้สูงสุด
โสด	$\leq \$ 60,000$	\$2,500
	$\$ 60,000 < \text{MAGI} \leq \$ 75,000$	หักค่าลดหย่อนในอัตราลดลง
	$> \$ 75,000$	\$ 0
สมรส	$\leq \$ 120,000$	\$2,500
	$\$ 120,000 < \text{MAGI} \leq \$ 150,000$	หักค่าลดหย่อนในอัตราลดลง
	$\leq \$ 150,000$	\$ 0

สูตรการคำนวณการหักค่าใช้จ่าย

กรณี โสด

$$\text{\$จำนวนเงินที่สามารถหักค่าใช้จ่าย} = \text{\$ดอกเบี้ยจ่าย} - \$2,500 \times \left[\frac{\text{MAGI} - \$60,000}{\$ 15,000} \right]$$

กรณี สมรส

$$\text{\$จำนวนเงินที่สามารถหักค่าใช้จ่าย} = \text{\$ดอกเบี้ยจ่าย} - \$2,500 \times \left[\frac{\text{MAGI} - \$120,000}{\$ 30,000} \right]$$

ยกตัวอย่างเช่น สมมติให้ปีนี้เป็นปี 54 นายดำ สมรส มีเงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย \$145,000 ต่อปี และดอกเบี้ยจากเงินกู้ยืมเพื่อค่าเล่าเรียนไป ประจำปีการศึกษา 54 ไป \$800 นายดำจะได้รับการหักค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาเป็นเงินเท่าใด เมื่อ นายดำไม่มีคุณสมบัติต้องห้าม

$$\begin{aligned} \text{จำนวนเงินที่สามารถหักค่าใช้จ่าย} &= \$ \text{ดอกเบี้ยจ่าย} - \$2,500 \times \left[\frac{\text{MAGI} - \$120,000}{\$30,000} \right] \\ &= \$800 - \$2,500 \times \frac{145,000 - \$120,000}{\$30,000} \\ &= \$133 \end{aligned}$$

ดังนั้น จำนวนเงินที่สามารถหักค่าใช้จ่ายเท่ากับ \$133

ข. สามารถหักเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สำหรับค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียม ในระดับอุดมศึกษาขึ้นไปทั้งของตนเองหรือของบุคคลในครอบครัว ตาม Internal Revenue Code มาตรา 162 ทั้งนี้ค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาที่สามารถนำมาหักเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณภาษีเงินได้ต้องเข้าองค์ประกอบ ดังนี้

- ต้องเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อดำรงไว้ หรือ เพิ่มพูนทักษะของผู้เสียภาษีในการประกอบกิจการ หรือการค้าหรือธุรกิจ หรือต้องเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อให้ผู้เสียภาษีสามารถดำรงสถานภาพการทำงานอยู่ได้ตามเงื่อนไขการจ้างงานหรือตามกฎหมาย

- ต้องไม่เป็นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นต่ำที่ผู้เสียภาษีจำเป็นต้องมีคุณสมบัติในการจ้างงานหรือการค้าหรือธุรกิจ และต้องไม่เป็นค่าใช้จ่ายที่ทำให้ผู้เสียภาษีมีคุณสมบัติในการเข้าทำงานหรือการค้าหรือ ธุรกิจใหม่

การยื่นแบบภาษีตาม สถานภาพ	เงินได้หลังหักค่าใช้จ่าย (Modified adjusted gross income: MAGI)	ส่วนลดค่าเล่าเรียน และ ค่าธรรมเนียมสูงสุด
โสด	$\leq \$65,000$	\$4,000
	$\$65,000 < \text{MAGI} \leq \$80,000$	\$2,000
	$> \$80,000$	\$0
สมรส	$\leq \$130,000$	\$4,000
	$\$130,000 < \text{MAGI} \leq \$160,000$	\$2,000
	$\leq \$160,000$	\$0

(2) ภาษีเงินได้นิติบุคคล สามารถหักค่าใช้จ่ายทางธุรกิจได้สำหรับค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือ ค่าที่พัก ค่าอาหาร ค่าห้องปฏิบัติการ ค่าเดินทาง ตัวเครื่องบิน ค่าทัศนศึกษา ค่าจัดทำงานวิจัย สำหรับการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่การงาน (Work-Related Education) ในหลักสูตรดังต่อไปนี้

- Education required by Employer or by Law
- Education to Maintain or Improve Skills
- Education to meet Minimum Requirement
- Education that qualifies you for a New Trade or Business

โดยผู้ที่สามารถใช้สิทธิ์การหักเป็นค่าใช้จ่ายต้องอยู่ในระหว่างการทำงานทั้งที่เป็นนายจ้าง
ของตัวเองและถูกจ้างงาน ในกรณีที่ผู้เรียนขับรถเดินทางไปเรียนทุกๆ ไมล์จะหักค่าใช้จ่ายได้ 50 cents

สูตรการคำนวณการหักค่าใช้จ่าย

กรณี ขับรถเดินทางไปเรียน ให้หักค่าใช้จ่ายได้ 50 cents ต่อไมล์

กรณี หักค่าอาหาร

$$\text{การหักค่าใช้จ่ายค่าอาหาร} = 50\% \times 340 - 2,000 \times \text{ค่าอาหารที่จ่ายจริง} \left[\frac{\text{ค่าอาหารที่จ่ายจริง}}{\text{ค่าใช้จ่ยรวมที่จ่ายจริง}} \right]$$

หมายเหตุ การหักค่าใช้จ่ายเฉพาะส่วนค่าอาหาร (meals) ได้ไม่เกิน \$340

กรณี หักค่าใช้จ่ายอื่นๆ

$$\text{การหักค่าใช้จ่ายอื่นๆ} = \text{ค่าใช้จ่ายอื่นๆรวม} - 2,000 - 2,000 \times \text{ค่าอาหารที่จ่ายจริง} \left[\frac{\text{ค่าอาหารที่จ่ายจริง}}{\text{ค่าใช้จ่ยรวมที่จ่ายจริง}} \right]$$

หมายเหตุ การหักค่าใช้จ่ายส่วนอื่นๆคืน (reimbursement) ทั้งหมดได้ไม่เกิน \$2,000

ยกตัวอย่างเช่น สมมติให้ปีนี้เป็นปี 54 นายดำเป็นเจ้าของกิจการตนเองและต้องการฝึกอบรม 2 สัปดาห์
ในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่การงาน มีค่าใช้จ่ายรวม \$2,500 ซึ่งประกอบด้วย
ค่าอาหาร \$425 ค่าที่พัก \$700 ค่าเดินทาง \$150 ค่าหนังสือและค่าลงทะเบียน \$1,225

$$\begin{aligned} \text{การหักค่าใช้จ่ายอื่นๆ} &= \text{ค่าใช้จ่ายอื่นๆรวม} - 2,000 - \left[\frac{2,000 \times \text{ค่าอาหารที่จ่ายจริง}}{\text{ค่าใช้จ่ยรวมที่จ่ายจริง}} \right] \\ &= \$2,075 - 2,000 - \left[\frac{2,000 \times \$425}{\$2,500} \right] \\ &= \$415 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{การหักค่าใช้จ่ายค่าอาหาร} &= 50\% \times \text{ค่าอาหารที่หักได้} \left[\frac{-2,000 \times \text{ค่าอาหารที่จ่ายจริง}}{\text{ค่าใช้จ่ยรวมที่จ่ายจริง}} \right] \\ &= 0.5 \times \left[\$340 - \frac{\$2,000 \times \$425}{\$2,500} \right] \\ &= \$43 \end{aligned}$$

$$\text{รวมหักค่าใช้จ่าย} = \$415 + \$43 = \$458$$

กรณีของผู้ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริจาครายบุคคล, รายสถาบัน (กองทุน, โครงการ)

(1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

1.1 สามารถหักค่าใช้จ่ายได้ไม่เกินร้อยละ 50 ของเงินได้รวมของผู้เสียภาษีที่ได้รับการปรับปรุงแล้ว (Adjusted Gross Income) ที่ไม่ได้หักผลขาดทุนในการดำเนินการสุทธิ (Net Operating Losses) โดยเงินบริจาคส่วนที่เหลือจากการหักค่าใช้จ่ายแล้วสามารถนำไปรวมคำนวณหักค่าใช้จ่ายในปีภาษีต่อไป (Carry Forward) ไม่เกิน 5 ปีภาษี

1.2 เฉพาะในมลรัฐอาร์ิโซนา ให้เครดิตภาษีสำหรับผู้บริจาคเงินเพื่อการศึกษา ใน 2 กรณี ดังนี้

ก. ให้เครดิตภาษีแก่ผู้เสียภาษีที่ไม่ได้มีบุตรเรียนอยู่ในโรงเรียนของรัฐ แต่ได้บริจาคให้โรงเรียนของรัฐ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมพิเศษของโรงเรียน เช่น มอบเงินเพื่อช่วยติดตั้งระบบไฟฟ้าในสนามกีฬา หรือบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนกิจกรรมทัศนศึกษาของนักเรียน

ข. เครดิตภาษีสำหรับผู้บริจาคเงินให้แก่องค์กรการกุศลที่ให้ทุนการศึกษา (School Tuition Organization) โดยองค์กรการกุศลนั้นจะต้องจัดสรรรายรับขององค์กรอย่างน้อยร้อยละ 90 เป็นทุนการศึกษาให้แก่โรงเรียนที่ไม่เป็นของรัฐบาลอย่างไม่เจาะจงสถานศึกษาสำหรับผู้บริจาคเงินนั้นจะได้รับการเครดิตภาษีได้ไม่เกิน 500 ดอลลาร์ ต่อปี และในกรณีที่จำนวนเงินเครดิตภาษีสูงกว่าจำนวนภาษีที่จะต้องเสียภาษีแล้ว ผู้เสียภาษีไม่สามารถขอเครดิตภาษีส่วนที่เกิน คืนเป็นเงินสดได้ แต่สามารถนำยอดการบริจาคที่เกินนี้ไปหักเป็นรายจ่ายตามรายการ (Item Deduction) ได้

ผู้บริจาคจะไม่ได้รับการเครดิตภาษีในกรณีที่ผลได้จากการบริจาคเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว

(2) ภาษีเงินได้นิติบุคคล

2.1 สามารถหักค่าใช้จ่ายได้ไม่เกินร้อยละ 50 ของเงินได้รวมของผู้เสียภาษีที่ได้รับการปรับปรุง (Adjusted Gross Income) ที่ไม่ได้หักผลขาดทุนในการดำเนินการสุทธิ (Net Operating Losses) โดยเงินบริจาคส่วนที่เหลือจากการหักค่าใช้จ่ายแล้วสามารถนำไปรวมคำนวณหักค่าใช้จ่ายในปีภาษีต่อไป (Carry Forward) ไม่เกิน 5 ปีภาษีโดยสามารถหักค่าใช้จ่ายในการบริจาคได้แม้ว่าเงินบริจาคส่วนนี้ใช้เพื่อการส่งเสริมภาพลักษณ์แก่องค์กรธุรกิจของตนเอง

2.2 เฉพาะในมลรัฐอาร์ิโซนา ให้เครดิตภาษีสำหรับผู้บริจาคเงินเพื่อการศึกษา ใน 2 กรณี ดังนี้

ก. ให้เครดิตภาษีแก่ผู้เสียภาษีที่ไม่ได้มีบุตรเรียนอยู่ในโรงเรียนของรัฐ แต่ได้บริจาคให้โรงเรียนของรัฐ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมพิเศษของโรงเรียน เช่น มอบเงินเพื่อช่วยติดตั้งระบบไฟฟ้าในสนามกีฬา หรือบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนกิจกรรมทัศนศึกษาของนักเรียน

ข. เครดิตภาษีสำหรับผู้บริจาคเงินให้แก่องค์กรการกุศลที่ให้ทุนการศึกษา (School Tuition Organization) ซึ่งองค์กรการกุศลนั้นจะต้องจัดสรรรายรับขององค์กรอย่างน้อยร้อยละ 90 เป็นทุนการศึกษาให้แก่โรงเรียนที่ไม่เป็นของรัฐบาลอย่างไม่เจาะจงสถานศึกษาสำหรับผู้บริจาคเงินนั้นจะได้รับการเครดิตภาษีได้ไม่เกิน 500 ดอลลาร์ ต่อปี

ในกรณีที่เงินที่ได้รับจากการเครดิตน้อยกว่าจำนวนภาษีที่ต้องเสียนั้น ผู้เสียภาษีจะไม่สามารถขอเงินเครดิตคืนได้ และในกรณีที่เงินบริจาคมีจำนวนมากกว่าเครดิตภาษีที่กฎหมายอนุญาต ผู้เสียภาษีสามารถนำเงินบริจาค ส่วนที่เหลือไปหักรายจ่ายตามรายการ (Itemized deduction) ได้

ผู้บริจาคจะไม่ได้รับการเครดิตภาษีในกรณีที่ผลได้จากการบริจาคเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว

3. ออسترเลีย

กรณีของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แก่ผู้ประกอบการ, นายจ้าง(นิติบุคคล)

(1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

สำหรับบุคคลที่จ่ายการเล่าเรียนด้วยตนเอง สามารถหักรายจ่ายสำหรับการศึกษาดด้วยตนเอง (self-education expenses) ได้ไม่เกิน 250 ดอลลาร์ออสเตรเลีย ในกรณีที่รายจ่ายดังกล่าวมีความเกี่ยวเนื่อง (Sufficient connection) กับกิจกรรมในการหารายได้ของผู้มีเงินได้ดังนี้

ก. รายจ่ายที่เกิดขึ้นในการดำรงสถานภาพ หรือพัฒนาทักษะหรือความรู้ของผู้เสียภาษีในตำแหน่งงานที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน สามารถหักเป็นรายจ่ายได้ ทั้งนี้ เพราะรายจ่ายดังกล่าวจะก่อให้เกิดรายได้ในอนาคตที่เพิ่มขึ้นแก่ผู้มีเงินได้

ข. รายจ่ายเพื่อการศึกษาที่เกิดขึ้นก่อนการจ้างงานเริ่มขึ้น หรือเพื่อจะเข้าสู่ตำแหน่งงานใหม่ ไม่ได้ได้รับอนุญาตให้นำไปหักในการคำนวณภาษี เช่น รายจ่ายในการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือหลักสูตรอื่นก่อนหางานทำ

ค. รายจ่ายค่าหนังสือ (Books) วารสารเกี่ยวกับด้านการค้าหรือเทคนิค (Technical or Trade Journals) ซึ่งช่วยผู้มีเงินได้ที่เป็นลูกจ้างหรือผู้รับทำงานอิสระในการพัฒนาความรู้ตามแขนงที่เกี่ยวกับการทำงานสามารถนำมาหักเป็นรายจ่ายได้ โดยรายจ่ายหนังสือสามารถหักรายจ่ายในรูปค่าสึกหรอหรือค่าเสื่อมราคา ส่วนรายจ่ายวารสารสามารถนำไปหักเป็นรายจ่ายได้ทั้งหมดในปีภาษีที่เกิดรายจ่าย

ง. รายจ่ายในการศึกษาหรือสัมมนาหลักสูตรพัฒนาวิชาชีพ (Professional Development Course or Seminar) รายจ่ายในการศึกษาหรือสัมมนา ซึ่งรวมทั้งค่าลงทะเบียน ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าที่พักอาศัย ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในการไปศึกษานอกสถานที่ (Study Tour) หากเป็นรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของผู้มีเงินได้ สามารถนำไปหักเป็นรายจ่ายได้ สำหรับรายจ่ายในการเดินทางไปดูงานในต่างประเทศ หากมีการพักผ่อนในวันหยุดรวมอยู่ด้วยก็สามารถหักรายจ่ายได้โดยต้องแบ่งส่วนของรายจ่ายเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดูงานหรือสัมมนาเท่านั้นที่หักได้

จ. รายจ่ายเพื่อการศึกษาระดับปริญญาตรีระหว่างทำงาน เช่น การศึกษาภาคค่ำหลังเลิกงาน สามารถนำไปหักเป็นรายจ่ายได้ถ้าหากผู้มีเงินได้สามารถพิสูจน์ได้ถึงความเกี่ยวพันระหว่างการศึกษา กับหน้าที่การงาน เช่น การศึกษาดังกล่าวช่วยให้ผู้มีเงินได้ได้รับการพัฒนาความรู้ให้ทัดเทียมกับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี หรือมีส่วนช่วยให้ผู้มีเงินได้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

หรือมีส่วนช่วยให้ผู้มีเงินได้ได้รับค่าตอบแทนสูงขึ้นหรือได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้น แต่รายจ่ายเพื่อการศึกษาในระดับปริญญาตรีที่มีส่วนทำให้ผู้เสียภาษีได้รับอาชีพใหม่ไม่สามารถนำไปหักเป็นรายจ่ายได้

(2) ภาษีเงินได้นิติบุคคล- ไม่มี -

กรณีของผู้ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริจาครายบุคคล, รายสถาบัน (กองทุน, โครงการ)

(๑) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ผู้บริจาคเงินหรือสิ่งของให้แก่กองทุนหรือสถาบันการศึกษาที่ได้รับการรับรองโดยอธิบดีกรมสรรพากรตาม Subdivision 30-B และเป็นสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในประเทศออสเตรเลียสามารถหักรายจ่ายสำหรับเงินหรือสิ่งของที่บริจาคได้ทั้งจำนวน

(๒) ภาษีเงินได้นิติบุคคล- ไม่มี

4. แคนาดา

กรณีของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ปกครอง, นายจ้าง (นิติบุคคล)

(1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

1.1 ไม่อยู่ในขอบข่ายต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สำหรับทุนการศึกษา (Scholarships and Bursaries) หรือ ทุนการวิจัย (Fellowships)

1.2 การมีสิทธิเลือกยกเว้นหรือหักค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สำหรับเงินได้ที่ได้รับเป็นทุนโครงการศิลปะ (Artist Project Grants) หรือ ทุนโครงการวิจัย (Research Grants) โดยในกรณีที่เลือกยกเว้นจะได้อีกเว้นตามที่ได้รับจริง แต่ไม่เกิน CA\$ 500 หรือ หักค่าใช้จ่ายได้ตามที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือวิจัยตามวัตถุประสงค์ของทุนได้ตามที่จ่ายจริง แต่ไม่เกินจำนวนทุนที่ได้รับ

1.3 การหักค่าใช้จ่ายในการย้ายที่พัก เพื่อการศึกษาในสถานศึกษา โดยสามารถหักค่าใช้จ่ายจากทุนการศึกษา หรือทุนวิจัยที่ได้รับ หรือ เพื่อการย้ายที่พักให้ใกล้กับสถานที่ทำงานภาคฤดูร้อน โดยสามารถหักค่าใช้จ่ายจากค่าจ้างที่ได้รับจากการทำงานดังกล่าว ทั้งนี้ที่พักจะต้องมีระยะทางไม่เกิน 40 กิโลเมตรจากสถานที่ทำงานหรือสถานศึกษาดังกล่าว และ ต้องเป็นนักศึกษาเต็มเวลา

1.4 การหักค่าใช้จ่ายค่าเลี้ยงดูบุตร ในกรณีที่บุคคลหรือคู่สมรสต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูบุตรเพื่อที่จะได้ศึกษาหรือทำการวิจัย ทั้งนี้บุตรต้องมีอายุไม่เกิน 16 ปี หรือทุพพลภาพ

1.5 การเครดิตภาษี ในเงินที่จ่ายเป็นดอกเบี้ยเงินกู้เพื่อการศึกษาในระดับ Post-secondary Education ตาม Canada Student Loans Act, Canada Student Financial Assistance Act หรือตามกฎหมายท้องถิ่นในลักษณะเดียวกัน ทั้งนี้ การเครดิตภาษีสามารถเครดิตภาษี ได้ทั้งในกรณีตัวผู้ศึกษา หรือผู้กู้ให้ศึกษา และสามารถนำมาหักแบบ carry forward ได้ 5 ปี

1.6 การเครดิตภาษี สำหรับเงินที่จ่ายเป็นค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมการใช้ห้องสมุด คอมพิวเตอร์ หรือกิจกรรมเพื่อการเรียนอื่นๆ ค่าธรรมเนียมการสอบ ค่าสมัคร ค่าปริญญาบัตร ค่าหนังสือหรือสื่อการเรียน (Tuition, Education, and Textbook Amounts) ทั้งนี้ค่าใช้จ่ายดังกล่าวต้องเกินกว่า CA\$ 100 ต่อปี และมีเงื่อนไขดังนี้

ก. เป็นค่าใช้จ่ายที่นักศึกษาชาวแคนาดา หรือ นักศึกษาที่อาศัยอยู่ในชายแดนและต้องเดินทางข้ามชายแดนออกไป จ่ายให้กับมหาวิทยาลัย วิทยาลัย สถาบันอุดมศึกษาในแคนาดา

ข. สถาบันการศึกษาที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาสังคม สำหรับหลักสูตรเพื่อการพัฒนาอาชีพ

ค. มหาวิทยาลัย วิทยาลัย สถาบันอุดมศึกษาในสหรัฐอเมริกา เฉพาะกรณีที่พักอาศัยอยู่ในแถบชายแดนของสองประเทศตลอดปีการศึกษา

ง. มหาวิทยาลัยต่างประเทศ เฉพาะกรณีเป็นนักเรียนเต็มเวลา โดยมีภาคการศึกษาติดต่อกันอย่างน้อย ๑๓ สัปดาห์ และเป็นการศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือสูงกว่า

1.7 การเครดิตภาษีในเงินที่จ่ายสำหรับการศึกษา เพื่อประโยชน์ในการทำงาน โดยสามารถหักเป็นเครดิตเงินได้จากการทำงานได้เป็นรายเดือนตามจำนวนเดือนที่เข้าศึกษา ดังนี้

ก. นักเรียนเต็มเวลา (10 ชั่วโมง/สัปดาห์) หักค่าใช้จ่ายได้ CA\$ 400 ต่อเดือน

ข. นักเรียนนอกเวลา (12 ชั่วโมง/เดือน) หักค่าใช้จ่ายได้ CA\$ 120 ต่อเดือน

ทั้งนี้ หลักสูตรการศึกษาดังกล่าวต้องมีระยะเวลาอย่างต่ำ 3 สัปดาห์

1.8 การเครดิตภาษีในเงินที่จ่ายค่าหนังสือหรือสื่อการเรียน โดยหักเป็นเครดิตจากเงินได้จากการทำงานได้อีก ดังนี้

ก. นักเรียนเต็มเวลา หักค่าใช้จ่ายได้ CA\$ 65 ต่อเดือน

ข. นักเรียนนอกเวลา หักค่าใช้จ่ายได้ CA\$ 20 ต่อเดือน

1.9 สำหรับเงินที่จ่ายภาษีในข้อ 1.6 , 1.7 และ 1.8 สามารถเลือกโอนทั้งหมด หรือ บางส่วน (Carrying Forward Amount) ให้แก่คู่สมรส บิดา มารดา หรือ ปู่ ย่า ตา ยาย หรือเลือกนำมาหักแบบ Carry Forward ในปีถัดไปได้ ปีละไม่เกิน CA\$ 5,000

1.10 ในกรณีของมลรัฐบางมลฑล เช่น มลฑลออนตาริโอ ให้เครดิตภาษีค่าเล่าเรียนที่ขอคืนเป็นเงินได้ (Refundable Tax Credit) แก่บิดามารดาของผู้ศึกษาที่อยู่ในอุปการะ ที่กำลังศึกษาในระดับอนุบาล ศึกษา ประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษาเพื่อบรรเทาค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง ดังนี้

อายุของบุตร (ปี)	ระดับการศึกษา	จำนวนเวลาที่มีการเรียน การสอน (นาที่ต่อสัปดาห์)	วงเงินค่าเล่าเรียนที่ขอ เครดิตภาษี (CA\$)	จำนวนเงินที่ได้รับ เครดิตภาษี (CA\$)
4-5	อนุบาลศึกษา	750	ไม่เกิน 3,500	350-700
6-21	ประถมศึกษา มัธยมศึกษา	1,500	ไม่เกิน 7,000	(ร้อยละ 10 ของ ค่าเล่าเรียน)

(2) ภาษีสินค้าและบริการ หรือ Harmonized Sales Tax

สำหรับผู้มีรายได้น้อย และมีอายุต่ำกว่า 19 ปี หรือมีคู่สมรส หรือมีบุตรที่อยู่ในการอุปการะ สามารถขอคืนภาษี ได้จากค่าใช้จ่ายในสินค้าและบริการหรือ Harmonized Sales Tax ได้แก่ ค่าอาหาร คอมพิวเตอร์ หนังสือ เสื้อผ้า ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การกีฬา และอุปกรณ์ทางการศึกษา

กรณีของผู้ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริจาครายบุคคล, รายสถาบัน (กองทุน, โครงการ)

(1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในกรณีที่บริจาคเงินให้แก่โรงเรียนจะได้รับการเครดิตภาษี โดยสามารถนำเครดิตภาษีที่ได้รับนี้ไปหักออกจากภาษีที่จัดเก็บโดยรัฐบาลกลาง ภาษีที่มณฑลจัดเก็บ หรือภาษีที่เขตปกครองจัดเก็บ (Territorial taxes) ดังนี้

วงเงินที่บริจาค (ดอลลาร์ แคนาดา)	เครดิตภาษีที่ได้รับเป็นจำนวนเงิน
CA\$ 200 แรก	16% ของเงินบริจาค
ส่วนที่เกิน CA\$ 200	29% ของเงินบริจาคส่วนที่เกิน CA\$ 200

(2) ภาษีเงินได้นิติบุคคลบริษัทหรือองค์กรธุรกิจที่บริจาคเงินให้แก่โรงเรียนมีสิทธิหักรายจ่าย (Deduction) สำหรับการบริจาคออกจากรายได้ในการคำนวณภาษีเงินได้ที่จะต้องเสียให้แก่รัฐบาลกลาง หรือมณฑล โดยสามารถหักค่าใช้จ่ายตามวงเงินบริจาคได้ปีละไม่เกิน 75% ของเงินได้สุทธิแต่ในกรณีบุคคลธรรมดาผู้เป็นเจ้าของธุรกิจถึงแก่ความตายในปีภาษีนั้น โดยที่ปีภาษีก่อนหน้า 1 ปีภาษี ได้มีเงินบริจาคเกิน 75% แต่ไม่เกิน 100% ของเงินได้สุทธิ สามารถนำเงินบริจาคส่วนที่เหลือไปรวมคำนวณเป็นเครดิตภาษีหรือหักเป็นรายจ่ายแล้วแต่กรณี เป็นระยะเวลาไม่เกิน 5 ปีภาษีถัดไป

5. สหราชอาณาจักร

กรณีของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แก่ผู้ปกครอง, นายจ้าง(นิติบุคคล)

(1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ผู้มีเงินได้ที่มีการต้องดูแลผู้ซึ่งมีอายุต่ำกว่า 16 ปี หรือมีอายุมากกว่า 16 ปี แต่ไม่เกิน 19 ปี ซึ่งกำลังศึกษาแบบเต็มเวลาในหลักสูตรการศึกษาที่ไม่ใช่การศึกษาขั้นสูง (Full-time non-advance education) มีสิทธิได้รับเครดิตภาษีสำหรับเด็ก (Child Tax Credits)

ก. เงื่อนไขที่ผู้มีเงินได้มีสิทธิได้รับเครดิตภาษี คือ

1. ผู้เสียภาษีต้องมีอายุไม่น้อยกว่า 16 ปีบริบูรณ์ และพำนักอยู่ในสหราชอาณาจักร
2. ในกรณีที่ผู้เสียภาษีเป็นคู่สามีภริยาไม่ว่าจะเพศเดียวกันหรือต่างกัน ต้องใช้เครดิตภาษีร่วมกัน นั้นคู่สามีภริยาทั้งคู่ต้องมีอายุไม่น้อยกว่า 16 ปีบริบูรณ์ และพำนักอยู่ในสหราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 5 ธันวาคม 2005 ในกรณีที่สามีหรือภรรยาคนหนึ่งคนใดอายุไม่ถึง 16 ปี จะต้องให้เฉพาะผู้ที่มีอายุไม่ถึง 16 ปี เท่านั้นได้มีสิทธิเครดิตภาษี

3. ผู้มีเงินได้ต้องเป็นผู้รับผิดชอบอุปการะเลี้ยงดูบุตรซึ่งมีอายุน้อยกว่า 16 ปี หรือมีอายุมากกว่า 16 ปี แต่ไม่เกิน 19 ปี และศึกษาแบบเต็มเวลาในหลักสูตรการศึกษาที่ไม่ใช่การศึกษาขั้นสูง หรือหลักสูตรการฝึกงานที่ได้รับอนุมัติ การศึกษาของบุตรอาจเป็นการศึกษาในโรงเรียน วิทยาลัย หรือสถาบันอื่นคล้ายคลึงกัน หรือการศึกษาระดับ A Level แต่ไม่รวมถึงการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย และต้องเป็นการศึกษาแบบเต็มเวลา ซึ่งหมายถึงการศึกษาน้อย 12 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ไม่รวมถึงเวลาพักรับประทานอาหารและเวลาศึกษาด้วยตนเอง สำหรับในกรณีที่หลักสูตรได้ระบุไว้ ระยะเวลาบางช่วงให้เป็นเวลาพักผ่อนหรือการเตรียมสอบ หรือกรณีที่ผู้เรียนป่วย หรือในกรณีที่จบการศึกษาภาคหนึ่งภาคใดแล้ว และได้จดทะเบียนการศึกษาภาคต่อไป แล้วมีช่วงเวลาระหว่างรอเปิดภาคการศึกษา ช่วงเวลาเหล่านี้สามารถนำมารวมในการนับระยะเวลาการศึกษาด้วยว่าครบเวลาอย่างน้อย 12 ชั่วโมงหรือไม่ ในกรณีที่บุตรเริ่มศึกษาก่อนอายุครบ 19 ปีบริบูรณ์ ต่อมาเมื่ออายุครบ 19 ปี แล้วยังไม่จบการศึกษาผู้มีเงินได้ยังคงมีสิทธิได้รับเครดิตภาษีไปจนกว่าเหตุการณ์ใดมาถึงก่อนคือ

- บุตรดังกล่าวสำเร็จการศึกษา
- บุตรดังกล่าวอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์

ข. ประเภทที่ได้รับการเครดิตภาษีสำหรับเด็ก มีดังนี้

ประเภท	จำนวนเงินเครดิตภาษี (ปอนด์/ปี)
1. ส่วนของครอบครัว (Family element) ครอบครัวที่มีบุตรที่กำลังศึกษาตามเงื่อนไขข้างต้น อย่างน้อย 1 คน	545
2. ส่วนของบุตรที่เป็นทารก (Baby element) ครอบครัวที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 1 ปี	545

รายงานฉบับสมบูรณ์
“วิธีการและความเป็นไปได้ของระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีเพื่อการศึกษา”

ประเภท	จำนวนเงินเครดิตภาษี (ปอนด์/ปี)
3. ส่วนของบุตร (Child Element) ครอบครัวที่มีบุตร จะได้รับการเครดิตภาษีเป็นทวีคูณตามจำนวนของบุตร	1,690
4. ส่วนของการไร้ความสามารถ (Disabled Element) ครอบครัวที่มีบุตรที่ไร้ความสามารถ ได้รับเงินค่าครองชีพในการให้ความ ดูแล หรือเป็นคนตาบอดที่ได้รับการจดทะเบียน หรือเพิ่งถูกถอนชื่อจาก ทะเบียนคนตาบอดใน 28 สัปดาห์ ก่อนวันที่ใช้สิทธิหักเครดิตภาษี สามารถ ได้รับการเครดิตภาษีเพิ่มเติมจากการได้รับเครดิตภาษีส่วนของบุตร	2,285
5. ส่วนของการไร้ความสามารถอย่างรุนแรง (Severe Disabled Element) ครอบครัวที่มีบุตรที่ไร้ความสามารถอย่างรุนแรงจะได้รับเครดิตภาษี เพิ่มเติมจากการได้รับเครดิตภาษีส่วนของบุตร	920

ยกตัวอย่างเช่น สามีภรรยาคนหนึ่งมีบุตร 4 คน จะได้รับเครดิตภาษีคืน โดยมีดังนี้

คนแรก อายุ 17 ปี ศึกษาแบบเต็มเวลาในหลักสูตรที่ไม่ใช่การศึกษาระดับสูง

คนที่สอง อายุ 14 ปี

คนที่สาม อายุ 10 ปี ไร้ความสามารถ

คนที่สี่ อายุ 6 เดือน

ประเภท	อัตราเครดิตภาษี (ปอนด์/ปี)	รวมจำนวนเงิน เครดิตภาษี (ปอนด์/ปี)
1. ส่วนของครอบครัว (Family Element)	545	545
2. ส่วนของบุตรที่เป็นทารก (Baby Element)	545	545
3. ส่วนของบุตร (Child Element)	1,690 x 4	6,760
4. ส่วนของการไร้ความสามารถ (Disabled Element)	2,285	2,285
รวม	-	<u>10,135</u>

(2) ภาษีเงินได้นิติบุคคล

ผู้มีเงินได้ที่ประกอบการค้านั้น สามารถหักรายจ่ายเพื่อการศึกษาของผู้มีเงินได้เอง ซึ่งรายจ่ายดังกล่าวต้องเป็นรายจ่ายเพื่อการศึกษาทางเทคนิค (Technical Education) ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบการค้า ณ วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยที่ได้รับอนุมัติ

กรณีของผู้ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริจาครายบุคคล, รายสถาบัน (กองทุน, โครงการ)

(1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

1.1 ในการบริจาคเงินช่วยเหลือให้แก่โรงเรียน มหาวิทยาลัยที่ดำเนินการเพื่อกุศลสาธารณะ ผู้บริจาคจะได้รับเงินคืนภาษีตามสูตรการคำนวณ และในส่วน of สถาบันการศึกษาผู้ได้รับเงินบริจาคก็จะได้รับเงินสมทบจากรัฐบาลอีก 28% ของยอดเงินบริจาค

สูตรการคำนวณ

$$\text{เงินคืนภาษี} = (\text{อัตราภาษีสูงสุด}-\text{อัตราภาษีพื้นฐาน}) \times (\text{จำนวนเงินบริจาค} + \text{จำนวนเงินที่รัฐบาลสมทบ})$$

ยกตัวอย่างเช่นบุคคลธรรมดาบริจาคเงินให้กับสถาบันการศึกษา 100 ปอนด์

$$\begin{aligned}\text{สถาบันการศึกษาได้รับเงินบริจาครวม} &= \text{เงินบริจาค} + \text{เงินสมทบจากรัฐบาลอีกร้อยละ} \\ &\quad 28 \text{ ของยอดเงินบริจาค} \\ &= 100 + (100 \times .28) \\ &= 128 \text{ ปอนด์}\end{aligned}$$

บุคคลธรรมดาได้รับเงินคืนภาษีเป็นกี่ปอนด์ เมื่อ อัตราภาษีสูงสุดที่เสียในร้อยละ 40 และอัตราภาษีพื้นฐานที่ร้อยละ 22

$$\begin{aligned}\text{เงินคืนภาษี} &= (\text{อัตราภาษีสูงสุด}-\text{อัตราภาษีพื้นฐาน}) \times (\text{จำนวนเงินบริจาค} + \text{จำนวนเงินที่รัฐบาลสมทบ}) \\ &= (0.40 - 0.22) \times (100 + 28) \\ &= 23.04\end{aligned}$$

1.2 การบริจาคที่ดิน อาคาร หุ่น หรือหลักทรัพย์

ก. สามารถยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา สำหรับการบริจาค หรือการขายสินทรัพย์ในราคาที่ต่ำกว่ามูลค่าตลาดให้แก่องค์กรสาธารณกุศล

ข. สามารถนำมูลค่าทรัพย์สินที่บริจาคไปหักเป็นค่าใช้จ่าย (Deduction) ออกจากการคำนวณภาษีเงินได้

1.3 การบริจาคเงินเดือน (Payroll Giving)

เมื่อผู้มีรายได้ประเภทเงินเดือนทำข้อตกลงบริจาคเงินเดือนให้แก่โรงเรียนเพื่อกุศลสาธารณะ นายจ้างซึ่งมีหน้าที่หักภาษี ณ ที่จ่ายจากเงินเดือนที่จ่ายต้องหักเงินเท่าจำนวนที่บริจาคออกจากเงินเดือนก่อนหักภาษี

(2) ภาษีเงินได้นิติบุคคล

2.1 สามารถนำเงินบริจาคที่ได้ให้เงินช่วยเหลือ (Gift Aid) ไปหักเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิได้ในรอบระยะเวลาบัญชีที่มีการบริจาคได้

2.2 สามารถได้รับการยกเว้นภาษีส่วนเกินที่พึงเสียภาษี (Tax on Chargeable Gains) เนื่องจากการโอนให้แก่องค์กรสาธารณกุศล และมีสิทธินำมูลค่าของทรัพย์สินที่บริจาคไปหักออกจากรายได้ในการคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษี

2.3 ในการบริจาคเครื่องมืออุปกรณ์หรือสินค้าให้แก่สถานศึกษา สามารถหักค่าเสื่อมราคาได้เท่ากับมูลค่าต้นทุนของอุปกรณ์หรือเครื่องมือที่บริจาค และไม่ต้องนำเอามูลค่าตามราคาตลาดของอุปกรณ์หรือสินค้าที่ได้บริจาคมาคำนวณเป็นรายได้

2.4 สามารถหักเป็นรายจ่าย ในค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับต้นทุนการจ้างงาน (Employment Costs) ที่ให้ลูกจ้างหรือพนักงานไปทำงานชั่วคราวที่โรงเรียนซึ่งดำเนินการเพื่อคุณลักษณะ

(3) ภาษีผลได้จากต้นทุน

3.1 การบริจาคทรัพย์สิน เช่น ที่ดิน หุ่น หรือ หลักทรัพย์อื่นๆ เพื่อการกุศล ไม่เข้าข่ายต้องเสียภาษีผลได้จากทุน (not liable to capital gains tax) เนื่องจากการโอนให้กับองค์กรสาธารณกุศล

3.2 การยกเว้นภาษีผลได้จากทุน สำหรับการบริจาคหรือการขายสินทรัพย์ในราคาต่ำกว่ามูลค่าตลาดให้แก่องค์กรการสาธารณกุศล

(4) ภาษีมรดก

การบริจาคสินทรัพย์ให้แก่องค์กรการสาธารณกุศลของสหราชอาณาจักร (UK charities) ไม่ต้องเสียภาษีมรดก (Completely Free of Inheritance Tax)

6. จีน

กรณีของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ผู้ปกครอง, นายจ้าง (นิติบุคคล)

(1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

บิดามารดามีสิทธิหักค่าลดหย่อนบุตร (Exemption) ได้หากบุตรอายุต่ำกว่า 20 ปี หรืออายุเกินกว่า 20 ปีแต่ได้รับการช่วยเหลือจากบิดามารดาในการศึกษาที่โรงเรียนหรือเป็นคนไร้ความสามารถหรือไม่สามารถหาเลี้ยงชีพได้ ตามมาตร 17 วรรค 1(2) ตามพระราชบัญญัติภาษีเงินได้ (Income Tax Act) นอกจากนั้นบิดามารดายังมีสิทธิหักค่าใช้จ่ายพิเศษ (Special deduction) ตามมาตร 17 วรรค 2 (3)(v) แห่งรัฐบัญญัติภาษีเงินได้ (Income Tax Act) สำหรับค่าเล่าเรียน (Educational Tuition) ที่จ่ายไปเป็นเงิน 25,000 หยวนต่อปี ถ้าบุตรยังศึกษาในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย แต่อย่างไรก็ตามไม่รวมถึงกรณีที่บุตรศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยเปิด (Open University) วิทยาลัยอาชีวศึกษา หรือเป็นผู้ที่ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลหรือได้รับทุนการศึกษา

(2) ภาษีเงินได้นิติบุคคล

- ไม่มี -

กรณีของผู้ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริจาครายบุคคล, รายสถาบัน (กองทุน, โครงการ)

(1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

สามารถหักรายจ่ายในฐานะที่เป็นรายจ่ายตามรายการ (Itemized deduction) ได้ตามมาตรา 17 วรรค 2(2) (i) แห่งรัฐบัญญัติภาษีเงินได้ (Income Tax Act) สำหรับบุคคลธรรมดาที่บริจาคเงินให้แก่องค์กรหรือสมาคมที่จัดตั้งเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา วัฒนธรรม สวัสดิการสังคม หรือเพื่อการกุศลสาธารณะเป็นจำนวนไม่เกินร้อยละ 20 ของเงินได้พึงประเมินรวม (Gross consolidated income)

(2) ภาษีเงินได้นิติบุคคล

บริษัทหรือองค์กรที่แสวงหากำไร (Profit-seeking Enterprise) สามารถนำมูลค่าของเงินหรือทรัพย์สินที่บริจาคมาหักเป็นรายจ่ายหรือผลขาดทุนในปีที่มีการบริจาคเกิดขึ้น ได้ไม่เกินร้อยละ 10 ของเงินได้ ตามมาตรา 36 แห่งรัฐบัญญัติภาษีเงินได้ ทั้งนี้ องค์กรหรือสถาบันการศึกษาที่บริจาคให้ต้องเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐบัญญัติภาษีเงินได้ (Income Tax Act) ไว้ในมาตรา 11 วรรค 4 และได้จดทะเบียนจัดตั้งต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องแล้ว

7. สิงคโปร์

กรณีของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ปกครอง, นายจ้าง (นิติบุคคล)

(1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

1.1 เงินหรือสินทรัพย์ เช่น ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง หุ่นจดทะเบียน หรือ Unit Trust ยกเว้น คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ หรือ โปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ ที่บริจาคให้แก่ หน่วยงานหรือองค์กรที่ได้รับการรับรองจาก Institute of a Public Character (IPCs) สามารถหักค่าใช้จ่าย (Deduction) ได้ตามที่บริจาคจริง

1.2 เงินที่จ่ายเป็นค่าดูแลบุตร บุตรเลี้ยง หรือบุตรบุญธรรม (Qualifying Child Relief (QCR)) ที่มีอายุไม่เกิน 16 ปี หรืออายุเกิน 16 ปี แต่กำลังศึกษาเต็มเวลาในระดับโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือ สถาบันการศึกษาเทียบ และบุตรดังกล่าวมีเงินได้ไม่เกิน SGD\$ 2,000 ต่อปี สามารถหักค่าลดหย่อนได้ ตามอัตราต่อไปนี้

- บุตรคนที่ 1 – 3 หักได้ คนละ SQ\$ 2,000

- บุตรคนที่ 4 หักได้ คนละ SQ\$ 2,000 หากเกิดในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม 1988 และหักไม่ได้ หากเกิดระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม 1973 – 31 ธันวาคม 1987

1.3 เงินที่บุคคลธรรมดา ซึ่งในที่นี้หมายถึงมารดา ได้จ่ายเป็นค่าดูแลบุตร บุตรเลี้ยง หรือ บุตรบุญธรรม (Working Mother's Child Relief (WMCR)) ที่มีอายุไม่เกิน 16 ปี หรือ อายุเกิน 16 ปี แต่กำลังศึกษาเต็มเวลาในระดับโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาเทียบเท่า และบุตรดังกล่าวมีเงินได้ไม่เกิน SQ\$ 2,000 ต่อปี สามารถนำมาหักค่าลดหย่อนได้ตามอัตราต่อไปนี้

- บุตรคนที่ 1 หักได้ ร้อยละ 3 ของเงินได้ของมารดา
- บุตรคนที่ 2 หักได้ร้อยละ 15 ของเงินได้ของมารดา
- บุตรคนที่ 3 หักได้ร้อยละ 20 ของเงินได้ของมารดา
- บุตรคนที่ 4 หักได้ร้อยละ 25 ของเงินได้ของมารดาหากเกิดใน หรือหลังปี 1987 และ ไม่ได้รับเป็นบุตร

ทั้งนี้ ค่าลดหย่อน QCR และ WMCR รวมกันแล้วต้องไม่เกิน SQ\$ 25,000 ต่อปี

1.4 เงินที่จ่ายเป็นค่าเล่าเรียน ค่าฝึกอบรม ค่าสัมมนา ค่าธรรมเนียมการสัมมนา ค่าธรรมเนียมสมัคร ค่าธรรมเนียมการสอบ ยกเว้น หลักสูตรสหราชอาณาจักร ภาษา กีฬา ดนตรี Internet Microsoft Office รวมทั้ง (Course Fees Relief) สามารถหักค่าลดหย่อนได้ตามที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน SQ\$5,500 ทั้งนี้ การเรียนและการฝึกอบรมดังกล่าวต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ

กรณีของผู้ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริจาครายบุคคล, รายสถาบัน (กองทุน, โครงการ)

(1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

เงินหรือสินทรัพย์ เช่น ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง หุ่นจดทะเบียน หรือ unit trust ยกเว้น คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ หรือ โปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ ที่บริจาคให้แก่ หน่วยงานหรือองค์กรที่ได้รับการรับรองจาก Institute of a Public Character (IPCs) สามารถหักค่าใช้จ่าย (Deduction) ได้ตามที่บริจาคจริง

(2) ภาษีเงินได้นิติบุคคล

เงินหรือสินทรัพย์ เช่น ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ หรือ โปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ ยกเว้นหุ่นจดทะเบียน และ unit trust ที่นิติบุคคลบริจาคให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรที่ได้รับการรับรองจาก Institute of a Public Character (IPCs) สามารถหักค่าใช้จ่าย (Deduction) ได้ตามที่จ่ายจริง ทั้งนี้ หากมูลค่าของการบริจาคสูงกว่าภาษีเงินได้ที่ต้องชำระในปีเดียวกัน (Donation Exceeds the Income for The Year) สามารถนำมาหักแบบ Carry Forward ได้สูงสุด 5 ปี (Carry Forward of Unutilized Tax Deductions to IPCs) ทั้งนี้ นิติบุคคลดังกล่าวต้องผ่านการรับรองเรื่อง Shareholdings Test

8. ญี่ปุ่น

กรณีของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แก่ผู้ประกอบการ, นายจ้าง(นิติบุคคล)

(1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

การยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (Exemption for Working Students) จำนวน 270,000 เยน สำหรับผู้ที่ทำงานไปด้วยเรียนไปด้วยที่มีเงินได้ปีละไม่เกิน 650,000 เยน ซึ่งศึกษาอยู่ในสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

(2) ภาษีเงินได้นิติบุคคล

สามารถหักค่าใช้จ่ายในการบริจาคเงินให้แก่องค์กรสาธารณกุศลที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนศิลปะ การศึกษา วิทยาศาสตร์ หรือ เพื่อพัฒนาสวัสดิการทางสังคมและวัฒนธรรม หรือเพื่อประโยชน์ทาง สาธารณะอื่นๆ (Deductions for Contributions) โดยมีสูตรการคำนวณ ดังนี้ $0.5 \times (2.5\% \text{ ของ Income} + 0.25\% \text{ ของ Terminal Capital})$

กรณีของผู้ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริจาครายบุคคล, รายสถาบัน (กองทุน, โครงการ)

(2) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

2.1 เงินได้ที่บุคคลบริจาค (Deduction for Contributions or Donations) จำนวนไม่ต่ำกว่า 5,000 เยน สามารถหักเป็นค่าใช้จ่ายได้ตามที่บริจาคจริง แต่ไม่เกินร้อยละ 30 ของเงินได้พึงประเมิน ให้แก่

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- Designated Donations
- Specified Corporations for Improving Public Interest
- องค์กรไม่แสวงหากำไร (Certain non-profit Organizations) ที่ได้รับการรับรองจาก The Commissioner of the National Tax Agency

- องค์กรการเมืองตามเงื่อนไขกำหนดเช่น กองทุนที่ถูกจัดตั้งขึ้นจากภาครัฐ: กองทุนเพื่อช่วยเหลือนักเรียนแห่งชาติ (National Students' Aid Fund) ก็จะเป็นกองทุนที่ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจากเงินที่ได้รับบริจาคมา (Nontaxable Corporation)

2.2 สามารถหักค่าใช้จ่ายในการบริจาคเงินให้แก่องค์กรสาธารณกุศลที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุน ศิลปะ การศึกษา วิทยาศาสตร์ หรือ เพื่อพัฒนาสวัสดิการทางสังคมและวัฒนธรรม หรือเพื่อประโยชน์ ทางสาธารณะอื่นๆ (Deductions for Contributions) โดยมีสูตรการคำนวณ ดังนี้ $0.5 \times (2.5\% \text{ ของ Income} + 0.25\% \text{ ของ Terminal Capital})$

(2) ภาษีเงินได้นิติบุคคล

สามารถหักค่าใช้จ่ายในการบริจาคเงินให้แก่องค์กรสาธารณกุศลที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนศิลปะ การศึกษาวิทยาศาสตร์ ด้านการพัฒนาสวัสดิการทางสังคมและวัฒนธรรม และประโยชน์ทางสาธารณะ อื่นๆ (Deductions for contributions) โดยมีสูตรการคำนวณ ดังนี้ $0.5 \times (2.5\% \text{ ของ income} + 0.25\% \text{ ของ Terminal Capital})$

9. เกาหลีดั

กรณีของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แก่ผู้ปกครอง, นายจ้าง(นิติบุคคล)

(1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

1.1 ผู้ปกครอง หรือผู้เล่าเรียนเอง สามารถนำค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา มาเป็นค่าใช้จ่ายในการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ดังนี้

ก. สามารถหักได้ตามที่จ่ายจริง สำหรับค่าเล่าเรียนทั้งในประเทศ และต่างประเทศให้แก่ตนเอง

ข. สามารถหักค่าใช้จ่าย สำหรับค่าเล่าเรียนทั้งในประเทศ และต่างประเทศให้แก่คู่สมรสหรือบุตรที่มีเงินได้ไม่เกินปีละ 1 ล้านบาท ได้ดังนี้

- ระดับอนุบาล Nursery กิจกรรมการกีฬาของโรงเรียนเตรียมอนุบาล สามารถหักได้ตามที่จ่ายจริงแต่ไม่เกิน 2 ล้านบาทต่อคน

- ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา สามารถหักได้ตามที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน 2 ล้านบาทต่อคน

- ระดับอุดมศึกษา สามารถหักได้ตามที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน 7 ล้านบาทต่อคน

ค. สามารถหักค่าใช้จ่าย ในค่าเล่าเรียนพิเศษ กรณีทุพพลภาพ ได้ตามที่จ่ายจริง

1.2 สามารถหักค่าใช้จ่ายในการบริจาคให้แก่ องค์การการกุศล (Designate Donations) ตามที่ได้จ่ายจริงแต่ไม่เกินร้อยละ 10 ของเงินที่ได้จากการทำงาน

1.3 ได้รับการยกเว้นภาษีการให้ ในกรณีที่ได้รับทุนการศึกษา (School Fees and Scholarships)

(2) ภาษีเงินได้นิติบุคคล

2.1 สามารถหักค่าใช้จ่ายในการบริจาค ให้แก่ Designate Donations ตามที่นิติบุคคลได้บริจาคจริง แต่ไม่เกินร้อยละ 5 ของเงินได้พึงประเมิน และในกรณีที่บริจาคเกินกว่าเพดานที่กำหนด สามารถ carry over ได้ 3 ปีสำหรับองค์กร Designate Donations ดังต่อไปนี้

ก. องค์การสาธารณประโยชน์ สวัสดิการสังคม หรือ ศาสนา

ข. ทุนการวิจัย เทคโนโลยี หรือการพัฒนาด้านกีฬา

ค. องค์การการกุศล หรืออื่นๆ ตาม Presidential Decree

2.2 สามารถนำยอดเงินการบริจาคมาคำนวณเป็นผลขาดทุนได้ครั้งหนึ่ง (หรือร้อยละ 75 ภายใน 3 ปี ตั้งแต่ปี 2006 – 2008) และกรณีบริจาคเกินกว่าเพดานที่กำหนด สามารถ Carry Over ได้ 1 ปี สำหรับการบริจาคให้แก่ Designate Donations ดังต่อไปนี้

ก. รัฐบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข. การป้องกันประเทศ หรือ War relief

ค. การบรรเทาสาธารณภัย

ง. โรงเรียนเอกชน เพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินกิจกรรมการศึกษา ทุนการศึกษาหรือวิจัย

จ. สถาบันการศึกษาต่างประเทศที่ก่อตั้งในเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Free Economic Zone) เพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

กรณีของผู้ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริจาครายบุคคล, รายสถาบัน (กองทุน, โครงการ)

(1) ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

สามารถหักค่าใช้จ่ายในการบริจาคให้แก่ องค์การการกุศล (Designate Donations) ตามที่ได้จ่ายจริงแต่ไม่เกินร้อยละ 10 ของเงินที่ได้จากการทำงาน

(2) ภาษีเงินได้นิติบุคคล

2.1 สามารถหักค่าใช้จ่ายในการบริจาคให้แก่ Designate Donations ตามที่นิติบุคคลได้บริจาคจริง แต่ไม่เกินร้อยละ 5 ของเงินได้พึงประเมิน และในกรณีที่บริจาคเกินกว่าเพดานที่กำหนด สามารถ Carry Over ได้ 3 ปีสำหรับองค์กร Designate Donations ดังต่อไปนี้

- ก. องค์การสาธารณประโยชน์ สวัสดิการสังคม หรือ ศาสนา
- ข. ทุณการวิจัย เทคโนโลยี หรือการพัฒนาด้านกีฬา
- ค. องค์การการกุศล หรืออื่นๆ ตาม Presidential Decree

2.2 สามารถนำยอดเงินการบริจาคมาคำนวณเป็นผลขาดทุนได้ครั้งหนึ่ง (หรือร้อยละ 75 ภายใน 3 ปี ตั้งแต่ปี 2006 – 2008) และกรณีบริจาคเกินกว่าเพดานที่กำหนด สามารถ Carry Over ได้ 1 ปีสำหรับการบริจาคให้แก่ Designate Donations ดังต่อไปนี้

- ก. รัฐบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ข. การป้องกันประเทศ หรือ War Relief
- ค. การบรรเทาสาธารณภัย
- ง. โรงเรียนเอกชน เพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินกิจกรรมการศึกษา ทุนการศึกษาหรือวิจัย
- จ. สถาบันการศึกษาต่างประเทศที่ก่อตั้งในเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Free Economic Zone) เพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

ภาคผนวก ข

รายละเอียดการจัดเก็บภาษีเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะสำหรับการศึกษา (Earmark Tax for Education) ในสหรัฐอเมริกา

ลำดับ	รัฐ	ฐานภาษี	จำนวนเงิน (ล้านดอลลาร์)	วัตถุประสงค์
1	Alabama	Beer	21.20	Public School and Higher Education
		Hydroelectric kilowatt hours	0.70	Public School and Higher Education
		Insurance premium and brokers' fees	31.00	Public School and Higher Education
		Utility Gross Receipts	331.30	Public School and Higher Education
		Use	220.40	Public School and Higher Education
		Sales	1,501.50	Public School and Higher Education
		Mobile Telecommunications	29.40	Public School and Higher Education
		Property	107.20	K - 12 (Public School)
		Individual Income	2,463.80	Public School and Higher Education
		Individual Income	15.90	K - 12 (Public School)
	รวม		4,722.40	
2	Alaska	Cigarette	31.10	State School Facilities
		Tobacco Products	7.70	Education Programs
	รวม		38.80	
3	Arizona	Cigarette, Cigars, and Tobacco Products	138.50	Health Education and Research
		Liquor	11.00	Drug Treatment and Education
		Education-related sales	532.40	Public Education
	รวม		681.90	

รายงานฉบับสมบูรณ์
“วิธีการและความเป็นไปได้ของระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีเพื่อการศึกษา”

4	Arkansas	Sales and Use	180.20	Public School
		Corporate Franchise	11.20	Educational Adequacy Fund
		Sales and Use	3.00	Vocational Education Administration
		Sales and Use	49.40	State Institutions of Higher Education
		Sales Tax	372.50	Education Adequacy Fund
	รวม		616.30	
5	California	Cigarette and Tobacco Products	953.00	Tobacco-related School and Health Education Program
		รวม	953.00	
6	Colorado	Cigarette	10.10	Tobacca Education and Cessation Program
		Tobacco Products	0.50	Tobacca Education and Cessation Program
		Income	313.90	K - 12 (Public School)
	รวม		324.50	
7	Florida	Gross Receipts Utility	882.20	Public School
		Motor Vehicle and Mobile Home Licenses	115.50	Schools
	รวม		997.70	
8	Idaho	Individual Income	5.10	Public School (Substance Abuse)
		Liquor	1.10	Public School
		Car Companies' Ad Valorem	0.10	Public School
	รวม		6.30	
9	Illinois	Bingo (Gaming)	1.80	Public School
		Pull Tabs and Jar Games (Gaming)	3.30	Public School
		Riverboat Gambling	699.00	Public School and University Program
		Individual and Corporate Income	668.00	Public School and University Program
		Cigarette and Cigarette Use	236.90	Public School

รายงานฉบับสมบูรณ์
“วิธีการและความเป็นไปได้ของระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีเพื่อการศึกษา”

		Sales	1,648.70	Public School
		Telecommunications Excise	194.40	Public School
	รวม		3,452.10	
10	Indiana	Alcohol Beverage	16.20	Construction of penal, benevolent, charitable and educational institutions
		รวม	16.20	
11	Louisiana	Federal Offshore Oil and Gas	68.60	K - 12 and Higher Education
		รวม	68.60	
12	Maine	Fire Investigation and Prevention	3.90	Education and Training of Public Safety
		Blueberry	0.90	Wild Blueberry Education Programs
	รวม		4.80	
13	Michigan	Casino Gaming	97.60	School Aid Fund for K - 12
		Personal Income	1,985.60	School Aid Fund for K - 12
		Property	313.50	School Aid Fund for K - 12
		State Education	1,914.60	School Aid Fund for K - 12
		Liquor	33.10	School Aid Fund for K - 12
		Sales	4,805.70	School Aid Fund for K - 12
		Tobacco Products	472.70	School Aid Fund for K - 12
		Use	467.50	School Aid Fund for K - 12
	รวม		10,090.30	
14	Minnesota	Mining Occupation	2.00	Elementary and secondary school
		Cigarette	8.40	Medical Education and Research Grants
	รวม		10.40	
15	Mississippi	Sales	20.00	Public School (Building)
		Sales	42.00	School districts

รายงานฉบับสมบูรณ์
“วิธีการและความเป็นไปได้ของระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีเพื่อการศึกษา”

		Sales	217.40	Public School and Universities
		Use	4.00	School districts
		Use	18.20	Public School and Universities
	รวม		301.60	
16	Missouri	Cigarette and Tobacco Products	84.00	Public School
		Sales and Use	755.20	School districts
		Charitable Bingo	2.70	Public School
		Gaming Gross Receipts	270.50	Public School
		Insurance	99.60	School districts
	รวม		1,212.00	
17	Nebraska	Insurance Premium	16.00	School districts
		Severance	2.50	Public School
	รวม		18.50	
18	Nevada	Local School Support	986.70	School Districts
		Real Property Transfer Tax	54.10	School districts
		Estate	10.30	k - 12 Education
		Annual Slot	36.80	School districts
		Annual Slot	15.40	Capital Construction for higher Education
	รวม		1,103.30	
19	New Hampshire	Statewide Property Tax	371.30	School Funding
		Utility Property Tax	20.10	School Funding
		Business Profits Tax	50.70	School Funding
		Business Enterprise Tax	130.60	School Funding
		Real Estate Transfer Tax	2.00	School Funding
		Tobacco Tax	28.20	School Funding

รายงานฉบับสมบูรณ์
“วิธีการและความเป็นไปได้ของระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีเพื่อการศึกษา”

	รวม		602.90	
20	New Mexico	Insurance Premium	43.50	Education through Local Fire Department
	รวม		43.50	
21	New York	Personal Income	3,058.90	School Funding
	รวม		3,058.90	
22	North Carolina	Corporation Income	78.50	Public School Building Capital Fund
	รวม		78.50	
23	North Dakota	Oil Extraction	9.10	Public School
		Coal Severance	3.30	Loan for School Construction
	รวม		12.40	
24	Ohio	Kilowatt-hour	119.60	School districts
		Natural Gas Consumption	73.70	School districts
	รวม		193.30	
25	Oklahoma	Severance on Gas	46.30	School districts
		Severance on Oil	14.90	School districts
		Severance on Oil	135.00	Common Education, Higher Education, Student Aid
		Rural Electric Cooperative	19.20	School districts
		Corporate Income	30.40	Education Reform Programs
		Individual Income	208.00	Education Reform Programs
		Sales and Use	175.90	Education Reform Programs
	รวม		629.70	
26	Oregon	Gas and Oil Production	0.10	Public School
	รวม		0.10	
27	South Carolina	Sales and Use	584.10	Elementary and secondary school
		Commercial Nuclear Waste Tax	11.80	Public School Facilities and Higher Education Scholarship

รายงานฉบับสมบูรณ์
“วิธีการและความเป็นไปได้ของระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีเพื่อการศึกษา”

	รวม		595.90	
28	South Dakota	Rural Utilities Intrastate Gross Receipt	5.70	School districts
		Small Telecommunications Companies	9.10	School districts
	รวม		14.80	
29	Tennessee	Mixed Drink	29.25	Public School
		Sales and use	3,472.20	Public school
		Tobacco	120.60	Public School
	รวม		3,622.05	
30	Texas	Attorney Occupation	2.90	Public School
		Oil Well Service	5.60	Public School
		Cement Production	2.20	Public School
		Gas, Electric and Water Utility	80.90	Public School
		Diesel Fuel	166.30	Public School
		Gasoline	563.10	Public School
		Liquefied Gas	0.40	Public School
		Natural Gas	414.30	Public School
		Oil Production	170.30	Public School
		Sulfur Production	0.80	Public School
		Coin-Operated Machine	2.20	Public School
		Insurance Premium	281.80	Public School
	รวม		1,690.80	
31	Utah	Corporate Franchise	198.00	Public School
		Gross Receipts	15.30	Public School

รายงานฉบับสมบูรณ์
“วิธีการและความเป็นไปได้ของระบบการคลังเพื่อการศึกษาด้านอุปสงค์และภาษีเพื่อการศึกษา”

		Individual Income	1,934.00	Public School
		Wine and Liquor	20.50	School Lunch Program
		รวม	2,167.80	
32	Vermont	Purchase and Use	84.10	Education Fund (shared with state transportation system, police)
		State Sales Tax	103.60	State Education Fund
		รวม	187.70	
33	Virginia	Corn Excise	0.30	Research, Education, and Promotion of corn
		Egg Excise	0.20	Research, Education, and Promotion of egg
		Peanut Excise	0.20	Research, Education, and Promotion of Peanut
		Sales and Use	1,053.80	Countries and Cities for Education and transport activities
		Soybean Excise	0.40	Research, Education, and Promotion of Soybean
		Recordation and Deeds of Conveyance	40.00	Countries and Cities for Education and transport activities
		รวม	1,094.90	
34	Washington	Public Utility District Privilege	16.40	Public School
		Beer and Wine	6.20	Drug Enforcement and Education
		State Property	1,372.60	Public School
		รวม	1,395.20	
35	West Virginia	Sales Tax	27.20	School Construction Project
		Sales Tax	5.00	School Improvement Project
		Soft Drink	14.70	University (Construction and Operation)
		รวม	46.90	

ที่มา: Perez, A. (2008)